

TÜRKİYE
H A Z İ R
H E D E F
2023

12 Haziran 2011 Genel Seçimleri
SEÇİM BEYANNAMESİ

içindekiler

12 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ

Seçim Beyanamesi

Sunuş	6
İleri Demokrasi	8
Demokratikleşme	9
Güçlü Siyaset Kurumu	13
Güçlü Sivil Toplum	14
Yeni Anayasa	15
Güven Veren Adalet Sistemi	17
Özgür ve Güvenli Bir Toplumsal Hayat	21
Vatandaş ve Sonuç Odaklı Yönetim	25
Büyük Ekonomi	30
Ekonomik Programın Felsefesi	32
Küresel Gelişmeler ve Türkiye	34
Makroekonomik ve Sektörel Politikalar, Hedefler	36
Makroekonomi	36
Maliye Politikası	37
Gelir Politikası	38
Kamu Harcamaları ve Yatırımları	39
Para Politikası	40
Finansal Hizmetler	40
Ödemeler Dengesi	41
İstihdam ve Çalışma Hayatı	42
Ar-Ge ve İnovasyon	48
Mikroekonomi, Girişimcilik ve Sanayi Politikaları	51
Savunma Sanayii	55
Mal ve Hizmet İhracatı	56
İnşaat, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri	57
Gümrük Hizmetleri	58
Turizm	59
Tarım	61
Enerji ve Madencilik	64
Ulaştırma, Haberleşme, Bilgi ve İletişim Teknolojileri	67

Güçlü Toplum	76
Eğitim.....	78
Sağlık	82
Kültür	86
Aile.....	90
Kadın	92
Gençlik.....	95
Spor	98
Sosyal Güvenlik.....	101
Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destekler	104
Dezavantajlı Kesimlere Yönelik Politikalar	108
Engelliler.....	110
Yaşlılarımız.....	112
Korunmaya Muhtaç Çocuklarımız	113
Şehitlerimizin Dul ve Yetimleri, Malullerimiz ve Gazilerimiz	115
Vakıflar.....	117

Yaşanabilir Çevre ve Marka Şehirler	120
Hedef: Marka Şehirler	122
Yaşanabilir Çevre.....	122
Su Kaynakları.....	125
Ormanlar	125
Atık Yönetimi	126
Çevreci Ulaşım	126
Temiz Enerji Kaynakları	128
Yaşanabilir Şehirler.....	128
Altyapı Hizmetleri	129
Kent İçi Ulaşım	130
Konut	131
Kentsel Dönüşüm	132
Mülkiyet ve İmar Planlaması	133
Engelsiz Şehirler.....	135
Afet Yönetimi.....	136
Yerel Yönetimler	137
Küresel Rekabet İçin Şehir Politikaları.....	138
İstanbul	138
Ankara.....	140
İzmir	141
Bölgesel ve Kırsal Kalkınma	143

Lider Ülke	146
Dış Politika Yaklaşımımız	148
Avrupa Birliği ile İlişkiler.....	151
Amerika Birleşik Devletleri.....	152
Kıbrıs	153
Ortadoğu	153
Balkanlar.....	154
Rusya ve Kafkaslar	155
Orta Asya ve Türk Cumhuriyetleri.....	155
Afrika	156
Doğu ve Güneydoğu Asya	156
Latin Amerika.....	157
Dış Yardımlar	158
Savunma	158

3 Kasım 2002’de seçimlere girerken, “Kaynak Türkiye’dir” demiştik... Tarihiyle, kültürüyle, medeniyetiyle; dürüst, cesur, dinamik, girişimci insanlarıyla, gençleriyle, potansiyelleriyle Türkiye’nin en güzel kaynak olduğunu ifade etmiş, Türkiye’ye inanarak yola çıkmıştık.

Son 8,5 yıl, Türkiye’ye inanmakla, güvenmekle ne kadar büyük bir isabet kaydettiğimizin, ne kadar haklı olduğumuzun da açık ispatı olmuştur.

Biz yola çıkarken, bu milletin ve bu ülkenin en fazla ihtiyacını hissettiği şeyin özgüven olduğunu biliyor ve görüyorduk. Bu milletin, kendisine, ülkesine, birbirine güvendiğinde, tüm engelleri aşacağına, tüm sorunları geride bırakacağına, güçlü ve aydınlık bir geleceğe koşar adım ilerleyeceğine tüm kalbimizle inanıyorduk.

Milletin ihtiyaç duyduğu en son şey ise hayal kırıklığı idi... Yıllarca hayal kırıklıkları yaşamış, siyasi ve ekonomik krizlerde tüm kazanımlarını bir gecede kaybetmiş, siyasetin çözüm iradesinden umudunu kesmiş bir milletin tekrar umutlarını yitirmesine tahammülümüz olamazdı.

Biz, ülkenin ve milletin umudu olduğumuzun bilincindeydik... Sadece sorunlarının çözümü için değil, o sorunların tekrar yaşanmaması, tekrar ve tekrar hayal kırıklıkları yaşanmaması, Türkiye’nin dönüp dolaşıp başladığı noktaya geri gelmemesi için de bir umut ışığı olduğumuzun farkındaydık.

Uzun ve kutlu yolculuğumuzda siyaset bizim için hiçbir zaman, millete hizmet dışında bir anlam taşımadı. Siyaseti içten çürüten, ülkeye ağır bedeller ödeten ikbal ve makam hırsı siyaset anlayışımızda kendisine yer edinmedi. Milletlin istikbali, çıkarları; milletimizin istikameti, milletimizin bize yüklediği emanet, nezdimizde her zaman kutsal kabul edildi ve hassasiyetle muhafaza edildi.

AK Parti, milletin kurduğu, istikametini milletin çizdiği, rotasını milletin belirlediği bir partidir ve uzun yolculuğu boyunca bu anlayıştan hiç sapmamıştır.

Bu siyaset tarzı ve bu anlayıştır ki, 8 yılı aşkın sürede, 78 yılın birikimlerine yenilerini eklemiş, 78 yılda yapılanların çok daha fazlasını bu sürede ülkenin ve milletin hizmetine sunmuştur.

Yolsuzluğa geçit vermeyen, yasaklara tahammül edemeyen, yoksullukla tam bir mücadele sergileyen AK Parti iktidarı, ülkemizin ilkler yaşamasını, milletçe hepimizi sevindiren başarıların yakalanmasını sağlamış, bunu kendi AK kadrolarıyla, AK teşkilatıyla ve 74 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyla birlikte gerçekleştirmiştir.

Ne mutlu bize ki, bugün, Türkiye'ye kazandırdıklarımız, eser, hizmet ve yatırımlarımız öyle bir çırpıda sayılamıyor, listelere sığmıyor.

Yine ne mutlu bize ki, bizi, bizden ziyade yaptıklarımız anlatıyor.

Mezra ve yaylalardan köylere, belde ve ilçelerden büyük şehirlere kadar, derslikler, üniversiteler, yollar, modern konutlar, barajlar, hastaneler, adalet sarayları bizi anlatıyor.

Gözlerinden umut fışkıran çocuklar, geleceğe güvenle bakan gençler, esnafın, çiftçinin, köylünün, işçi ve memurun, sanayicinin özgüveni bizi anlatıyor.

Yıllardır hatırı sorulmayan insanlarımızın sevinci, ihmal edilmiş, dışlanmış kardeşlerimizin coşkusu, sorunları inkâr edilen vatandaşlarımızın heyecanı, devlete güveni sarsılmış bireylerin tebessümü bizi ve yaptıklarımızı anlatıyor.

Bizi, sadece Türkiye, sadece 74 milyon değil; Ortadoğu'da, Balkanlar'da, Kafkasya'da kardeşlerimiz; Melbörn'den Toronto'ya gurbetteki vatandaşlarımız; Bağdat'ta, Kabil'de, Kudüs ve Gazze'de mazlumlar, Pekin'den Saraybosna'ya soydaşlarımız anlatıyor.

12 Haziran seçimlerine girerken, gücümüzü, heyecanımızı ve enerjimizi yine milletimizden alıyor, milletimizin hayır dualarıyla bugün çok daha geniş ufuklara yelken açıyoruz.

"Her şey Türkiye İçin" diyerek yola çıkan, ülkemizin itibarına itibar, gücüne güç, değerine değer katan siyasetimiz, yeni dönemde de, daha dinamik, daha etkili ve daha büyük bir Türkiye için, millettten aldığı gücü yine sadece milletimizin hizmetine sunmaya hazırlanıyor.

Elinizdeki Beyanname, gelecek tasavvurumuzun, Türkiye için tahayyül ettiğimiz ufkun, belirlediğimiz hedeflerin bir yol haritasıdır.

Bu Beyanname, sadece önümüzdeki dönemin değil, aynı zamanda Cumhuriyetimizin 100. yılına giden yolda her Türk vatandaşının hayal ettiği Türkiye ideali için AK Parti iktidarının atacağı adımların ve gerçekleştireceği atılımların bir yol haritasıdır.

Ufkumuz, Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıldönümü olan 2023 yılıdır. Bu seçim beyannamemizde, bir yandan önümüzdeki dört yıl için hedeflerimizi oluştururken, bir yandan da Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıldönümü için yeni bir vizyon ortaya koyuyoruz. Türkiye için bir kez daha büyük düşünüyor, bir kez daha büyük adımlar atmanın heyecanını taşıyoruz.

8,5 yıl boyunca popülizme asla tevessül etmedik; milleti,

seçmeni kandırmayı siyaset tarzı olarak benimsemedik, yapamayacaklarımızı asla vaat etmedik, vaat ettiklerimizin de güçlü şekilde arkasında durduk.

2002'de "3 yıl için bir vaadde bulunmayacağız, yapacaklarımız bizi anlatacak" diyerek iktidara gelmiştik. Çünkü ülkemizin durumu halkımıza ne güven, ne de gelecek hissi veriyordu. Bugün 2023 hedeflerinden bahsedebiliyorsak, bu AK Parti olarak son 8,5 yıllık iktidarımızda ülkemize kazandırdığımız güven ve istikrar ile, büyük reformlar ve başarılarımız ile mümkün hale gelmiştir.

Önümüzdeki dönemde de, yapabileceklerimizi hedef olarak belirliyor; hedeflerimize ulaşmak için kaynağı belli, projesi hazır, gerçekleştirilebilir hedeflerle milletimizin huzuruna çıkıyoruz.

Biz, bu ülkenin ve bu milletin, her şeyin en iyisini, en güzelini hak ettiğini düşündük; 8,5 yıl boyunca gece gündüz bu idealin peşinden koştuk.

Bugün artık bu ideale her zamankinden daha yakınız.

Amacımız, Türkiye'yi 2023 yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisinden birisi olarak, ihracatını 500 milyar doların üzerine çıkarmış, 2 trilyon dolar milli gelir üreten, tarihi ve değerleri ile barışık, mutlu ve huzur içinde yaşayan insanların ülkesi yapmak.

Sizlerin desteği ve hayır duaları ile başladığımız işi tamamlayacağız.

Çıraklık ve kalfalık döneminin ardından, 12 Haziran seçimleriyle, ustalık döneminde Türkiye'ye çok daha büyük sevinçler yaşatacağız.

Bu kutlu yolda her zaman milletimizle beraber yürüdük. Bir kez daha, 74 milyon bir ve beraber, hizmet yolculuğuna hazırlanmanın heyecanını taşıyoruz.

Yolumuz, bahtımız açık olsun diyor, 12 Haziran seçimlerinin ülkemiz, milletimiz ve demokrasimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

R. Tayyip ERDOĞAN
AK PARTİ Genel Başkanı

İleri Demokrasi

12 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ
**Seçim
Beyannamesi**

İleri Demokrasi
Demokratikleşme
Güçlü Siyaset Kurumu
Güçlü Sivil Toplum
Yeni Anayasa
Güven Veren Adalet Sistemi
Özgür ve Güvenli Bir Toplumsal Hayat
Vatandaş ve Sonuç Odaklı Yönetim

AK Parti siyaseti gerçek zeminine çekerek, bu zeminin merkezine insanı koymuştur.

Bizim anlayışımızda, siyasetin temel amacı insanın mutluluğu, huzuru ve refahıdır.

Çünkü biz, medeniyetimizin ruhunu teşkil eden ilkenin “**İnsanı yaşat ki devlet yaşasın**” ilkesi olduğuna inanıyoruz.

AK Parti, milletimizin ferasetine, tecrübesine ve basiretine güven duyar. Siyaseti millet iradesi temelinde yürütür. AK Parti her zaman özgürlükten ve adaletten yana tavır koyar, milletin iradesini her şeyden üstün tutar.

Bu demokratik vizyonda, **devlet milletin efendisi değil, ona hizmet eden bir araç olarak görülür.**

Bizim çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi anlayışımız, bireylerin ve toplumdaki farklı kesimlerin bütün yönleriyle kendilerini özgürce ifade ettiği zeminlerin inşa edilmesini gerektirir.

Çağdaş demokrasilerde, siyasal katılım ve temsil ile yönetim arasındaki ilişkinin sarsılmaz bir bağla kurulması, herkesin buna saygı göstermesi ve kabullenmesi zorunludur.

Demokrasi, insanın özgürlüğü için güvenliğin bir araç olarak kullanıldığı bir siyasal rejimdir. **AK Parti, güvenlik için özgürlüğü feda eden bir anlayışı kesinlikle reddeder.**

AK Parti, bireylerin ve farklı toplum kesimlerinin kendini özgürce ifade ettiği, haklarını aradığı ve başkalarıyla diyalog için tüm imkânların sağlandığı demokratik koşulları hazırlamıştır. Hedefimiz, bu ortamın daha da geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılmasıdır.

Çoğulcu ve katılımcı demokrasi, tüm vatandaşların devletin imkânlarından ve kaynaklarından eşit ve adil bir biçimde yararlanması ve herkesin hayat tarzına, kültürüne ve inancına saygı gösterip kendilerini ifade edebilmelerine imkân sağlanması anlamına gelir. Bunun için, AK Parti siyasetinde kendi insanından korkan, her farklılığı düşmanlık

olarak gören, milletin sesine kulak vermeyen ceberrut siyaset anlayışına yer yoktur.

AK Parti, bu demokratik vizyonla yola çıkarak devletin asli görevinin bireyi daha mutlu, daha özgür ve daha huzurlu yaşatmak olduğuna inanır. Bu yüzden, AK Parti'nin hizmet odaklı siyaseti, insanların ve toplumun yüz yüze kaldığı sorunlara çözüm üretmeyi amaçlar.

AK Parti'nin benimsediği çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi anlayışının esasını, her bireyin ve tüm vatandaşlarımızın haklarını güvence altına alan demokratik bir anayasa vizyonu oluşturmaktadır. Bu anlayışla AK Parti anayasayı, insanları haksızlıklara ve adaletsizliklere karşı korumak için yapılmış bir toplumsal sözleşme olarak görmektedir.

Sivil toplum bizim demokrasi anlayışımızın olmazsa olmazıdır. Çağdaş, çoğulcu ve katılımcı demokrasilerde sivil toplum alanı her şeyden önce farklılığın, çeşitliliğin alanıdır. AK Parti, toplumdaki bütün farklılıkların kendi görüş ve talepleri doğrultusunda örgütlenip, siyasal, sosyal ve kültürel hak arayışında bulunmalarını savunur. Tektipçilikten ziyade farklılığa, kültürel çeşitliliğe önem veriyoruz. Çağdaş yönetim anlayışı gereği AK Parti, karar alma süreçlerinde sivil toplumun aktif katılımını elzem görmektedir.

AK Parti'ye göre yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır. Bu çerçevede iktidarımız boyunca yetkinin merkezden daha çok yerel yönetimlere aktarılmasına büyük önem verdik. Cumhuriyetimizin 100. yılında hedefimiz, vatandaş odaklı kamu politikalarının uygulanması ve hizmet standartlarının yükseltilmesinde yerel yönetimlerin daha aktif ve yapıcı roller üstlenmesidir.

Kısaca AK Parti, Türkiye'nin tabandan gelen en önemli demokratikleştirici siyasi gücü olduğunun bilincindedir. Yeni iktidar döneminde sivil ve özgürlükçü bir anayasa yapımına önyak olarak bu misyonunu sürdürecektir. Tüm toplumsal kesimlerin katılımıyla oluşturulacak bu anayasa, Türkiye'de demokratikleşmenin kusursuz işleyebilmesi için vazgeçilmezdir. Ancak tam manasıyla demokratikleşmiş, tüm kurumların kendi yetki alanlarına

çekildiği, millet iradesinin bütünüyle egemen olduğu bir Türkiye, muasır medeniyet seviyesine ulaşmış olacaktır.

Demokratikleşme

AK Partili yıllar her konuda olduğu gibi demokratikleşme açısından da Türkiye'nin değişim yıllarıdır. 2002 yılı seçim beyannamemizde ifade ettiğimiz gibi; "süreklilik içinde değişimi arayan, birliktelik içinde farklılıkları koruyan, toplumun dinamizmine güvenen, dünyadaki gelişmelere ve yeniliklere açık bir siyaset anlayışını hakim kılmayı amaçlayan" politikaları hayata geçirdik.

Bu dönem "**Türk Demokrasisinin normalleşme yılları**" olmuştur. Olağandışı dönemler yaşayan Türkiye'nin olağan döneme, normal demokrasiye, hukuk devletine geçmesi AK Parti iktidarında hız kazanmıştır. Vesayet yıllarından sonra gelen bu normalleşme süreci büyük bir değişim dönemidir.

AK Parti, bu normalleşme sürecinin tamamlanması, demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla yerleştirilmesi, eksik demokrasiden ileri demokrasiye geçişin tam olarak sağlanması için üçüncü dönem iktidara taliptir.

AK Parti'nin varlık nedenlerinden biri, Türkiye'nin demokrasi açığını kapatmaktır.

AK Parti hükümetleri, ilk gününden itibaren, halkımızı hak ettiği demokratik yaşam standardına kavuşturmak için reform niteliğinde bir dizi çalışma yapmıştır. Türkiye'nin daha özgür, daha güvenli ve daha müreffeh bir ülke olması için çok önemli adımlar atmıştır. Ülkemizin ve insanımızın adeta çehresini değiştirmiş, her alanda olduğu gibi, demokratikleşme alanında da "sessiz devrim" diyebileceğimiz köklü değişimleri gerçekleştirmiştir.

Nereden nereye geldiğimizi anlayabilmek ve anlatabilmek için birkaç örnek vermekte fayda vardır. **Hükümetlerimizin son sekiz yılda attığı demokratikleşme adımlarının bazıları şunlardır:**

• **Normalleşme sürecinin ilk adımı olarak OHAL kaldırılmıştır.** AK Parti iktidara gelir gelmez, normalleşme ve demokratikleşme sürecini başlatmış ve ilk iş olarak da adeta olağanlaşan bir hukuk rejimine dönüşen OHAL uygulamasını kaldırmıştır. İnsan haklarına saygının ve demokratikleşmenin bir göstergesi olmak üzere ilk hükümetimizin kuruluşundan hemen on iki gün sonra 30, Kasım 2002 tarihinde atılan bu adım, demokrasimiz açısından bir dönüm noktasıdır.

• Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan bireysel başvurular sonucunda verilen kararların "yargılamanın yenilenmesi" sebebi sayılması için usul kanunlarımızda değişiklikler yapılmıştır.

• Gözden geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı onaylanmıştır.

• Demokratik bir yönetimin hayata geçirilmesi için, sivil toplumun güçlenmesi ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanması amacıyla, **5253 sayılı Dernekler Kanunu yürürlüğe konulmuş** ve bu suretle dernek kurma hakkına getirilen kısıtlamalar kaldırılarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle uyumlu **örgütlenme özgürlüğü** sağlanmıştır.

• Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımının **daha demokratik temele** dayandırılması amacıyla **2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu**'nda gerekli değişiklikler yapılmıştır.

• Açık, şeffaf ve hesap veren yönetim anlayışının gereği olarak 4982 sayılı **Bilgi Edinme Hakkı Kanunu** çıkarılmıştır.

• **İşkence ve kötü muamele** ile mücadele edilmiş, hükümetimizin "işkenceye sıfır tolerans" ilkesi titizlikle uygulanmış ve bu konudaki bütün yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bu yola tevessül edenleri cezalandırma, devletin doğmuş olan hak mağduriyetlerini karşılaması yönünde gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

• Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara

İlişkin Uluslararası Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi onaylanmıştır.

- Olağanüstü dönemleri çağrıştıran ve yargı bağımsızlığı noktasında sürekli tartışma konusu olan **Devlet Güvenlik Mahkemeleri** 2004 yılında hukuk sistemimizden çıkartılmıştır.
- Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin yapısı ve fonksiyonları yeniden düzenlenerek çağdaş demokrasilerdeki standartlara kavuşturulmuştur.
- Sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmasını öngören mevzuat hükümleri değiştirilmiştir.
- 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler, iç hukukta kanunlardan üstün hale getirilmiştir.
- 2007 halkoylamasında kabul edilen değişikliklerle Cumhurbaşkanı'nı doğrudan halkın seçmesini sağlayan köklü bir adım atılmıştır.
- İfade özgürlüğünü genişleten düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- Basın özgürlüğünü çağdaş standartlara kavuşturan yeni Basın Kanunu 2004 yılında yürürlüğe konulmuştur.
- **Dil yasakları kaldırılmıştır.** Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde özel kurslar açılabilmesine ve yayın yapılabilmesine imkan sağlanmıştır. Sürekli Kürtçe yayın yapan TRT Şeş ve TRT Arapça bu anlamda bir dönüm noktasıdır. Aynı şekilde, cezaevlerinde Türkçeden başka dillerde görüş yasağı kaldırılmıştır.
- Diğer yandan, dil yasaklarını kaldırmak suretiyle demokratik siyasetin alanını genişletilmiş; Siyasi Partiler Kanununun ilgili hükmünü değiştirerek partilerimizin Türkçe dışındaki dillerde de propaganda yapabilmesine imkân sağlanmıştır.
- Vakıflar Kanunu, Sivil toplumu güçlendirecek, temel hak ve özgürlüklerin alanını genişletecek

şekilde yeniden düzenlenmiştir.

- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu yürürlüğe konulmuştur.
- 2010 yılında halkoylamasında kabul edilen demokrasi, paketi olarak nitelenen anayasa değişikliği ile kapsamlı bir yargı reformu gerçekleştirilmiştir.
- Bireylere **kamu denetçisine başvuru hakkı** getirilmiş ve bu yolla idarenin işleyişinin denetlenmesi sağlanmıştır.
- **Yüksek Askeri Şuranın** kararlarına karşı yargı yolu açılmış, **sivillerin askeri mahkemede yargılanamayacağı** anayasal güvenceye alınmıştır.
- **Anayasa Mahkemesinin yapısı** yenilenmiş, demokratik meşruiyeti güçlendirilmiş ve vatandaşlarımıza **bireysel başvuru** hakkı getirilmiştir.
- **Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu** demokratik meşruiyete kavuşturulmuş, hâkim-savcılarının da temsili sağlanmıştır.
- 12 Eylül **darbesini gerçekleştirenlerin yargılanmasının** önündeki engel kaldırılmıştır.
- Kadın-erkek eşitliğini sağlamak, çocuklar, yaşlılar, özürülüler, şehitlerin dul ve yetimleri ile malul ve gazilere yönelik olarak Devlet tarafından pozitif ayrımcılık yönünde bazı tedbirlerin alınmasına imkan tanınmıştır.
- Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı anayasal teminat altına alınmıştır.
- Vatandaşların yurt dışına çıkmaları ile ilgili sınırlamalar daraltılmış, tamamen yargı kararı şartına bağlanmıştır.
- Çocuk hakları anayasal temele kavuşturulmuştur.
- Sendikal haklar ile grev hakkına getirilen sınırlamalar kaldırılmıştır.

- Memurlara ve diğer kamu görevlilerine toplu sözleşme hakkı tanınmıştır.
- Kamu harcamalarının ve varlıklarının tamamının denetlenmesini öngören ve böylece demokrasinin en temel şartlarından olan hesap verebilirliği ve şeffaflığı güçlendirmeyi amaçlayan Sayıştay Kanunu çıkarılmıştır.
- 2007 ve 2010 yıllarında olmak üzere iki kez halkoylamasına gidilerek, **halkımıza geleceğini ilgilendiren anayasal konular** hakkında son sözü söyleme imkânı sağlanmıştır.

Demokrasinin güçlendirilmesi ve temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi ile ilgili bu anayasal ve yasal düzenlemelerin fiilen uygulamaya geçirilmesi amacıyla da çok sayıda ikincil düzenleme yapılmış ve bu düzenlemelerin kağıt üzerinde kalmaması için bir zihniyet **dönüşümü** gerçekleştirilmiştir.

Yeni iktidar dönemimizde de bu yöndeki çalışmalarımız sürecektir ve demokrasimiz bütün kurum ve kurallarıyla en üst düzeye ulaşacaktır.

Avrupa Birliğine üyelik süreci reformların gerçekleştirilmesinde destekleyici bir rol oynamaktadır. AB'ye üyelik sürecinin gerektirdiği düzenlemeler, bundan sonra da demokratik reformları şekillendirmeye devam edecektir.

Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi: Önemli demokratikleşme adımlarını atarken, "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesini" de devreye koyduk. Uzun yılların biriktirdiği kronik hale gelen ve bütünlüğümüzü olumsuz etkileyen bütün toplumsal sorunlarımızın demokratik yöntemlerle çözümünü hedefledik. Esasen, AK Parti kurulduğu günden itibaren Türkiye'nin sürekli ertelenen ve ertelendikçe daha da karmaşık hale gelen köklü sorunlarıyla cesaretle yüzleşmiş, bu sorunlara yönelik kalıcı çözümler getirmiştir. Bu bağlamda, Demokratik Açılım, farklı kesimlerin mağduriyetiyle oluşan toplumsal sorunlarımızı milli birlik ve kardeşlik çerçevesinde çözme iradesini ifade etmektedir.

Bu sorunlar, bölgesel ve küresel bir siyasi aktöre dönüşen Türkiye'nin ayağındaki prangalardır.

Türkiye, bölgesinde düzen kurarken, küresel sistemin geleceğinde etkili olacak karar mekanizmalarında yer alırken, 2023 yılında ilk 10 büyük ekonomiden biri olmayı hedeflerken toprakları üzerinde, terör başta olmak üzere tüm sorunlarını çözmek zorundadır.

Yıllardır Türkiye'nin farklılıklarını bir zenginlik yerine bir tehdit alanı olarak gören yaklaşımdan AK Parti iktidarı ile uzaklaşan ülkemiz; bütün zenginliklerimizi fark etmemizi sağlayan bir iklime kavuşmuştur.

Farklı etnik kimliklerin ve inanç grupların yaşadığı sorunlar bu proje kapsamında cesaretle ele alınmıştır. Birlik ve bütünlük potasında bir kardeşlik projesine dönüştürülmüştür. Bu sorunların en can alıcısı olan Kürt sorunuyla birlikte Alevi, Gayri Müslim ve Roman vatandaşlarımızın mağduriyetlerine el atılmıştır.

Öncelikli olarak Kürt sorunu ele alınmıştır. Bu konuda esasen, yapılan yanlışların ve çözümsüzlük politikalarının nedeni, sorunun yıllardır sadece "terör ve güvenlik meselesi" olarak güvenlik paradigması içinde algılanmış olmasıdır. Bu durum, önceki siyasi iktidarların sorunun çözümünü nerdeyse tamamen güvenlik bürokrasisine havale etmelerine neden olmuştur. Böyle olunca da meselenin tek çözümü olarak güvenlik tedbirleri düşünülmüştür.

AK Parti hükümetleri olarak, biz bu siyasetin kolaycılık olduğunu, sorunu çözmekten ziyade iyice içinden çıkılmaz hale dönüştürdüğünü gördük ve terk ettik. Öncekiler gibi yapabilir, hamaset ve retorikle sorunun çözümünü sadece güvenlik güçlerimize havale edebildik. Bu siyaset daha az riskli olabilirdi. Fakat biz, tarih ve millet önünde sorumluluğumuzun farkında olarak bunu yapmadık, yapamazdık da.

Terör gibi çok boyutlu sorunları, tek bir söylem üzerinden anlamak ve çözmek mümkün değildir. Bu nedenle, sorunun tüm dinamiklerini hesaba

katan kapsamlı bir çözüm perspektifine ihtiyaç vardır. AK Parti, baştan beri bu çok boyutlu ve kapsamlı perspektifin hayata geçmesini sağlayacak adımlar atmaktadır. Demokratik açılım sürecinde, meselenin her boyutunu dikkate alan, demokratikleşme, güvenlik tedbirleri, ekonomik kalkınma ve dış politika gibi etkenleri ihmal etmeyen kapsamlı bir program uygulamaya konulmuştur.

Buradan hareketle de, sorununun çözümünün sorunun doğduğu siyasal ve kültürel alanda yattığını gördük. Halka karşı hesap vermek durumunda olan sorumlu bir iktidar olarak, sorunu tüm boyutlarıyla kavrayan ve çözmeye çalışan bir politika geliştirdik.

İşte Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olarak adlandırdığımız bu büyük proje ve bu kapsamda başlattığımız Demokratik Açılım yıllardır yaşadığımız bu çok yönlü sorun karşısında geliştirilen çok yönlü bir çözüm politikasıdır.

Sürekli vurguladığımız gibi, Demokratik Açılımın birbiriyle ilişkili iki temel hedefi vardır. Birincisi, terör ve şiddeti sonlandırmak, ikincisi de özgürlük alanını genişleterek demokratik standartlarımızı yükseltmektir. Bu iki hedefin gerçekleşmesi; herkesin daha özgür, daha eşit ve daha müreffeh bireyler olarak yaşadığı bir Türkiye'nin de ön şartıdır.

Demokratik Açılım sürecini başlattığımız andan itibaren, sağlıklı bir konuşma ve diyalog ortamının yaratılmasının çok önemli olduğunu, hatta sorunlarımızı çözenin ön şartı olduğunu ifade etmiştik. Bunun için de toplumun tüm kesimleriyle sorunun çözümüne yönelik görüşmeler yaptık. Başta siyasi partiler olmak üzere, sivil toplum kuruluşlarıyla, aydınlarla, sanatçılarla, gazeteciler ve yazarlarla meseleyi açıkça tartıştık.

Uzun süredir belki de ilk kez, bu yakıcı sorunun karşılıklı anlayış ve diyalogla çözülebileceğine dair toplumda bir umut ve beklenti belirlemiştir. "Söz"e bir fırsat verilmesi gerektiği yönündeki politika, varlıklarını silaha ve şiddete borçlu olan herkesi ve her kesimi ürktürmüştür.

Geldiğimiz noktada terör ve şiddetle hiçbir yere varılmayacağına tüm toplumsal kesimler tarafından anlaşılmış olması önemli bir kazanımdır. Düne kadar sorunun adını bile koyamayan ve konuşmaktan çekinen Türkiye, artık en aykırı görüşlerin bile özgürce ifade edilebildiği bir ortama kavuşmuştur. Yaptığımız çalışmalar sonucunda, en yakıcı konuların bile büyük bir olgunlukla ve hassasiyetle tartışılabilir hale gelmesi demokrasimiz açısından çok önemli bir kazanıdır.

Tüm dünyada yaşanan tecrübelerin gösterdiği gibi, terör demokrasinin ve özgürlüklerin düşmanıdır. Şiddetin hâkim olduğu yerde sözün değeri yoktur. AK Parti olarak, terör ve şiddetin yerine herkesin her şeyi konuşabildiği, birbirine hakaret etmeden ve birbirinin varlığını ortadan kaldırmaya çalışmadan görüşlerini rahatlıkla açıklayabildiği ve bunun için yasal sınırlar içinde örgütlenebildiği bir demokratik ortamı savunduk ve savunmaya devam ediyoruz.

Bizim terörle mücadelede tercihimiz, demokratik-insani yöntemlerle sorunun çözülmesidir. Demokrasiyi askıya almadan, olağanüstü yönetim modellerine tevessül etmeden ve normalleşmeyi tamamlayacak şekilde yolumuza devam edeceğiz.

Ancak unutmamalım ki, uzun yılların katmerleştirdiği büyük bir sorunla karşı karşıyayız. Bu nedenle çözümün bir çırpıda beklenmesi gerçekçi değildir. Sabırlı, azimli, kararlı ve cesur olmak gerekiyor. Büyük düşünmeye ve büyük adımlar atmaya, kaybedilen zamanı kapatmak için yürümeye değil, koşmaya mecburuz.

Türkiye'de terör sorununun çözümü, en üst düzeyde güçlü bir siyasi iradenin varlığına, kapsamlı ve detaylı çalışmalara ve yapılanların sistematik takibine bağlıdır. Bu, sorunları iyi anlamak ve iyi analiz etmek işin temelidir. Bu kapsamlı analizlerin üzerine köklü çözüm projesini başlattık. Esasını daha fazla demokratikleşme, daha fazla insan hakları ve vatandaşlarımızın özgürce ve huzurlu yaşadığı bir yaklaşım oluşturmaktadır. Toplumsal farklılıkları

koru ve endişe unsuru görme yerine, bunları gerçekten zenginliğimiz olarak gören bir felsefe. Bütün vatandaşlarımızı sevgi ile kucaklayan bir devlet şefkati... Geçmişte devlet adına yapılan yanlışları öz eleştiri ile kabul eden ve telafi eden, “insanı yaşat ki devlet yaşasın” diyen bir medeniyet anlayışı.

Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi bugün vatandaşlarımızca daha iyi anlaşılmaktadır. Yine bugün, büyük toplumsal sorunların tamamında bir rahatlama sağlanmıştır. Bu düşünme, konuşma, anlama ve kabullenme zemininde birbirini daha iyi anlayan ve seven bir toplumsal yapıya ya, bir büyük kardeşliğe ulaşacağımıza inanıyoruz.

Sorunun çözümüne yönelik kısa, orta ve uzun vadeli radikal adımları ancak ve ancak tek başına iktidar olan, milletin teveccühünü kazanmış, millet-devlet kaynaşmasını sağlamış ve Türkiye partisi olan AK Parti atabilir.

AK Parti, ustalık dönemi olarak gördüğü üçüncü iktidar döneminde milli birlik ve kardeşlik ruhunu egemen kılarak tüm toplumsal sorunları çözmeye karardır. Esasen, bu konuda AK Partinin alternatifi de yoktur. Şu ya da bu biçimde sorunun ortaya çıkmasına neden olanlar, sorunun parçası olanlar ve sorundan beslenenler onu çözemezler.

AK Parti olarak, baştan beri söylediğimiz şudur: Milli Birlik ve Kardeşlik projemizin hedefi, Türkiye'nin neresinde yaşarsa yaşasın, herkesin ama herkesin kendisini bu devletin eşit ve hür vatandaşı olarak hissetmesini sağlamaktır.

Biz, aynı tarihi, acıyı ve sevinci paylaşan bir milletin çocuklarıyız. Bu nedenle, bu topraklarda ayrılıkçılığın tarihsel, sosyolojik ve kültürel hiçbir temeli, zemini yoktur. Bizim çözüm politikamızın odağında “insan” vardır. Demokratik Açılım, öldürmeye değil, yaşatmaya odaklanan politikanın adıdır.

Bu nedenle, attığımız demokratikleşme adımları ülkenin bir bölgesine ya da toplumun bir kesimine

değil, tamamına yöneliktir. Şiarımız, herkes için daha fazla demokrasi, daha fazla haklar ve daha fazla özgürlüktür. Bu yüzden diyoruz ki **“Biz hep birlikte Türkiye'yiz.”**

Ancak, biz bunları yeterli görmüyoruz. 12 Eylül 2010 akşamı, Sayın Başbakanımızın açıkça ifade ettikleri gibi, referandumdan çıkan sonuç yeni demokratik ve sivil anayasa için bir başlangıç teşkil etmektedir.

AK Parti, kuruluş programında ifade ettiği demokratikleşme hedefini sivil yeni anayasa ile taçlandırarak ve Türkiye'nin **ileri demokrasiye** kavuşmasını sağlayacaktır.

AK Parti olarak, yeni anayasanın mümkün olan en geniş katılımı ile hazırlanmasını, tüm toplumsal kesimlerin taleplerini yansıtan tam bir “toplum sözleşmesi” olmasını istiyoruz. Milletimiz bunu yapacak olgunluk ve birikime sahiptir.

Güçlü Siyaset Kurumu

AK Parti, siyaset kurumunu ülke ve toplum sorunlarını çözenin, gelişmeyi ve hizmeti sağlamanın biricik ve en etkili aracı olarak görmektedir.

Siyaset kurumuna güvenin iyice azaldığı bir dönemde kurulan partimiz ve iktidarımız ülkemizde siyaset kurumunun tekrar güçlendirilmesi, siyaset ve siyasetçiye tekrar güven kazandırılması için önemli mesafeler almıştır.

AK Parti, siyaseti dürüstlük ve liyakatle birlikte ele almış, siyaseti ahlâki bir çizgiye yerleştirmiştir.

AK Parti, siyasetin finansmanını şeffaflaştırmıştır. Bunun en iyi örneğini kendisi vermiştir; kuruşuna kadar gelir ve giderini sürekli olarak açıklamıştır.

Bu sayede bugün ülkemizde siyaset kurumu tekrar itibarını kazanmış, vatandaşlarımızın bütün taleplerinin muhatabı haline gelmiştir.

Siyaset kurumuna güveni sarsarak, demokrasi dışı beklenti ve hedefler oluşturma çabaları da büyük

ölçüde bertaraf edilmiştir. Kendi kurumsal sınırlarının dışına taşarak siyaset kurumunun sınırlarını daraltan, kimi zamanda yok sayan anlayışlar kendi sınırlarına çekilmiş, siyaset kurumu normal sınırlarına kavuşturulmuştur.

Demokrasilerin olmazsa olmazı sivil siyaset ve siyasi partilerdir. Anayasa tartışması sırasında Siyasi Partiler Kanunu ve partilerin finansmanı gibi konular da doğal olarak ele alınacaktır.

Siyaset üstün bir değerdir.

Siyaseti milletimizle ve milletimizin desteği ile yaptık ve yapıyoruz. Milletimizin iradesini ve rehberliğini esas alıyoruz. Halkımıza güveniyoruz ve onun güvenini her şeyin önünde görüyoruz. Siyasette güven kavramının önemini biliyoruz ve bu güveni asla sarsmayacağız. Ne aldanan ne de aldatan olmadık, hep dürüst ve ilkeli siyaseti benimsedik. Halkımıza verdiğimiz sözleri mutlaka yerine getirdik, gerçekleştiremeyeceğimiz vaatlerde bulunmadık.

Halkımızın bizden önceki siyasi partileri tasfiye etmesinin nedeni, halkımızın talep ve iradesini yansıtmamalarıdır. **AK Parti toplumsal merkez ile siyasi merkezi, millet ile devleti bir araya getirmiş, toplumsal barışı sağlamıştır.**

Güçlü Sivil Toplum

Örgütlü toplum, sivil toplum kuruluşlarının kolayca kurulabildiği ve çalışabildiği toplumdur. Çağdaş toplumda vatandaşların değişik alanlarda haklarını aramaları, tepkilerini dile getirebilmeleri ancak bu örgütlenmelerle mümkündür.

AK Parti olarak, bu inanç ve düşünce ile örgütlenmenin önündeki bütün engelleri kaldırdık. Dernekler Kanunu bu felsefe ile tamamen değiştirilmiş, dernek kurmak kolaylaştırılmış, uluslararası standartlara ulaştırılmıştır. Çocukların da dernek kurması mümkün hale gelmiştir. Vakıflar mevzuatı da bu doğrultuda değiştirilmiştir.

STK'ların çalışmaları kolaylaştırılmış, desteklenmiş,

teşvik edilmiştir.

İktidar olarak, ülkemizin temel sorunlarına dair ilgili STK'ların görüşlerinin alınmasına önem verdik.

Ekonomik Sosyal Konsey, anayasa değişikliği ile anayasal bir kurul haline getirilmiştir.

AK Parti hükümetleri döneminde, Yeni Türk Medeni Kanunu, Dernekler Kanunu ve son Anayasa değişiklik paketi gibi bir dizi düzenlemeyle, örgütlenme özgürlüğünde köklü değişiklikler ve iyileşmeler sağlanmıştır. Bu kapsamda STK'larımızın dünyaya açılmalarını önleyen yasaklar kaldırılarak, STK'ların uluslararası örgütlenmelere girmeleri, uluslararası faaliyetler gerçekleştirmeleri kolaylaştırılmıştır. Artık yeni Türkiye'de sadece büyük şehirlerimizdeki birkaç STK değil, yurdun en ücra köşesindeki küçük derneklerimiz dahi güçlü uluslararası ilişkiler geliştirebilmekte ve başka ülkelerdeki STK'larla ortak etkinlikler gerçekleştirebilmektedir.

Dahası, tüm demokratik ülkeler gibi Türkiye'deki STK'lar kendi hükümetlerini denetleme işlevini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Eğer Türkiye de demokrasisini güçlendirmek ve kökleştirmek istiyorsa, kamu idaresiyle STK'ların birlikte çalışmalarının kanallarını her geçen gün daha da artırmak zorundadır. AK Parti, kurulduğu günden beri sahip olduğu bu vizyonu bugün de korumaktadır. Artık parlamenter demokrasi yerini katılımcı demokrasiye bırakmıştır. Türkiye, iktidarımız döneminde katılımcı demokrasi yanında tavır almıştır.

AK Parti iktidarı döneminde çıkarılan yeni Dernekler Kanunu ile, İçişleri Bakanlığı bünyesinde Dernekler Dairesi Başkanlığı, illerde il dernekler müdürlükleri oluşturulmuştur. Derneklerle ilgili işlemleri yürütme görevinin polisten alınıp sivil kamu görevlilerine verilmesi, sivil toplum önündeki engelleri kaldırmada önemli bir aşamadır. Bu uygulama, derneklerin bir güvenlik sorunu gibi algılanmalarına son vermiştir.

Yeni dönemde yapacaklarımız şunlardır:

•Yeni Türk Medeni Kanunu, Dernekler Kanunu ve Vakıflar Kanunu'yla STK'ların çalışmalarını kolaylaştırarak örgütlenme özgürlüğünü kuvvetli güvencelere bağlayan AK Parti iktidarı, önümüzdeki dönemde de bu yaklaşımını güçlendirerek sürdürecektir. Uygulamada ve zihniyet dönüşümünde yeni aşamalar kaydedilecektir. Bu amaçla ilgili mevzuat ve uygulamalar, STK'ların önerileri alınarak, etkili katılımları sağlanarak, örgütlenme özgürlüğünün teminat altına alınmasını, genişletilmesini hedefleyen bir anlayışla yeniden ele alınacaktır.

• **AK Parti demokrasiyi, halkın geniş boyutlu katılımı ile sürekli geliştirilmesi gereken bir süreç olarak görmektedir.** Bu kapsamda, çoğulcu ve katılımcı demokratik siyasal sürecin sivil toplum örgütlerine açılması ve karar verilecek konularda, ilgili toplum kesimlerinin görüş ve önerilerinin alınmasına devam edilecektir.

• Sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha aktif katılımı ile temsili demokrasinin katılımcı demokrasiye doğru gelişmesi sağlanacaktır. Böylece vatandaş, sadece seçimden seçime değil, güncel gelişmeler için de iradesini siyasal sürece yansıtma fırsatı bulacaktır.

• Sivil toplum kuruluşlarının, hükümetin sosyal ve ekonomik politikalarına katılımlarını sağlamalarının en ileri adımı olan ve son anayasa değişikliği ile güvenceye kavuşan Ekonomik Sosyal Konsey'in uyum yasası çıkarılarak, etkili çalışması sağlanacaktır.

Yeni Anayasa

AK Parti, insanı ve onun özgürlüklerini esas alan, devleti ve kurumlarını insana hizmetin aracı olarak gören bir siyasi anlayışın temsilcisidir.

Bu nedenle AK Parti; kurulduğu günden itibaren Türkiye'nin bir anayasa sorunu olduğunu, bu sorunun çözümünün de çoğulcu ve özgürlükçü yeni bir anayasanın hazırlanmasından geçtiğini ifade etmiştir.

AK Parti'nin birinci ve ikinci hükümetleri döneminde

gerçekleşen Anayasa değişiklikleri bireysel hakların ve demokratik siyasetin alanını genişletmiş; 2004, 2007 ve 2010 anayasa değişiklikleri ise yeni anayasanın zeminini hazırlamıştır.

AK Parti'ye göre yeni Anayasa, bireylerin haklarını en etkili şekilde korumalı, temel hak ve özgürlükleri 'İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ve 'Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin getirdiği ilke ve standartlarda güvence altına almalıdır.

Esasen, Türkiye'nin her alanda kat ettiği mesafe ve yükselen toplumsal talep, yeni Anayasayı ertelenemez hale getirmiştir.

Ancak, anayasal düzen bu gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Toplumun yaklaşık 30 yıl önce, bir darbe ürünü olarak kendisine dayatılan bu anayasayı hak etmediği açıktır. Türkiye'nin yeni konumuna uygun yeni bir anayasaya ihtiyacı vardır.

12 Eylül askeri müdahalesiyle derinleşen demokrasi açığının bütünüyle kapatılması ve normalleşme sürecinin tamamlanması yeni, sivil ve demokratik anayasanın hazırlanmasına bağlıdır.

AK Parti'nin varlık nedenlerinin başında gelen demokratikleşme sürecinin taçlandırılması da yeni anayasanın hazırlanmasıyla mümkün olacaktır.

Bu nedenle üçüncü iktidar dönemi yeni anayasa dönemi olacaktır. AK Parti, kuruluşundan itibaren hedeflediği ve ilk iki dönemde olgunlaştırdığı yeni anayasa sürecini tamamlamaya kararlıdır.

Elbette yeni anayasanın nasıl olacağına milletimiz karar verecektir. AK Parti olarak, şu ana kadar savunduğumuz çağdaş demokrasi anlayışını yansıtan, mümkün olan en geniş mutabakatla ve demokratik yöntemle hazırlanan, toplumların bütün kesimlerinin sahipleneceği bir anayasa hedefliyoruz. Bu anayasa; dışlayıcı değil kapsayıcı, ötekileştirici değil kucaklayıcı, ayrıştırıcı değil bütünleştirici, bastırıcı değil özgürleştirici, aynılaştıran değil çeşitlilikte birliği savunan, çoğulcu ve özgürlükçü bir anayasa olacaktır.

Temel felsefesi bireyin özgürlüğü ve korunması olan, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik kurumsal güvenceleri içeren ve aynı zamanda da siyasi sistemin işleyişindeki belirsizlikleri ortadan kaldıran yeni bir anayasanın yapılması, Türkiye’de demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün kökleşmesi bakımından önemli bir aşama olacaktır.

Yeni anayasa demokratik ve katılımcı yöntemle hazırlanacaktır.

Yeni anayasanın içeriği gibi yöntemi de demokratik olmalıdır. Toplumun tüm kesimlerinin tartışmaya ve yeni anayasanın inşası sürecine katılması gerekir. Şiddete ve teröre başvurmadan, bu süreçte her türlü görüş serbestçe ifade edilebilecek ve örgütlenme imkânı bulabilecektir. Burada çok sesliliğin ve çoğulculuğun sağlanması ve korunması esastır.

En aykırı sesler bile kamusal alanda kendisine yer bulacaktır.

Bu bağlamda **yeni anayasa yapımı sürecinin olmazsa olmaz unsurları** şöyle sıralanabilir :

- **Tartışma:** Yeni anayasa hazırlanma yönteminden, içermesi gereken ilke ve kurallara kadar **her boyutuyla kamuoyunda açıkça tartışılmalıdır.**

- **Katılım:** Anayasalar toplum sözleşmesi olduğu için toplumun tüm kesimlerinin bu temel belgenin hazırlanmasına katkı vermesi gerekir.

Bu katılım, yazılı ve görsel medyada meseleyi tartışmaktan, halkoylamasında oy vermeye kadar uzanan geniş bir yelpazede gerçekleşebilecektir.

- **Uzlaşma:** Anayasa yapımı kanun yapımından farklı olarak, parlamento içinde ve dışında faaliyet

gösteren siyasi partilerin ve tüm toplumsal kesimlerin belli ölçüde uzlaşmasını gerektirmektedir.

- Anayasa reformu için geniş ve kapsamlı bir uzlaşma mümkün olmadığı takdirde, yeterli sayılabile'5fcek bir mutabakatla anayasa değişikliği gerçekleştirilmelidir. Toplumun temsil eden bütün siyasal aktörler anayasa yapımı sürecine katılmalı ve görüşme masasına gelenler anayasa reformunu müzakere ederek olgunlaştırılmalıdır.

- **Referandum:** Siyasi ve sosyal aktörlerin katılımıyla hazırlanan yeni anayasanın mutlaka serbest bir ortamda halkoylamasına sunulması gerekir.

AK Parti olarak, yeni anayasanın mümkün olan en geniş katılımı ve serbest bir ortamda hazırlanmasının demokratik meşruiyet ve toplumsal sahiplenme açısından son derece önemli olduğunu düşünüyoruz. Bunu sağlamak için gereken her adım atılacaktır.

Yeni Anayasa, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni bir anayasa yapma yetkisine sahiptir. Anayasa'nın 175. maddesinde Anayasa'nın nasıl değiştirileceği açıkça yazılıdır. Değiştirecek organ da TBMM'dir. Anayasa'yı değiştirebilen organ yeni bir anayasa da yapabilir.

Dolayısıyla, yeni anayasanın Parlamento tarafından yapılmasının önünde hiçbir hukuki veya siyasi engel yoktur.

Meclis bu iradeye ve yeteneğe fazlasıyla sahiptir. **Cumhuriyeti kuran TBMM, en zor şartlarda bile, 1924 Anayasası gibi, oldukça demokratik bir anayasa yapabildiğini göstermiştir.**

Dolayısıyla, önümüzdeki genel seçimlerde milletimiz yeni anayasayı hazırlayacak olan parlamentoyu seçecektir. **Yeni parlamentonun en önemli görevi de millettten aldığı yetkiyle demokratik bir anayasa yapmak olacaktır.**

Yeni Anayasa yeterince kısa, öz ve açık olmalıdır.

Yeni anayasada ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemelidir. Anayasa, bireysel özgürlükler için gerekli güvenceleri içermek kaydıyla, mümkün olduğu kadar kısa, öz, açık ve tutarlı olmalıdır.

Temel ilkeleri vaz eden ancak ayrıntıya boğulmamış bir yapıda olmalıdır. Diğer yandan, bu temel hukuk belgesinin sadece anayasa uzmanları tarafından değil, toplumun tüm fertleri tarafından da okunup anlaşılabilir olması gereklidir.

Yeni Anayasa insan odaklı, özgürlükçü bir anayasa olacaktır.

Yeni anayasa bireyi ve onun haklarını esas alan, devleti kutsal bir varlık değil bireye ve topluma hizmet eden bir araç olarak gören, toplumsal çeşitliliği bir tehlike değil zenginlik olarak kabul eden, tek sesliliği değil çoğulculuğu öne çıkaran ve demokratik hukuk devletinin tüm unsurlarını içeren bir metin olacaktır.

Kısacası, yeni anayasa çağdaş demokratik ülkelerin kabul ettiği temel siyasi değer ve ilkeleri benimseyen, demokratik, çoğulcu ve özgürlükçü bir anayasa olacaktır.

Yeni Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklere ilişkin bölümünün özgürlüklerin korunmasını esas, sınırlandırılmasını ise istisna olarak gören bir anlayışı tüm yönleriyle yansıtması gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca, temel haklar kısmı düzenlenirken Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi ülkemizin taraf olduğu uluslararası insan hakları belgeleri esas alınmalıdır.

Bu bağlamda, temel haklar kısmında din

özgürlüğünden, eğitim hakkına, yaşama hakkından siyasi parti özgürlüğüne kadar bir çok hak ve özgürlük de bu konulardaki çağdaş eğilimler ve uygulamalar ışığında yeniden düzenlenmelidir.

Yeni anayasada egemenliği kullanma yetkisine sahip yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki ilişkiler kuvvetler ayrılığı ilkesi esas alınarak yeniden belirlenmelidir.

Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu gerçeği hiç bir yoruma meydan vermeksizin bu anayasanın ruhu haline getirilmelidir.

Türkiye'de 1876'daki ferman anayasasından sonra hazırlanan 1921 anayasası Türkiye'nin istiklal mücadelesi verdiği bir döneme rastlamıştı. **2011 seçimlerinden sonra hazırlanacak olan anayasa Türkiye'nin istikbal davası olarak hazırlanacaktır.**

Güven Veren Adalet Sistemi

Hedefimiz, 2015 yılında herkesin güven duyduğu bir adalet sistemine ulaşmaktır.

Adalet meşruiyetin temeli, meşruiyet ise idarenin dayanağıdır.

Adalet hizmetleri, köklü bir devlet geleneğine sahip milletimize yakışmayacak şekilde yıllarca ihmale uğramış ve halkımızın adalet sistemine olan güveni azalmıştır.

Adalet sistemine ilişkin sorunların çoğu AK Parti döneminde ya sorun olmaktan çıkartılmış, ya da önemli ölçüde azaltılmıştır. Geçtiğimiz yıllarda adalet hizmetleri alanında önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının güçlendirilmesinin yegane yolu olan demokratik meşruiyetin gerçekleştirilmesinden mevzuatın yenilenmesine, fiziki ve teknik altyapının geliştirilmesinden ceza infaz kurumlarının modernizasyonuna, insan kaynakları kapasitesinin artırılmasından adalet teşkilatının yeniden yapılandırılmasına kadar pek çok alanda önemli

ilerleme sağlanmıştır.

Bu süreçte, hükümetlerimiz hazırlamış olduğu Yargı Reformu Stratejisi ve bu Planın hayata geçirilmeye başlanmasıyla **yargının daha katılımcı, daha şeffaf, daha hesap verebilir bir kurum haline gelmesini sağlamış ve “güven veren bir adalet sistemi”ni kendisine vizyon olarak belirlemiştir.**

2002 Yılı İtibarıyla Adalet Sisteminin Genel Manzarası

Mahkemelerin **iş yükü** aşırı derecede artmış ve yargılamalar **makul sürede** tamamlanamaz hale gelmişti. Hakim ve Cumhuriyet savcısı ile adalet personeli **sayısı yetersizdi.**

Demokratik meşruiyete dayanmayan, hakim-savcılarının temsil edilmediği, Avrupa standartlarından uzak ve kast sisteminin etkin olduğu bir Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu bulunuyordu.

Adliyelerin genel durumu vahimdi. Adalet hizmetleri hükümet konaklarının **zemin katlarında**, kiralık apartman daireleri ya da iş hanlarında sunuluyor; teknik donanım bakımından son derece kısıtlı imkânlar ile çalışmalar sürdürülüyordu. Genel bütçeden adalet hizmetlerine ayrılan pay yetersizdi.

Cezaevleri sürekli **isyanlar ve kötü muamele iddiaları** ile ulusal ve uluslararası kamuoyunun gündemine gelmekteydi.

Günümüz ihtiyaçlarını karşılamayan, **geçen yüzyıldan kalan kanunlar** uygulanmaktaydı.

Yargı Reformu Alanında Yaptıklarımız

AK Parti hükümetleri döneminde, yargı sistemimizin sorunları titiz ve ayrıntılı bir çalışma ile önem ve öncelik sırasına tabi tutularak kısa, orta ve uzun vadeli çözüm yollarının gösterildiği ve Cumhuriyet tarihindeki ilk plânlı çalışma olan Adalet Bakanlığı Stratejik Planı ve Yargı Reformu Stratejisi'ne bağlanmıştır. Bu belgeler, reformist bir anlayış ile bütüncül, katılımcı ve sistematik bir yaklaşım içerisinde, yargının sorunlarını çözmeyi

hedeflemektedir.

Fiziki ve Teknik Altyapı

Modern adalet sarayları inşa ettik. AK Parti iktidarında Cumhuriyet tarihinde yapılanın **5 katı kadar** adalet hizmet binası yapılmıştır. Bu anlamda 130 Adalet Sarayı tamamlanmış ve halen 99 hizmet binası, inşaat ve proje aşamasında bulunmaktadır.

İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakasına dünyanın en büyük adalet sarayları yapılmıştır.

Bilişim teknolojisini yargının hizmetine sunduk. Daktilo makinası ile çalışan adliyeler bilgisayarlarla donatıldı. 2002 yılında kullanılan bilgisayar sayısı 2011 yılı itibarıyla **% 859 oranında artırılmıştır.** Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) ile bütün adliyeler ve ilgili birçok kurum (nüfus, tapu, polis ve seçim kurulları gibi) elektronik ağlarla birbirine bağlanmıştır. Avukatlar ve vatandaşların internet üzerinden dava açabilmeleri mümkün hale getirilmiştir.

Yargının mali imkânlarını geliştirdik. Adalet hizmetlerine ayrılan bütçe 2002 yılı öncesine göre 2 katına yakın artırılmıştır. Çalışmalarında kullanacak kâğıt bile bulamayan, olumsuz çalışma koşullarında faaliyetlerini sürdüren adli teşkilatın, fiziki ve teknolojik alt yapısı güçlendirilerek, çalışma imkân ve şartları iyileştirilmiştir.

Yüksek mahkemelerin fiziki altyapılarını güçlendirdik. Anayasa Mahkemesi'nin konumuna uygun modern bir hizmet binası yapılmıştır. Danıştay'ın hizmet binası inşaatı 2011 yılı içinde tamamlanacaktır. Yargıtay'ın hizmet binası ihtiyacının giderilmesi için gerekli destek sağlanmış, kapasitesinin artırılması ile birlikte yeni ek bina tahsis edilmiştir.

Yapısal Değişiklikler ve Mevzuat

Demokrasi standartlarını yükselttik, hukuk devletini güçlendirdik. Bu dönemde gerçekleştirilen mevzuat değişikliklerinde demokrasinin geliştirilmesi ve hukuk devletinin güçlendirilmesi temel ilke olarak benimsenmiştir. 2002 yılından bu yana yapılan

mevzuat değişiklikleri ile evrensel hukuka uygun olarak insan hak ve özgürlüklerinin genişletilmesi hedeflenmiştir.

Geçen yüzyılın devletçi zihniyeti terk edilmiş ve insan odaklı anlayış benimsenmiştir. İşkenceye karşı sıfır tolerans ilkesi uygulanmış ve bunun olumlu sonuçları alınmıştır. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvenceler arttırılmıştır.

Önemli Anayasa değişiklikleri gerçekleştirdik. Hükümetlerimiz döneminde 10 kez Anayasa değişikliği gerçekleştirilmiş ve **Anayasa'nın toplam 54 maddesi demokratikleşme yönünde yenilenmiştir.**

Yapılan Anayasa reformlarıyla Avrupa Birliği sürecinde önemli adımlar atılmış, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne dayalı devlet anlayışı güçlendirilmiş, insan odaklı bir yönetim anlayışı tesis edilmiştir.

Türk Hukuk Sisteminin temel yasalarını yeniledik. Geçen yüzyıldan kalan, güncelliğini kaybeden, evrensel ilkelerden kopuk ve toplumun taleplerini karşılamaktan uzak kalmış ceza ve hukuk alanındaki temel kanunların tümü yenilenmiştir. Bu bağlamda; **Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, İnfaz Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu değiştirilmiştir.**

İnsan Kaynakları

Yargıda insan kaynakları kapasitesini artırdık. Daha hızlı ve etkin yargılama yapılabilmesi için, **hakim ve savcı sayısı 2002 yılına göre tüm engellemelere rağmen %26 oranında artırılmıştır. Adalet teşkilatının yardımcı personel sayısı %75 oranında artırılmıştır.**

Hakim ve savcıların yurt içinde ve yurt dışında yabancı dil eğitimi almaları sağlanmış ve dünyadaki gelişmeleri takip edebilmelerine imkân tanınmıştır.

Ceza infaz kurumları, aile mahkemeleri ve çocuk mahkemelerinde uzmanların (psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi) istihdam edilmesi sağlanmıştır.

Ceza İnfaz Sistemi

Cezaevi sorunlarını ülke gündeminden çıkarttık. Geçmişte toplumun tüm kesimleri tarafından bilinen cezaevi sorunları bugün için ülke gündeminden çıkartılmıştır.

Modern ve yüksek güvenliikli ceza infaz kurumları kurularak fiziki alt yapı geliştirilmiş, insan kaynakları kapasitesi güçlendirilmiştir. Uluslararası standartlara uymayan 189 ceza infaz kurumu ile birlikte, Bayrampaşa ve Ulucanlar ceza infaz kurumları da kapatılmıştır.

İnfaz mevzuatı yenilenmiş ve infaz sistemimiz uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmiş, denetimli serbestlik teşkilatı kurulmuştur.

Yargının Hızlandırılması

Yargının hızlandırılmasına ilişkin tasarıyı kanunlaştırdık. Bu Kanun'la mahkemelerin iş yükü yaklaşık %20 oranında azaltılmıştır. Bazı fiiller suç olmaktan çıkartılarak idari para cezası yaptırımı getirilmiş, veraset ilamı ile diğer bazı işlemlerin noterlerden de yapılabilmesi sağlanmıştır.

İstinaf Mahkemeleri'nin faaliyete geçirilmesi için önemli adımlar attık. Yargı alanında iki dereceli yargılamayla hukuki güvenceyi arttıracak olan istinaf mahkemelerinin mevzuat alt yapısı ve diğer çalışmaları iktidarımız döneminde tamamlanmıştır.

İstinaf mahkemelerinin Cumhuriyet başsavcıları HSYK tarafından atanmıştır. Personel ihtiyacı karşılanmış, hizmet binaları yapılmış ve UYAP kapsamında kullanılacak yazılım tamamlanmıştır. Bu mahkemeler 2011 yılında faaliyete geçirecektir.

Yüksek mahkemelerin kapasitelerini artırdık. Yargıtay ve Danıştay'ın iş yoğunluğu göz önünde bulundurularak, yeni daireler kurulmuş, üye sayısı artırılarak kapasitesi güçlendirilmiştir.

Yaptıklarımızın Uluslararası Yansımaları

Hazırladığımız Yargı Reformu Stratejisi ve buna uygun

olarak gerçekleştirdiğimiz faaliyetler, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının geliştirilmesi ve demokrasimizin güçlendirilmesi bakımından, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve Venedik Komisyonu gibi uluslararası kurumların hazırladığı raporlarda ve yaptıkları açıklamalarda olumlu değerlendirilmiştir.

Güven Veren Adalet Sistemine Ulaşmak için Yapacaklarımız

Yargılamalar daha da hızlanacaktır. Yıllardır yargının sorunları ele alındığında dile getirilen en önemli husus; yargılamaların uzun sürmesi ve bunun sonucu olarak adalete olan güvenin sarsılmasıdır. Bu sorunun çözülmesi amacıyla yukarıda belirtilen çalışmalara ilave olarak aşağıdaki adımların atılması öngörülmektedir.

İstinaf Mahkemeleri faaliyete geçirilecektir. Bu mahkemelerin faaliyete geçirilmesiyle birlikte Yargıtay'a gelen iş sayısı önemli ölçüde azalacak, yargılama kalitesi yükselecek ve yargılama hızı artacaktır.

Uyuşmazlıklar için alternatif çözüm yolları geliştirilecektir. Uyuşmazlıkların muhakeme dışı çözümü sayesinde çok sayıda uyuşmazlık mahkemeye gelmeden çözülebilmekte, mahkemelerin iş yükü azalmakta, bireyler sorunlarını kısa sürede ve kolayca çözebilmekte ve bu suretle toplumsal barış daha iyi korunabilmektedir. Ülkemizde de bu alanda önemli çalışmalar yapılmış ve yapılması öngörülmektedir. Bu bağlamda, hukuk uyuşmazlıklarının arabulucular vasıtasıyla çözülmesini sağlayacak kanun Meclis gündeminde olup, yeni yasama döneminde yasalaşacaktır.

Ticari uyuşmazlıkların mahkemelere gelmeden, hakemler vasıtasıyla çözümü mümkün hale getirilecektir.

İdari yargıda uyuşmazlıkların yargı öncesi çözüm usulleri geliştirilecektir.

Ceza yargılamasında uzlaşma müessesesinin daha da etkin olarak uygulanması sağlanacaktır.

Hakim-savcı ve yardımcı personel sayısı artırılabacaktır. 2002 yılından bu güne kadar hakim savcı sayısı bütün engellemelere rağmen % 26 oranında artırılmıştır. Önümüzdeki yıllar için de gerekli planlamalar yapılmış olup, en kısa sürede hakim-savcı sayısı Avrupa ülkelerindeki standartlara çıkartılacaktır. **Halen ülkemizde her yüzbin kişiye düşen hakim-savcı sayısı 9'dur. Bu rakamın ortalama 20 hakim-savcıya yükseltilmesi hedeflenmektedir.**

Personel sayısı % 75 oranında artırılmış olup, ihtiyaç planlaması yapılmıştır.

Adli Tıp Kurumu'nun kapasitesi artırılabacaktır. Bugüne kadar Kurum'un fiziki alt yapı imkânları arttırılmış, insan kaynakları güçlendirilmiş, laboratuvarlarının uluslararası alanda geçerliliği sağlanmış ve güvenilirlik kazandırılmıştır.

Önümüzdeki dönem için teknolojik yatırımlara devam edilmesi, Kurumun ülke genelinde yaygınlaştırılması ve hizmetlerinin hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) kurulacaktır. İdarenin işleyişinin denetlenmesi amacıyla Anayasa ile Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kurulması kabul edilmiştir. Kurumun teşkilatlanmasıyla ilgili Tasarı TBMM Genel Kurulu gündeminde. Bu Kurumun faaliyete geçmesiyle idarenin hukuka uygun çalışması ve insan odaklı hizmet vermesi sağlanacaktır. Vatandaşlarımıza idari uyuşmazlıklarının çözümü için yeni bir başvuru yolu getirilmektedir.

Vatandaşlarımızın adalete erişimi daha da kolaylaşacaktır. Yargılama usulleri basitleştirilecek, hukuki süreçler konusunda vatandaşlarımız bilgilendirilecektir.

Adliyelerde kurulacak ön bürolar ve danışma masalarıyla, vatandaşlar adli hizmetlerden daha hızlı yararlanacaktır.

Maddi durumu zayıf olan vatandaşlarımızın hukuk davalarında adli yardım almaları kolaylaştırılacaktır.

Koruyucu hukuk uygulamaları geliştirilecektir. Koruyucu hukuk uygulamaları ile toplumda hak ve

hukuk bilinci geliştirilecek, uzlaşma ve müzakere kültürü yaygınlaştırılacaktır.

İlköğretim çağından itibaren öğrencilere hukuk bilinci verilecek ve gençlerin toplumsal hayata daha bilinçli katılması sağlanacaktır.

Koruyucu hukuk kapsamında geliştirilen müfredat ile hak ve sorumluluk bilincine sahip bireyler, etkin birer vatandaş olarak hukukun gerçek sahipleri olacaktır.

Yargının medya ve halkla ilişkileri

güçlendirilecektir. Yargıda basın sözcüleri oluşturularak kamuoyu şeffaf bir şekilde bilgilendirilecektir. Büyük adliyelerde medyanın bilgi alabileceği ve çalışabileceği basın ve halkla ilişkiler büroları kurulacaktır.

Yargı mensupları için medyanın işleyişi hakkında, medya mensupları içinse yargı birimleri, çalışma usulleri, yargı bağımsızlığı gibi konularda bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır. Çeşitli aralıklarla yargıya güven konusunda kamuoyu araştırmaları yapılacaktır.

Avukatlık hizmetleri etkinleştirilecektir. Bilindiği gibi savunma hakkı en önemli insan haklarından birisidir. Avukatlık müessesesi bu hakkın olmazsa olmaz şartıdır. Avukatlık mesleğinin sorunlarının çözümüne ve avukatların yargısal faaliyetlere daha etkin katılımının sağlanmasına yönelik olarak Türkiye Barolar Birliği ve barolar ile işbirliği yapılacaktır.

Kamuda görev yapan hukuk müşavirleri ve avukatların daha etkin hale getirilmesi sağlanacaktır.

Yargı mensupları ve avukatlar ile akademisyenler arasındaki mesleki işbirliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın adli işlemleri kolaylaştırılacaktır. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın adli işlem süreçlerini kolaylaştırmak amacıyla irtibat hakimleri ve adli müşavirler görevlendirilecektir.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın bulunduğu tüm ülkelerle adli yardımlaşma sözleşmeleri imzalanacaktır.

Bütün bu reformlar tamamlandığında:

- **Yargı kimsenin ön veya arka bahçesi değil, milletin olacak**
- **Hukuk milletin adına işleyecek**
- **Hâkimler millet adına karar verecek**
- **Her şeyin sahibi millet olacaktır.**

Güven veren adalet sistemi ile;

“davam zamanaşımına uğradı”,

“arazi davamız 30 yıldır sürüyor”,

“dosyam 3 yıl önce temyiz edildi, hâlâ sonucunu bekliyoruz”,

“duruşmam 6 ay sonraya bırakıldı”,

“5 ay oldu bilirkişi raporunu bekliyoruz”,

“2 yıldan sonra mahkeme görevsizlik kararı verdi”,

“bu dava babamdan kaldı”,

“son sınıfta tek ders sınavına iptal davası açmıştım, mahkemeden karar çıkana kadar ertesi seneki sınavla mezun oldum, hâlâ kararı bekliyorum”,

“işe başladım ama mahkeme işe giriş sınavını 5 yıl sonra iptal etti”,

“duruşmam saat 9.00’a bırakılmıştı, saat 16.00 oldu hâlâ bekliyorum” gibi **şikâyetler ortadan kaldırılacaktır.**

Özgür ve Güvenli Bir Toplumsal Hayat

Devletin temel görevi vatandaşların huzur ve güven içerisinde, özgürce yaşamasını sağlamaktır. Ak Parti hükümetleri döneminde güvenlik anlayışı ve politikalarında ilk defa köklü bir paradigma değişimine gidilmiş, “**özgürlük için güvenlik**” yaklaşımı temel bir politika olarak benimsenmiştir. İktidarımız döneminde güvenlik alanlarını ilgilendiren konularda, hukuk devleti ve insan haklarını esas alan önemli reformlar ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

2001'de, ABD'de meydana gelen terör olaylarından sonra, Dünyada güvenlik adına özgürlük alanlarında ciddi daralmalar oluşturulmuş, bir çok ülkede bu yönde düzenlemeler yapılmıştır.

Ülkemizde bütün bunların aksine, 2002 yılında görevi devralan AK Parti hükümetlerince hızlı ve köklü demokratikleşme adımları atılmaya başlanmıştır. Hemen, olağanüstü hal gibi özgürlükleri daraltan uygulamalara son verilmiş, yaşadığımız terör olaylarına ve dünyadaki olumsuz gelişmelere rağmen, ülkemiz demokratikleşme alanını genişleterek yoluna devam etmiştir. Güvenliğin en sorunlu alanı olan terörle mücadelede dahi tek boyutlu güvenlik yaklaşımları yerine, çok boyutlu analiz ve bakışlara geçilmiştir.

Biz, özgürlüğü gerçekleştirmek için güvenliğin bir araç olduğunu ve güvenlik politikalarının, hiçbir gerekçeyle bireysel özgürlük alanlarını daraltacak şekilde uygulanamayacağını kabul etmekteyiz. Güvenlik, bir yandan toplumsal düzenin sağlanması anlamında özgürlüklerin korunmasının ön şartı, diğer yandan da her türlü baskıdan ve haksız müdahaleden uzak olma anlamında bizzatihi bireysel bir haktır.

Bütün bu sebeplerden dolayı, **şu ana kadar olduğu gibi bundan sonra da temel hak ve özgürlükleri ihlal etmeden ve haksız bir şekilde kısıtlamadan güvenliğin sağlanması için çaba gösterilecektir.**

Güvenlik Alanında Yaptıklarımız

AK Parti eğitim, sağlık, güvenlik ve adaleti öncelikli hizmet alanları olarak ele almıştır. Bu hizmet alanlarına hiç bir dönemde olmadığı kadar bütçeden pay ayırmıştır.

Bu anlamda **ilk defa güvenlik hizmetleri bütüncül bir yaklaşımı içeren stratejik bir anlayışla ele alınmış ve çok yönlü güvenlik politikaları uygulamaya konulmuştur.** Güvenlik hizmeti, özgürlüğün korunması ekseninde ve toplumsal desteği içeren bir zihniyetle yeniden tasarlanmış, hizmetlerin sunumunda insan odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Sivil katılım, denetime açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi evrensel değerler bu zihniyet değişiminin temel

dinamiklerini oluşturmuştur.

Güvenlik hizmetlerinde toplumun katılım ve desteğini sağlamak ve vatandaş memnuniyetini en üst düzeyde gerçekleştirmek için başlatılan ve 2007 yılından itibaren kademeli olarak geliştirilen **Toplum Destekli Polislik uygulaması 2009 yılında 81 ilimize yaygınlaştırılmıştır.**

Suçla mücadelede temel politikamız, suçları işlenmeden önce önlemektir.

Bu amaçla ulusal ve yerel düzeyde sosyal içerikli suç önleme projeleri geliştirilmiş ve uygulamalardan istenilen sonuçlar alınmıştır.

Başta büyük illerimiz olmak üzere, ülke gündemini işgal eden ve güvenli yaşamı önemli ölçüde olumsuz etkileyen; kapkaç, yankesicilik, dolandırıcılık ve hırsızlık olayları, geliştirilen etkin, projeli ve planlı uygulamalar sayesinde gündemden düşürülmüştür. **Özellikle sokak hâkimiyetini esas alan, etkili suçla mücadele projeleri hayata geçirilerek, polisin daha fazla ulaşılabilir olması ve daha fazla görünür hizmet sunması temin edilmiştir.**

Eğitim kurumları ve çevreleri daha güvenli hale getirilmiştir. Okul çağındaki yaklaşık 16 milyon gencimizin, Güvenli Okul-Güvenli Eğitim uygulaması ile suçtan ve zararlı alışkanlıklardan korunması ve güvenli eğitim ortamlarında her türlü korku ve endişeden uzak öğrenim sürdürmeleri sağlanmıştır.

Çetelerle mücadele iktidarımız döneminde en öncelikli konulardan birisi olmuştur. Göreve başlamadan önce, irili ufaklı birçok çete veya mafya tipi suç örgütü, başta esnafımız olmak üzere toplumumuzun büyük kesiminde bir huzursuzluk kaynağıydı. İlegal bu oluşumlar haraç alma, sindirme, korkutma gibi yöntemler kullanarak, sosyal hayatı çekilmez bir hale getirmişlerdi. Suçla mücadelede geliştirdiğimiz yeni politikalarla her türlü organize suç örgütü ve çetelerle, etkili ve kararlı bir mücadele gerçekleştirilmiş, yapılan planlı operasyonlar sonucu çeteler çökertilmiş ve tüm çete üyeleri adli makamlara teslim edilmiştir. Böylece vatandaşımızın devlete olan

güveni pekiştirilmiştir. Örgütlü suçlarla ve çetelerle mücadele, iktidarımız döneminde güvenlik hizmetlerinin simgesi olmuştur.

Ayrıca iktidarımız altında faili meçhuller bırakılmamış ve geçmişin faili meçhulleri aydınlatılmaya çaba gösterilmiştir.

Suç aydınlatmada teknik, lojistik ve idari kapasite geliştirilmiş ve en ileri teknolojik imkânlarla sahip, modern kriminal laboratuvarlar kurulmuştur. **Artık sadece kişi ifadesine dayanan suç soruşturması değil, delil merkezli suç soruşturması yapılmaktadır.** Böylece, güvenlik güçlerinin olay çözme kabiliyeti artmış ve suç aydınlatma oranları yükselmiştir.

Genel asayiş ve huzurun temin edilmesi ile işlenen suçların tespitine imkân sağlayan, **Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (MOBESE), 2007 yılından itibaren kurulmaya başlanmış ve bugün artık 81 il merkezinde ve büyük ilçelerde aktif olarak kullanılır hale gelmiştir.**

Hükümetlerimiz döneminde vatandaşlarımıza güvenlik birimlerince; daha hızlı, kaliteli, güvenilir ve düşük maliyetli hizmet sunulması ilkesi benimsenmiştir.

AK Parti iktidarı tarafından geliştirilen insan odaklı ve vatandaş memnuniyetini esas alan zihniyet değişimi kapsamında, sokak hâkimiyeti ile kolları kolay erişimi azami düzeye çıkarmak amacıyla güvenlik alanında insan kaynaklarının sayı ve niteliklerinin artırılmasına büyük önem verilmiştir. Bu çerçevede, polis meslek yüksekokulları ile polis meslek eğitim merkezi müdürlüklerinin sayısı artırılmış, müfredat tamamen yenilenerek insan ve hukuk odaklı hale getirilmiş, 4 yıllık üniversite mezunlarının polislik mesleğine girişleri sağlanmıştır.

Kaliteli güvenlik hizmetinin, iyi eğitilmiş, sevecen, güler yüzlü, iyi ahlâklı ve çözüm üreten insan gücünden geçeceği anlayışıyla güvenlik birimlerinde nitelikli personel yetiştirilmesine büyük önem verilmiştir. Bu çabalar sonucunda, **Emniyet Teşkilatı'nda %21 olan yükseköğretim ve**

üniversite mezunu polis oranı %85'e ulaşmıştır. Ayrıca mevcut personelin hizmet içi eğitimine büyük önem verilmiş ve her yıl personelin %50'si eğitimden geçirilerek, zihniyet değişiminin içselleştirilmesi sağlanmıştır.

Diğer yandan, hizmetlerin iyi yürütülmesinde personelin moral ve motivasyonunun yüksek olması gerektiği düşüncesinden hareketle polislerimize meslekte yükselme imkânı sağlayan, "Başpolislik" ve "Kıdemli Başpolislik" kariyer sistemi uygulamaya konulmuştur. Aynı amaçla, **Emniyet Teşkilatı'nın yıllardır devam eden problemleri arasında yer alan ve personel açığına yol açan askerlik sorunu, askerlik kanununda değişiklik yapılması suretiyle iktidarımız tarafından kalıcı olarak çözülmüştür.**

Güvenlik birimlerimizin motivasyonlarında ve hizmet sunumunda olumsuz etki yaratan araç, gereç, teçhizat, akaryakıt gibi temel ihtiyaçlarındaki yetersizlikler, hükümetlerimiz zamanında yapılan bütçe desteği ile **güvenlik birimlerimizin donanımı en üst seviyeye çıkartılarak hizmet kalitesi ve verimliliği artırılmıştır.**

Bir dönem işkence ve kötü muamele ile anılan polis merkezleri ve jandarma karakolları, yaptığımız değişiklikler kapsamında, vatandaşımızın korkusuzca gidebildiği merkezler haline getirilmiştir.

Bu anlamda toplumun her kesiminin talep ve beklentilerini karşılaması yönüyle vatandaşın ilk müracaat noktası ve güvenlik birimlerinin vitrini olan polis merkezleri ve jandarma karakollarının tamamı gözden geçirilerek, fiziki şartları insan hakları normlarına ve uluslararası standartlara uygun hale getirilmiş, kamera sistemleri kurulmuş ve insani ihtiyaçların karşılanabileceği ortamlar oluşturulmuştur.

Türkiye artık işkencenin konuşulduğu bir ülke değildir. "İşkenceye sıfır tolerans" yaklaşımı ile bu konuda gerekli mevzuat değişiklikleri yapılarak, cezalar artırılmış ve cezanın para cezasını çevrilmesi ve tecili kaldırılmıştır.

Güvenlik alanında uygulanan zihniyet değişiminin bir parçası olarak Avrupa ülkelerindeki güvenlik

birimlerince uygulanan kolluk etik ilkeleri aynen benimsenerek, ülkemiz güvenlik birimleri ve personeli için uygulamaya geçirilmiştir.

Bütün bunların sonucunda, Avrupa Birliği'nin İstatistik Kurumu olan EUROSTAT tarafından yayınlanan verilere göre; **100.000 kişiye düşen suç miktarı listesinde, Türkiye Avrupa'nın en güvenli ülkeleri arasında yer almıştır.**

Ülkemiz suç aydınlatma oranları bakımından da Avrupa'nın önde gelen birkaç ülkesinden birisi olmuştur. Örneğin **şahsa karşı işlenen suçlarda aydınlatma oranı % 95'ler seviyesine yükselmiştir.**

Zihniyet dönüşümünü, özellikle halkımız ile güvenlik birimleri arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırılmasında gözlemlemek mümkündür. İnsan odaklı yaklaşımın sonucu olarak güvenlik birimlerimiz ile vatandaşlarımız arasında bir gönül köprüsü kurulmuştur.

Vatandaşlarımızın hayatlarını kolaylaştırıcı önemli uygulamalar da yapılmıştır. Bu bağlamda vatandaşlarımıza uluslararası standartlarda, daha güvenli, eskisinden daha düşük maliyetli ve uzun süreli pasaport verilmeye başlanarak, kuyruklarda bekletme yerine, adrese teslim uygulaması getirilmiştir.

Ayrıca, ikinci el araçların satış işlemlerinin noterlerde kısa sürede ve daha az masrafla gerçekleştirilmesi imkânı getirilerek; araç satış, devir ve tescil işlemleri önceden ortalama 3 gün içerisinde tamamlanırken, başlattığımız uygulamayla artık dakikalarla ifade edilebilecek kısa bir süre içerisinde sonuçlanmaktadır.

Vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştıran bir diğer uygulamamız da, maddi hasarlı trafik kazalarında, tarafların kendi aralarında uzlaşarak tutanak tutmalarına imkân veren bir düzenlemenin hayata geçirilmesi olmuştur. Düzenlemenin uygulamaya konulduğu 1 Nisan 2008 tarihinden bu güne maddi hasarlı trafik kazalarının %80'inde uzlaşma sağlanmıştır. Böylece bir yandan trafik sıkışıklığı oluşması engellenirken, diğer yandan vatandaşlarımız arasında uzlaşma kültürünün gelişmesine katkıda

bulunulmuştur.

AK Parti iktidarının uyguladığı başarılı güvenlik politikaları sonucu gelinen nokta vatandaşlarımız tarafından da takdirle karşılanmaktadır. Örneğin 2009 ve 2010 yıllarında TÜİK tarafından yapılan "Yaşam Memnuniyeti Araştırması"nda vatandaşlarımızın en memnun olduğu kamu hizmeti sıralamasında, güvenlik hizmetleri %78 ile ilk sırada yer almıştır.

Güvenlik Alanında Yapacaklarımız

Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıldönümü olan 2023 vizyonumuz; güvenlik hizmetlerinin özgürlükleri tam olarak koruduğu, insan haklarına saygılı, hukukun üstünlüğünü şiar edinen, kolluk etik ilkelerine bağlı, vatandaş memnuniyetinin zirveye ulaştığı, suç ve suçlularla mücadelede en ileri teknolojileri kullanan, bilgili, nitelikli, iyi ahlâklı, profesyonel, vakur, vatandaşa yardımı ön planda tutan ve onların dostluğunu kazanmış, şeffaf, hesap verebilir, dünya standartlarında bir güvenlik anlayışı ve personeli oluşturmaktır.

Bu vizyon doğrultusunda hedeflerimiz:

Sokak hâkimiyetini sürekli ve kalıcı kılmak ve polisin görünürlüğünü artırmak amacıyla, **güvenlik görevlileri sayısını Avrupa Birliği uygulamalarına paralel olarak 250 kişiye bir güvenlik görevlisi isabet edecek şekilde yükselteceğiz.**

Güvenlik personeline temel eğitim veren Polis Meslek Yüksekokulları ve Polis Eğitim Merkezi Müdürlükleri'nin sayıları ve nitelikleri daha da artırılarak, güvenlik personelinin hizmet içi eğitimleri, gelişen ve değişen şartlar doğrultusunda sürdürülecektir.

Suçü önlemeye yönelik başarılı uygulamalar halkımızın büyük teveccühüne mazhar olmuş, sokak suçlarında önemli düşüşler sağlanmıştır. Suçların oluşmadan önce önlenmesine yönelik çalışmalara devam edilecek ve bu bağlamda ülke geneline yaygınlaştırılan Toplum Destekli Polislik gibi yeni sosyal projeler uygulanacaktır. Böylece güvenlik güçlerimiz ile vatandaşlarımız arasında kurulan gönül köprüsü daha da

sağlamlaştırılacaktır.

İnsan haklarına saygılı, hesap verebilir, disiplinli ve insan odaklı kaliteli bir güvenlik hizmeti verilmeye devam edilecek, bu konuda uyguladığımız **“işkence ve kötü muameleyle sıfır tolerans”** ilkesinden asla taviz verilmeyecektir.

Güvenlik hizmetlerinde yakalanan üstün başarının sürekli ve kalıcı olması için analiz ve bilimsel araştırmalar yapılması ve bu araştırmaların sonucunda yeni güvenlik politikaları geliştirilmesi önem arz etmektedir. Güvenlik hizmetlerinin etkili bir şekilde desteklenmesi, güçlü ve profesyonel bir şekilde yapılandırılmış araştırma ve geliştirme merkezleriyle mümkün olabilir. Bu amaçla güvenlik birimlerinde mükemmeliyet merkezleri kurulacaktır.

Güvenlik hizmet binalarının, vatandaşlarımız tarafından daha kolay ulaşılabilir, ergonomik, insan yapısına uygun nitelikte yeniden yapılandırılmasına önem verilecek, özellikle halka hizmet sunmada ilk başvuru ve danışma birimi olan Polis Merkezlerimiz ve Jandarma Karakollarımız için prototip uygulamalara devam edilecek, bu uygulamaların yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Toplumun bütün kesimlerini kucaklayan özellikle kadın, çocuk, engelli, yaşlı vatandaşlarımızın güvenlik hizmetlerine erişimini kolaylaştıran politikalar uygulamaya konulacaktır.

Güvenlik birimleri araç, gereç ve teçhizat yönünden güçlendirilmeye devam edilecek ve her türlü teknolojik destek sağlanacaktır.

Güvenlik hizmetlerinde vatandaş memnuniyetinin iyi motive edilmiş personel ile sağlanacağı gerçeğinden hareketle, başta ödüllendirme ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi olmak üzere, güvenlik personelinin moral ve motivasyonunu artırmaya yönelik yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır. Böylece **güvenlik güçlerimizin imkân ve kabiliyetleri artırılarak motivasyonu yükseltilecek ve daha verimli çalışması sağlanacaktır.**

Pilot olarak uygulamaya başladığımız acil çağrı

merkezlerin tek bir çatı altında toplanarak, “112 Acil Çağrı Projesi” yaygınlaştırılarak, olaylara süratle müdahale edilmesi sağlanacaktır.

Vatandaş ve Sonuç Odaklı Yönetim

AK Parti içe kapalı, halka tepeden bakan ve sorun üreten değil, **halktan aldığı yetki ve güçle, halkın taleplerine dayalı olarak sorun çözen bir yönetim anlayışını** esas almaktadır.

“Devlet, millete hizmet etmek için vardır” ilkesiyle, demokratik yönetim uygulamalarını ülkemize kazandırıyoruz.

Kamu yönetiminin ana misyonu olarak, **vatandaşın hayatını kolaylaştırmayı, insanların temel hak ve özgürlükleri kullanmasının önündeki engelleri kaldırmayı** görüyoruz. **“Adalet mülkün temelidir”** anlayışıyla, yönetimde keyfiliğe, her tür ayrımcılığa ve adaletsizliğe karşıyız.

Yönetimde **şeffaflığı, hesap verebilirliği ve her kademedeki katılımı** esas alıyoruz. İnsanımıza en yakın noktada, hizmetleri etkin bir şekilde ve güler yüzle sunmak temel önceliğimizdir.

Rekabetin yoğunlaştığı bir dünyada, etkin işleyen bir kamu yönetimini, sosyal ve ekonomik gelişimde ve refah artışında da kritik bir başarı faktörüdür. Dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girme hedefi doğrultusunda, yönetimde yeniliklere devam edeceğiz.

Her alanda olduğu gibi yönetim alanında da güven kavramına büyük önem veriyoruz. Vatandaşlarımızın **aidiyet duygusunu güçlendiren, kurumlara olan güvenini artıran politikalar** uyguluyoruz. Kurumlar arasında da güveni esas alıyoruz. Demokratik yönetim altında, her kurumun asli görev ve sorumluluğunu yerine getirdiği ve yapılan tüm çalışmaların milletimiz adına denetlendiği bir çerçevede hareket ediyoruz.

Merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapıların aşılması, kamu yöneticileri için etik kuralların ve denetimin

getirilmesi, merkezi idare reformu, yerel yönetimlerin yetki ve kaynaklarının artırılması, büyük reform yaptığımız konular arasındadır.

Kamu hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin ve yaygın bir şekilde kullanmaya öncelik verdik. Hizmet sunumunda süreçleri sürekli gözden geçiriyoruz ve kırtasiyeciliği azaltıyoruz. Bu çerçevede;

• **Yerel yönetimler alanındaki mevzuatı baştan sona yeniledik.** Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanunları yasalaştırdık. **Yerel yönetimlerin yetkilerini ve kaynaklarını artırdık.**

• Belediyelere sağladığımız imkânlarla, şehirlerimizin çehresi değişti ve değişmeye devam ediyor.

• İl özel idareleri yeniden yapılandırılmış, il genel meclisleri kendi başkanını seçer hale gelmiş, kaynakları ve personeli artırılmış, yerel önceliklere yönelik olarak etkin hizmet üretme imkânı getirilmiştir.

• **KÖYDES ve BELDES uygulamaları ile Cumhuriyet dönemimizin en kapsamlı kırsal kalkınma projesi uygulanmıştır.** Sadece 2005-2010 döneminde KÖYDES programı kapsamında 6,75 milyar TL kaynak kullanılarak, içme suyu ve yol gibi çok temel ihtiyaçlar tüm ülke sathında büyük oranda giderilmiştir.

• Etik Kurulu ile standartlar geliştirilmiş ve kamu yöneticilerinin etik denetimleri sağlanmıştır.

• Bütün kurumların mali denetimi yeni, etkin ve hesap verebilir bir sisteme kavuşturulmuştur.

• **Bilgi Edinme Hakkı Kanunu** ve benzer yeniliklerle kamuda şeffaflık artırılmış, kamuoyu denetimi güçlendirilmiştir.

• Her seviyede, demokratik süreçlerle vatandaşın katılımı sağlanmıştır.

• On yılda bir yapılan **ilkel nüfus sayımı gibi**

uygulamalar kaldırılmış, nüfusumuzun sürekli güncelleştirilmesini esas alan “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi” kurulmuştur.

• Merkezi Nüfus Sistemi **MERNİS** sisteminin kurumlarımızca paylaşılması sonucu, **vatandaşlarımızın nüfus cüzdan örneği, ikametgâh ilmühaberi gibi kâğıtlar ve formaliteler peşinde koşması bitmiştir.**

• Kamu yönetimindeki değişimi en iyi ifade eden uygulamalardan birisi olarak, memnuniyet araştırması yaptırıyor ve yayınlıyoruz. 2003 yılından bugüne her yıl düzenli olarak bizzat Türkiye İstatistik Kurumu **”Yaşam Memnuniyeti”** araştırması yaparak kamuoyunun bilgisine sunmaktadır.

• Diğer önemli bir değişim alanı ise, kamu yöneticilerinin tutumlarıdır. Bugün, AK Parti'nin hizmet anlayışı, vatandaş ilişkisi ve tutumu ile yöneticilerin vatandaşa tutumu da daha insanileşmiştir.

Kamu hizmetlerinde yenilik ve değişim kesintisiz bir süreçtir. Vatandaş ve sonuç odaklı hizmet sunumu için, reformlara kararlılıkla devam edilecektir. Bakanlıkların yeniden düzenlenmesi başta olmak üzere, merkezi idare reformuna hız verilecektir. **“İdarenin bütünlüğü ilkesi”** çerçevesinde, merkezi idare ile yerel yönetimlerin birbirini tamamlayan yapılar olduğu gerçeğinden hareketle, bir yandan yerel yönetimleri hizmet odaklı olarak güçlendirirken, diğer yandan merkezi idarenin strateji geliştirme, standart belirleme, izleme ve denetim fonksiyonlarını daha da ön plana çıkaracağız. Bu kapsamda;

• Mahalli nitelik arz eden hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi süreci devam edecektir.

• İl genelinde imar bütünlüğü sağlanması önemli hedeflerimizden biridir.

• Merkezi idare olarak yerel yönetimlerimize rehberlik yapma ve belli standartlar temelinde denetim işlevlerimizi daha da güçlendireceğiz.

• İl idaresi Kanunu ve Köy Kanunu bu dönemde yeniden yapılacaktır. Köylerimizin nüfusa göre tasnifi

ve her birimin daha ileri hizmet birimi ve demokratik mekanizmalara katılımı artırılacaktır.

• Önümüzdeki dönem, her yönü ile vatandaş odaklı, hizmet odaklı yönetim anlayışının ülkemizde tam anlamıyla sağlandığı bir dönem olacaktır. **Yönetim anlayışımız, yapımız ve uygulayacağımız stratejiler, yeni Anayasa ve 2023 Türkiye'si vizyonu ile şekillendirilecektir.**

Aşağıdaki hususlara öncelik vererek, önümüzdeki dönemde yola ve hizmete devam ediyoruz.

Etik değerlere bağlılığı güçlendirmeye devam edeceğiz. Kamu yönetiminde halkın desteği ve güvenine olan ihtiyaç, geçmiş zamanlara göre daha da artmıştır. Bu noktada, kamu görevlilerinin etik değerlere bağlı ve güvenilir olması, AK Parti'nin en fazla önem verdiği konulardandır.

Ak Parti iktidarı döneminde; yolsuzluk, rüşvet ve adam kayırma gibi ahlâki bozulmaya neden olan hususlarla mücadelede çok önemli atılımlar yapıldı. Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi kabul edilerek, temiz yönetim konusundaki kararlılığımız kurumsal bir yapıya kavuşturuldu.

Yeni dönemde, ihale sisteminin gözden geçirilmesi, imar ve ruhsat işlemlerinde saydamlığın artırılması, denetim birimlerinin güçlendirilmesi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında da yolsuzluğun önlenmesi gibi hususlar öncelikli çalışma alanları olacaktır.

E-Dönüşüm Türkiye Projesine yeni bir ivme kazandırılacaktır. Elektronik sistem üzerinden 24 saat esasına göre çalışan ve hizmet sunan kamu yönetimini her bakımdan olgunlaştırmak öncelikli hedefimizdir. Böylece, vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştırmayı, yaşam kalitesini artırmayı öngörüyoruz. Bu kapsamda;

• Elektronik yazışmalarda uyulması gereken güvenlik ve arşivleme standartları belirlenecektir. Bütün kamu kurum ve kuruluşlarında bu standartlara uygun sistemler kurulacaktır.

• Elektronik Arşiv Sistemi'nin kurulmasıyla, kamu

hizmetlerinin sunumu sırasında, vatandaştan belge istenmesine ilişkin uygulamalar kaldırılacaktır.

• Devletin en önemli hazineleri arasında yer alan arşivlerin güvenliğinin sağlanması ile arşiv giderlerinden tasarruf sağlanması için elektronik arşiv sistemine geçilecektir.

• Halkımızı daha iyi bilgilendirmek, hizmetlerde kaliteyi artırmak ve bürokrasiyi tamamıyla ortadan kaldırmak için çağrı merkezi sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Gereksiz bürokrasiyi kaldırmaya devam edeceğiz. AK Parti, bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılarak halkın hayat kalitesinin artırılmasını, kamu hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması ve maliyetlerin düşürülmesini öncelikli hedefleri arasında görmektedir.

Beyana güven esastır ilkesi her alanda yaygınlaştırılacaktır. Kamu hizmetlerinin sunumu sırasında vatandaştan istenen ve diğer kurumların arşivinde bulunan belgeler istenmeyecektir.

Bireyler, kamu yönetimi ve bürokrasi karşısında güçlendirilecektir. Bu amaçla kamu hizmetlerinin standartları belirlenerek, vatandaşlarla paylaşılması uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

Kurumlarımızın etkinliğini ve koordinasyonunu güçlendirmeye devam edilecektir. İşlevini yitiren Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü gibi kurumlar kaldırılmış, geçerliliğini yitiren yüzlerce yönetmelik ve genelge iptal edilmiştir.

İdari yapılanmanın etkinliği için gerekli tedbirlerin alınmasına devam edeceğiz.

İl sistemi güçlendirilecek, köy ve mahalle yönetimleri gözden geçirilecektir. AK Parti, doğrudan demokrasinin güzel örneklerinin yaşandığı köy ve mahalle yönetimlerini güçlendirmekte kararlıdır.

1924 Yılında yürürlüğe giren 442 sayılı Köy Kanunu, Türkiye'deki sosyal, ekonomik ve kültürel değişim süreci sonucunda aşınmış ve köy idareleri işlevsiz

hale gelmiştir. Yapılacak yeni düzenlemeler ile **köy idarelerinin idari ve mali kapasiteleri güçlendirilecek; köyler katılımcı, şeffaf, saydam ve hesap verebilir yönetim yapısına kavuşturulacaktır.**

Mahalle muhtarlıkları, 1944 yılında yasalaşan 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun ile düzenlenmiştir. Ülkemizde anayasal sistem ve diğer mevzuattaki değişim sonucunda, mahalle muhtarlıkları tarafından yürütülen görevlerin önemli bir kısmı, diğer idari birimlere aktarılmış ve bu birimlerin fonksiyonlarında azalma olmuştur. **Çıkarılacak yeni yasa ile valilikler, kaymakamlıklar ve belediyeler ile mahalle muhtarları arasındaki bağ kuvvetlendirilecektir.**

AK Parti, idari ve mali kapasitesi yüksek, kurumlar arasında etkin bir koordinasyon mekanizmasına sahip bir taşra teşkilatının kamu hizmetlerinin etkili, verimli ve hızlı sunumu açısından önemli olduğuna inanmaktadır. Taşra yönetimi yeniden düzenlenecek, birçok kurum ve kuruluşa dağılan teknik kapasitenin ve yetkilerin mümkün olduğunca ortak bir havuzda toplanması yoluna gidilecektir.

Yerel yönetimlerin öz gelirlerini artırıcı düzenlemeler yapılacaktır. AK Parti, mahalli nitelikli kamu hizmetlerinin halkın beklentilerine göre sunulması açısından yerel yönetimlerin gelirlerinin artırılmasını hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunu çıkardık. Merkezi idare bütçesinden yerel yönetimlere aktarılan kaynak 2002 yılında 4,7 milyar TL iken, 2010 yılında bu miktar 20 milyar TL'nin üzerine çıkmıştır.

Yerel yönetimlerde kamuoyu denetiminin artırılması ve hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesi amacıyla, yerel yönetim gelirleri içinde, öz gelirlerin payının artırılması gerektiğine inanıyoruz.

Bu çerçevede, önümüzdeki dönemde yerel yönetimlerin öz gelirlerini artıracak ve her geçen gün artan yerel hizmet taleplerini karşılayacak finansman kaynaklarını yerel yönetimlere tahsis edeceğiz.

Yerel yönetimler ile merkezi idare arasındaki görev bölüşümünü, hizmet odaklı bir anlayışla gözden geçireceğiz. İktidarımız döneminde mahalli müşterek nitelikli hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütülmesi esası benimsenmiştir.

Mahalli müşterek nitelikli hizmetleri sunma konusunda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartındaki esaslara uygun olarak mahalli idareler tam yetkili hale getirilecektir.

İmar konusunda gerekli düzenlemeleri yapacağız. Merkezi idare tarafından yürütülen hizmetler konusunda ihtiyaç duyulacak imar değişikliklerini yapma, ulusal imar standartlarını belirleme, ikincil mevzuatı hazırlama, kurumlar arasında çıkacak ihtilafları çözme konusunda bir bakanlık yetkilendirilecek ve bu alandaki sorunlara son verilecektir.

Deprem ve diğer doğal afetlere hazırlık konusunda yürüttüğümüz çalışmaları yoğunlaştıracacağız. İstanbul ve Kocaeli illeri başta olmak üzere, depreme maruz kalma ihtimali yüksek olan bölgelerde depreme hazırlık çalışmalarını yürütmek amacıyla vali veya büyükşehir belediye başkanının başkanlığında özel ve olağanüstü yetkili birimler oluşturulacaktır.

Kamulaştırma, imar düzenlemesi yapma, konut ve alt yapı hizmetlerini yapma, riskli ve hasarlı binaları yıkma, kanunlarda ilgili kurumlara tanınan yetkileri kullanma, imar haklarını transfer etme gibi hususlarda bu birim tam yetkili olacaktır.

Bu kurulun aldığı kararlar aleyhine açılacak iptal ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin davaların, mahkemelerde öncelikle görüşülmesi ve karara bağlanması sağlanacaktır.

Ayrıca, riskli ve hasarlı binaların boşaltılması ve yıkımına ilişkin kararlar aleyhine yürütmenin durdurulması davası açılmaması yönünde düzenleme yapılarak, depreme hazırlık çalışmaları hızlandırılacaktır.

Büyük Ekonomi

12 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ

Seçim Beyannamesi

Ekonomik Programın Felsefesi
Küresel Gelişmeler ve Türkiye
Makroekonomik ve Sektörel Politikalar, Hedefler
Makroekonomi
Maliye Politikası
Gelir Politikası
Kamu Harcamaları ve Yatırımları
Para Politikası
Finansal Hizmetler
Ödemeler Dengesi
İstihdam ve Çalışma Hayatı
Ar-Ge ve İnovasyon
Mikroekonomi, Girişimcilik ve Sanayi Politikaları
Mal ve Hizmet İhracatı
Savunma Sanayii
İnşaat, Teknik Müşavirlik ve Mühendislik Hizmetleri
Gümrük Hizmetleri
Turizm
Tarım
Enerji ve Madencilik
Ulaştırma, Haberleşme, Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Ekonomik Programın Felsefesi

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak, ekonomiyi başından itibaren temel önceliklerimizden biri olarak gördük. Kısır çekişmeleri, yüzeysel yaklaşımları bir tarafa bırakarak, halkımızın ekmeğini büyütme ve daha adil paylaşmaya odaklandık. Kısa vadede popüler sayılabilecek, ama uzun vadede halkımıza ağır bedeller ödeten, kolaycı ve aldatıcı yaklaşımlara prim vermedik. Ekonomi politikalarımızı bütüncül bir bakış açısı içinde, uzun soluklu bir anlayışla oluşturduk ve etkili bir şekilde hayata geçirdik.

Her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da odağa insanı aldık. Kalkınma sürecinde tepeden inmece bir modeli dayatmak yerine, insanımızın ve girişimcilerimizin potansiyelini harekete geçirecek uygun ortamı oluşturmayı hedefledik.

AK Parti iktidarının ekonomi politikalarının ve yönetim anlayışının temelindeki kavram **“güven”dir. Elde ettiğimiz tarihi başarıların en önemli kaynağı oluşturduğumuz güven ortamıdır.**

AK Parti iktidarı açıkladığı şeffaf ekonomi politikalarını güçlü bir siyasi irade ile uygulamış, verdiği sözleri aynen tutmuş, “aldatan olmayacağız” ilkesiyle hareket etmiştir.

Güveni kazanmak zordur, zaman alır. Kaybetmek ise çok çabuk olur. Biz bu güven ortamını titiz ve zahmetli bir süreçte oluşturduk, karşılığında çarpıcı başarılar elde ettik. **Bu güven ortamının ehil olmayan ellerde, kolaycı ve aldatıcı yaklaşım ve politikalarla hızla yok olacağı unutulmamalıdır.**

Ekonomi politikalarımız “şeffaflık”, “süreklilik”, “tutarlılık” ve “öngörülebilirlik” ilkelerini esas almaktadır.

Politikalarımızı ve elde ettiğimiz sonuçları şeffaf bir biçimde kamuoyuyla paylaşmakta, tüm uygulamaların birbiriyle tutarlı olmasına özen göstermekteyiz. Temel politikalarda süreklilik sağlayarak halkımız ve ekonomik

karar alıcılar için öngörülebilir bir ortam oluşturmaktayız.

Sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma, ancak ileri bir demokratik düzen üzerinde inşa edilebilir. Temel hakların korunuyor olması, temel özgürlüklere saygı duyulması, hukuk devletinin bütün kuralları ve kurumları ile varlığı, işleyen bir piyasa ekonomisinin ana dinamiğini oluşturur. İktidarımız, ekonomideki başarılarını demokratikleşme çabaları ile paralel elde etmiştir.

Çağdaş normlara dayalı olarak işleyen bir hukuk düzeni, ekonomik kalkınmanın ön koşulları arasında yer alır. Can ve mal güvenliğini sağlayan, keyfilğe kapalı, günöbirlik tartışmaların üstünde bir hukuk sistemi, ekonomik aktivitelerin güven ve öngörülebilirlik içinde yürütölmesini sağlar.

Gerçekleştirdiğimiz Anayasa değişiklikleri, yasal düzenlemeler ve özellikle yargı reformu alanında başlattığımız süreç, güçlü bir ekonominin de teminatı niteliğindedir.

Haksız rekabetin önleendiği, fikri hakların korunduğu, tüketici haklarının ihlal edilmediği, sözleşmelere taraf olanlar arasında ayırım yapılmayan bir ortamda belirsizlikler azalır, böylece yatırım, üretim ve istihdam artar.

AK Parti’nin ekonomi politikalarının temel amacı insanımızın refah ve mutluluğunu artırmaktır. Partimiz ekonomik gelişmenin kaynağı ve hedefi olarak insanı esas alır.

Günümüzün rekabetçi dünyasında insana, insanın niteliklerine, sağlıklı bir sosyal ortama yapılan yatırımların, aynı zamanda ekonomik potansiyelimize yapılan bir yatırım olduğunu bilerek, ekonomik politikalarımızı güçlü sosyal politikalar ile bütünleştirdik ve bir **sosyal restorasyon** dönemi başlattık.

İstihdam dostu büyüme ile giderek güçlenen bu temel yaklaşım, ülkemizi gerek sermaye gerekse nitelikli beyinler için bir çekim merkezi haline getirirken, sağlıklı ve donanımlı bireylerden oluşan bir toplum hedefimize de hizmet etmektedir.

Ekonomi vizyonumuzu geçtiğimiz 8 yılı aşkın sürede tutarlı, etkili ve başarılı bir şekilde hayata geçirdik. Bu yeni ve kapsayıcı ekonomik modelimizin daha iyi anlaşılması için AK Parti öncesi dönemlerin hatırlanmasında büyük yarar vardır. **Geçmiş ile mukayese edildiğinde, hemen her alanda olduğu gibi ekonomide de çarpıcı bir dönüşüm görülmektedir.**

Verimsiz koalisyon yapıları ve kısır çekişmeler ile geçen 1990'lı yıllar, ülkemizin “kayıp yılları” olmuştur. 1994, 1999 ve nihayet 2001 krizi ile anılan bu yıllarda; büyüme durmuş, işsizlik, enflasyon, faizler ve borç yükü hızla artmıştır. Yine aynı dönemde yolsuzluklar makro dengeleri sarsacak boyutlara yükselmiş, halkımızın geleceğe dair umutları kaybolmuş, uluslararası alanda itibarımız yitirilmiştir.

Halkımız, Kasım 2002 Seçimleri'nde bu tablodan sorumlu gördüğü tüm siyasi aktörleri ve bu aktörlerin temsil ettiği eski siyaset anlayışını devre dışı bırakmıştır. Kasım 2002 seçimleri ile güçlü bir şekilde tek başına iktidara gelen AK Parti'ye çok önemli bir misyon yüklemiştir. **“Milli iradeye, temel haklara ve çoğulculuğa dayalı yeni siyaseti ve bu siyaset zemininde ekonomiyi yeniden inşa etme” misyonu...**

AK Parti hükümeti göreve başladıktan hemen sonra siyasi istikrar hızla güçlenmiş, seçimlerden önce tüm ayrıntılarıyla ilan etmiş olduğu çok kapsamlı bir ekonomik programı uygulamaya başlamıştır.

2003-2007 döneminde, yıllık ortalama yüzde 6,9 oranında ekonomik büyüme gerçekleştirilmiştir. 2002 yılında yüzde 10,2 olan AB tanımlı genel yönetim bütçe açığının GSYH'ya oranı 2007 yılında yüzde 1'e düşürülmüş, AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYH'ya oranı ise yüzde 73,7'den yüzde 39,4'e inmiştir. 2002-2007 döneminde tüketici fiyatları yıllık enflasyonu yüzde 29,7'den yüzde 8,4'e düşmüştür. **Türkiye'nin 2003-2007 deneyimi mali disiplinin, güçlü büyüme performansının ve enflasyondaki düşüşün eş zamanlı olarak gerçekleştirilebileceğini ortaya koymuştur.**

Uyguladığımız politikalar 2007 Temmuz seçimlerinde halkımızın büyük teveccühüne mazhar olmuş, yaklaşık 5 yıllık dönem sonunda seçmen çok daha yüksek bir oy oranı ile “durmak yok yola devam” demiştir.

Partimiz 2002 ve 2007 seçim beyannamelerinde verdiği sözleri tutmuş, siyasi liderliğine, kadrolarına ve programına duyulan güveni boşa çıkartmamıştır. **Sadece krizlerin yaralarını sarmakla kalmamış, bir daha benzer krizler yaşanmaması için gerekli olan tedbirleri kararlılıkla almıştır.**

Tüm bürokratik engellemelere, demokrasiye yönelik tehditlere, parti kapatma davasına ve haksız ithamlara rağmen; önceki dönemlere göre bugün ülkemiz çok daha istikrarlı ve itibarlı, insanımız çok daha müreffeh ve özgür, ekonomimiz çok daha rekabetçi ve güçlüdür.

İktidarımızın 2003-2007 döneminde yaptığı reformların başarısı küresel krizle birlikte test edilmiş ve ekonomimiz bu sınavdan başarıyla geçmiştir.

Küresel krizin etkileri ile 2001 krizine baktığımızda farklılık bariz olarak görülecektir.

2001 krizine o tarihe kadar ülkemizi yöneten hükümetler yol açtı, ama başkaları gelip yönetti. Küresel krizi ise başkaları çıkardı ama biz iyi yönettik. 2001 krizinde dünyada kriz yoktu ancak bizde koalisyon yapıları ve kötü ekonomi yönetimi vardı. Bugün dünyada kriz yaşanıyor ancak Türkiye birçok bakımdan tüm dünyanın gıpta ile baktığı bir performans sergiliyor.

AK Parti sadece rakamsal değerlerde sıçrama sağlamadı, aynı zamanda ekonomimizde yapısal bir değişimi gerçekleştirdi. Artık tüm dünyanın da kabul ettiği gibi ekonomimiz, dış şoklara karşı çok daha dirençli.

Küresel krizi, IMF gibi uluslararası kuruluşlardan kaynak kullanmadan kendi politikalarımız ve imkânlarımızla yönettik. Tek bir bankamız batmadı, borç-faiz sarmalına girmedik, finansal piyasalarda çalkantılar yaşamadık.

Küresel krizle birlikte yükselen bir ekonomi olarak özgüvenimizi tazeledik. Başka ülkelere ışık tutan, olumlu deneyimlerini paylaşan, G-20 başta olmak üzere tüm uluslararası platformlarda başı dik duran bir ülke olduk.

Bugün Türkiye, içinde bulunduğu bölgenin en büyük ekonomisi ve en etkin siyasi aktörüdür. Ülkemizin gerçekleştirdiği başarılar bölge için ilham kaynağı teşkil etmektedir.

Sekiz yılı aşkın başarılı performans ve özgüvene dayanarak, sadece önümüzdeki 4 yılın programını yapmıyoruz, aynı zamanda Cumhuriyetimizin 100'üncü yılı olan 2023 yılının temellerini de atmış oluyoruz.

Yeni dönemde de temel amacımız; ülkemizin refah seviyesini artırmak, nihai hedefi doğrultusunda büyüme potansiyelini daha da yükseltmek ve istihdamı artırmaktır.

Hedefimiz, bilgi toplumuna dönüşmüş, her alanda Avrupa Birliği standartlarını yakalamış ve küresel ölçekte rekabet gücü yüksek, güçlü bir Türkiye'dir.

Önümüzdeki yıllarda sağlayacağımız yüksek büyümenin öncüsü yine özel sektörümüz olacaktır. Biz AK Parti olarak, özel sektörümüzün önünü açacak politikaları uygulamaya devam edeceğiz. Bunun için; makro ekonomik istikrarın sürdürülmesinin yanında, mal ve hizmet sektörlerinde verimlilik artışlarını getirecek, rekabet gücünü artıracak reformları sürdüreceğiz.

Bir yandan temel kamu hizmetlerini yaygın ve kaliteli bir şekilde sunarken veya temin ederken, diğer yandan finans piyasaları başta olmak üzere devletin düzenleyici ve denetleyici fonksiyonunu etkin bir şekilde sürdüreceğiz. Her şey insan içindir ve "adalet mülkün temelidir" anlayışı ile çağdaş bir sosyal devlet olmanın gereklerini yerine getirmeye devam edeceğiz.

Cumhuriyetimizin 100. yılında;

• **Türkiye Gayri Safi Yurtiçi Hasıla büyüklüğü bakımından dünyanın ilk 10 ekonomisi içinde yer alacak.**

• **Enflasyon ve faiz oranları kalıcı biçimde düşük ve tek haneli rakamlara inecek.**

• **İhracatımız 500 milyar dolara ulaşacak.**

• **82 milyonu aşan bir nüfusla, kişi başına milli gelir 25 bin dolara yükselecek.**

• **En az 2 trilyon dolarlık bir ekonomi büyüklüğüne ulaşacağız.**

Ekonomik programımızın temel unsurlarından asla taviz vermeyeceğiz. Mali disiplini kararlılıkla sürdüreceğiz. Enflasyonla mücadele şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da temel önceliğimiz olacak. İstihdam esaslı büyüme konusundaki kararlılığımız sürecek. Sermaye hareketlerinin ve ticaretin serbest olmasını savunmaya devam edeceğiz. Dalgalı kur rejimini sürdüreceğiz. Yapısal reformlarımızı kararlılıkla uygulayacağız.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da seçim ekonomisi uygulamayacağız.

Bu yola tevessül edenlere aziz milletimizin basireti ile gerekli cevabı vereceğine inancımız tamdır.

Bu ülke insanının en iyiye layık olduğuna inanıyor ve bu uğurda gece gündüz özveriyle çalışıyoruz.

Küresel Gelişmeler ve Türkiye

2008 yılında finans sektörüyle başlayan son küresel kriz, 2009 yılında küresel ekonominin 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ilk defa daralmasına sebep olmuştur. Pek çok ülkede işsizlik hızla yükselmiş, bütçe açıkları ve kamu borç stoku tarihi yüksek seviyelerine ulaşmıştır.

Öte yandan, gerek iklim değişikliğinin, gerekse bölgemizde meydana gelen sosyal ve siyasi gelişmelerin etkisiyle son bir yılda enerji ve gıda fiyatlarında önemli oranda artışlar yaşanmaktadır.

Artan açıkları ve borçları kontrol altına almak üzere, harcamalarda yapılan kısıntılar veya vergilerdeki

artışlar, birçok ülkede çalışanlar başta olmak üzere geniş toplum kesimlerine ağır bedeller ödetmektedir.

İktidarımızın başarılı yönetimi sayesinde, krizin Türkiye'yi teğet geçtiği gerçeği artık geniş çevreler tarafından teslim edilmektedir.

AK Parti iktidarı pek çok ülkeden daha önce krizden çıkış stratejisini içeren bir Orta Vadeli Program hazırlamış ve kararlı bir şekilde uygulamıştır. Dünyadaki modaya, esen rüzgârlara göre değil, ülkemizin tecrübelerine ve gerçeklerine göre hareket edilmiş, beklentiler iyi yönetilmiş, dozajı ve süresi iyi tasarlanmış müdahaleler ile küresel krizin etkileri en alt düzeye çekilmiş ve Türkiye krizden en hızlı çıkan ülkelerden biri olmuştur.

Kriz ve krizden çıkış sürecinde, bir yandan mali disiplini sağlayıp kamu açıklarını azaltıcı politikalar uygularken, öte yandan kamu harcamalarında uzun vadeli büyüme potansiyelimizi destekleyecek şekilde altyapı yatırımlarına ve işgücünün niteliğini geliştirici programlara öncelik verdik. Büyümenin ağırlıklı dinamiğini ise artan güven ortamında özel kesimin tüketim ve yatırım harcamaları oluşturdu.

Birçok ülkede çalışanların ve emeklilerin ücretleri dondurulurken veya ücretlerde geriye gidiş yaşanırken, iktidarımız vatandaşlarını enflasyona ezdirmemiş, nispi olarak düşük ücret alanlara enflasyonun da üzerinde artışlar yapabirmiştir.

Bu süreçte Türkiye'de batan veya kurtarılması gereken bir banka olmamıştır. Servetler erimemiş, bir gecede zenginleşenler ya da bir gecede fakirleşenler olmamıştır. Krize rağmen Hazine'nin borçlanma faiz oranları hem nominal hem de reel olarak tarihi en düşük seviyelerinde seyretmektedir. Türkiye'nin kredi notu artmıştır. Merkez Bankası'nın Döviz Rezervleri tarihi yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Türkiye bu kriz döneminde pek çok göstergesiyle diğer ülkelerden olumlu bir biçimde ayrılmıştır.

Bu krizle beraber pek çok gelişmiş ülkede potansiyel büyüme hızı düşmüştür. Önümüzdeki döneme ait yapılan projeksiyonlarda, dünyadaki ekonomik güç dengesinin hızla Batı'dan Doğu'ya kayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda Türkiye sıklet merkezlerinden birini oluşturmaktadır.

Yaşanan kriz, küresel yönetim konusundaki zafiyeti ön plana çıkarmış, G-20 gibi yükselen piyasa ekonomilerinin de yer aldığı platformların önemini artırmıştır.

Önümüzdeki dönem, dünya düzenini değiştirecek bir dizi gelişmeye gebe dir. Ekonomiden sosyal sorunlara, bölgesel çatışmalardan kültürel etkileşimlere, yeni organizasyon yapılarından yeni teknolojilere, yeni siyaset yapma biçimlerine kadar hayatın her alanında köklü bir değişim ve dönüşüm hissedilecektir.

Bu yeni dünya düzeninde Türkiye'nin önemi, ağırlığı ve etkinliği kuşkusuz artacaktır. Türkiye'nin oynadığı rol ve üstlendiği sorumluluk küresel nitelikte olacaktır.

Son dönemlerde ülkemizin coğrafi ve kültürel havzasında yaşanan gelişmeler ve yükselen talepler, izleyeceğimiz politikaların daha geniş bir çerçevede yankılanacağı bir dönemi işaret etmektedir. Halkın iradesine dayalı yönetimlerin, geniş kitlelerin kalkınma taleplerine cevaplar oluşturmak durumunda olduğu bu yeni dönemde, Türkiye'nin tecrübesi daha değerli hale gelecektir. Bu gelişmeleri doğru okuyan ve bunlar için gerekli politikaları uygulayan bir iktidar, hem bu ülkelerin demokratikleşmesine ve kalkınmasına katkı sağlayacak, hem de ülkemizin güçlü Türkiye vizyonuna hizmet edecektir.

Dünyadaki bu çalkantılı dönem, ülkemizde güçlü siyasi liderliğin, doğru karar alabilen ve bunu hızla uygulamaya geçiren istikrarlı yönetimlerin önemini bir kat daha artırmıştır.

Makroekonomik ve Sektörel Politikalar, Hedefler

Makroekonomi

Makroekonomik politikalarımızın temel amaçları; sürdürülebilir büyüme sağlamak, istihdamı artırmak ve fiyat istikrarını gerçekleştirmek, böylece, toplumsal ve bireysel refahı artırmak ve bunun adil paylaşımını sağlamaktır.

Bu kapsamda, mali disiplini önceleyen bir maliye politikası, fiyat istikrarının temel öncelik olarak alındığı ve Merkez Bankası'nın operasyonel bağımsızlığı çerçevesinde yürütülen para politikaları ve geniş bir alanda uygulanacak yapısal reformlar esastır.

Bu çerçevede; finansal istikrar, işgücü piyasaları, eğitim ve yargı sistemi, kayıt dışılık, devlet destekleri, iyi yönetim, yerel yönetimler ve bölgesel gelişme alanlarında başlattığımız yapısal dönüşüm önem arz etmektedir.

Türkiye ekonomisi, 2003 yılından 2007 yılına kadarki dönemde yıllık ortalama yüzde 6,9 oranında büyümüştür. 2008 ve 2009 antidemokratik girişimlerin ve küresel krizin etkisiyle düşük bir performans gösteren büyüme rakamları 2010 yılında hızla toparlanmış ve Türkiye yüzde 8,9'luk oran ile dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olmuştur.

2002 yılında 230,5 milyar dolar olan GSYİH, 2010 yılı sonu itibarıyla 735,8 milyar dolara ulaşmıştır. Kaydedilen büyüme hızları nüfus artışına rağmen fert başına milli gelir büyüklüğüne de yansımış ve 2002

yılı sonunda 3.492 dolar olan kişi başına gelir, 2010 yılı sonunda 10.079 dolar seviyesine yükselmiştir.

Yüksek büyüme performansı ile eş zamanlı olarak, enflasyonla mücadelede de büyük bir başarı elde edilmiş ve 2002 yılı sonunda yüzde 29,7 olan yıllık TÜFE artış oranı, 2010 yılında yüzde 6,4 olarak gerçekleşmiştir.

Yüksek büyüme ve düşük enflasyon oranlarıyla birlikte dar gelirli vatandaşlarımızın sayısı önemli ölçüde azalmıştır. Dünyada şu an günlük geliri 1 doların altında yaklaşık 1 milyar kişi bulunmakta iken, sosyal devlet uygulamalarımız sayesinde ülkemizde bu gelir seviyesinin altında yaşayan kimse kalmamıştır. Günlük 2,15 doların altında geliri olan vatandaşlarımızın nüfus içerisindeki oranı 2002 yılında yüzde 3 iken, 2009 yılında binde 2'ye düşmüştür. Günlük 4,3 doların altında geliri olan vatandaşlarımızın nüfus içerisindeki oranı 2002 yılında yüzde 30 iken, 2009 yılında yüzde 4'e düşmüştür.

Dar gelirli vatandaşlarımızın satın alma gücündeki büyük gelişime birkaç örnek verelim:

2002 yılında asgari ücretimiz bir aylık ücretiyle 181 kg ekmek, 64 litre ayçiçeği yağı satın alınabiliyordu. 2010 yılında ise 285 kg ekmek, 141 litre ayçiçeği yağı satın alabilecek konuma geldi.

Aynı şekilde 2002 yılında en düşük devlet memurumuz, aylık maaşı ile 386 kg ekmek, 136 litre ayçiçeği yağı satın alabiliyordu. 2010 yılında ise 618 kg ekmek, 305 litre ayçiçeği yağı satın alabilecek düzeye erişti.

2023 perspektifinde makroekonomik hedeflerimiz yıllar itibarıyla şöyle olacaktır:

	2015	2019	2023
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (milyar dolar)	1.076	1.486	2.064
Kişi Başı Milli Gelir (dolar)	14.046	18.685	25.076
İhracat (milyar dolar)	201,2	317,2	500

Maliye Politikası

Ekonomide güveni sağlamak, istikrarı ve öngörülebilirliği güçlendirmek ve özel sektörün kullanabileceği kaynakların artırılmasına katkı sağlamak için kamu maliyesi çok önemli bir alandır.

İktidarımızdan önce kötü yönetimlerle alabildiğince istismar edilen kamu borçları, AK Parti'nin akıllı, sağlam ve tavizsiz politikalarıyla azalmış, böylece ülkemizin risk primini düşürmüştü, ekonomimize duyulan güveni artırmıştır. Bunun sonucunda da yüksek büyüme hızları elde etmiştir.

İktidarımız süresince mali disipline riayete ve para politikasıyla uyuma özel önem verdik. Çünkü vatandaşlarımızdan vergi olarak aldığımız her kuruşu onların refahına, ülkemizin büyümesine ve parlak bir geleceğe aktarmanın sorumluluğuna sahibiz. Ekonomide güveni ve istikrarı sağlamamızın sonucunda faiz oranları düştü, dolayısıyla faiz harcamaları da azaldı. Buna özelleştirmeye elde edilen ilave gelirler de eklenince, AK Parti iktidarı üretimi ve geliri artırmış, ülkemizin ekonomik performansını görülmemiş düzeylere taşımıştır.

1986-2002 yılları arasında geçen 16 yıl boyunca toplam 8 milyar dolarlık özelleştirme yapılmıştı. Biz 2003-2010 yılları arasında yani **8 yıl içinde bunun 4 kattan fazlasını, yani toplam 33,7 milyar dolarlık özelleştirme yaptık.**

İktidarımız döneminde mali disipline hassasiyetle riayet edilmesinin bir sonucu olarak 2002 yılında yüzde 10 düzeyinde olan kamu kesimi borçlanma gereğinin GSYH'ya oranı, 2010 yılında küresel krizin olumsuz etkilerine rağmen yüzde 3,3 düzeyinde gerçekleşmiştir. **Borçlanma ihtiyacının ve faiz oranlarının gerilemesiyle beraber 2002 yılında toplam kamu kesimi faiz ödemelerinin GSYH içerisindeki payı yüzde 15,5 iken, bu oran 2010 yılında yüzde 4,7'ye gerilemiştir.** Bu gelişmelerin bir sonucu olarak AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ya oranı 2002 yılında yüzde 73,7 iken, 2010 yılı sonunda yüzde 41,6'ya gerilemiştir. **Bu şekilde vatandaşımızın**

yükünü çok önemli boyutlarda azalttık ve ekonomiyeye büyük kaynaklar sağladık.

Borcumuzun sadece milli gelire oranını azaltmakla kalmadık, aynı zamanda borç stokumuzun kalitesini de iyileştirdik. 2002'de yüzde 58,1 olan döviz cinsi ve dövize endeksli borçların toplam brüt borç stoku içindeki payını 2010 yılında yüzde 26,6'ya düşürdük. 2002'de 9 ay olan iç borçlanmanın ortalama vadesini, 2010 yılında 44 aya yükselttik. Cumhuriyet tarihinde ilk defa iç piyasada Türk Lirası cinsinden 10 yıl vade ile borçlanma gerçekleştirdik. 2002 yılında 7 yıl olan yurtdışında ihraç ettiğimiz dolar cinsi tahvillerin ortalama vadesini 2010 yılında 20 yılın üzerine çıkardık. Bu ekonomimize duyulan güvenin bir ifadesidir. Geldiğimiz noktada borç stokumuz döviz, faiz ve likidite dalgalanmalarına karşı çok daha dayanıklıdır.

Harcama kalemlerinin bütçe içinden aldıkları paylar iktidarımız süresinde önemli ölçüde değişmiştir. **İktidarımız vatandaşlarımıza daha az yük yükleyerek, çocuklarımızı, geleceğimizi daha az borçlandırarak, onlara çok daha büyük hizmetler verdi.** Bütçe içindeki faiz harcamalarının oranı gittikçe ve ciddi oranda azalırken; yatırım harcamaları, sosyal nitelikli harcamalar ve personel harcamaları arttı. 2002 yılında toplanan her 100 liralık verginin 86 lirası faiz ödemelerine giderken, bu rakam 3,5 kat azaldı, 2010 yılında 23 liraya geriledi.

Halkımızın bize emaneti olan vergileri en isabetli, en verimli ve en etkin şekilde harcadık. Bunun sonucunda hem refahımız, hem de gücümüz arttı. Kaynaklarımızı yine ülkemize yatırım olarak harcadık. Çünkü bizim kaynağımız şu veya bu kişi, şu veya bu laf değil, bizzat Türkiye'dir. Daha önce yolsuzlukla, sorumsuzlukla, yeteneksizlikle çar-çur edilip, sürekli borçlanan hükümetler bütün yükü yüksek faiz ve enflasyon olarak milletimizin sırtına yüklemişti. Artık bu kara dönem kapandı.

İyi yöneten, çözüm üreten, halkımızı gözeten ve sorumlulukla hareket eden AK Parti iktidarı sayesinde eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamaları bütçede en önemli payı almaya başlamıştır. Nitekim 2004 yılında bütçede yer alan

sosyal nitelikli harcamaların büyüklüğü 41 milyar TL iken, 2010 yılında 117 milyar TL'ye çıkmıştır. Sosyal nitelikli harcamaların bütçe giderleri içerisindeki payının gelişimi ise yüzde 29,4'ten, yüzde 40'a yükseliş olarak gerçekleşmiştir.

Maliye politikalarında yapısal reformları hayata geçirdik. Kaynak kullanımında sonuç odaklı bir anlayışı benimseyen ve ekonominin ihtiyaçlarına göre tasarlanmış 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Maliye Politikasında 2023 Hedeflerimiz

Gerçekleştirdiğimiz reformların uygulamalarını daha da sağlamlaştıracak, mali saydamlık ve hesap verebilirliği artıracacağız. Böylece, ülkemizin gelişmiş ekonomilerin standartlarında bir mali yapıya ve sisteme kavuşmasını sağlayacağız.

Özel sektörün öncü rolünü pekiştirecek, özelleştirme uygulamalarını program dahilinde kararlılıkla sürdürüleceğiz.

Kamunun elektrik dağıtımı ve şeker üretimi alanlarından çekilmesini; elektrik üretimi, telekomünikasyon, liman, otoyol ve köprü işletmeciliğindeki payını ise azaltmasını hedefliyoruz.

KİT'lerde yeni bir yönetim modelini hayata geçireceğiz. KİT'lerde hesap verebilirliği, şeffaflığı, karar alma süreçlerinde esnekliği ve stratejik yönetim anlayışını esas alan yeni bir düzenleme yapılacaktır.

Atıl vaziyette bulunan Hazine'ye ait taşınmazlar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyon içerisinde geliştirilecek projeler vasıtasıyla ekonomiye kazandırılacaktır.

Devlet iç borçlanma senetlerinin yatırımcı tabanının genişletilmesi amacıyla yönelik olarak yeni araçların ve yeni satış yöntemlerinin geliştirilmesine ilişkin çalışmalara devam edilecektir.

Gelir Politikası

İktidarımız süresinde izlenen vergi politikası sayesinde daha adil bir vergilendirme sistemi oluşturulmuştur.

Sosyal politikalarımızın bir gereği olarak, toplumun büyük kesiminin yararlandığı gıda, eğitim, sağlık, tekstil ve turizmde KDV oranları düşürülmüştür.

Şirketlerimizin rekabet gücünü artırmak ve onlara daha fazla kaynak vermek amacıyla kurumlar vergisi oranı yüzde 33'ten yüzde 20'ye indirilmiştir.

Gelir vergisi yükünü azalttık ve işlem yükünü artıran bazı vergileri kaldırdık, bazılarını ise düşürdük. Ar-Ge faaliyetlerine yapılan destekleri de artırdık.

Ekonomide haksız rekabete yol açan, öngörülebilirliği azaltan ve ciddi vergi kaybına yol açan kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye ise, iktidarımız döneminde hazırlanan ve zaman içinde güncellenen Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı çerçevesinde devam ettik.

Vergi mükelleflerine kolaylık sağlamak için e-beyanname uygulamasını getirdik ve vergi dairelerinde büyük ölçüde otomasyona geçtik.

Gelir Politikasında 2023 Hedeflerimiz

Kamu gelir politikamız ülke kaynaklarının en etkin şekilde kullanılabilmesini sağlamaya yönelik olacak şekilde uygulanmaya devam edilecektir. Bu konuda en önemli uygulama aracı olan **vergi politikası ekonomik büyümeyi, yatırımı ve istihdamı destekleyecek ve ekonomide kayıt dışılığın azaltılmasını sağlayacak şekilde gözden geçirilecektir. Kayıt dışılık azaltıldıkça vergi oranları da azalacaktır.**

Bu anlamda vergi politikasının uygulanmasında daha çok üretmek isteyen, kaynağını daha etkin kullanmayı taahhüt eden, vergisini düzenli ödeyen, kazancıyla daha çok personel istihdam eden ve ekonomiyi büyütecek her tür yeni girişimcinin yanında olan ve

ekonomik aktörlerce öngörülebilirliği yüksek, sürprizlere kapalı proaktif bir anlayış benimsenecektir.

Ekonomik büyümeyle birlikte vergi gelirlerimizin elde edildiği türlerin oransal dağılımı dolaysız vergiler lehine değiştirilerek, gelişmiş ekonomilerle paralel bir yapıya kavuşturulacaktır.

Vergi politikalarının uygulanmasında doğrudan küresel sermaye yatırımlarının ülkeye girişinin hızlandırılmasına, yatırımların ve Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesine, istihdamın artırılmasına ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına yönelik bir yaklaşımla devam edilecektir.

Vergi mevzuatı sadeleştirilecek, mali yükümlülüklerin zamanında ödenmesini sağlamak amacıyla etkin bir tahsilat sistemi oluşturulacaktır. Vergiye gönüllü uyumun artırılması ve vergi tabanının genişletilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin artırılmasına yönelik düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Kamu Harcamaları ve Yatırımları

Kamu harcamaları konusundaki temel yaklaşımımız, kaynakların gerekli alanlarda etkin ve verimli şekilde kullanılmasını tesis etmektir.

Ekonomik büyümenin ve istihdamın artırılması, gerekli altyapının sağlanarak ülkemizin rekabet gücünün ve iş ortamının iyileştirilmesi, bölgesel kalkınmanın sağlanması, insan kaynaklarımızın geliştirilmesi, kısaca vatandaşlarımızın refahının ve yaşam kalitesinin artırılması açısından kamu harcama ve yatırımlarına büyük önem vermekteyiz.

Yatırımlar konusunda kamu ve özel sektörü bütüncül bir bakış açısıyla ele alıyoruz. Yatırım politikalarımızın temel amacı; kamu ve özel sektör yatırımlarını verimli, akılcı ve birbirlerini tamamlayacak yatırım alanlarına yönlendirmek, kalkınmayı özel sektör öncülüğünde gerçekleştirmektir.

Kamu yatırımlarına bütçeden önemli kaynaklar ayırdık. Kalkınma Ajansları, KÖYDES, BELDES ve SODES gibi yenilikçi uygulamalarla mahalli nitelikli işler için yerel idarelere önemli kaynaklar aktardık. Böylece aynı miktar kaynakla daha fazla iş üretilmiş, yeni projelerde seçici davranılmış ve projeler hızla tamamlanıp hizmete alınmıştır.

İktidarımız süresince hem önceki yıllardan devam eden projeleri tamamladık, hem de yeni projeler geliştirerek yapımına başladık. 2002 yılında yatırımların tamamlanma süresi 8,5 yıl iken, 2011 yılında bu süreyi yarı yarıya azalttık, yani 4,2 yıla düşürdük. Bu süre yaklaşık olarak bir seçim dönemidir. Önceki dönemlerde projelerin onlarca yıl tamamlanmadığını göz önüne aldığımızda bunun büyük bir başarı olduğu açıktır.

Biz yatırımların daha temellerini atarken açılış tarihlerini taahhüt ediyoruz. Uzun yıllar boyunca temeli atılıp yapılamayan kamu yatırımları varken, biz temel atma ile kurdele kesme arasındaki süreyi minimuma indirdik. Önümüzdeki dönemde de etkin ve verimli yatırımlara devam edeceğiz.

Bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak için **Güneydoğu Anadolu Projesi, Doğu Anadolu Projesi, Konya Ovası Projesi** başta olmak üzere ekonomik ve sosyal altyapı projelerine devam ediyoruz.

Kamu Yatırımlarında 2023 Hedeflerimiz

Orta ve uzun vadede ekonominin verimliliğini ve üretken yapısını destekleyen karayolu, demiryolu, havalimanı, raylı sistem, baraj ve sulama ile bilgi ve iletişim teknolojileri gibi altyapı yatırımlarına ağırlık vermeyi sürdüreceğiz.

Kamu yatırımlarını, özel sektör tarafından gerçekleştirilemeyecek ekonomik ve sosyal altyapı alanlarında yoğunlaştırmaktayız. Özel sektörün etkin yönetim ve finansal imkânlarından azami ölçüde yararlanmak amacıyla **Kamu-Özel İşbirliği**

yöntemleriyle, önemli altyapı projeleri gerçekleştirdik. Kamu altyapı yatırımlarında özel sektör katılımını da sağlayan uygulamalarımız artarak devam ettirilecektir.

Kamu harcamalarında, kalkınma potansiyelini destekleyici mahiyette olan sosyal amaçlı alanlara ve altyapı yatırımlarına öncelik veren bir politika izlenecektir.

Şimdiye kadar olduğu gibi; kamu çalışanları, işçiler ve emekliler enflasyona ezdirilmeyecektir.

Para Politikası

Para politikalarının temel amacı fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmektir. Para politikası finansal istikrarı da gözetecek ve fiyat istikrarını sağlama amacı ile çelişmemek kaydıyla hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekleyecektir.

Enflasyon hedeflemesi temel para politikası rejimi olmaya devam edecektir.

Enflasyon hedefleri, hükümetimiz ve Merkez Bankası tarafından üç yıllık vadede belirlenecektir.

Dalgalı döviz kuru rejimi uygulaması sürdürülecektir.

Merkez Bankasının fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisinin belirlemesi esas olmaya devam edecektir.

Finansal Hizmetler

İktidarımız döneminde finans sektörünün gözetim ve denetim altyapısını güçlendiren, sektörde çeşitliliği ve derinliği artıran bir dizi düzenlemeyi hayata geçirdik. Bu çerçevede;

AB mevzuatı ile uyumlu olarak hazırladığımız Bankacılık Kanunu 2005 yılında yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde 1980'li yılların ortalarından itibaren gelişmeye başlayan banka kartı ve kredi kartı piyasası, 20 yılı aşkın bir süreden sonra AK Parti iktidarında

Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur.

Yeni ipotekli konut finansmanı sistemi ("mortgage") ile ilgili yasal altyapıyı hazırladık.

Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olması ve uzun vadeli fonların oluşumu açısından önem taşıyan bireysel emeklilik sistemini uygulamaya geçirdik.

Yeni sigortacılık yasası ile sigortacılık sektörünü AB standardında bir mevzuat çerçevesine kavuşturduk.

Kamu bankalarının basiretli bir biçimde yönetimini sürdürdük. Ziraat Bankası ve Halkbank, çiftçimize ve esnafımıza bir yandan gerçek fonksiyonları doğrultusunda uygun koşullarda önemli kredi imkânları sağlarken, diğer yandan iktidarımız döneminde ulaştıkları kârlılık yapısını sürdürmüş ve Hazine'mize önemli miktarda katkı yapmaya başlamışlardır.

Finans sektörü ile reel sektör ve bireysel kredi kullananlar arasında sağlıklı kredilendirme ve geri ödeme ilişkisinin tesisine önemli katkıda bulunduk.

Geçmişte İstanbul Yaklaşımı ve Anadolu Yaklaşımı çerçevesinde, binlerce firmanın bankalara olan borcunun yeniden yapılandırılmasında olduğu gibi, ödeme güçlüğü yaşayan vatandaşlarımızın kredi kartları borcu yeniden yapılandırılmıştır.

Atmış olduğumuz bu adımlar sonucunda bankacılık sektörünü bilanço yapısı sağlam, sermaye yeterliliği güçlü, kur ve kredi riski düşük, sağlam bir yapıya kavuşturduk.

Zamanında aldığımız önlemler sayesinde finans sektöründen bir yük gelmesini önlemenin yanı sıra, iktidarımız döneminde 2000-2001 krizinden gelen yükü de geri ödedik.

2000-2001 krizi nedeniyle ihraç edilen özel tertip ne kadar senet varsa bunun tamamı 2010 sonu itibarıyla ödenmiştir. Bu meblağı ödeyebilmek için Hazine piyasadan borçlanmak durumunda kalmıştır. Hazine'nin üzerinde böyle bir yük kalmasa idi, bugün Hazine'nin borcu 381 milyar 877 milyon TL daha az olacaktı. 2010 yılı Aralık

sonu itibariyle iç borcun 352 milyar 841 milyon TL olduğu dikkate alındığında, 2000-2001 krizi olmasaydı aslında iç borcumuzun kalmayacağı görülecektir.

Sağlıklı bir finans sisteminin reel kesim ve ekonomik büyüme için ne kadar önemli olduğunu bilen Partimiz, önümüzdeki dönemde, bir yandan sektördeki rekabet ortamının gelişmesi, diğer yandan reel kesimin finans sisteminden daha fazla faydalanabilmesi için gerekli her türlü önlemi zamanında ve kararlılıkla almaya devam edecektir. Bu çerçevede;

Finans sektörünün düzenleme ve denetimi uluslararası standartlara, AB müktesebatına, küresel kriz sonrası dönemde G-20 platformu öncülüğünde yürütülen yeni çalışmalara uyum sağlama hedefi gözetilerek geliştirilecektir.

Finansal piyasaların daha etkin izlenmesi ve sistemik risk yönetiminin etkinliğinin artırılması sağlanacaktır.

Finans sektöründeki tüketici ve yatırımcı haklarının gözetilmesine yönelik uygulamalar geliştirilecektir.

Sermaye Piyasası Strateji Belgesi hazırlanarak uygulamaya konulacaktır.

İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı titizlikle uygulanacaktır.

Katma değeri yüksek hizmet üreten finans sektörünün geliştirilmesi çerçevesinde, İstanbul, öncelikle bölgesel nihai olarak da küresel bir finans merkezi olacaktır. Ülkemizin milli geliri içindeki mali sektörün payı 2002-2009 döneminde yüzde 4 olmuştur. Bu değer İngiltere’de yüzde 10 seviyesinin üzerine çıkmaktadır. Bu çerçevede, finans sektörünün gelişim potansiyelinin oldukça yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Finans Sektörü için 2023 Hedeflerimiz

Cumhuriyetimizin 100. yılında İstanbul, dünyadaki ilk 10 finans merkezleri içinde yer alacaktır. Bu stratejik hedef doğrultusunda gerekli beşeri, fiziki, teknik, vergisel ve hukuki tedbirler alınacaktır.

İstanbul “prestij” finans merkezi olacak, diğer bazı şehirlerimiz İstanbul’a destek olacak şekilde belirli tematik ve bölgesel finansal işlemlerde uzmanlaşmış finans merkezleri haline gelecektir.

İMKB’de işlem gören Türk şirketi sayısı en az 1000 olacaktır. İşlem gören yabancı şirket sayısı ise Türk şirketi sayısından fazla olacak ve en az 10 ülkeyi temsil edecektir.

Ödemeler Dengesi

Türkiye’nin hızlı büyüme dönemlerinde yaşadığı yüksek cari işlemler açığının altında bazı yapısal nedenler bulunmaktadır.

Enerjide net ithalat bağımlılığı yüzde 74 seviyelerinde olan ülkemizde, petrol ve doğal gazın neredeyse tümü, kömürün ise beşte biri ithal edilmektedir.

Özellikle son dönemlerde hızlı büyüyen ve yüksek teknolojiye dayalı sektörlerin girdi kullanımındaki dışa bağımlılığı cari işlemler açığındaki artışın bir diğer nedenidir.

Cari açığı daha düşük düzeylere çekebilmek için, enerji arzında kaynak, teknoloji ve altyapı bazında çeşitlendirmenin artırılması büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede, son yıllarda petrol ve doğalgazda yurt içi ve yurt dışı arama faaliyetlerine büyük bir ivme kazandırılmıştır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji arzı içerisindeki payının artırılması ve elektrik üretiminde nükleer santrallerin kullanılması konusunda başlatılan çalışmalar orta-uzun vadede enerjide dışa bağımlılığı ve cari işlemler açığını azaltacak unsurlardır.

2009 yılının Temmuz ayında **yeni bir Yatırım Teşvik Sistemi’ni uygulamaya başladık.** Bu kapsamda, öncelikle dünya ve ülke şartlarını göz önüne alarak uluslararası düzeyde rekabet edebilecek sektörler belirlenmiş ve yeni sistem ile teşvik oranlarının **bölgesel, sektörel ve büyük proje bazında** farklılaştırılması esası benimsenmiştir.

Yeni Teşvik Sistemi’nin yürürlüğe girdiği 2009 yılı

Ağustos ayından 2011 yılı Şubat ayı sonuna kadar geçen sürede 6161 adet Yatırım Teşvik Belgesi düzenlenirken, 76,5 milyar TL yatırım sağlanmış olup, bu kapsamda 204.013 kişiye ilave istihdam öngörülmüştür.

Büyük projelerin desteklenmesi kapsamında alınan teşvik belgelerinde; **rafineri inşaaası, elektrikli otomobil imalatı, yüksek teknoloji içeren hava taşıtı motorları ve parçalarının üretimi, ve liman hizmetleri kapasitesinin artırılması** gibi önemli yatırımlar yer almaktadır. Bu yatırım projeleri, transfer ettikleri yeni teknolojiler ve oluşturulan üretim ve lojistik kapasiteleri ile Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünün artırılması ve cari açığın orta-uzun vadede düşürülmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Cari işlemler açığının azaltılması açısından en önemli faktörlerden birisi, geniş anlamda rekabet gücünün artırılmasıdır. Bu doğrultuda iş ortamının iyileştirilmesi, ekonomide kayıt dışılığın azaltılması, Ar-Ge ve yenilikçiliğin desteklenmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması, enerji ve ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi ve finansal sistemin geliştirilmesi alanlarında kapsamlı yapısal reformlar uygulamaya konulmuştur.

Son yıllarda cari açığın artmasına rağmen, cari açığın finansmanında herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır. Her alanda oluşturulan güven ve istikrar ortamı sonucunda ekonominin dış kaynak ihtiyacından fazla sermaye girişi yaşanmıştır. Bu sayede **Merkez Bankası rezervleri, 2002 yılındaki 27 milyar dolar iken, 3,5 kat artarak 2010 yılı sonunda 80,2 milyar dolara yükselmiştir.**

Önümüzdeki dönemde de;

Üretim ve ihracatın ithalata olan yüksek oranlı bağımlılığını azaltmak amacıyla özellikle ara malları ve yatırım mallarında yurtiçi üretim kapasitesini artırıcı politikalara ve desteklere devam edilecektir.

Dışa bağımlılığın yüksek olduğu stratejik sektörlerde yerli teknolojik yeteneklerin geliştirilmesi ve ürüne dönüştürülmesine yönelik programların işlerliği

artırılacaktır.

İhracatta firmaların küresel rekabet gücünü artırmak amacıyla yenilikçiliğe ve Ar-Ge'ye dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin üretim ve pazarlama süreçlerinin desteklenmesi sağlanacaktır.

İş ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak bürokrasinin azaltılması, işlemlerin hızlandırılması ve işlem maliyetlerinin düşürülmesi konusunda geçen sürede elde edilen başarılar, bundan sonraki dönemde de sürdürülecektir.

İstihdam ve Çalışma Hayatı

İstihdam

AK Parti olarak çalışabilir durumdaki bütün vatandaşlarımıza iş sağlamak en önemli önceliklerimizden biri olmuştur, olmaya devam edecektir. İstihdamı artırmada en önemli faktörlerden birinin yüksek bir büyüme hızı sağlamak olduğu bilinci ile hem büyüme hızımızı arttırdık, hem de büyümenin odağına istihdamı koyduk. Nitekim uyguladığımız başarılı politikalarımızın sonucunda **kriz boyunca istihdamımız azalmadığı gibi, 2010 yılında 1 milyon 317 bin vatandaşımıza istihdam** sağladık. İstihdamı artırmada diğer önemli bir araç olan aktif ve pasif işgücü politikalarını da başarı ile uygulamaya başladık.

Krizden en çabuk çıkan ülkelerden biri olduk. '5fKüresel ekonomik kriz, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm dünyada işgücü talebinde büyük bir düşüşe ve işsizliğe yol açmıştır. 2007-2010 döneminde işsizlik oranı İspanya'da yüzde 8,3'ten yüzde 19,9'a çıkmıştır. Yani işsiz sayısı 2 kattan fazla artmıştır. Benzeri yüksek artış oranlarını diğer ülkelerde de görmek mümkündür: ABD'de yüzde 4,6'dan yüzde 9,7'ye, Fransa'da yüzde 8,3'ten yüzde 9,8'e, İngiltere'de yüzde 5,4'ten yüzde 7,9'a, İrlanda'da yüzde 4,6'dan yüzde 13,5'e, Japonya'da yüzde 3,8'den yüzde 5,1'e, komşumuz Yunanistan'da ise yüzde 8,3'ten yüzde 11,8'e çıkmıştır.

Ülkemizde ise işsizlikteki artış hızla alınan önlemlerle sınırlı kalmış, daha 2009 yılı bitmeden güçlü büyüme dönemi yeniden başlamıştır.

İşsizlik 2008 yılında yüzde 11, 2009 yılında yüzde 14 olarak gerçekleşmiştir. Yukarıda bahsedilen ülkelerle kıyaslandığında ülkemizdeki işsiz sayısındaki artışın oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. 2009 yılının ikinci yarısından itibaren düşme eğilimine girmiştir. İşsizlik 2010 yılında hızla düşmeye devam etmiş ve yıl ortalaması itibariyle yüzde 11,9 oranına kadar inmiştir. Gelişmiş ülkelerde ise işsizlik rakamlarının 2015 yılından önce kriz öncesi seviyesine inmeyeceği uluslararası kuruluşlar tarafından tahmin edilmektedir.

AK Parti olarak işsizliği azaltmak için iki stratejik yaklaşım belirledik. Bir yandan aktif işgücü piyasası programları ve teşvik paketlerini birbiri ardına devreye sokarak konjonktürel işsizliği azaltırken, diğer yandan kangren haline dönüşmüş yapısal işsizliğe çözüm bulmak amacıyla uzun vadeli stratejiler geliştirdik.

İstihdamı teşvik paketlerini yürürlüğe koyduk. İstihdamı korumak ve artırmak amacıyla kamuoyunda “istihdam paketleri” olarak da bilinen beş yasal düzenlemeyi hayata geçirdik.

Prim indirimi teşvikleri uyguladık ve uygulamayı sürdürüyoruz. Bütün çalışanların işveren sigorta prim oranını 5 puan indirdik. 18-29 yaş arası erkekler ile 18 yaş ve üzeri kadınların ve Ar-Ge faaliyetlerinde çalışanlarımızın istihdamlarına 5 yıl süreyle teşvik sağladık. Özürlü çalışanlarımızın istihdamını, işveren sigorta prim payını karşılayarak teşvik ediyoruz. İlave istihdam sağlayan işverenlerimizi, işveren sigorta prim payını karşılayarak teşvik ediyoruz. İşsizlik ödeneği miktarında artış sağladık. Kısa çalışma ödeneğini işler hale getirdik, süresini ve ödenek miktarını artırdık. İl İstihdam ve İl Mesleki Eğitim Kurulları'nı birleştirerek daha etkin hale getirdik.

Mesleki eğitim, girişimcilik eğitimi, staj programları ve toplum yararına çalışma programlarından daha çok kişinin yararlanmasına imkân sağladık.

Bu çerçevede sadece yürürlüğe koyduğumuz prim indirimi ve teşvikler için 2008 yılında 1,4 milyar TL, 2009 yılında 4,2 milyar TL, 2010 yılında ise 5,4 milyar TL kaynak aktardık. Böylece **ayırdığımız kaynak toplamı yaklaşık 11 milyar TL'ye ulaştı.**

Sağladığımız teşviklerden 2010 yılı Aralık ayı itibariyle 7 milyon 278 bin çalışmamız yararlanmıştı.

Aktif işgücü piyasası politikalarını etkin bir şekilde uyguladık. AK Parti iktidarı olarak teşviklerin yanı sıra işgücümüzün istihdam edilebilirliğini artırmak amacıyla aktif işgücü piyasası programlarını uyguladık. Bu programlar meslek kurslarını, iş başı eğitimlerini, girişimcilik ve toplum yararına çalışma programlarını içermektedir. **Bu programlardan 590 bin işsiz yararlanmış, programlar kapsamında 911 milyon TL harcanmıştır.**

İşgücü yetiştirme kursları kapsamında mesleki eğitim kurslarına katılan işsizlere günlük 15 TL ödenmekte ve genel sağlık sigortası kapsamına alınmaktadır. Bu kurslardan 2010 yılı sonuna kadar 492 bin işsizimiz yararlanmış ve toplam olarak 602 milyon TL kaynak kullanılmıştır.

AK Parti olarak işsizliğin bireysel ve toplumsal etkilerini azaltmak amacıyla 2009 yılında Toplum Yararına Çalışma Programı uygulamasını başlattık. Bu programlar vasıtasıyla bir yandan işsizlerimize kriz ortamında geçici olarak iş imkânı sağlarken diğer yandan kamunun ihtiyaç duyduğu okulların temizliği, hastanelerin tadilatı ve bakımı, park ve yeşil alanların düzenlenmesi, ağaç dikilmesi gibi hizmetler yaptık. Toplum Yararına Çalışma Programı'ndan 2010 yılı sonuna kadar 88 bin işsizimiz yararlanmış ve toplam olarak 265 milyon TL kaynak kullanılmıştır.

İstihdamı korumak için pasif işgücü politikalarını da uyguladık. Ekonomik kriz veya diğer olumsuz koşullar nedeniyle üretimin ve istihdamın daraldığı işletmelerde çalışanların işten çıkarılmasını önlemeyi amaçlayan Kısa Çalışma Programı'nı 2004 yılında uygulamaya başladık. Kriz döneminde kısa çalışma ödeneği miktarını yüzde 50 arttırdık, süresini 3 aydan 6 aya çıkarttık. **Kısa çalışma ödeneği ile 152 bin çalışmamızın işsiz kalmaları önlenerek istihdamda kalmaları sağlanmıştır.** Bu program kapsamında işçilerimize zorunlu olarak çalışmadığı süreler için toplam 202,5 milyon TL ücret karşılığı ödeme yapılmıştır. Bu şekilde hem işletmelerimize krizde destek olduk

hem de işçilerimizin mağdur olmalarını önledik.

Küresel ekonomik kriz döneminde işini kaybeden vatandaşlarımızın yanında olduk. Bu dönemde 832.252 vatandaşımıza yaklaşık 2,5 milyar TL ödeme yaptık. Böylece işini kaybetmiş olan vatandaşlarımıza geçici bir süre gelir desteği sağlarken, diğer yandan ekonomide toplam talebin artmasını sağlayarak krizden çıkışımızı hızlandırdık.

Ulusal İstihdam Stratejisi'ni hazırladık. AK Parti iktidarı işsizlikle mücadelede sadece kısa dönemli tedbir ve projeleri hayata geçirmekle kalmadı, yapısal işsizliğe çözüm bulmak amacıyla 2023 hedeflerini içeren uzun vadeli stratejiler geliştirdi.

AK Parti olarak işsizlik sorununu gündelik siyasetin bir istismar konusu olmaktan çıkarmanın gerekliliğine inanıyoruz. Bu nedenle, **Cumhuriyet tarihinde ilk defa ilgili tüm tarafların katılımı ile Ulusal İstihdam Stratejisi** hazırladık.

Stratejimiz 2023 Vizyonu çerçevesinde işsizlik sorununa kalıcı bir çözüm bulunmasına yönelik uygulanacak strateji, politika ve tedbirleri içermektedir.

Strateji dört politika eksenine inşaa edilmiştir:

- **Eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi**
- **İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi**
- **Kadınlar, gençler ve dezavantajlı grupların istihdamının artırılması**
- **İstihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesi.**

Bu strateji şunları öngörmektedir:

- Eğitim ve özellikle mesleki eğitimde köklü değişiklikler
- İşgücü piyasalarına işlerlik kazandırılmasını ve istihdam hizmetlerini sunan kurumların etkinliklerinin artırılması
- Güvenceli esneklik anlayışı çerçevesinde işgücü piyasalarının katılıklarının giderilmesi

- İşsizliğe yoğun maruz kalan grupların istihdamının özellikle desteklenmesi
- İşsizliğin etkilerini azaltacak sosyal koruma mekanizmalarının geliştirilmesi,
- KOBİ'ler temelli yenilikçilik ve girişimciliğin desteklenmesi
- Kayıt dışı istihdam ve yabancı kaçak işçiliğin azaltılması
- Etkin işleyen teşviklerin getirilmesi
- İşsizlik sigortası fon kaynaklarının işsizliğin azaltılmasında daha fazla kullanılması
- Kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği içinde işsizlikle mücadele.

İstihdam ile Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planını hazırladık ve uygulamaya başladık. İşsizlik sorununu çözmeye geliştirdiğimiz bir diğer yapısal önlem ise, bu eylem planı ile gençlerimizin işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitilmesidir. Böylece işverenlerimizin istediği vasıfta ve meslekte eleman bulamadıkları yönündeki şikâyetleri sona erdirilmiş olacaktır.

Bu Eylem Planı kapsamında;

- Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin oluşturulması
- Ulusal meslek standartlarına göre eğitim programlarının güncellenmesi ve uyumlu hale getirilmesi
- İşgücü piyasasına ilişkin ihtiyaç analizlerinin periyodik olarak yapılması ve değerlendirilmesi
- Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının ve mesleki yeterlilik belgesi sahiplerinin istihdam edilmelerinde ve işyeri kurmalarında gerekli teşvik mekanizmalarının oluşturulması
- İşyeri açma ile ilgili mevzuat uyumsuzluklarının giderilmesi hedeflendi ve bu yöndeki çalışmaları başlattık.

AK Parti iktidarı 2011 yılı başında da istihdam ile ilgili yeni önlem ve teşvikleri hayata geçirdi. Bunlardan en önemlisi 6111 sayılı kanun ile **1 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren genç, kadın ve nitelikli işgücü istihdamının teşvikidir.**

Yürürlüğe koyduğumuz bu teşvik ile;

- Son 6 aydır işsiz olan 18-29 yaş arası erkekler ile 18 yaşından büyük kadınların istihdam edilmeleri halinde 24 ay süreyle,
- Mesleki ve teknik eğitimi tamamlayanlar veya işgücü yetiştirme kurslarını bitirenler 36 ay süreyle,
- Mesleki yeterlik belgesine sahip olanlar 48 ay süreyle,
- 29 yaşından büyük erkeklerden mesleki yeterlik belgesine sahip olanlar, mesleki ve teknik eğitimi mezunu olanlar veya işgücü yetiştirme kurslarını bitirenler 24 ay süreyle,
- Çalışmakta iken; 01.03.2011 tarihten sonra mesleki yeterlik belgesi alanlar, mesleki ve teknik eğitimi tamamlayanlar veya işgücü yetiştirme kurslarını bitirenler için 12 ay süreyle

işveren sigorta prim payı devlet tarafından karşılanmak suretiyle destekleyeceğiz.

Bu kişilerin İŞKUR'a kayıtlı işsizler arasından alınmaları halinde, öngörülen sürelerle 6 ay daha eklenecektir.

Bir milyon işsizimize iş imkânı. AK Parti olarak ülkemizde işsizlik sorunu aynı zamanda bir mesleksizlik sorunu olduğu gerçeğinden hareketle, **işsizlerimize beceri kazandırmak amacıyla Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi'ni (UMEM) başlattık. Beş yıl devam edecek bu proje ile her yıl 200 bin kişi olmak üzere 1 milyon işsizimizi eğitimden geçirecek ve işe yerleştireceğiz.**

Bu proje sadece bir eğitim projesi değildir. Aynı zamanda işletmelerimizin verimliliğini ve rekabet gücünü artırma projesidir.

Proje ile TOBB'un koordinasyonunda işyerlerinden ihtiyaç talepleri toplanmakta ve bu taleplere uygun

kurslarda eğitim devam etmektedir. Bugüne kadar işverenlerimiz 40 bin pozisyon için işgücü talebinde bulunmuşlardır.

Ülkemizin 81 ilindeki 121 Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'ni aynı zamanda Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri haline getirdik. Bu merkezleri modern teknoloji ile donattık. Güncel bilgilere uyum için bu merkezlerdeki öğretmenlerimizi hizmet içi eğitimden geçirmeye başladık. Sanayi ve Ticaret Odaları tarafından talep edilen alanlarda çalıştırılmak üzere işsizlerimizi önce buralarda eğitiyoruz ve oda üyesi işyerinde pratik eğitim almalarını sağlıyoruz. Bu eğitimleri başarı ile tamamlayan işsizlerimizin yüzde 90'ını istihdam edeceğiz.

Bütün bu çabaların amacı herkese istihdam sağlamak, herkese iş ve aş vermektir. AK Parti'nin 2023 vizyonu daha nitelikli işgücü, daha güvenceli iş, daha kaliteli bir çalışma hayatıdır.

- **İşsizlik oranını 2023 yılı itibarıyla yüzde 5'e indirmeyi hedefliyoruz.**
- İstihdam oranının 2023 itibarıyla yüzde 50'ye yükselmesi öngörülmektedir.
- Tarım dışı istihdamın büyüme esnekliğini, 2010-2023 döneminde 10 puan artışla 0,52 seviyesinden 0,62'ye yükseltmeyi hedefliyoruz.
- Tarım dışı sektörde bugün %30 civarında olan kayıt dışı istihdam oranını 2023 yılında yüzde 15'e indirmeyi hedefliyoruz.
- Hayat boyu öğrenmeye katılım oranını yüzde 2 seviyesinden 2023 yılında yüzde 8'e çıkarmayı planlıyoruz.

Bu vizyonu gerçekleştirebilmek için, önümüzdeki dönemde takip edeceğimiz strateji ve politikalarımız şunlardır:

- Aktif İşgücü Piyasası Politikaları kapsamında işsiz vatandaşlarımızın nitelik ve becerilerini artırmak amacıyla düzenlediğimiz işgücü yetiştirme kurslarından her yıl **400 bin işsizimizi yararlandıracağız.**

- İşgücü yetiştirme kursunu başarı ile bitirenlerin daha fazla istihdam edilebilmelerini sağlamak için gerekli düzenlemeleri yaparak, **işe yerleştirilme oranını 2009 yılındaki yüzde 23 seviyesinden 2015 yılına kadar yüzde 40'a çıkaracağız.**

- Talep edilen işgücünün niteliği, sektörü ve sayısını belirlemek amacıyla il bazında işgücü piyasası ihtiyaç analizlerini yapmaya başlayacağız.

- İşgücümüzün mesleki yeterliliklerinin uluslararası geçerliliğini sağlayabilmek için Avrupa Yeterlilik Çerçevesi ile uyumlu Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ni oluşturacağız.

- Ülkemizdeki meslek standartlarının belirlenmesi için başlattığımız çalışmalarını tamamlayarak işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu ulusal meslek standartlarının tamamını hazırlayacağız.

- Güvenceli esneklik anlayışı ve "iş değil insanı koruma" ilkesi çerçevesinde işgücü piyasamızın katılıklarını gidererek işsizlerimizin işe girişini kolaylaştıracağız.

- Çalışma hayatında dezavantajlı durumda bulunan özürülerinin istihdamını öncelikle sağlamak amacıyla kamu ve özel sektördeki özürülü kontenjanlarının tamamının doldurulmasına yönelik tedbirleri alacağız.

- Sosyal devlet ilkesi gereğince istihdam imkânı bulamadığı için **sosyal destek olarak hayatını idame ettirmek zorunda olan vatandaşlarımızdan çalışabilir durumda olanların işgücü yetiştirme kurslarından ve işe yerleştirme hizmetlerinden öncelikle yararlanmalarını sağlayacağız.**

- **Her işsize bir İş ve Meslek Danışmanı.** Bu program kapsamında, İŞKUR'a kayıtlı her işsiz için bir "İş ve Meslek Danışmanı" belirleyeceğiz. Bu danışmanlar işsizlerimize birebir hizmet verecekler. Mesleksiz tüm iş arayanlara mesleğe yönlendirme hizmeti sunacaklar. Danışmanlar, ayrıca yeni bir meslek alanı seçiminde ve işe girmek için gerçekçi bir plan oluşturmasında vatandaşlarımıza yol gösterecekler. Kişilerin mesleki ve kişisel sorunlarını

fark etmeleri ve iş ortamına daha iyi uyum sağlamaları için yardımcı olacaklar. Meslek seçme aşamasında olan, ilköğretim ve liselerde okuyan öğrencilerin doğru ve gerçekçi meslek seçimi yapmalarına da destek olacaklar. Böylece meslek edinme, iş arama ve bulmada bire-bir, kişiye özgü ve yakından takip edilen bir süreci hayata geçireceğiz.

Çalışma Hayatı

AK Parti olarak amacımız sosyal adaletin sağlanarak, çalışma hayatında barış ve huzurun temin edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda sosyal taraflarla birlikte çalışanlarımızın haklarının ve işletmelerimizin rekabet gücünün korunduğu, AB standartları ve ILO normlarına uygun bir çalışma hayatını geliştirmeyi hedefliyoruz.

Örgütlenme ve toplu pazarlık hakkının önündeki anayasal engelleri kaldırdık. Öncelikle çalışma hayatı mevzuatının evrensel standartlara ulaştırmak için çalışmalar yürüttük. Anayasamızda çalışanlarımızın örgütlenme ve toplu pazarlık haklarını sınırlandıran düzenlemeleri kaldırdık. Bu kapsamda;

- **İşçi ve işverenlerin aynı zamanda ve aynı iş kolundaki farklı sendikalara üyeliğine imkân getirdik.**

- **Kamu görevlilerine toplu sözleşme yapma hakkını sağladık.**

- "Aynı iş yerinde, aynı dönem için, birden fazla toplu iş sözleşmesi yapılamaz ve uygulanamaz" hükmünü kaldırarak taraflara, serbest iradeleri ile çok katmanlı toplu pazarlık yapabilmeleri imkânını tanıdık.

- **Çağdaş demokratik toplumlardaki evrensel ilkelerle uygun olarak "siyasi amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grev ve lokavtı, genel grev ve lokavt, iş yeri işgali, işi yavaşlatma, verimi düşürme ve diğer direnişler yapılamaz" hükmünü Anayasa metninden çıkardık.**

• Ekonomik ve Sosyal Konsey'e Anayasal güvence sağlayarak, işçi ve işveren çevreleri ile diyalogu güçlendirdik.

Kayıt dışılığı azalttık. Çalışanların istismarının önlenmesi, işletmeler arası haksız rekabetin sona erdirilmesi ve sosyal güvenlik sistemimizin aktüeryal yapısının düzeltilmesi için kayıt dışı istihdamla mücadele kapsamında önemli adımlar attık. Bu çabalar sonucunda kayıt dışı istihdam oranı 2002 yılında yüzde 52 iken 2010 yılı sonu itibariyle bu oran yüzde 43'e inmiştir. Son 3 yılda yaklaşık 900 bin kişi kayıt altına alındı ve ilk defa toplam sigortalı sayısı 16 milyonu aştı.

Asgari ücreti önemli oranda arttırdık. AK Parti, çalışanlarımızın yaşam şartlarının iyileştirilmesi için asgari ücrette önemli artışlar sağladı. Ayrıca işletmelerimizin rekabet gücünü de düşünerek prim ve vergi yüklerini azaltmak suretiyle asgari ücretin işverene maliyetindeki artışı sınırlı tuttu.

İktidarımız döneminde asgari ücretteki artış oranı, enflasyon oranının üzerinde gerçekleşmiştir. **Aralık 2002 döneminde brüt 250,9 TL olan asgari ücret, bugün itibarıyla 796,5 TL'ye yükselmiş, bu dönem içerisindeki nominal artış oranı yüzde 217,5 olmuştur.** Aynı dönemde net asgari ücretin nominal artış oranı yüzde 241,8 iken işveren maliyetlerindeki nominal artış oranı yüzde 166,2'ye düşmüştür.

İş sağlığı ve güvenliği alanında önemli gelişmeler kaydettik. AK Parti'nin önceliklerinin başında, çalışanların sağlık ve güvenliklerinin teminat altına alındığı iş ortamlarının oluşturulması gelmektedir. İş kazaları ve meslek hastalıklarının azaltılması için iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yaygınlaştırılmasına, çalışan ve işverenlerin bilinçlendirilmesine yönelik faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. İş sağlığı ve güvenliği kültürünü yerleştirmeye bu ülkenin geleceği olan çocuklarımızdan başladık. Bu kapsamda hazırlanan rehberimizi öğrencilerimize ulaştırdık. İş kazalarının yoğun olduğu inşaatlarda iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için yapı denetim elemanlarına eğitim vermeye başladık. **Çalışanlarımızın işyerlerinde fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenler nedeniyle**

maruz kaldıkları meslek hastalıklarını önlemeye yönelik projeleri hayata geçiriyoruz. Bu kapsamda hekimlere eğitimler verilmeye, meslek hastalıkları teşhis rehberi hazırlanarak dağıtılmaya başlandı. Ayrıca bütün devlet ve üniversite hastaneleri meslek hastalıkları teşhisi koymaya yetkili kılındı.

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalıştırılması veya hizmet alınması yoluyla bu görevin yerine getirilmesine yönelik düzenlemeler yaptık

Çağdaş bir anlayışla AB düzenlemelerine uygun, bütün çalışanları kapsayan ayrı bir İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun tasarısı çalışmalarını tamamladık.

İşverenlerimizin üzerindeki istihdam yüklerini azalttık. İşletmelerimizin rekabet gücünü arttırmak amacıyla istihdam üzerindeki idari yükleri azalttık. Emzirme odası kurma, kreş açma, işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurma, iş güvenliği elemanı ve işyeri hekimi çalıştırma yükümlülüklerinin ise hizmet alımı suretiyle karşılanması imkânını getirdik.

Diğer yandan **özürlü çalıştıran işverenlerimiz teşvik edildi.** Özürlü kontenjanı kapsamında çalıştırılan özürülülerimizin işveren prim payının tamamının, kontenjan fazlası çalıştırılan özürülülerimizin ise işveren prim payının yarısının Hazine'ce karşılanmasını sağladık.

Meslek standartlarını belirlemeye başladık. İşgücümüzün beceri ve niteliklerinin artırılmasında önemli bir katkı sağlayacak olan meslek standartlarını belirlemeye, sınav ve belgelendirme faaliyetlerine başladık.

Bugüne kadar **171 meslek standardını hazırladık ve yayınladık.** Uluslararası kalite güvence sistemi dâhilinde işgücünün mesleki yeterliliğini ölçüp değerlendiren "sınav ve belgelendirme" sistemini kurduk. Bu alanda pilot uygulamalar başarıyla gerçekleştirildi ve Mesleki Yeterlilik Belgeleri verildi.

Yabancı çalışma izinlerinde bürokrasiyi azalttık, işlemleri hızlandırdık. Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve doğrudan küresel sermayenin ülkemize girişini arttıracak düzenlemeler yapmaya devam ettik. Bu

çerçevede yabancı çalışma izni başvurularında istenilen belge sayısında önemli ölçüde azaltmaya gidilmiş, gereksiz bilgi ve belge istenmesinin önüne geçilmiştir.

AK Parti iktidarı, Cumhuriyetimizin 100. yılına kadar evrensel standartlarda ve uluslararası taahhütlerine uygun, kaliteli ve güvenceli bir çalışma hayatını tam olarak tesis edecektir.

- Yapılacak yeni düzenlemeler sayesinde örgütlenme önündeki engeller kaldırılarak, sendikal örgütlenme oranları ile toplu sözleşmeden yararlanma oranları AB ortalaması düzeyine çıkarılacaktır.

- Onaylanan ILO sözleşmeleri bakımından AB ortalaması düzeyine çıkılacaktır.

- Ülkemizde iş kazası ve meslek hastalıkları gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılarak, gelişmiş ülkeler düzeyine indirilecektir.

- Çalışanların çalışma koşulları evrensel standartlara ulaştırılacak, iş sağlığı ve güvenliği kültürü geliştirilecek ve çalışma hayatının kalitesi yükseltilecektir.

Bu vizyonu gerçekleştirmek için öncelikle gerçekleştirecek strateji ve politikalarımız şunlardır:

- Ülkemizde ilk defa iş sağlığı ve güvenliği alanında politika, tedbir ve önceliklerimizi içeren bir strateji belgesini hazırlayacağız.

- Ülkemizde iş kazası ve meslek hastalıklarını önlemek amacıyla AB düzenlemelerine uygun, bütün çalışanları kapsayan ayrı bir İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nu çıkaracağız.

- Toplumumuzda iş sağlığı ve güvenliği bilincinin artırılmasında etkili bir organizasyon olan Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'nin 19'uncusunu ülkemizde gerçekleştireceğiz.

- Sendikal örgütlenme ve toplu iş sözleşmesi sistemi ile grev ve lokavt haklarının AB standartlarına ve ILO normlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi amacıyla 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun

değiştirilmesi için sosyal taraflarla birlikte devam eden çalışmalarımız tamamlanacak ve yasalaştırılacaktır.

- Anayasa değişikliği ile kamu görevlilerine verilen toplu sözleşme hakkının kullanılabilmesi için 4688 sayılı Kanun'da gerekli yasal düzenlemeleri yapacağız.

- İstihdamın artırılması ve kayıt dışılığın azaltılması amacıyla, güvenceli esneklik yaklaşımı çerçevesinde esnek çalışma modellerini teşvik edecek ve yaygınlaştıracacağız. Bu kapsamda sosyal diyalog kanallarını etkili olarak işletecek ve gerekli yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

- Mevsimlik gezici tarım işçilerinin çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik başlattığımız hazırlıkları sonuçlandıracağız. Böylece bu işçilerimizin daha güvenli seyahat etmelerini, çocuklarının eğitime devamını, daha iyi barınma, sağlık ve sosyal güvenlik şartlarına kavuşmalarını sağlayacağız.

Ar-Ge ve İnovasyon

Güçlü Türkiye'nin artık güçlü bir Ar-Ge ve inovasyon vizyonu var. Bu vizyonun en üst düzeyde siyasi sahipliği var. İktidarımız, her alanda dünyayla rekabet edebilen bir Türkiye için bilim, teknoloji ve inovasyon alanına özel bir önem veriyor. 2004 yılından itibaren Başbakanımızın başkanlığında düzenli olarak toplanan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, Ar-Ge ve inovasyonda kabuğunu kıran özel girişime daha fazlası için umut ve güven veriyor.

Refah ve huzur için ihtiyaç duyduğumuz sürdürülebilir sosyo-ekonomik büyüme ve rekabet üstünlüğü, ancak araştırma, geliştirme ve inovasyon faaliyetleri ile mümkündür. Bu ise desteklenecek üniversite-sanayi işbirliği üzerine inşa edilmiş bir "**ulusal bilim ve teknoloji tabanı**"nın toplumumuzda yaygınlaştırılması ile kalıcı olacaktır.

Orta gelişmişlikteki teknolojilerle desteklenen otomotiv, kimya gibi sanayilerimiz, son 20 yılda Türkiye'mizi bugünlere taşımıştır. Ancak, teknoloji transferine dayalı üretimden elde edilen gelirin en büyük kısmı, Ar-Ge'yi yapan ve dolayısıyla ürün ve süreçlerin fikri mülkiyet

haklarına sahip ülkelere gitmektedir. **Bir ülke sanayide kendi Ar-Ge'sini yapmadan küresel rekabette fark yaratamaz.**

“Bilgi Çağı”nı yakalayan ülkelerde, bilim ve teknoloji tabanı da tartışmasız olarak gelişmiş olur. Bu uluslar; geliştirdikleri ileri teknolojilerle beslenir, dolayısıyla da orta gelişmişlikteki teknolojilerle beslenen sanayiden; ileri teknolojiyle yakalanan uzay ve havacılık, elektronik, bilgisayar ve yazılım, iletişim, ilaç, hassas makine gibi alanlara kayarlar. Bu ülkelerin yıllık büyümelerindeki yaklaşık % 80'lik pay, teknolojik gelişimden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin bu anlamda ulaşmış olduğu kritik eşiği doğru değerlendiren iktidarımız, iddialı hedefler ile ihtiyaca uygun bilim ve teknoloji stratejisini oluşturmuştur.

Dünyanın en büyük ekonomilerinde olduğu gibi; son yıllarda hızla artan yatırımlarımızla savunma, enerji, uzay, sağlık, bilişim ve benzeri kritik ihtiyaçlarımızı içeren öncelikli sektörlere odaklı Ar-Ge stratejimizi, bu sektörlere girdi sağlayacak biyoteknoloji (genetik, farmakoloji, vb.) ve malzeme (nanoteknoloji, akıllı malzemeler, vb.) gibi pahalı ve nitelikli iş gücü gerektiren “bilgi yoğun” alanlarda mükemmeliyet hedefi ile güçlendiriyoruz.

21. yüzyılda yeni bir dünya doğuyor, teknoloji doğuya doğru kayıyor. Bugün Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Orta Asya'da doğal kaynak zengini, ortak değerleri paylaştığımız birçok ülke ile birlikte Ar-Ge projeleri yaparak bilim ve teknoloji tabanımızı geliştirip yaygınlaştıracamız. **Türkiye, bu coğrafyada diğer gelişmiş ülkelerle Doğu-Batı ekseninde bir köprü kuracak ve orta vadede sanayimizle bütünleşik ve ondan beslenen bir ekosistemin cazibe merkezi olacaktır.**

Hedefimiz; pek çok sahada fark yaratarak taklide değil inovasyona odaklı Ar-Ge ile teknolojide küresel rekabet üstünlüğü ve ekonomik değer geliştirmektir. Amaç günü kurtarmak değil, geleceğimizi kurmaktır.

İktidarımız döneminde ülke çapında dünyanın ilgi ve dikkatini çeken bilim, teknoloji ve inovasyon atılımını başlattık. Ülke ekonomisini, insan kalitemizi ve siyasi gücümüzü yakından etkileyen bilim ve teknoloji alanına verdiğimiz destekleri her yıl kararlılıkla artırdık, artırmaya devam ediyoruz. Çünkü biliyoruz ki güçlü Türkiye, bilgiyle, bilimle atılan sağlam temeller üzerinde yükselecektir.

Türkiye, teknoloji geliştiren ülkeler liginde hızla yükseliyor. **Ülkemiz;** Belçika, Danimarka, Finlandiya, Singapur gibi ülkeleri geride bırakarak, 2002 ile 2009 yılları arasında Ar-Ge harcamalarını sabit fiyatlar ile 2,9 milyar TL'den 8,5 milyar TL'ye çıkarmış, böylece **Ar-Ge harcamalarını en hızlı arttıran üçüncü ülke olmuştur.**

Bilim ve teknoloji alanındaki kamu yatırımlarını 2002 yılında 114 milyon TL'den 2011 yılında 1,644 milyar TL'ye; TÜBİTAK desteklerini 2002 yılında 12 milyon TL'den 2010 yılında 56 katlık bir artışla 682 milyon TL'ye çıkardık. 2011 yılında ise bu destekleri 845 milyon TL'ye çıkarmayı hedefliyoruz.

Özel sektör Ar-Ge harcamalarının GSYH içerisinde 2002 yılında %28,7 olan payı, 2009 yılında dört kat arttı ve 3,4 milyar TL ile % 40'a ulaştı.

Tam zaman-eşdeğer (TZE) Ar-Ge personeli sayısı 2002 yılında 29 bin iken, 2009 yılında iki buçuk katına çıkarak 74 bine ulaşmıştır.

Bilimsel yayın sayısı, 2002'de 10 bin civarından 2009'da 2,5 kat artarak 25 bini aştı.

Türkiye, son yıllarda marka ve endüstriyel tasarım başvurularında, Avrupa'nın en çok başvuru yapılan ikinci ülkesi olmuş ve 2010 yılında da başvuru sayısı 11 bini geçmiştir.

İktidarımızdan önceki 8 yıla göre, yerli buluş için patent ve faydalı model başvuru sayısı % 518, marka başvuru sayısı ise % 161 oranında artmıştır.

Türkiye, teknolojiyi “takip” eden değil, “üreten” ülke olma yolunda hızla ilerliyor. Ar-Ge ve yarattığı yüksek vasıflı istihdam tüm ülke sathına yayılıyor.

2002’de 2 olan teknopark sayısı bugün Türkiye’nin dört bir yanında 39’a ulaştı. Yaklaşık 1500 firmanın faaliyet gösterdiği teknoparklarda, 12.500 kişi Ar-Ge yapıyor. Gençlerimiz tatmin olacakları işler için yurtdışına göç etmek zorunda kalmıyor, seçkin beyinlerimiz yaratılan imkânlardan faydalanmak için geri dönüyor.

SAN-TEZ programıyla üniversitelerdeki yüksek lisans ve doktora çalışmaları KOBİ’lerin Ar-Ge ihtiyaçlarını karşılayacak kaynaklara dönüşüyor. Pek çok sanayi kuruluşu Ar-Ge merkezlerini kuruyor, kendi teknolojilerini geliştiriyor. İki yıl içinde kurulan **Ar-Ge merkezi sayısı 89’a, çalışan sayısı ise 13.500’e ulaşmış bulunuyor.**

“Bir projem var, ürüne dönüştürmek istiyorum” diyen parlak fikirli beyinlere 100 bin TL hibe desteği veriyoruz. 2009-2010 yıllarında 180 tekno-girişimci genci destekledik, 2011 yılında 300, 2012 yılından itibaren ise her yıl 500 genç girişimci desteklenecek. Amacımız Türkiye’nin yeni mucitlerinden yüksek katma değer üreten ve istihdam yaratan girişimciler çıkarmaktır.

Ar-Ge ve İnovasyonda 2023 Hedeflerimiz

2023’te teknolojiyi ihtiyaç duyulan ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürebilecek, **orta ve yüksek teknolojideki yetkinlikleri ile uluslararası pazarlarda takdir edilen, beşeri sermayesi güçlü bir Türkiye hayal ediyoruz.** Ekonomide, sosyal politikalarda, hukuk ve demokrasi alanında, bilim ve teknolojide kazanılan başarı ve özgüvenle, Cumhuriyetimizin 100. yılında en büyük 10 ekonomi arasına girmek için daha büyük bir kararlılıkla çalışacağız.

Güçlü Türkiye, teknolojiye egemen olan Türkiye’dir.

Geliştirdiğimiz bilim ve teknoloji politikaları, orta ve uzun vadede ekonomimize büyük bir ivme kazandıracaktır. Bu ivme ile AK Parti olarak ülkemizi dünya devletleri arasında en ön sıralara taşıyacağız...

2023 hedeflerimiz şunlardır:

2023’te Ar-Ge harcamalarını GSYH’nin %3’üne çıkararak bu alanda lider ülkeler arasına girmeyi amaçlıyoruz.

2023 hedefimiz tüm Ar-Ge harcamalarının üçte ikisinin özel sektör tarafından yapılmasıdır.

TZE Ar-Ge araştırmacısı sayımızı 300 bine çıkarmayı hedefliyoruz.

Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin güçlü olduğu otomotiv, makine ve imalat teknolojileri ile bilgi ve iletişim teknolojileri gibi alanlarda dünya piyasalarında talep gören ürün ve hizmetleri üreteceğiz. Savunma, uzay, enerji, sağlık, gıda ve su gibi kapasitemizi güçlendirmemiz gereken alanlarda özel sektör Ar-Ge merkezlerinde **Ar-Ge istihdamını teşvik edecek ihtiyaç odaklı yaklaşımları hayata geçireceğiz.**

Uzaya canlı göndermek üzere yerli füze çalışmalarını başlatacağız ve ülkemizi kendi uydusunu uzaya yerleştirecek teknolojiye sahip hale getireceğiz.

Öncelikli alanlarda araştırma alt yapısı ve uzmanlığımızı “ulusal mükemmeliyet merkezleri” çatısı altında geliştireceğiz.

Temel ve uygulamalı araştırmalarda, deneysel geliştirmede merakı dayalı, serbest araştırmaları da desteklemeye devam edeceğiz.

Rekabet gücümüzü artırma konusunda katkı vadeden, değer üretme potansiyeli taşıyan, ülkemizin doğal kaynaklarını, beşeri güçlerini değerlendiren, ülkemizin karşı karşıya olduğu veya olabileceği zorluklarla mücadele edebilmesini sağlayacak Ar-Ge ve inovasyon projelerini teşvik edeceğiz.

Ülkemizde, sosyal sorunların çözümüne yönelik sosyal araştırmaları artıracamız ve bu amaçla söz konusu programları yaygınlaştıracamız.

Araştırma sonuçlarının ticari ürün ve hizmete dönüşümüne öncelik vereceğiz. Bu amaçla gelecek dönemde, teknoloji üreten KOBİ’lerin ekonomiye katkısını artırmak üzere “girişim sermayesi”, “yatırım

melekleri” gibi araçları devreye sokacağız.

Ar-Ge sistemimizin dokusunu sağlamlaştıracak ve üretim odaklı değer zincirine entegrasyonunu sağlayacak ulusal ve uluslararası düzeydeki çok ortaklı ve farklı uzmanlıkları içeren çok disiplinli **Ar-Ge ve inovasyon işbirliklerini teşvik edeceğiz.**

Yukarıdaki politikaları hayata geçirmek için **devlet bütçesinden Ar-Ge’ye ayrılan kaynakları artırmaya devam edeceğiz.**

İktidarımız döneminde dünyanın 16. büyük ekonomisi olan ülkemizin yüzünü ileri teknolojiye dönmesi kaçınılmazdır.

Ar-Ge’ye Cumhuriyet tarihinde görülmedik büyüklükte fonlar tahsis edilerek atılan dev adımlar, yeni ve radikal yapısal reformlar ile sürdürülecektir. “Teknopark Kanunu”ndaki değişiklikler ve “Ar-Ge Kanunu”yla Ar-Ge fonları ve teşviklerinin ulusal düzeyde reel sektöre sağladığı taze kan, ciddi bir başlangıçtır.

Ar-Ge’ye ayırdığımız kaynakların daha verimli kullanımına yönelik ulusal düzeyde eşgüdüm ve entegrasyon amaçlı tedbirler alınacaktır. Son derece kritik olan bu misyonda halen birçok kuruma dağılmış yetkilerin bütünleştirilmesi sağlanacaktır.

Araştırma fonlarının arz ve talep kanadındaki paydaşları yeniden yapılandırılacaktır. Fonu dağıtan, kullanan ve bilgiyi üreten arasındaki denge kurulacaktır. Bu maksatla kaynak sağlayan devlet kurumları ve araştırma yapan kamusal ve özel kurumlar ayrıştırılarak etkinlik ve verimliliklerinin artırılması sağlanacaktır.

Yakın zamana kadar büyük kısmı ithalatla sağlanan savunma ihtiyaçlarımızın artık yarısını yerli sanayimizden karşılayabiliyoruz.

Gelecek iktidar dönemimizde, savunma sanayimizdeki bu dönüşümden edindiğimiz tecrübe, birikim ve yöntemleri; **yerli katma değerimiz ve iş gücümüzün niteliğini arttıracak şekilde;** enerji, ulaştırma, sağlık, çevre ve iletişim gibi yüksek teknoloji ve büyük yatırım gerektiren projelere aktaracağız.

Buradan elde edeceğimiz teknolojik birikimi ise tarım, tekstil, turizm gibi nispeten düşük katma değer üreten sektörlerimize transfer ederek, yüksek istihdam sağlayan bu sektörlerin gelecekte de dünyada rekabet üstünlüklerini sürdürebilmelerini sağlayacağız.

İstihdama olan katkısını da dikkate alarak, ulusal Ar-Ge ve yenilik sistemi içerisinde KOBİ’lerin rolünü güçlendireceğiz, **daha çok KOBİ’nin Ar-Ge ve yenilik yapmasını sağlayacağız.**

Mikroekonomi, Girişimcilik ve Sanayi Politikaları

Sanayicimiz, tüccarımız, esnaf ve sanatkârimiz hem toplumumuzun hem de ekonomimizin omurgasıdır. Bugüne kadar iktidarımız bu kesimlere yönelik birçok atılımlar yaptı.

Genel olarak yatırım ortamının iyileştirilmesinden aynı ve nakdi desteklere; mevzuatın sadeleştirilmesinden kırtasiyeciliğin azaltılmasına, OSB ve KSS’lerinin inşasından alt yapılarının yapılmasına; vergi ve sigorta primi yüklerinin azaltılmasından faiz yükünün hafifletilmesine kadar iktidarımız her zaman sanayicinin, tüccarın esnaf ve sanatkârın yanında oldu. Sıkıntıya düştükleri zaman borçları yapılandırıldı, ödeme kolaylıkları sağlandı.

Sağlanan güven ve istikrar işadamlarımız ve girişimcilerimiz için en büyük destek ve moral unsuru oldu. Bu sayede işadamlarımız dünyanın dört bir yanında yeni pazar ve yatırım imkânları elde ettiler.

Önümüzdeki süreçte de bu anlayış ve uygulamalarımız devam edecektir.

Ülkemizde girişim gücü yüksek, finansal piyasalara kolay erişebilen, yenilikçi, rekabetçi, ortak çalışma kültürünü benimsemiş işletmelerden oluşmuş bir yapı hedefliyoruz.

Sanayide ise dışa dönük bir yapı içinde Ar-Ge, yenilik ve nitelikli işgücüne dayalı yüksek katma değerli mal üreten şirketlere sahip, orta ve yüksek teknoloji ürünlerde Avrasya'nın üretim merkezi haline gelmiş bir ülke olmayı öngörüyoruz.

Türkiye'nin de artık Sanayi Stratejisi var. Bu yıl, 2011-2014 yıllarını kapsayan ve 72 eylemden oluşan Sanayi Strateji Belgesi'ni uygulamaya başladık. Belgede yer alan eylemleri hayata geçirdikçe, sanayimizin rekabet gücünü ve verimliliğini yükseltecek, üretimde yüksek teknoloji ürünlerin payını artıracak ve dünya ihracatından daha fazla pay alacağız.

2023 yılına kadar orta ve yüksek teknoloji ürünlerde Avrasya'nın üretim üssü olacağız. Bu amaçla; orta ve yüksek teknoloji sektörlerin üretim ve ihracat içindeki payını artıracacağız. Düşük teknoloji sektörlerde katma değeri yüksek ürünlere geçişi sağlayacağız. Becerilerini sürekli geliştirebilen şirketlerin ekonomideki ağırlığını artıracacağız.

Bu stratejileri gerçekleştirmek için yatırım ve iş ortamını iyileştirmeye devam edeceğiz. Özellikle kamu kurum ve kuruluşlarının sanayi alanında yürüttükleri hizmetlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi yoluyla bürokratik yükü azaltacağız.

Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla, yenilikçi fikirlere dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin üretim ve pazarlama süreçleri desteklenecektir.

İnsan kaynağı ve kapasitesini güçlendirmek amacıyla özel sektörün mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları açmasına imkân verecek düzenlemeler yapılacak ve bu kurumlar desteklenecektir.

KOBİ'lerin 'finansman' kaynaklarına erişimi daha da kolaylaştırılacaktır.

Firmaların teknolojik gelişimini destekleyeceğiz. Bu kapsamda özel sektör ve kamu tarafından yürütülen özellikle ileri teknoloji gerektiren nanoteknoloji, biyoteknoloji gibi alanlarda kapasite oluşturma çalışmalarına ağırlık verilecektir.

Altyapı sektörleri güçlendirilecek. Organize sanayi bölgelerine, büyük fabrikalara ve limanlara özel sektör katkısı ile demiryolu bağlantı hatları yapılacak.

KOBİ'lere yönelik bölgesel kalkınma odaklı projeler desteklenecektir.

Sektörel strateji belgeleri yatırımcılara yön verecek. Yatırımcılar ve sektörler için yol haritası niteliğindeki **Makine, Demir-Çelik, Kimya, Tekstil, Hazır Giyim ve Deri, Elektrik-Elektronik ve Seramik Sektörü Stratejileri**'ni hayata geçireceğiz.

Otomotivin yol haritası hazır. Bu sene uygulamasına başlanacak olan Otomotiv Strateji Belgesi ile Türkiye'nin, otomotivde üretim ve Ar-Ge merkezi haline dönüşmesi hedeflenmektedir. Ayrıca yeni nesil otomotiv üretimi ile ilgili yeni destek ve teşvikler de önümüzdeki dönemde üreticilerin hizmetine girecektir.

Hedef, "yerli otomobil" markası çıkarmak. Türkiye'nin, yıllardır özlem duyduğu "yerli marka" otomobile kavuşması için her türlü destek ve teşvik mekanizması harekete geçiriliyor. Bugüne kadar yarım kalan yerli otomobil çalışmaları adım adım tamamlanacak. Her türlü altyapıya ve yan sanayiye sahip ülkemizin de artık "Türk Malı" bir otomobili olması hedeflenmektedir.

Elektrikli araçlar 2011 yılında yollara çıkıyor. Mevzuat altyapısı tamamlanan elektrikli çevre dostu araçlar çok yakında yollara çıkacak. Elektrikli araçların üretimini ve kullanımını teşvik ediyoruz.

Ticari amaçlı, özellikle bölgesel uçuşa yönelik uçak üretimi yapan, **uluslararası tanınırlığı olan bir uçak fabrikası kurulacak ve imalata başlanacaktır.**

Türkiye'nin güvenlik, yangın, hava fotoğrafları, sel ve iklim koşulları, çevrenin izlenmesi, mineral ve tarımsal kapasitelerin incelenmesi gibi birçok amaca yönelik **İnsansız Hava Araçlarının Üretilmesi** desteklenecektir.

OSB, KSS ve İhtisas OSB'ler Yatırımcıların Hizmetinde. Mevcut OSB'lere (Organize Sanayi Bölgeleri) ilave olarak en az 20 adet yeni ihtisas OSB ve KSS (Küçük Sanayi Sitesi) kurulacaktır.

Yatırımcıya bedelsiz arazi tahsisi, şartları uygun olan OSB'lerde yeniden başlatılacaktır.

Uluslararası standartlarda laboratuvar ve test merkezleri. Önümüzdeki dönemde ülkemizin ve sektörlerimizin eksikliğini hissettiği akredite laboratuvar ve test merkezleri kurulacaktır.

Türk Standartları Enstitüsü'nün laboratuvar şartlarını iyileştirecek ve ürünlerin standartlara uymalarıyla ilgili her türlü deneyi yapabilecek bir yapıya ulaşacağız.

Kalitesiz, standart dışı ürünlere son. Halkın can ve mal güvenliğini tehdit eden standart dışı, kalitesiz ve güvensiz ürünlerle topyekün mücadele edilecek. Piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri etkinleştirilerek, güvensiz ürünlerin üretim ve ithalatı da engellenmiş olacak.

Esnaf ve sanatkâra daha fazla, daha ucuz kredi. Halk Bankası aracılığıyla esnaf ve sanatkârımıza sağlanan kredilerin hem faizini düşürdük, hem de kredi üst limitlerini artırdık. **2002 yılında fiili olarak yüzde 47 faizle kredi** kullanan esnaf ve sanatkârımız, **bugün 1 yıldan kısa kredilerde yüzde 5,** 1 yıldan uzun kredilerde ise yüzde 6 faiz oranıyla kredi kullanıyor. 2002'de **kredi üst limitleri sadece 5 bin lira iken, bugün 100 bin liraya çıkmıştır.** 2002 yılına göre kredilerden **yararlanan esnaf sayısı yaklaşık 3 kat artışla 63.520'den 234.680'e** yükselmiştir. 2002'de esnafımıza kullandırdığımız kredi tutarı sadece 153 milyon TL iken 2010 yılında 3,5 milyar TL mertebesine ulaşmıştır.

Esnafımıza sahip çıkıyoruz. “Esnaf ve Sanatkârlar Değişim-Dönüşüm-Destek Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nı hazırlayarak uygulamaya koyduk. Önümüzdeki dönemde esnaf ve sanatkârımızın kredi ve finansman şartlarının iyileştirilmesi; vergi, istihdam ve diğer yükümlülüklerinin azaltılması, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi, yenilikçilik ve girişimciliğinin geliştirilmesi, altyapı, kümelenme ve ortaklık faaliyetlerinin desteklenmesi sağlanacaktır.

Ticari hayatta yeni bir dönem başlıyor. AB standartlarında hazırlanan yeni Türk Ticaret ve Borçlar Kanunu ile işletmelerimizin ticari ve ekonomik yönden uluslararası rekabet piyasalarında güçlü aktörler olarak çalışmalarını sağlayacak düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Artık şirketlerin de bir kimlik numarası olacak. Merkezi Sicil Kayıt Sistemi Projesi (MERSİS) ile artık her bir işletmenin, vatandaşların kimlik numarası uygulamasında olduğu gibi ayrı bir kimlik numarası olacak. Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile diğer kişiler işletmelerin “erişime açık” olan bilgilerine bu ortak anahtar numara aracılığıyla ulaşabilecekler. Bu sayede işletmeler ile ilgili bütün işlemler anahtar numarası ile yapılacaktır.

Şirket kuruluşları evinizden, ofisinizden 5 dakika. Vatandaşlarımız yapılan düzenleme ve e-devlet uygulamaları ile artık evlerinden, ofislerinden sadece 5 dakikada şirket kurabilecek. Mersin'de pilot uygulama olarak başlatılan proje, tüm Türkiye genelinde yaygınlaştırılacak.

Tarladan sofraya ticarete güven geliyor. Yeni Hal Yasası ile sebze ve meyve ticaretinde tarladan sofraya güvenli bir dönem başlayacak. Üretici emeğinin karşılığını daha fazla alabilecek, tüketicinin kaliteli ve uygun fiyatlı mal talebi karşılanabilecek, toptancı halleri ile pazar yerleri çağdaş bir altyapıya kavuşacak. Hal Kayıt Sistemi kurularak, kayıt dışılık önlenecek ve böylece tüm haller tek bir borsa fonksiyonu kazanacaktır.

Depoya lisans, ürüne bereket geliyor. Tarım ürünlerinin sağlıklı ortamlarda depolanmasını sağlamak;

sınıf, kalite ve standartlarını belirlemek; ürün senedi ile mülkiyetinin temsilini sağlayarak ticaretini kolaylaştırmak; üretici, tüccar ve sanayicinin finansman ihtiyaçlarını karşılayarak kaliteli ürüne yönelmesini teşvik etmek ve tarım ürünlerinde fiyat istikrarını sağlamak üzere hukuki alt yapısı tamamlanan Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sistemi hayata geçiriliyor.

Ürün İhtisas Borsası kurulacak. Böylece tarım ürünlerine dayalı ticaret kolaylaşacak, piyasalarda fiyat istikrarına katkı sağlanacak, çiftçiye ürettikleri malların pazarlanması için ciddi bir kredi hacmi oluşturulacak, tarım ürünleri için sağlıklı, güvenilir, denetimli lisanslı ürün depoları kurulacak. Ayrıca sanayiciler istediği kalitede, istediği hammaddeye kolayca erişebilme imkânına kavuşacak.

Daha fazla KOBİ'ye daha fazla destek. 2009 yılında KOSGEB Kanunu'nda değişiklik yaptık. Hizmet ve ticaret sektöründeki KOBİ'lerin de KOSGEB desteklerinden yararlanmalarının yolunu açtık. 2002'de KOSGEB veritabanına kayıtlı işletme sayısı 4000 iken, bu rakam Mart ayı sonu itibarıyla 518 bine ulaşmıştır. **KOBİ'lerin yararlandığı toplam destek miktarı 85 kat artarak, 1,3 milyar TL olmuştur.**

Türkiye KOBİ'leri ile büyüyor. KOBİ'lerin eğitim, danışmanlık, yurt içi fuarlara katılım, yurt dışı iş gezisi, tanıtım, eşleştirme, istihdam, enerji verimliliği, tasarım, sınai mülkiyet, belgelendirme, test, analiz ve kalibrasyon faaliyetleri desteklenecektir.

Bölgesel ve sektörel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak meslek kuruluşlarının KOBİ'lere yönelik projeleri desteklenecektir.

KOBİ'lere ilk kez kredi faiz desteği. İktidarımız döneminde daha önce hiç uygulanmayan kredi faiz destek programlarını uygulamaya başladık, KOBİ'leri son derece elverişli kredilerle buluşturduk. Bugüne kadar, 187 bine yakın işletmeye 10,4 milyar lira kredi kullandırdık.

Önümüzdeki dönemde, KOBİ'lere yönelik yeni kredi faiz destek programlarını da uygulamaya sokuyoruz. KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması

için Kredi Garanti Fonu'nun kefalet sağladığı KOBİ sayısı artırılabilecektir. Girişim sermayesi fonları yaygınlaştırılacaktır.

KOBİ'lere borsa yolu açılıyor. KOBİ'lere yönelik yeni bir finansmana erişim yöntemi olarak KOBİ borsalarına açılma faaliyetleri desteklenecektir. KOBİ'lerin borsaya açılma maliyetlerini desteklemek üzere KOSGEB tarafından yeni bir destek programı oluşturulacaktır. Bu kapsamda KOBİ'lerin halka arz çalışmaları, maliyet itibarıyla diğer şirketlere göre yüzde 90 daha azalacak, geri kalan yüzde 10 maliyet de KOSGEB tarafından desteklenecektir.

KOSGEB, KOBİ'lerin ayağına gidiyor. KOSGEB Çağrı Merkezi (444 1 567) aracılığıyla KOBİ'lere 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet veriyoruz. Bugün 49 ilde hizmet veren KOSGEB'in 81 ilde hizmet vermesini sağlayacağız.

KOSGEB'den projesi olan KOBİ'lere destek. KOBİ'lerin proje yapabilme kapasitelerinin geliştirilmesi, rekabet güçlerinin artırılması amacıyla **proje getiren KOBİ'ye 150 bin TL destek** sağlanacaktır.

Ar-Ge, inovasyon ve endüstriyel uygulama projelerine 1 milyon TL'ye varan destek verilecektir.

İşbirliği-güçbirliği yapan KOBİ'ler kazanacaktır... Gücünü birleştiren, ortak sorunlara 'ortak çözümler' üretmek için bir araya gelen KOBİ'ler desteklenecektir.

Başarılı yeni işletmelerin kurulması için girişimcilik eğitim programları yaygınlaştırılacak, iş fikri kabul gören **yeni girişimcilere 27 bin TL'ye kadar hibe destek, 70 bin TL'ye kadar da kredi desteği** sağlanacaktır.

Başarılı kadın girişimciye pozitif ayrımcılık. Destek programlarında kadın girişimcilere yüzde 10 oranında pozitif ayrımcılık yapılacaktır.

Yeni girişimcilere iş ortamı sağlamak üzere **15 yeni İş Geliştirme Merkezi** kurulacaktır.

Tüm politikalarımızın odağında olduğu gibi, reel ekonomi ve şirketlerle ilgili politikalarımızın odağında

da istihdam bulunmaktadır. Tüm bu çalışmalarımızın nihai hedefi daha fazla katma değer ve daha fazla istihdam oluşturmaktır. Rekabet gücü güçlenen, yenilik kapasitesi artan, uygun yatırım ortamında boy veren işletmelerimiz, insanımıza aş ve iş sağlayacaktır. İstihdam hedefimiz sadece makro politikalar veya doğrudan istihdam politikaları ile değil, mikroekonomik reformlarımızla da desteklenecektir.

Savunma Sanayii

Savunma sanayiimiz iktidarımız döneminde büyük bir aşama kaydetmiştir. Daha önce ithal edilen savunma sanayii ürünleri, artık büyük çapta ülkemizde üretilmektedir. Böylece hem sanayi potansiyelimiz güçlenmekte, hem de savunma sanayiimiz açısından dışa bağımlılık her geçen gün azalmaktadır. Bu gelişimde, ayrıca kendi firmalarımızın Ar-Ge ve inovasyon yoluyla geliştirdikleri özgün ürün ve sistemlerin büyük katkısı vardır. Bu ürünler, sadece kendi silahlı kuvvetlerimizin ihtiyacını karşılamakla kalmıyor, yurt dışına da ihraç edilerek ciddi bir ekonomik değer oluşturuyor.

Bu alandaki belli başlı başarılarımızı sıralayalım:

Savunma sektörü ihracatımız 2002’de 247 milyon dolar iken, 2010 yılında 1 milyar dolara ulaşmıştır. Yani yaklaşık 4 kat artmıştır.

Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu’nun 2002’deki ihracatı 2 milyon dolar iken, 2010’da 33 milyon dolara çıkmıştır.

TSK’nın modern silah ve teçhizat ihtiyaçlarının yurt içinden karşılanma oranı 2002’de %25 iken, 2011’de bu oran %50’ye çıkmıştır.

Savunma sanayiinde Ar-Ge harcamaları 2002’de 50 milyon dolar iken, 2010’da 10 kat artışla 500 milyon dolara yükselmiştir.

Savunma sanayi sektörümüzün cirosu 2002’de 1 milyar dolar iken, 2011’de bu rakam 2,3 milyar dolara çıkmıştır.

İktidarımız döneminde TSK’nın ihtiyaç duyduğu toplam 24 milyar dolar değerinde modernizasyon gerçekleştirilmiş, bu projelerin % 90’ı ülkemiz yerli sanayisinin katılımıyla hayata geçirilmiştir. Yurt dışından hazır savunma ürünleri ithalatı %10’a düşmüştür.

Uluslararası ihalelerde kesin %50 off-set uygulaması yapılarak milli sanayiimize nitelikli iş payları sağlanmaktadır.

Artık yerli büyük şirketlere verilen ihalelerin %20-%50’sinin KOBİ’lere veya Teknoparklara verilmesi şart koşulmaktadır.

Askerimizin kullanacağı **piyade tüfeği** ülkemizde tasarlanmış ve testlerine başlanmıştır.

Milli tankımız olan “Altay”ın konsept tasarımı tamamlanmıştır. Ülkemizde ilk defa modern bir tankın milli olarak üretimi için bütün altyapı hazır hale getirilmiştir.

“Fırtına” ve “Panter” adı verilen Obüs topların seri üretimleri tamamlanarak TSK’ya teslim edilmiştir. İleri teknoloji ürünü ve 40 km menzilli bu silahlar, yerli sanayimizin büyük bir başarısıdır.

Karadan karaya **uzun menzilli roketlerin** üretimi tamamlanmış, tanksavar tipi roketler ile yerden havaya füzelerin geliştirilmesine devam edilmektedir.

“Anka” isimli, 10.000 metre irtifada uçabilen ve 24 saat havada kalabilen insansız hava aracı deneme uçuşlarına başlamıştır. Böylelikle, ABD ve İsrail’den sonra stratejik yeteneklere sahip insansız hava aracı üreten 3’üncü ülke Türkiye olacaktır. Ayrıca tamamıyla yerli sanayimizin özgün tasarımı ile üretilen 150’ye yakın İnsansız Mini Uçak halen TSK tarafından kullanılmaktadır.

Türkiye’nin ilk milli korvet savaş gemisi (MİLGEM) tamamen ülkemizde tasarlanarak inşa edilmiş, savaş sistemi milli olarak yerli firmalar tarafından geliştirilerek gemiye montajı sağlanmış ve ilk gemi seyir denemelerine başlamıştır. Deniz Kuvvetleri’nin

ihtiyacı olan bütün harp gemileri Türk özel sektör tersanelerimizin ağırlıklı katılımı ile artık Türkiye’de tasarlanmakta ve üretilmektedir.

İlk savaş helikopterimiz olan “Atak” helikopterinin tüm yazılım ve tasarımları tamamlanmış olup, prototip üretim safhasına geçilmiştir.

2,5 m çözünürlükte **ilk elektro-optik istihbarat uydumuzun üretimine başlanmıştır.** Bunun yanında, 1 m’den daha iyi çözünürlüğe sahip olacak elektro-optik uydumuzun tasarım çalışmalarına ise devam edilmektedir.

Uçak, helikopter, tank gibi platformların en önemli kontrol aracı olan **görev bilgisayarı milli imkânlarla üretilmiş** ve yazılımları ülkemizde geliştirilmiştir.

Ülkemizde ilk defa **jet motoru üretilmiş** ve uçuşları gerçekleştirilmiştir.

Mayınlara karşı korumalı **zırhlı araçlarımız** ülkemizde üretilerek ilgili testlerden başarıyla geçmiştir. Teslimatlar bu yıl içinde tamamlanacaktır.

“Hürkuş” isimli yüksek manevra kabiliyetli eğitim uçağı tasarımı tamamlanmış ve üretim faaliyetlerine başlanmıştır. Önümüzdeki yıl uçuşlara başlanacaktır.

Helikopterle taşınacak top projesi hızla ilerlemektedir.

Daha önce yabancı bir ülkeye verilen F4’lerin modernizasyonu ülkemizde yapılmış, ayrıca Türkiye F16 modernizasyon merkezi olmuştur. Benzeri şekilde C-130 nakliye ve T-38 jet eğitim uçaklarının aviyonik modernizasyonları ülkemiz teknolojisi ile gerçekleştirilmiştir.

Türk savunma sanayii şirketleri dünya ülkelerine zırhlı araçlar, hava savunma sistemleri, roket sistemleri, simülatörler, sahil güvenlik gemileri, askeri haberleşme sistemleri, komuta kontrol sistemleri ve yazılımları ihraç etmeye başlamışlardır.

Malezya, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Hollanda, Ürdün, Pakistan ve Güney Kore savunma

sanayimizin bu dönemde ihracat yaptıkları ülkelerdir.

Askerimizin kullandığı silah, araç, gereç ve mühimmat bakımından yerli üretim ve teknolojimizi %50’ye çıkararak iktidarımız, 2023’te kendi milli tüfeğini, topunu, tankını, helikopterini, uçağını, insansız hava araçlarını, uydularını tasarlayan ve üreten bir Türkiye hedeflemektedir.

Yukarıda zikredilen 8,5 yıllık iktidarımız döneminde başlatılan ve sürdürülmekte olan tüm projeler önümüzdeki süreçte tamamlanacaktır.

2023 yılında Türkiye, kendi geliştirdiği teknolojiler ile ürettiği silah ve askeri araç-gereç ve mühimmatı büyük çapta ihraç eden ve bunu ciddi bir ekonomik değere dönüştüren ülkelerden birisi olacaktır.

Mal ve Hizmet İhracatı

Ekonomimizin geleceği ve halkımızın refahı mal ve hizmet ihracatında sağlayacağımız başarı ile doğrudan ilgilidir. İktidarımız döneminde yurt içi üreticilerin küresel piyasalarda rekabetçi bir şekilde operasyonlarını sürdürmeleri sayesinde, ihracatta yüksek büyüme hızları yakalanmıştır. Nitekim 2002 yılı sonunda **36 milyar dolardan alıp küresel kriz öncesi dönemde 132 milyar dolara yükselttiğimiz ihracatı, 2023 yılında 500 milyar dolara çıkaracağız.**

Bu hedefe ulaşmak için;

- 50 bin olan ihracatçı sayımızı 100 bine çıkaracağız.
- Dünya çapında tanınan en az 10 marka yaratacağız.
- 2010 yılında dünya mal ticaretinden aldığımız % 0.8 payı, 2015 yılında %1’e çıkaracağız ve 170 milyar dolar ihracata ulaşacağız.
- 2023 yılında dünya mal ticaretinde %1,5 oranında pay sahibi olacağız.

İhracat Odaklı Üretim Stratejisi ile;

- Orta ve uzun vadede sürdürülebilir ihracat artışı

sağlayacağız.

- İhracatta pazar ve ürün çeşitlenmesini gerçekleştireceğiz.
- İhracata dönük üretimin teknolojik gelişimini ve yurt içinde yaratılan katma değerini artırmayı sağlayacağız.
- Katma değeri yüksek ürünlere geçişi ve üretimin artırılmasını sağlayacağız.
- Orta-yüksek teknolojili sektörlerde üretim artışını gerçekleştireceğiz.
- Yüksek teknolojili sektörlerde yeni yatırımların artırılmasının yolunu açacağız.
- Yurtdışı pazar araştırmalarını ve pazara giriş faaliyetlerini destekleyeceğiz.

Oluşturduğumuz “Girdi Tedarik Stratejisi” ile girdi tedarikinin güvenliğini ve sürekliliğini sağlayacağız, hizmet ihracatını artıracak ve ihracat odaklı yabancı yatırımları destekleyeceğiz. Bu kapsamda;

- İhracat odaklı üretim için altyapıyı geliştireceğiz.
- İhracat odaklı üretimde daha rekabetçi bir yapıya geçeceğiz.
- Girdi tedarikinde etkinliği ve verimliliği artıracak, rekabet gücümüzü yükselteceğiz.
- Uluslararası fiyat dalgalanmalarından sanayimizin daha az etkilenmesini temin edeceğiz.

Başta makine ve otomotiv olmak üzere, demir-çelik, tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon, elektrik ve elektronik ile kimyevi maddeler ihracat stratejimizin lokomotif sektörleri olacaktır.

İnşaat, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri

İnşaat, teknik müşavirlik ve müteahhitlik hizmetlerinin, sektörün yüksek potansiyeli doğrultusunda yurt içinde ve bölgemiz başta olmak üzere, bütün dünyada yüksek

kalitede hizmet vererek ihtiyaçları karşılayabilen bir yapıya kavuşturulması temel önceliğimizdir.

Yurtdışı müteahhitlik hizmetlerinin 25 milyar dolara kadar çıkan iş hacmi, 2023 yılında 100 milyar dolara yükseltilecektir.

Bugün sayısı 3 olan, cirosu 1 milyar doların üzerindeki Türk inşaat ve müteahhitlik şirketlerinin sayısını 2023’te en az 10’a çıkaracağız.

Gelişmiş ülke pazarlarına girmeyi ve dünyanın inşaat ve müteahhitlik alanındaki ilk 225 firması arasında en az 40 firmamızın yer almasını planlıyoruz.

En az 5 adet Mühendislik, Tedarik ve İnşaat (EPC) müteahhitlik firmasına sahip olmayı amaçlıyoruz.

Müşavirlik hizmetlerinde Türk firmalarının payını artırmayı hedefliyoruz.

KÖO ve YİD vb. finans modellerinin daha yaygın bir şekilde uygulanmasını sağlayacağız.

Katma değeri yüksek, ileri teknoloji ve inovasyonu ön plana çıkaran, doğal kaynakları verimli kullanabilen projelere ağırlık vererek, bu projelerin üstlenilen işler içindeki payını yükselteceğiz.

2023 için diğer bir hedefimiz, katma değeri yüksek, ileri teknoloji ve inovasyonu ön plana çıkaran, doğal kaynakları verimli kullanabilen projelere ağırlık vererek, bu projelerin üstlenilen işler içindeki payını en az % 30’a çıkarmaktır.

Özgün teknoloji ve hizmet üretimi ile markalaşma sağlanarak, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke pazarlarında lider ülke konumuna gelinecektir.

Son yıllarda **23 milyar dolara kadar çıkan yapı malzemeleri ihracatı 2023 yılında 100 milyar dolara yükseltilecektir.**

Yapı malzemelerinin üretim kalitesi artırılacak, malzeme standartları oluşturulacak ve etkin denetimi yapılacaktır.

Sektörün büyümesi ve güçlenmesi için teknik müşavirlik kapasitesi, inşaat sektöründeki gelişmeleri

destekleyecek şekilde tasarım ve kalite açısından artırılacaktır.

Yapacağımız bütün çalışmalarda yurtiçinde ve yurtdışında daha fazla istihdam üretmeyi, ülkemize daha fazla geri dönüş sağlamayı hedefliyoruz.

Gümrük Hizmetleri

Ülkemizin gerek ticaret, gerek turizm, gerek uluslararası ilişkileri ve bölgesiyle bütünleşmesi açısından kaliteli hizmet sunan güçlü gümrük hizmetleri büyük önem taşımaktadır.

Dürüst, hızlı, kaçığın her türünü önlemede ve yakalamada dinamik, kaçakçıya göz açtırmayan, süratli ve etkin gümrük hizmetleri için büyük mesafeler kat ettik. Dünya ile yarışan, risk algısı yüksek, iç ve dış denetimi etkin, yasal ticareti kolaylaştıran, yasa dışı ticarete göz açtırmayan gümrükler için yeni adımlar amaçlıyoruz.

Bu çerçevede;

Tüm gümrük işlemlerinin kâğıtsız ve insansız bir ortamda icrasını bütün gümrük idarelerimizde uygulanır hale getirmek 2011 yılı hedefimizdir.

Gümrük işlemleriyle alakalı diğer kamu idarelerini de alt yapı donatıları bakımından gümrükle entegre hale getirerek, “tek pencere” uygulamasını başlatma yolunda hızla ilerlemekteyiz.

Ulusal ve uluslararası düzeyde etkin işbirliği ve bilgi paylaşımı suretiyle gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi ve hızlandırılması konusunda gerekli çalışmalara hızla devam ediyoruz. Bu çerçevede uygulamaya başladığımız “**Ortak Gümrük Kapısı**” ve “**Basitleştirilmiş Gümrük Hattı**” uygulamalarını yaygın hale getireceğiz.

Bölgesel ve ikili işbirliğine ağırlık vereceğiz. 2008 yılında Türkiye'nin öncülüğüyle başlatılan “İpek Yolu Rotası Gümrük İdarelerinin İşbirliği” projesini geliştirecek, tarihi İpek Yolu'nun canlandırılmasında bölge ülkelerinin gümrük idarelerine öncülük etmeye devam edeceğiz.

Tüm gümrük kapılarındaki giriş-çıkış hareketlerinin merkezden izlenebilirliği daha yaygın ve etkin hale getirilecek, akaryakıt başta olmak üzere kaçakçılıkla mücadele kapsamında yurtiçi ve uluslararası işbirliği artırılacak, tüm gümrük kapılarının modern teknoloji ile donatılması çalışmaları tamamlanacaktır.

Ortak Transit Sözleşmesi'ne taraf olmayı hedefliyoruz. Bu hedef doğrultusunda hukuki ve fiziki altyapı tamamlanacaktır.

Sonradan kontrol kapsamında yapılan denetim faaliyetleri ile objektif kriterlere dayalı risk değerlendirmeleri daha yaygın hale getirilecektir. Risk verileri itibariyle sektörel bazda incelemeler yaygınlaştırılacak, soruşturma ve incelemelerde etkinlik daha da artırılacaktır.

Gümrük Müşavirliği mesleğinin yasal alt yapısı oluşturulacak, uygulamaya başladığımız “Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirliği” uygulaması daha yaygın hale getirilecektir.

Gümrük laboratuvarlarının modernizasyonuna devam edilecek, ürün tahlili için bekleme süresi minimize edilerek, çevre ve insan sağlığının daha etkin gözetimi yanında, beklemeden kaynaklanan maliyet artışları önlenecektir.

Kaçakçılıkla alakalı olarak yetkili makamlarca el konulmuş kaçak eşyalar depolarda bekletilmeyecektir. Bu amaçla bölgelerin depo ihtiyacı karşılanacak, kaçak eşyanın tasfiyesinin hızlandırılması çalışmaları sürdürülecektir.

Özet beyan olarak kabul edilen serbest bölge işlem formlarının elektronik ortamda işlem görmesini sağlayacak serbest bölgeler bilgisayar uygulama programı tamamlanarak ticaret erbabının hizmetine sunulacaktır.

Ticaret erbabı ile Gümrük Müsteşarlığı arasındaki ilişkiler, “kaçakçıyı caydırma, ticareti kolaylaştırma” esas temeline artırılarak devam edecektir.

İmajı düzgün ve güçlü bir gümrük için, kurum kültürü

oluşturma eğitimleri kararlı bir biçimde sürdürülecektir.

Yap-İşlet-Devret modeliyle yapılandırma ve modernizasyon çalışmalarına devam edilecektir.

Taşrada uygun olmayan yerlerde sürdürülmekte olan gümrük hizmetleri için uygun mekân temini çalışmaları sürdürülecektir.

Özellikle akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede koordinasyon daha etkin ve hızlı hale getirilecek, belirlenen önlemlerin devreye girmesi sağlanacaktır.

ECO bünyesinde yer alan üye devletler için ortak kaçakçılık ve gümrük suçları veri bankası oluşturma çalışmaları tamamlanacaktır.

Yolcu taşıyan firmaların varış öncesi bilgi verme yükümlülüğü için gerekli mevzuat değişikliği yapılacak; havayolu şirketleri, acenteler, Türk Telekom ve GSM operatörleri ile mutabakat sağlanacaktır.

Gümrük kaçakçılığıyla etkin mücadele bağlamında mobil müdahale ekipleri artırılacaktır.

Kaçakçılıkla mücadele bağlamında mevcut veri bankası daha güçlü hale getirilecek, mücadeleciler elemanların sayısı ve kapasitesi artırılacaktır.

Turizm

Allah ülkemize müstesna bir tabiat ve güzellik bahsetmiştir. Tabii güzelliklerimizin, kum, deniz ve güneş potansiyelimizin yanı sıra, kültür turizminin konusu olan çok zengin bir tarihi mirasımız, demografik yapımız ve eşsiz bir coğrafi konumumuz vardır. Anadolu, adeta kültür ve medeniyetlerin geçit yaptığı bir sahnedir. Doğu'nun en batısında, Batının en doğusunda olan **Türkiye, turizmde halen dünyanın ilk 10'u arasına girmiş durumdadır.**

2002 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısı 13,3 milyon kişi, turizm gelirleri ise 11,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında 2002 yılına göre, Türkiye'ye gelen turist sayısı yüzde 116 artışla 28,6 milyon kişi, turizm gelirleri ise aynı dönemde yüzde 74,8 artışla 20,8 milyar ABD doları

olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılında, 396 bin olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan belgeli yatak sayısı, 2010 yılında 610 bine ulaşmıştır. 2002 yılında 115 olan Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi sayısı ise 2010 yılında 222'ye ulaşmıştır.

2002-2010 döneminde OECD ülkelerinden ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen ziyaretçi sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. 2010 yılında, ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin yüzde 54,1'i OECD, yüzde 21,2'si Rusya Federasyonu'nun dâhil olduğu BDT ülkelerindedir. 2010 yılında ülkemize en çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Almanya yüzde 15,3 ile birinci, Rusya Federasyonu yüzde 10,6 ile ikinci, İngiltere ise yüzde 9,3 ile üçüncü sıradadır.

Turizmimizi daha da geliştirmek için son 8,5 yılda önemli başarılarla imza attık. Bunların bazılarını sıralayalım.

Pazarın ihtiyaçlarının ve eğilimlerinin değişmesiyle birlikte, 2003 yılında Turizm Teşvik Kanunu'nda önemli değişiklikler yaptık.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planını (2007-2013) hazırlayarak uygulamaya başladık.

Uluslararası kriterlere göre verimlilik ve iş kalitesinin geliştirilmesini ve istihdam için gerekli olan beceri düzeyinin belirlenmesini sağlamak üzere, **turizm sektöründe belgelendirme (sertifikasyon) sistemi ile ilgili uygulamaları başlattık.**

Turizm sektöründe meslek birliklerinin kurulmasını amaçlayan "**Turist Rehberliği Meslek Kanunu Tasarısı**" 24 Mart 2011 tarihinde TBMM'ye sevk edilmiştir.

Turizmde 2023 Hedeflerimiz

2023 vizyonumuz; turizm sektörünün sürdürülebilir turizm yaklaşımı çerçevesinde istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede öncü bir sektör olması, dünya ölçeğinde "kitle" turizminin yanı sıra bireysel turizmin de önemli cazibe merkezlerinden birisi haline gelmesidir.

Bugün yıllık 28,5 milyon kişi olan turist sayısını, 2023 yılında 50 milyona çıkaracağız. Halen 22 milyar dolar olan turizm gelirini ise 50 milyar dolara yükselteceğiz.

Mevcut 1 milyon yatak sayısı 1,5 milyon'a, 25 olan marina sayısı ise 65'e çıkarılacaktır.

Turizmde yüksek gelir grubuna hitap eden ürünler (sağlık, din, kongre, fuar, kültür, golf, termal vb.) öne çıkarılarak, alternatif turizm türlerinden elde edilen gelirin artırılması sağlanacaktır.

Variş noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve ekoturizm yaygınlaştırılacak ve turizm kentleri oluşturulacaktır.

Türkiye'nin Avrupa'da termal turizm konusunda birinci variş noktası olması sağlanacaktır.

Türkiye, fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından sahip olduğu rekabet üstünlüğü ile 2023 yılında sağlık turizminde merkez ülke konumuna gelecektir.

Uygun olan illerimizin kültür kentleri olarak markalaşmaları, bu kentlerimizin aynı zamanda birer turizm kenti haline dönüşmesi sağlanacaktır.

Akdeniz-Ege Turizm Altyapı Kıyı Yönetimi Projesi (ATAK) kapsamında 10 adet yeni atık su arıtma tesisi ve bağlı kanalizasyon hatları, 5 adet katı atık bertaraf tesisi ve 5 adet yerleşimde içme-kullanma suyu hattı yapacağız.

140 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ile Turizm Alan ve Merkezi'ne ait altyapı ihtiyaçlarından 10 adet atık su arıtma tesisi ve bağlı kanalizasyon hatları, 5 adet katı atık bertaraf tesisi ve 5 adet yerleşimde içme-kullanma suyu hatları yapımı planlanmaktadır.

20 adet termal turizm merkezinin termal su iletim hatları ve kanalizasyon hatları ile 5 adet merkezin içme-kullanma suyu hatları yapılacaktır.

10 adet Kış Sporları Merkezi'nin mekânîk tesis yapımı, 5 adet merkezin ise içme-kullanma suyu hatları yapımı planlanmaktadır.

3 adet Yayla Turizm Merkezi'nin içme-kullanma suyu ve kanalizasyon hatları yapılacaktır.

Gelen talepler doğrultusunda, 81 ilin kültür ve turizm potansiyeli yüksek bölgelerinin altyapı ihtiyaçları için mali ve teknik destek sağlanmaya devam edilecektir.

Doğu Karadeniz Master Planı Uygulamaları çerçevesinde Samsun, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Bayburt, Trabzon, Rize, Artvin illerinde öncelikli alanlarda yol, atık su arıtma tesisi ve bağlı kanalizasyon hatları, katı atık bertaraf tesisi ve içme-kullanma suyu hatları yapımını planlıyoruz.

Turistik Yollar Yatırım Programı kapsamında kültür ve turizm açısından öncelikli yörelere ulaşımı sağlayacak 500 km yol yapacağız.

Doğal ve kültürel zenginlikleri ile önemli turizm potansiyeline sahip alanların, alternatif turizm türleri ile birlikte geliştirilerek, Turizm Merkezi veya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilan edilmesine yönelik çalışmalar devam edecektir.

Her ölçekte imar planı yapımı ve uygulamaları ile yeni ilan edilecek alanlardaki her türlü etüt, plan yapımı, imar uygulaması, proje hazırlanmasını sürdüreceğiz.

Gelişme potansiyeli yüksek ülkelerde tanıtım ve pazarlama faaliyetlerimizin yaygınlaştırılmasını hedefliyoruz.

Turizmin ülke düzeyinde ve mevsimlere yaygınlaşmasını sağlamak için planlama, altyapı ve tanıtım çalışmalarına özel önem vermeye devam edeceğiz.

Erken Rezervasyon Bahar Kampanyası devam ettirilecektir.

Kamu ve özel kesimde çalışanlara ucuz tatil temin etmek amacıyla memur ve işçi sendikalarıyla ortaklaşa kampanyalar düzenlenecektir.

Dijital ortamda tanıtım çalışmalarımız, genel tanıtım faaliyetlerimiz içerisinde önemli bir yer alacaktır.

Tarım

İktidara geldiğimizden bu yana her alanda köklü değişimlere imza atarak, ülkenin refahını, halkımızın mutluluğunu artırdık. Tarım ve gıda alanında da aynı başarılı performansla devrim niteliğinde işler başardık.

Öncelikle yapısal dönüşümlere ağırlık verdik.

Tarımsal desteklerdeki anlayış değişikliğinden planlı tarım uygulamalarına, etkin gıda güvenliğinden hayvancılıktaki çağdaş yöntemlere yoğunlaşmaya kadar bir dizi alanda rasyonel ve çağdaş üretim modellerini esas alan, ancak sosyal boyutu da ihmal etmeyen “ilkler”i hayata geçirdik.

2002 yılında 23,7 milyar dolar olan tarımsal milli gelirimiz, 2010 yılında 61,8 milyar dolara, tarım ürünleri ihracatımız da 4 milyar dolardan 12,7 milyar dolara yükseldi.

Türkiye, dünyada tarımsal ekonomik büyüklük açısından 2002 yılında 11’inci sırada iken, bugün dünyada 8’inci sıraya, Avrupa’da ise 1’inci sıraya yükseldi.

8,5 yıllık iktidarımızda, tarım alanında 100’e yakın yeni uygulamaya imza attık. Tarımsal destekler; üretimde verimliliği ve kaliteyi artıracak, sağlığı ve

kırsal kalkınmayı esas alacak şekilde yeniden düzenlendi. 52 yeni tarımsal destekleme uygulaması başlatıldı. **Tarım sektörünün milli gelire katkısını % 157 arttırdık.** Bugün eskiye göre % 255 oranında artış sağlanan tarımsal desteklemeler, önümüzdeki dönemde de artırılarak sürdürülecektir.

Hükümetimiz döneminde ilk kez mazot desteği verilmeye başlandı ve kimyevi gübre desteği de ilk kez doğrudan çiftçilerimize ödendi.

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından çiftçimize kullanılan krediler 30 kat artırıldı. Geçmişte, yüksek oranlarıyla tarım kesimine büyük bir malî külfete dönüşen tarımsal kredi faizleri ise % 59’dan % 5’e indirildi. Hayvancılık ve damla-yağmurlama sulama yatırımlarında da faizler sıfırlandı.

Üreticilerimizin daha uygun şartlarda makine ve ekipman kullanımını sağlamak amacıyla özel destekleme projeleri başlatıldı. Tarımda kullanılan 78 binin üzerindeki mekanizasyon projesine % 50 hibe destek uygulaması getirildi. Önümüzdeki dönemde de bu destekler artarak devam edecektir.

Türkiye’nin coğrafi durumu küçükbaş hayvan yetiştiriciliğini zorunlu kılmaktadır. Tarihsel gerçekler de bunu ortaya koyuyor. Et, süt ve yün üretimi yanında, meraların değerlendirilmesi, erozyonla mücadele ve ekolojik dengenin korunması gibi pek çok alanda çok önemli rolü bulunan koyun ve keçi yetiştiriciliği, kentleşme ile birlikte maalesef azalmaya yüz tuttu. Bu gerçekten hareketle, **Hükümetimiz döneminde ilk kez destekleme kapsamına alınan koyun ve keçi yetiştiriciliğinde modern ve profesyonel işletmelerin kurulmasına yönelik başlattığımız teşvik ve destekler artarak devam edecektir.**

AB ülkelerine hayvansal ürün ihracatında önemli bir engel aşıldı. **Cumhuriyet tarihinde ilk defa Trakya Bölgesi, Şap hastalığından aşılı arı hale getirildi.** Uluslararası ilgili kuruluşlarca da onaylanan bu statünün, önümüzdeki dönemde Türkiye'nin bütün bölgelerinde de yaygınlaştırılmasını hedefliyoruz. Hayvan hastalıkları ile mücadele kapsamında ayrıca, standartların uluslararası seviyeye çıkarılması ile hayvan pazarları ve kesimhanelerin rehabilitasyon çalışması tamamlanacaktır.

Türkiye'nin, 80 yıldır ilk defa gerçekçi bir tarımsal üretim planlamasına geçiş sürecini başlattık. Bu doğrultuda, sürdürülebilir tarım politikalarının üzerine bina edileceği tarım envanteri çıkarıldı. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli ile **Türkiye'nin her köyünde, hangi ürünün ne kadar verimle üretilebileceği belirlendi. Önümüzdeki dönemde desteklemeler, bütün bölgelerde ve tüm ürünlerde bu modele göre uygulanacaktır.**

Yine; Tarımsal Havzalar'la eşgüdümlü olarak, bölgelerin özelliklerine göre seracılık, meyvecilik, hayvancılık gibi konularda Organize Üretim Bölgeleri'ne destek, teşvik ve geliştirme projeleri uygulanacaktır. Ayrıca, İhtisas Üretim Bölgeleri'nde jeotermal kaynaklar başta olmak üzere, güneş enerjisi ve diğer alternatif enerji kaynaklarının tarımda kullanılması teşvik edilecektir.

Yaklaşık 80 yıldır tarım sektörünün temel sorunlarından birisi olan arazilerin miras yoluyla bölünmesinin önüne geçiyoruz. Bu sorunu yasal ve yapısal değişikliklerle ortadan kaldıracak süreci başlattık. Bu doğrultuda; bölünmüş arazilerin toplulaştırılması 2002 yılı öncesindeki 41 yılda 450 bin hektar ile sınırlı kalırken, hükümetlerimiz dönemindeki 8 yılda ise 3 milyon hektarın üzerine çıkartıldı. Bu alanda yeni iyileştirmeler de hayata geçirilecek ve **2023 yılında toplulaştırma tamamlanacaktır.**

Hükümetimiz döneminde ilk kez, meraların ıslah edilmek şartıyla özel sektöre uzun süreli kiralanmasının yolu açıldı.

Tarım sektörünün en sorunlu alanlarından birini oluşturan pazar ve pazarlama mekanizması ile ilgili önemli iyileştirmeler sağlandı.

İktidarımız döneminde tarımsal örgütlenmede önemli adımlar atıldı ve destekler artırıldı. Ürün bazında üretici birlikleri ve ürün konseyleri kuruldu.

Kırsal alanlardaki beşeri ve doğal kaynak potansiyeli sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile ele alınıp, kırsal nüfusun iş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli gelişmeler sağlandı. Tarım sektörünün üç önemli unsurundan birini oluşturan **kırsal kalkınma ile ilgili olarak, Türkiye tarihinin en büyük kırsal kalkınma hamlesini başlattık.**

Çiftçimizin ürününün yerinde değerlendirilmesi ve katma değerinin artırılarak gelirinin yükseltilmesi amacıyla kurulan tarımsal sanayi tesislerine %50 hibe ödenerek **3000'in üzerinde tarımsal KOBİ faaliyete başladı.**

İktidarımız döneminde tohumculukta yerli üretim artırıldı. Son 8,5 yılda tohum üretimimiz 145 bin tondan % 243'lük bir artışla 498 bin tona çıkarıldı. Yine, hükümetimiz döneminde tohumculuk sektörüne verim odaklı destekler sağlandı. Dünyanın üçüncü büyük Tohum Gen Bankası Ankara'da kuruldu. Böylece, ortalıkta dolaşan ve Türk tarımına, tohumculuğuna zarar veren bilgi kirliliğine de son verildi. Yeni dönemde de Türkiye, çiftçisine yeterli tohumu sağlamasına ilaveten en önemli tohum ihracatçısı ülkeleri arasında yer alacaktır.

Hükümetimiz döneminde Uluslararası Tarımsal Teknoloji ve Eğitim Merkezleri kuruldu. Bu merkezler ile üreticilerimizin modern teknoloji imkânlarına kolay erişimi ve kullanımı sağlanıyor.

174 Alo Gıda, Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı ile gıdada yeni denetim hizmetleri ve sistemleri kuruldu. AB sürecinde Gıda Faslı müzakerelere açıldı.

Böylece, gıda üretim, satış ve toplu tüketim yerlerinin onay, kayıt ve kontrol işlemleri AB standartlarında yapılmaya başlandı.

Başlatılan gıda hijyeni, kalitesi, kontrol ve denetim çalışmaları, merdiven altı üretimi ile tağış ve katkı maddeleri ile mücadele yaygınlaştırılarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına, Avrupa Birliği ülke vatandaşlarının sahip olduğu gıda tüketim standartları sağlandı.

Tarımda 2023 Hedeflerimiz

Ufuk çizgimiz olan 2023'e doğru ilerlerken; nüfusunu yeterli, kaliteli ve güvenilir gıda ile besleyen, tarım ürünlerinde net ihracatçı konumunu daha da geliştiren, rekabet gücünü artırmış, dünyada ve bölgesinde tarım alanında söz sahibi bir ülke olmak temel hedefimizdir.

2023 yılına kadar tarımsal millî gelirimizi 150 milyar dolar seviyesine, tarım ürünleri ihracatımızı ise 40 milyar dolar düzeyine çıkarmayı hedefliyoruz.

Tarımsal ekonomik büyüklük açısından 2023 yılında dünyanın ilk 5 ülkesi arasında yer almayı amaçlıyoruz.

Tarımsal üretimin rekabet gücüne doğrudan katkıda bulunacak şekilde, halen 5,4 milyon hektarı işletmede olan toplam 8,5 milyon hektarlık sulanabilir alanın tamamı 2023 yılına kadar sulamaya açılacak. Sulamada tasarruf sağlayacak ve toprağı koruyacak modern teknolojiler Türkiye sathında kullanılacak.

TBMM gündeminde olan **Tarım ve Gıda Bakanlığı'nın kurulması sağlanacaktır.** Bu yeni yapılanma ile AB uyum süreci de göz önüne alınarak gıda, bitkisel üretim, hayvancılık, kırsal kalkınma ve su ürünleri ile ilgili hizmetler konu bazında teşkilatlanarak daha etkin bir hizmet organizasyonu oluşturulacaktır.

Önümüzdeki dönemde dünya fiyatlarında yaşanacak muhtemel dalgalanmalardan üreticilerimizin olumsuz etkilenmemesi için çiftçilerimizin kullandığı tarımsal girdilerde destekler artarak devam edecektir.

Hükümetimiz döneminde başlatılan, kamu elinde bulunan tarım işletmelerinde (TİGEM), çiftçimizin ihtiyaç duyduğu bitkisel ve hayvansal üretimde kullanılan girdilerin sağlanması ve üretimi için kamu-özel sektör işbirliğine devam edilecek.

Önümüzdeki dönemde üretici birlikleri ve diğer çiftçi kuruluşlarının daha etkin çalışmasını sağlayacağız. Böylece, çiftçilerimizin ürünlerinin pazarlanmasında ve tarımsal destekleme işlemlerinin yürütülmesinde daha etkin rol alarak ihtisaslaşmaları sağlanacaktır.

Hayvancılık yatırımlarına imkân tanıyacak düzenlemeler ile birlikte meralarda verimlilik ve mülkiyet sorununu çözecek düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Ülkemiz için özel bir önem arz eden et ve süt başta olmak üzere hububat, baklagil, çay, fındık ve diğer geleneksel ihraç ürünlerimiz gibi tarım ürünlerinde "ideal pazar" şartlarının oluşması için bir dizi önlem hayata geçirilecektir. Bu çerçevede; fiyat iniş-çıkışlarını üretici ve tüketici lehine kontrol edip, dengeleyen, üretici ve tüketicinin ortak menfaatlerini koruyan; örnekleri AB ve gelişmiş piyasa ekonomilerinde mevcut olan piyasa düzenleme mekanizmaları oluşturulup, geliştirilecektir. Yine bu doğrultuda; **sektörde şimdiye kadar farklı kurum ve kuruluşlar bünyesinde yönetilen pazarlama ve üretim faaliyetleri, birleştirilerek aynı çatı altında organize edilecektir.**

2011-2015 döneminde 3000 yeni tarımsal tesis daha açılacaktır. Böylece, halen bu tesislerde oluşturulan 30.000 kişilik istihdama ilaveten, 30.000 vatandaşımız daha iş sahibi olacaktır.

Uygulamaya girecek yeni Hal Yasası ile sebze ve meyve ticaretinde tarladan sofraya güvenli bir dönem başlayacak. Üretici emeğinin karşılığını

daha fazla alabilecek. Tüketicinin yeterli, kaliteli, güvenilir, sağlıklı ve uygun fiyatlı mal talebi karşılanabilecek. Sebze ve meyve üzerindeki maliyetler düşürülecek, gıda güvenirliliği temin edilecek, toptancı halleri ile pazar yerleri çağdaş bir altyapıya kavuşacak. Hal Kayıt Sistemi kurularak kayıt dışılık önlenecek ve böylece tüm haller tek bir borsa fonksiyonu kazanacaktır.

Genetik kaynaklarımız biyoteknoloji ile bütünleştirilerek ülkemizin bölgesinde lider bir tarımsal teknoloji transfer merkezi haline getirilmesi hedefimizdir.

Tarladan Sofraya Gıda Güvenliği'nin sağlanması ve çiftçilerimizin bilgi ve teknik yöntemler konusundaki ihtiyaçlarının yerinde zamanında ve yeterli düzeyde karşılanabilmesi amacıyla tarımsal eğitim ve yayım hizmetleri çeşitlendirilerek geliştirilecek.

Hükümete geldiğimizde Türkiye su ürünleri üretiminde AB'ye üye ülkeler içerisinde 5'nci sırada iken, başlattığımız desteklerle 2010 yılında AB üye ülkeleri arasında 3'üncü sıraya geldik. Önümüzdeki dönemde ise hedefimizi birincilik olarak belirledik.

Enerji ve Madencilik

Gelişen ve değişen Türkiye'nin enerji kaynaklarını çeşitlendirmesi, yeteri kadar ve dünya ile rekabet şartlarında sanayicinin ve her türlü üreticinin ihtiyacına cevap verecek bir enerji arzı politikası kaçınılmazdır. **Ak Parti iktidarı, bir yandan enerji alanında yerli imkân ve kaynakları seferber etmiş, öte yandan Türkiye'yi bölge enerji kaynaklarının önemli bir üssü ve kavşağı haline getirmiştir.**

Nükleer enerji dahil olmak üzere halkımıza, çevre duyarlılığını elden bırakmadan, daha bol ve ucuz enerji sunabilmek için 8,5 yılda çok mesafe alındı. Başlatılan birçok proje devam ediyor.

İktidarımızın enerji alanındaki büyük atılımlarını özetleyelim:

	2002	2010
Birincil enerji arzı	78.3 milyon tep	105 milyon tep
Yerli arz	24.2 milyon tep	30.3 tep
Kişi başına enerji	1.125 kep/kişi	1.447 kep/kişi
Bürüt elektrik enerjisi talebi	132.5 milyar kwh	209 milyar kwh
Türkiye Elektrik Enerjisi Kurulu Güç	31.846 mw	49.523 mw
Üretilen Hidroelektrik miktarı	33.6 milyar kw	51,5 milyar kwh
Toplam Trafo Gücü	65.133 MVA	98.996 MVA
TEİAŞ İletim Hattı Uzunluğu	42.765 km	49.104 km
Yıllık Yatırım Bütçelerinin Gerçekleşme Oranı	% 29	% 98
Elektrik Kayıp Kaçak Oranı	% 21	% 15
Petrol ve Doğalgaz Sondaj Miktarı	47.000 metre	181.000 metre
Kömür Sondaj Miktarı	15.000 metre	220.000 metre
Doğalgaz boru hattı uzunluğu	4.510 km	11.593 km
Doğalgaz arzı sağlanan il sayısı	9	67

Enerji üretimi, arzı, çeşitlendirilmesi ve enerji israfının önlenmesi için birçok kanun çıkarılmış ve birçok proje uygulamaya konulmuştur.

Birçok uluslararası enerji şirketi ile yapılan anlaşmalarla Türkiye uluslararası enerji rekabetinde yerini almaya çalışmaktadır.

İktidarımız döneminde Türkiye, bir enerji üssü ve koridoru haline gelmiştir. Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru hattı 4 Haziran 2006 tarihinde faaliyete geçirildi. Sadece Azeri petrolü değil, Kazak ve Türkmen ham petrolü de bu hat aracılığı ile dünya pazarlarına Ceyhan'dan sonra tankerlerle taşınmaktadır.

Azerbaycan-Türkiye Doğalgaz Boru Hattı ile (Şahdeniz Projesi, Bakü-Tiflis-Erzurum) 2007 yılından itibaren sadece Türkiye'nin ihtiyacı olan doğalgazı tedarik etmekle kalmıyor, AB'nin ihtiyacının da bir kısmını karşılıyor.

Türkiye-Yunanistan Doğalgaz Boru Hattı ile Güney Avrupa Gaz Ringi Projesi'nin ilk ayağı tamamlanmış, ülkemiz doğalgazda köprü tedarikçi konumuna gelmiştir.

Nabucco Projesi Hükümetlerarası Anlaşması 13 Temmuz 2009 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya güzergahlı Nabucco doğalgaz hattı 3300 km olacak ve tahminen 8 milyar Avroya mal olacaktır.

Mısır doğalgazının Ürdün ve Suriye üzerinden ülkemize ve ülkemiz üzerinden de Avrupa'ya ulaştırılmasını hedefleyen Arap Doğalgaz Boru Hattı Projesi 1.236 km olacaktır. 1. ve 2. fazı tamamlanmış, 3. fazı ise yarılanmıştır.

Irak doğalgazının da Türkiye üzerinden taşınması için 15 Ekim 2009'da mutabakat zaptı imzalanmıştır.

Kerkük-Yumurtalık Ham Petrol Boru Hattı Anlaşması'nın süresini 20 yıl uzatan değişiklik anlaşması 19 Eylül 2010 tarihinde Bağdat'ta imzalanmıştır.

Enerjide 2023 Hedeflerimiz

2023 yılında, ekonomik kalkınmanın ve sosyal gelişmenin ihtiyaç duyduğu enerjiyi sürekli, güvenli ve asgari maliyetle temin edebilen, enerji üretiminde kaynak ve teknoloji çeşitliliğini artırarak enerji arz güvenliğini sağlayan bir ülke olmak temel amaçtır.

Bu çerçevede; **nükleer enerjiyi elektrik üretiminde kullanan, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarını en üst düzeyde değerlendiren, israfı ve enerjinin çevresel etkilerini asgariye indiren, uluslararası enerji ticaretinde stratejik konumunu güçlendirmiş rekabetçi bir enerji sistemi oluşturulacaktır.**

AK Parti yönetiminde ülkemiz, Asya, Avrupa ve Afrika arasında güvenli bir enerji üssü haline gelmektedir.

Nabucco, Güney Avrupa Gaz Ringi, Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı, Arap Doğalgaz Boru Hattı, Şahdeniz I ve II Doğalgaz Hattı gibi dev projelerle enerji alanında geleceği inşa eden Türkiye, son 8,5 yılda hayata geçirdiklerinin dışında önümüzdeki süreçte enerji ve tabii kaynaklar sektöründe aşağıdaki icraatları gerçekleştirmeyi hedeflemektedir:

Arz güvenliğinin artırılması amacıyla birincil enerji kaynakları bazında dengeli bir kaynak çeşitlendirmesine gidilecektir.

Üretim sistemi içinde yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payı azami ölçüde yükseltilecektir.

Kamu sahipliğinde kalacak olan elektrik iletiminde yatırımlar elektrik sisteminin güvenliğini ve güvenilirliğini koruyacak şekilde sürdürülecektir.

Rekabet gücümüzün önemli bir unsuru olan uzun dönemli enerji arz güvenliğinin sağlanması amacı doğrultusunda ülkemizin uluslararası enerji ağlarına bağlantıları güçlendirilecektir.

Arz güvenliğinin artırılmasına katkı yapacak olan diğer ülkelerle elektrik ticaretinin yapılabilmesi amacıyla gerekli altyapı oluşturulacaktır.

Ülkemizde bir “Enerji Borsası” kurulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Petrolde ve doğal gazda olağanüstü durum arz stokları yeterli düzeyde oluşturulacaktır.

Mersin Akkuyu ve Sinop’ta toplam 10.000 MW gücünde 8 adet nükleer reaktör devreye alınacaktır. Ayrıca 5.000 MW gücünde 4 adet reaktörün inşasına başlanacaktır.

Afşin-Elbistan Havzası ve Konya Karapınar Kömür Havzası’ndaki ilave kömür kaynaklarının elektrik enerjisine dönüştürülmesi için 18.500 MW düzeyinde santral yapımı tamamlanacaktır.

Hidroelektrik kapasitemizin tamamına yakın kısmı kullanılarak 20.000 MW ek güç sağlanacak ve böylece hidroelektrik kurulu gücümüz 2,5 katına çıkarılacaktır. Bu kapsamda Ilısu, Yusufeli, Boyabat, Alpaslan 2 gibi önemli projeler tamamlanacaktır.

Rüzgâr enerjisinden maksimum fayda sağlanarak halen 1.694 MW olan kurulu gücümüz 20.000 MW’a çıkarılacaktır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarımızın kullanımı yönünde atılan adımlarla en az **600 MW gücünde jeotermal kaynaklı elektrik gücü ile yine en az 3000 MW güneş enerjisine dayalı enerji** santrali kurulacaktır.

Güneş enerjisinden elektrik üretimi alanında ilk 10 ülke arasına girilecektir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin temel hedefimiz; bu kaynakların elektrik enerjisi üretimi içerisindeki payının 2023 yılında en az %30 düzeyinde olmasının sağlanmasıdır.

Bunların yanında halen lisans almış olup, bir kısmı inşa halinde olan ithal kömüre ve doğal gaza dayalı santral yatırımlarının tamamlanması ile toplam 8.000 MW ilave kurulu güç temin edilecektir.

Bütün bu yatırımlarla **halen 50.423 MW olan kurulu gücümüz 2023 yılında 2,5 kat artışla 125.000 MW’a çıkarılacaktır.**

2010 yılı sonu itibari ile toplam 49.104 km enerji

iletim hattından oluşan Türkiye Elektrik İletim Sistemimiz 11.613 km ilave hat tesisi ile 60.717 km Enerji İletim Hattı uzunluğa ulaşacaktır.

2010 yılı sonu itibari ile 98.996 MVA olan iletim trafo gücümüzün 2023 yılında 59.464 MVA artırılarak 158.460 MVA değerine ulaşması sağlanacaktır.

Elektrik dağıtımında **kayıp-kaçak oranı yüzde 5’in altına** indirilecektir.

Elektrik üretim ve dağıtımında akıllı şebeke (“smart grid”) uygulamaları hayata geçirilecektir.

Doğalgaz arz güvenliğinin sağlanabilmesi için halen 2,6 milyar m3 olan depolama kapasitemizin 5 milyar m3’e ve 17 milyon m3/gün olan günlük geri üretim kapasitesinin 70 milyon m3/güne çıkarılması için başta Tuz Gölü depolama tesisleri olmak üzere depo yatırımları tamamlanacaktır.

Doğalgaz arzı ve ağı ülkenin her noktasına ulaştırılacaktır.

Ülkemizin ve Avrupa’nın petrol ve doğal gaz arz güvenliğinin artırılması yönünde gündemde olan projelerin gerçekleşmesi sağlanacaktır.

2023 yılında günde 1.250.000 varilin üzerinde ham petrol ve 200 milyon m3’ün üzerinde doğal gaz ihtiyacımız olacaktır. Hedefimiz ülkemizin ihtiyacı olan petrol ve doğalgazın 2023 yılında yurtiçi ve yurtdışı üretim ile tamamen karşılanmasıdır.

2010 yılında 1 milyon 400 bin ton olan bor kimyasalları ve eşdeğeri ürün üretimi 2023 yılında 5,5 milyon tona çıkarılacaktır.

Bor ihracatı tutarımız 2011 yılında 800 milyon dolara, 2023 yılında ise 2,5 milyar dolara çıkarılacaktır.

Bor işletmesinden elde edilen gelirlerle 2023 yılına kadar Hazineye toplam 10 milyar doların üzerinde gelir sağlanacaktır.

2023 yılında ülkemiz demir-çelik sektörünün ihtiyacı olan koklaşabilir taşkömürü ihtiyacı büyük ölçüde TTK tarafından karşılanacaktır.

Halen yıllık 1 milyon metre olan maden arama amaçlı sondaj miktarı 2023 yılında yıllık toplam 5 milyon metreye çıkarılacaktır.

Halen 11,5 milyar ton olan görünür linyit rezervimiz 20 milyar tona çıkarılacaktır.

Ülkemizin 2010 yılı maden üretimi 10 milyar dolara ulaşmıştır. Maden hammadde ihracatımız yılda yaklaşık 3,7 milyar dolar olarak gerçekleşmektedir. 2023 yılında madencilik sektörü ihracatı 20 milyar dolara yükselecektir.

Jeotermal potansiyelinin yüzde 70'i görünür hale getirilecek ve yatırımcıya devredilecektir. Bu kapsamda 2 milyon metre jeotermal sondajı yapılacaktır.

Kızgın kuru kaya araştırması kapsamında MTA, 500 bin metre jeotermal sondajı gerçekleştirecektir.

Enerji verimliliğinin temel göstergesi olan enerji yoğunluğunda OECD ülkeleri ortalaması olan 0,18'e yaklaşılabilecektir.

Türkiye, 2023 yılına kadar denizlerde kendi gemileriyle ileri teknoloji kullanarak araştırmalar yapacak duruma gelecektir.

Ulaştırma, Haberleşme, Bilgi ve İletişim Teknolojileri

AK Parti'nin 8,5 yıllık iktidarında hükümetimizin en çok önem verdiği ve yatırım yaptığı alanlardan birisi de şüphesiz ki ulaşım ve iletişim alanıdır.

Karayolları, demiryolları, havayolları ve denizyollarında ve sektörlerdeki tüm faaliyet alanlarında dünyada örnek olacak hamleler gerçekleştirildi. İletişim alanında Türkiye kabuk değiştirdi. İletişim teknolojileri ile birlikte bilgi teknolojilerinin yaygın kullanımına bu dönem başlandı.

Otobanlar, duble yollar, hava limanları ve alanları, hızlı tren hatları, deniz limanları ve tersaneler çağdaş iletişim ve bilgi teknolojileri AK Parti hükümetlerinin başarı hanesinde yer aldı.

AK Parti, büyük ekonomilerin can damarları olan ulaşım altyapılarının gelişimine ve bu sayede ülkemizin rekabetçiliğinin artırılmasına önem vermiştir. Ulaştırma ile bilgi ve iletişim teknolojileri; tarımdan tekstile, ağır sanayiden teknoloji merkezlerine her sektörün temel bileşenidir.

Ulaşım talebinin 2023 yılına kadar 2 kat, 2050'ye kadar ise 4 kat büyüyeceği yapılan çalışmalar ile öngörülmektedir. Partimizin temel stratejik amacı; oluşacak bu talepleri zamanında ve üstün kaliteli altyapı ve hizmetler ile karşılamaktır.

21. yüzyılda hayatımızın önemli bir parçası haline gelen ve **artık bir insan hakkı olan bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanım** alanında hızlı bir büyümeyi gerçekleştirdik. Genişbant erişimin yaygınlaşması, mobil iletişim hızı ve sektörel büyüme, ülkemiz için son 8,5 yılda gurur verici bir seviyeye erişmiştir.

2023 hedefi yolunda AK Parti, bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanan; kamu hizmetlerini hızlandıran; yenilikçi uygulamalarla vatandaşın hayatını kolaylaştıran; herkese, her yerde hizmet sunan bir anlayış ile çalışmalarını yürütmektedir.

İktidarımız döneminde, alternatif finans kaynakları kullanılarak temel altyapı projelerinin geliştirilmesine büyük önem verilmiş ve 15 milyar TL'si kamu-özel sektör işbirliği kaynakları ile olmak üzere, toplamda 93 milyar TL'lik ulaşım ve haberleşme yatırımı yapılmıştır. **Dönemimizde ulaştırmanın kamu yatırımlarındaki payı 4 kat artmıştır. Tüm bu yatırımları yaparken kamu-özel sektör işbirliği modelleri geliştirilerek, devlet bütçesine yük bindirmeden projeler hayata geçirilmiştir.** Aynı yaklaşım önümüzdeki yıllarda daha güçlü bir şekilde sürdürülecektir.

Bölünmüş Yollar Hayat Kurtarıyor. Yolları böldük, hayatları birleştirdik. Ekonomik kalkınmanın ve refahın gelişmesinde büyük önemi olan karayolları diğer sektörlerle de çok yakın ilişkisi olan bir altyapıdır. Bu öneme binaen AK Parti döneminde karayollarında **2002 yılında 6.101 km olan bölünmüş yol ağımızı**

2,2 kat artırarak 19.657 km'ye çıkardık. Bölünmüş yollarla birbirine bağlı il sayısını 6'dan 74'e çıkarttık.

Yaptığımız bölünmüş yollar sayesinde yılda 155 milyon saat zaman ve 936 milyon litre yakıt tasarrufu sağlanmıştır. Bunun parasal karşılığı ise yaklaşık 7 milyar TL'dir.

Karayolu Taşımacılığına Çeki Düzen. Karayolu Taşıma Kanunu ile karayolu taşımacılık sektöründe reform niteliğinde yeni bir dönem başlattık. Mesleki yeterlilik ve saygınlık, mali yeterlilik gibi AB standartlarını esas alarak yeni düzenlemeleri hayata geçirdik. Yeni uygulamayla **yetki belgeli firma sayısını 4176'dan 492.962 adede, araç sayısını ise 78.786'dan, 1.054.545 adede** çıkardık. Böylece **sektörü kurumsal bir yapıya kavuşturarak, sektörde arz-talep dengesi sağlanması ve sektörün sağlıklı gelişimi için gerekli zemini oluşturduk.**

Kağıt Üstünde Araç Muayenesine Son. Karayolunda seyreden motorlu araçların teknik muayenelerini daha etkin ve sağlıklı bir şekilde yapacak **gerçek ve tüzel kişilere ait 264 istasyon** hizmete açılmıştır. Bu istasyonlarda, **muayene sayısı 5 kat artarak 2010 yılı sonu itibariyle toplam 14,5 milyona ulaşmıştır.** Bunun yanı sıra yeni bir uygulama getirilerek, eski ve trafikte tehlikeli arz eden **30.000 adet ekonomik ömrünü tamamlamış araç piyasadan çekilmiştir.**

Etkili Tonaj Denetimi. Yılda 20 bin adet aracın tonaj denetimi yapılırken bu rakamı 7 milyona çıkardık. Bu sayede yol bakım onarım giderlerinden yılda 2 milyar TL'lik tasarruf sağladık. Bundan daha önemli olan ise ağır tonaj nedeniyle eğe sırtına veya tren rayına dönen yollarımızdaki kazaların, can ve mal kayıplarının önemli ölçüde azalmasına katkı sağladık.

Yeni yapılan karayolları, yol iyileştirmeleri, araç muayeneleri, tonaj denetimleri ve trafikten eski araçların çekilmesi ile birlikte, **100 milyon taşıtxkilometre başına düşen can kaybı sayısı 2002 yılına oranla % 32 azalarak 3,91 olmuştur.**

Şimdi Sıra Double Demiryollarında. Demiryollarında 1950 – 2002 arasında 942 km yeni hat yapılmışken,

son 8,5 yılda 1076 km yeni demiryolu inşa ettik, 5449 km yolu yeniledik ve çok daha büyük yatırımların temelini attık, Ankara, İstanbul, İzmir, Sivas, Bursa ve daha pek çok ilimizde yapımına başlanan hatlarımız ile ülkemizi bir uçtan diğer uca demiryolu ağları ile örmeye başladık.

Hedefimiz double kara yollarından double demiryollarına geçiştir. Bunun için çalışmalara başladık. Yeni yapılmakta olan hızlı tren hatlarının yanı sıra, mevcut demiryollarımızın da çift hatlı demiryollarına dönüşümünü sağlıyoruz.

Hızlı Tren Yollarda. Türkiye dünyada hızlı tren işletmeciliğine geçen 8. ülke oldu.

Ankara-Eskişehir-İstanbul Yüksek Hızlı Tren Projesi, Ankara Hızlı Tren Garı, Ankara-Konya Yüksek Hızlı Tren Projesi, Ankara-Sivas Yüksek Hızlı Tren Projesi, Bursa-Bilecik Yüksek Hızlı Tren Projesi, Ankara-Adana Yüksek Hızlı Tren Projesi ve diğer projelerimiz ile Türkiye çok uzun süredir özlem duyduğu ilave demiryollarına kavuşuyor.

Tüm dünyada yük taşımada en önemli altyapılardan birisi olan demiryollarında; taşınan yük miktarı hükümetimiz döneminde % 51 oranında artmış ve yaklaşık 11 milyar tonxkm taşıma kapasitesine ulaşmıştır. Ayrıca, lokomotif, vagon ve demiryolu üretimi için yerli kapasite oluşturularak **yerli demiryolu sanayimiz** gerek ülkemize hizmet eden gerekse **yurtdışına ihraç eden bir sektör haline gelmiştir.**

Hava Yolu Halkın Yolu. İktidarımızın ekonomik büyüme ve kalkınmaya yönelik hamlelerini en güzel sergileyen bir örnek hava ulaşımı alanında görülebilir. **İktidarımızda havaalanlarının yıllık toplam yolcu kapasitesini 49,5 milyondan 165 milyona çıkardık.** Ankara Esenboğa, İstanbul Atatürk ve Sabiha Gökçen, Antalya, İzmir Adnan Menderes ve Muğla Dalaman Havaalanları **YİD** modeliyle kamu kaynağı kullanılmadan inşa edilmiş, sadece ülkemizin değil dünyanın da en modern havaalanları arasına girmiştir.

Bu önemli havaalanları kamu kaynağı kullanmadan yapıldığı gibi, sözleşme sonrasında uzun vadeli

kiralama sayesinde **kamuya 10 milyar dolar ilave kaynak da sağlanmıştır.**

AK Parti iktidarı atıl havaalanlarını da aktif hale getirdi. Aktif havaalanı sayısını **25'ten 46'ya** yükselttik. **Dış hat uçuş noktası sayısını ise 60'tan 175'e çıkardık.** Dönemimizde **iç hatlardaki yolcu sayısı 6 kat artışla 51 milyona**, havayolunu kullanan toplam yolcu sayısı ise 3 kattan fazla artarak 33,7 milyon kişiden 103 milyona ulaştı. Dünya havacılığındaki ortalama büyüme hızı yılda %5 iken, ülkemizde her yıl katlanarak giden bu trend çok çarpıcıdır. Bu atılım şunu göstermektedir ki, AK Parti iktidarında havayolu halkımızın yolu olmuştur.

Denizci Ülke Denizci Millet. Verdiğimiz desteklerle tersane sayısı 37'den 70'e yükseldi. Yıllık inşa kapasitesi 500 bin DWT'dan, 3,6 milyon DWT'ya yükseltildi. Böylece, **iktidarımızdan önce gemi inşa sanayinde dünya sıralamasında 23. olan ülkemiz, bugün dünya 6.'lığına yükselmiştir.**

Denizcilikte kullanılan motorindeki ÖTV'nin kaldırılması ile sektöre bugüne kadar 2,2 milyar TL'nin üstünde destek verildi.

Üç yanı denizlerle çevrili ve bu alanda dünyanın en güzel kesişim noktalarından birisi olan ülkemizde, denizcilik alanında hükümetimiz bu potansiyelin kullanımı için önemli adımlar attı. **Toplam elleçlenen yük miktarı 190 milyon tondan, 366 milyon tona yükseldi.** Limanlarımıza gelen kruvaziyer gemi sayısı **821'den 1460 adede, yolcu sayısı ise 4,4 kat artışla 1,8 milyona ulaştı.**

Balıkçı barınakları sayısını % 30 artırarak 210'a, yat bağlama kapasitesini ise % 58 artış ile 15.000'e ulaştırdık.

Gelecek Bilişimle Gelecek. Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü tüm dünyada 1990'lı yıllarda yakaladığı ivmeyi, ülkemiz ise 10 yıl gecikmeyle AK Parti iktidarı döneminde yakalamayı başardı, bu alanda 2002 yılında **10 milyar dolar olan pazar büyüklüğü, 2010 yılında 35 milyar dolara ulaştı.** Bu kapsamda temel göstergelerden olan **genişbant kullanımı 19 bin**

aboneden 8,5 milyon aboneye çıktı, aynı dönemde **mobil telefon abone sayısı 23 milyondan 62 milyona ulaştı.** Evrensel hizmet bütçesi ve mevzuatı oluşturarak; tüm köylerimize telefon ve genişbant internet erişimleri için kapsamlı projeler gerçekleştirildi.

E-Devlet Hayatı Kolaylaştırıyor. “Eleştirilen

devlet”ten “erişilen devlet”e geçiş yaptık. Bu dönemde ülkemiz e-devlet uygulamaları ile tanıştı, yüzlerce kamu hizmeti 7 gün/24 saat esasına göre, güvenli ve hızlı bir şekilde elektronik ortamdan sunulmaya başlandı. **E-Devlet Kapısı** açılarak milyonlarca vatandaşa ulaşıldı. Bilgi toplumuna ulaşma hedefleri doğrultusunda kamu internet erişim merkezleri kuruldu, **e-ticaret** yaygınlaştı, vatandaşlarımız bilgisayarını yaygın olarak kullanmaya başladı.

Yine iktidarımız döneminde bütün okullara genişbant internet erişimi sağladık. **Numara taşınabilirliği uygulaması ile vatandaşlarımıza kolaylık**, mobil cihaz kayıt sistemi ile çalıntı ve kaçak telefonlarla mücadele imkanlarını hayata geçirdik.

PTT Değişiyor, Hizmetler Çeşitleniyor. Son 8,5 yıllık dönemde, PTT ve posta işlemlerinde büyük bir dönüşüm yaşanmış, bankacılık ve pek çok kamu ve özel sektör hizmetine PTT işyerleri ile ulaşılabilir hale gelmiştir. Türkiye genelinde kapsamlı ve kaliteli bir hizmet ağı kurulmuş, kargo, posta, bankacılık, kamu hizmetleri alanında ülkemizin en uzak noktalarına kadar üstün bir hizmet sistemi hayata geçirilmiştir. Bu sayede, **PTT'nin 2002 yılında aylık 2 milyon adet işlem sayısı, 9,3 kat artışla 21,2 milyona ulaşmıştır.**

Ulaştırma 2023 Hedeflerimiz

Ulaştırma için 2023 vizyonumuz; ülkemizin rekabet gücüne ve toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı veren; güvenli, ekonomik, konforlu, hızlı ve çevreye duyarlı hizmetlerin sunulduğu, sürdürülebilir bir ulaştırma sistemi kurmaktır.

Ulaştırma türleri arası dengenin sağlanmasına yönelik projelere öncelik verilmeye devam edilecektir.

Doğusu ile Batısı, Kuzeyi ile Güneyi arasında; limanları, serbest bölgeleri, lojistik merkezleri ve tüm ulaşım sistemleri ile Türkiye'nin dünyanın önde gelen bir lojistik üssü olması sağlanacaktır. Mevcutlara ilave olarak, ülkemizin **en az 16 noktasında büyük ölçekli Lojistik Merkezleri** kurulacaktır.

Ulaştırma sektöründe kullanılan teknoloji ve sistemlerin yerli imkanlarla geliştirilerek üretilmesi için araştırma merkezleri kurulacak, üniversiteler ile işbirliği sağlanacak ve ulaştırma projelerinde geliştirilen yerli ürünlerin kullanılması daha da yaygınlaştırılacaktır.

Tüm ulaşım sektörlerinde hizmet sunan sistemler vatandaş odaklı olarak geliştirilecek; farklı teknolojiler ile kolayca erişilebilir ve kullanılabilir olacaktır.

Güvenliğin öneminin her geçen gün arttığının bilinci ile ulaştırma altyapısı (karayolu, havayolu, demiryolu, denizcilik) elektronik sistemler ile sürekli denetlenecek ve güvenlik önlemleri artırılabilecektir.

Konteynır ile yük taşımacılığının payı artırılacak, ulaştırma türleri arasında yük geçişleri kolaylaştırılacaktır. Gümrüklerden lojistik üslerine, denizcilikten, karayolları ve demiryollarına yük işaretleme ve geçiş belgesi sistemleri standart akıllı elektromanyetik etiketler ile işaretlenecektir. İşletmeciler ülke sathında kendilerine ait yüklerin trafiğini şeffaf olarak izleyebileceklerdir.

Karayolu Sektörü

Bölünmüş yollarımızın toplamı 2015'te 26.000 km, 2019'da 31.000 km, 2023'te ise 36.500 km'ye çıkarılacaktır.

2015'e kadar 750 km, 2019'a kadar 3400 km, 2023'e kadar ise 5275 km yeni otoyol yapılarak toplam otoyol uzunluğu 7500 km'ye çıkarılacaktır.

2015'e kadar 18.000 km, 2019'a kadar 38.000 km, 2023'e kadar 58.000 km Bitümlü Sıcak Karışım Asfalt (BSK) yapılarak karayolu ağımızın tamamı 70.000 km karayolu BSK'lı hale getirilecektir.

2019'a kadar İstanbul Karayolu Tüp Geçişi, Boğaza

3. Köprü, İstanbul-İzmir Otoyolu ve Körfez Geçişi, İstanbul-Çanakkale-Tekirdağ Otoyolları, 2023'e kadar ise Çanakkale Boğaz Geçişi tamamlanacaktır.

Türkiye'nin transit bir ülke konumunda olması ve artan trafik talebine bağlı olarak otoyollarının ve tesislerin **YİD** modeline göre yapılması ile yeni yatırımlarda özel sektörün katılımı sağlanacaktır.

Kamu-özel sektör işbirliğini, otoyolların yanı sıra devlet yollarının fiziki ve geometrik standartlarının iyileştirilmesinde de kullanarak, karayolu projelerine yönelik **kamu katkı paylı değişik finansman modelleri** hayata geçirilecektir.

Ulaşım Ana Planı ile kent ulaşım planları entegre edilecektir. Şehir içi ulaşım ile şehirlerlerarası ulaşım birlikte çalışacak şekilde tasarlanacak, şehir geçişleri vatandaşlarımız için kolaylaştırılacaktır.

Taşıt kayıt ve kontrol sistemleri, telematik uygulamaları ile gerçek zamanlı karayolu yönetim bilgi sistemleri geliştirilecektir.

Tam erişim kontrollü otoyolların yanı sıra yarı erişim kontrollü ekspres yollar ile önemli sanayi, turizm ve tarım bölgeleri birbirleriyle bağlanacaktır.

Liman ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin bölünmüş yollarla bağlantıları kurulacaktır.

Karadeniz ve Akdeniz bölgelerindeki limanlarımızın birbirleri ile ve kara sınır kapılarımızla bağlantısını sağlayan **Kuzey-Güney koridorları iyileştirilecektir.**

Karayollarında kaza kara noktaları ortadan kaldırılacaktır.

Mevcut yol ağımızda bölünmüş yolların yapımı, iki şeritli yollarda standartların geliştirilmesi ve trafik akışını rahatlatan Akıllı Ulaşım Sistemleri (AUS) ve Trafik Yönetim Sistemleri'nin kullanılması ile ulaşımdaki hizmetin kalitesi artırılabilecektir.

Karayolu şehir geçişlerinde eksoz gazı emisyonu ve gürültüyü önleyici projeler ile bisiklet kullanımını özendirici düzenlemeler yapılacaktır.

Trafik Güvenliği çerçevesinde yeterli işaretlemeler ve

bilgilendirmelerin yanı sıra trafik denetimine ve yol kullanıcılarının eğitime önem verilecektir. **Trafik kazalarında can kaybı AB ortalamaları seviyesine** indirilecektir.

Mesleki yeterliliğe sahip, bilinçli ve eğitilmiş ticari araç sürücülerini artırılacak, araç muayene alt yapısı geliştirilecek, modern yol kenarı denetim istasyonlarının sayısı ve etkinliği artırılacaktır.

Karayolu taşımacılık piyasasındaki mevcut atıl kapasiteyi azaltmak ve çevre kirliliğinin azaltılmasına katkı sağlamak üzere, bugüne kadar olduğu **gibi ekonomik ve teknik ömrünü doldurmuş araçların trafikten çekilmesi** uygulamasına devam edilecektir.

Uluslararası taşımacılıkta karşılaşılan kota, geçiş ücretleri, sınır geçişleri gibi hususlardaki sorunları çözmek için yapılan çalışmalar etkin olarak sürdürülecek, karayolu taşımacılığında serbestleşmenin sağlandığı, kota ve diğer miktar kısıtlamalarının müteakibet çerçevesinde ortadan kaldırıldığı bir taşımacılık pazarı tesis edilecektir.

Demiryolu Sektörü

Yüksek Hızlı Demiryolu hattı 2015'e kadar 3500 km'ye, 2019'a kadar 6500 km'ye, 2023'te ise 10.000 km'ye çıkarılacaktır.

2015'e kadar 1300 km, 2019'a kadar 2600 km, 2023'e kadar ise toplam 4000 km yeni konvansiyonel demiryolu hattı yapılacaktır.

Trafik yoğunluğuna bağlı olarak belirlenecek öncelik sırasına göre **2015'e kadar 4000 km, 2019'a kadar ise toplam 8000 km hat elektrikli ve sinyalli hale** getirilecektir.

Yılda ortalama en az 500 km mevcut demiryolu ağı yenilenerek standartlarının yükseltilmesi sağlanacaktır.

Demiryolu sektörü serbestleşecek, özel sektörün işletmeci olarak sektöre katılımının önü açılacaktır.

Mevcut garların ve istasyonların yenilenmesi

tamamlanacak ve yeni hızlı tren garları inşa edilecektir. Tren garları şehir mimarisine uygun, kent içi toplu taşıma sistemlerine bağlantılı olacaktır.

Raylı taşıt sanayinin geliştirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda cadde tramvayı, metro, hafif metro ve hızlı tren teknolojilerinin geliştirilmesi ve üretimi için teşvik ve destek uygulamaları sağlanacaktır.

Tüm demiryollarını kapsayan yönetim bilgi sistemleri tamamlanacaktır.

Lüks vagonlar, alternatif ödeme sistemleri, modern tarife ve kampanyalar ile demiryolları ile seyahat hızlı, güvenli ve konforlu bir alternatif olarak diğer sektörler ile tam rekabet sağlanacaktır. Yolcu trenlerinde erişim ve iletişim imkânları artırılarak, telefon ve internet erişimleri tren hatlarında kesintisiz olacaktır.

Organize Sanayi Bölgelerine, fabrikalara ve limanlara demiryolu bağlantıları inşa edilecektir.

Banliyö hatlarının metro standardına getirilmesi sağlanacaktır.

Anahat ve bölgesel demiryolu ağının şehir içi ulaşım sistemleri ile bütünleşmesi sağlanacaktır.

Başta İstanbul-Kars-Tiflis-Baki olmak üzere, Kavkaz-Samsun-Basra, Güneydoğu Asya, İstanbul-Basra, İstanbul-Halep-Mekke, İstanbul-Halep-Kuzey Afrika gibi ülkemizi demir yolu ile bölge ülkelerine bağlayacak yeni koridor ve bağlantıların oluşumuna yönelik projelere öncelik verilecektir.

Havacılık Sektörü

2023'e kadar tamamen yerli, bölgesel kendi uçağımızı yapmış olacağız. Böylece 1930'larda dünya daha uçak yapımını tartışırken ülkemizde ilk uçak yapımını gerçekleştiren Nuri Demirağ'ın yarım kalan hayali de tamamlanmış olacaktır.

Her vatandaşımız, ülkemizin neresinde olursa olsun, hangi yöne gitmek isterse istesin uçak ile seyahat etmek istediğinde, **1 saatten daha kısa bir sürede bir havaalanına varmış olacaktır.**

Yeni yapılacak havaalanları ile **mevcut 165 milyonluk yolcu kapasitesi 400 milyon yolcu/yıla ulaştırılacaktır. Hava yoluyla seyahat eden yolcu sayısı ise yıllık 103 milyondan 350 milyona çıkacaktır.**

Havaalanları tüm ulaşım modlarıyla bütünleştirilecektir.

İstanbul'da en az 60 milyon yolcu/yıl kapasiteli bir adet olmak üzere, 30 milyon yolcu/yıl kapasiteli 2, 15 milyon yolcu/yıl kapasiteli 3 havaalanı yapılacaktır.

Türk Sivil Hava taşımacılığı filo yapısı, **200'ü bölgesel uçak olacak şekilde 750 uçaklık bir yapıya** ulaştırılarak 2 katına çıkarılacaktır.

2019'a kadar mevcut havaalanlarının tamamının master planları yapılarak, mevcut ve yapılacak tüm havaalanları, uluslararası standartlarda, manialardan arındırılmış, emisyon ve gürültü kirliliğine yönelik tedbirleri alınmış hale getirilecektir.

Türkiye'nin Karadeniz, Kafkasya, Ortadoğu ve Akdeniz Coğrafyasında gelecek 10 yıl içinde oluşması beklenen **5000 uçaklık dev bir filoya bakım merkezleri ile ev sahipliği** yapması amacıyla en az 2 adet Uçak Bakım ve Eğitim Merkezi niteliğine de sahip havaalanı yapılacaktır.

2015'e kadar bütün havaalanları, **"Engelsiz" ve "Yeşil Havaalanı"** statüsüne ulaştırılacaktır.

2015'e kadar Türk Uzay Kurumu kurulacaktır. Türkiye'de yürütülen ve yürütülecek tüm uzay faaliyetlerinde merkezi politika belirlenmesi ve koordinasyon ile uluslararası temsil yapısı geliştirilecektir.

2015'e kadar İletişim Uyduları, Gözlem Uyduları, Konumlandırma, Meteoroloji Uyduları gibi uydularımızın yerli üretimi sağlanacak bu amaçla **Uydu Montaj, Entegrasyon ve Test Merkezi (UMET)** faaliyete geçirilecektir. Bu alanlarda uzman insan kaynağı yetiştirilecek ve üniversitelerde araştırma merkezleri kurulacaktır.

2019'a kadar uzaydaki uydu filomuz en az 2 adedi

yerli üretim olmak üzere toplam 7 adet uyduya ulaştırılarak, Amerika'nın Batı kıyısından Çin'in Doğu kıyısına kadar olan coğrafya kapsama alanına alınacaktır.

2015'e kadar alternatif turizmi geliştirmek amacıyla havaalanlarına uzak bölgelerde küçük havaalanları ve/veya heliport yapımı desteklenecek, denizlere, göllere, su havzalarına inebilen hava ulaşım araçları yaygınlaştırılacaktır.

Havacılığın sevdirmesi sağlanacak, amatör havacılık desteklenecektir.

Denizcilik Sektörü

Ana limanlar demiryolu ağına bağlanacaktır.

Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz sahillerimizde her bölgede en az birer adet ana aktarma limanı tesis edilecektir.

2019'a kadar en az bir limanın, dünyanın en büyük 10 limanı arasında yer alması sağlanacaktır.

Konteyner taşımacılığındaki liman altyapısı, **2015'e kadar 23 milyon TEU, 2019'a kadar 27 milyon TEU, 2023'te ise 32 milyon TEU elleçleyecek kapasiteye** çıkarılacaktır.

Türk limanlarında elleçlenen kabotaj yüklerinde % 2 olan **elleçleme oranı 2015'e kadar % 6'ya, 2019'a kadar % 10'a, 2023'te ise % 20'ye** çıkartılacak, % 13 olan **toplam kabotaj yükleri 2015'e kadar % 17'ye, 2019'a kadar % 23, 2023'te ise %30'a** çıkarılacaktır.

Liman altyapısı, genel ve kuru dökme yükte **2015'e kadar 270 milyon ton, 2019'a kadar 380 milyon ton, 2023'te ise 500 milyon ton, sıvı dökme yükte 2015'te 254 milyon ton, 2019'ta 300 milyon ton, 2023'te ise 350 milyon ton elleçleyebilecek kapasiteye** çıkarılacaktır.

Limanlarımızın tamamı elektronik bilişim sistemleri ile donatılacaktır.

Türkiye, 2019'a kadar bakım-onarım tersaneleri

ve kapasitesi açısından Akdeniz'in en önemli merkezlerinden biri olacaktır.

Türkiye'nin gemi inşa kapasitesi 3,6 milyon DWT'den 2015'e kadar 5 milyon DWT, 2019'a kadar 8 milyon DWT'ye, 2023'te ise 10 milyon DWT'ye yükseltilecektir.

2023'e kadar gemi inşa sanayinde özellikle küçük ve orta tonajdaki kimyasal tanker ve ürün tanker alanında sağlanan başarının devamı sağlanacak; **LNG, LPG, Car Carrier, Kruvaziyer, Ro-Ro, Ro-Pax gibi özellikli gemiler inşa edebilecek alt yapı ve teknolojiye sahip olunacaktır.**

Bugün 15 bin olan yat bağlama ve konaklama kapasitemiz 2015'e kadar 23 bin, 2019'a kadar 35 bin, 2023'te ise 50 bine çıkartılacak, marina sayısı 100'e yükselecektir.

210 adet balıkçı barınağının 2015'e kadar 15 adedi, 2019'a kadar 30 adedi, 2023'e kadar ise toplam 55 adedi yat limanına veya ortak kullanım modeline dönüştürülecektir.

2015'e kadar 2 adet, 2019'ta 4 adet, 2023'te ise toplam 7 adet yeni kruvaziyer liman yapılacak ve kruvaziyer gemilere hizmet veren en az **3 adet liman, ana liman** niteliklerinde hizmet verecek altyapıya kavuşturulacaktır.

Boru Hatları Sektörü

Boru hatları taşımacılığı alanında politika belirleyecek, düzenleme ve denetleme yapacak bir idari birim oluşturulacaktır.

Boru hatları ile yapılacak enerji taşımalarına konusunda ve ayrıca diğer ürünlerin boru hatları ile taşınması alanında bir ana plan hazırlanacaktır.

Ana havaalanlarında yapılan yakıt ikmallerinin boru hatları taşımacılığı ile yapılması sağlanacaktır.

Enerji dışında, başta madenler olmak üzere diğer birimleştirilmiş ürünlerin taşınmasında kullanılan boru hatları teknolojisi ülkemize kazandırılacaktır.

Şehir merkezleri dışında lojistik üsler kurularak, ikmal

malzemelerin boru hatları ile taşınması sağlanacaktır.

Katı atık ve diğer şehir atıklarının depolama ve işleme merkezlerine boru hatları ile taşınması çalışmaları başlatılacaktır.

Katı atık ve diğer şehir atıklarının depolama ve işleme merkezlerine boru hatları ile iletimi projeleri hayata geçirilecektir.

Boru hatları ile enerji ve diğer taşımacılık alanında araştırma ve geliştirme faaliyetleri desteklenecek, ülkemizde bu alanda uzmanlık ve kapasite geliştirilmesi sağlanacaktır.

Haberleşme, Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Sabit ve mobil iletişim, mobil genişbant erişim altyapısı nüfusun tamamını kapsayacak şekilde yaygınlaştırılacaktır. **Yüksek hızlı genişbant erişim altyapısı ülke çapında yaygınlaştırılacak ve abone sayısı 2015'e kadar 15 milyon, 2019'a kadar 22 milyon, 2023'te ise 30 milyona ulaşacaktır.**

Ülkemizin bölge ülkeleri arasında **fiber kesişim noktası (hub)** olması sağlanacaktır.

Bilişim Vadisi projesi ile bilgi teknolojileri alanında önde gelen yabancı firmaların ülkemize çekilmesi, yerli firmaların dışa açılması ve ülkemizin dünyanın önde gelen üretim ve operasyon merkezi haline gelmesi sağlanacaktır.

İnternet ve bilişim sektöründe girişimcilik geliştirilecektir.

Yerli bilişim ürünleri için Ar-Ge faaliyetleri desteklenecektir.

Bilişim sektöründe yerli ürün ve hizmet kullanımı 2019'a kadar %25'e, 2023'te ise %50'ye çıkartılacaktır.

e-Ticaret uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

Bilişim sektörü hacminin GSYH'daki payının % 8'e ulaşmasını öngörüyoruz.

Türkiye, **uluslar arası e-dönüşüm sıralamalarında ilk 10 ülke arasında** girecektir.

2019'a kadar kağıt ortamında sunulan kamu hizmetlerinin %100'ü elektronik ortamda sunulacaktır.

Nüfusumuzun 2015'e kadar %60'ı, 2019'a kadar %70'i, 2023'te ise %80'i bilgisayar okur-yazarı olacaktır.

2015'e kadar ülkemizin kritik bilgi altyapılarının siber tehditlerden korunması sağlanacaktır.

Siber Güvenlik alanında sürekli ve düzenli iyileştirmeler yapılacak, yerli ürün ve sistemlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

E-Demokrasi uygulamaları hazırlanacak, vatandaşlarımızın merkezi ve yerel karar süreçlerine elektronik ortamdan katılım imkanları artırılacaktır.

2019'a kadar devlet hizmetlerindeki işlemlerin yanı sıra tüm ödemeler elektronik bankacılık, kredi kartı veya diğer yeni nesil ödeme sistemleri ile yapılabilecektir.

2015'e kadar ülke genelinde Karasal Sayısal Televizyon Yayıncılığa ve ortak anten sistemine geçilerek antenlerden oluşan görüntü kirliliği kalkacaktır.

Yeni nesil teknolojileri geliştiren, dünya standartlarını belirleyen uluslar arası organizasyonlarda katılımımız üst düzeye çıkartılacak, Türkiye bilişim alanında bilgiyi üreten, geliştiren bir ülke olacaktır.

2015'e kadar Kamu Güvenliği ve Acil Durum Haberleşmesi şebekesi kurulacak, her tür acil durum ve afet yönetimi için iletişim imkanları artırılacaktır.

Yerli cep telefonu üretimi desteklenerek yaygınlaştırılacak ve yerli ürün kullanımı artırılacaktır.

Ülkemiz Avrupa'nın ve bölgemizin **çağrı merkezi ve veri merkezi üssü** olacaktır.

Türkiye'nin **küresel Bilgi ve İletişim Teknolojileri pazarında söz sahibi en az bir ulusal şirkete**, en az bir ulusal markaya ve tasarım ve standardı ile bize ait en az bir ulusal ürüne sahip olması sağlanacaktır.

Spektrum ticareti uygulamalarının başlatılması için düzenleme yapılacaktır.

2015'e kadar posta sektörü kontrollü ve kademeli bir şekilde serbestleştirilerek tam rekabetçi ortam sağlanacaktır.

Güçlü Toplum

12 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ
**Seçim
Beyannamesi**

Eğitim
Sağlık
Kültür
Aile
Kadın
Gençlik
Spor
Sosyal Güvenlik
Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destekler
Dezavantajlı Kesimlere Yönelik Politikalar
Engelliler
Yaşlılarımız
Korunmaya Muhtaç Çocuklarımız
Şehitlerimizin Dul ve Yetimleri, Malullerimiz ve Gazilerimiz
Vakıflar

AK Parti bir millet hareketidir. Bu yüzden AK Parti siyasetinin merkezinde insana hizmet vardır.

Yaratılanı Yaradan'dan ötürü seven bir anlayışla, devleti ve siyaseti insana hizmetin yolu olarak görür. Bu ilkelerin ışığında AK Parti iktidarında devlet, millet birliği sağlanmış, toplumumuzun her sorunuyla yakından ilgilenen, çözmek için sürekli çalışsan, yeni yaklaşım ve çözümler üreten "millete hizmetkâr" bir devlet anlayışı gelmiştir.

Bunun için sosyal adaletçi politikalar ve uygulamalar yaptık. Bütün bu hizmetlerin temelinde adalet, refah, yaşam kalitesi ve fırsat eşitliğini sağlama çabası vardır.

Ekonomik politikalardan dış politikaya, demokratikleşmeden sosyal politikalara kadar bütün politikalarımızı insanın mutluluğu ve ihtiyaçlarını gözeten çok boyutlu ve geleceği hedefleyen bir yaklaşımla yapıyoruz.

Güçlü toplum hedefimize ulaşmak için, eğitimden sağlığa, sosyal desteklerden kültüre kadar her alanda da bu yaklaşımla hareket ettik.

Temel bir insan hakkı olan sağlıkta kaliteli ve herkesin erişebildiği hizmetleri sağlayarak dev bir dönüşüm gerçekleştirdik.

Eğitimde bütün çocuklarımızın ve gençlerimizin eşit şartlarda ve kaliteli bir eğitim alabilmeleri için okullaşmadan teknolojik ihtiyaçlara, yurtdardan üniversitelere, burslardan ders müfredatına kadar büyük atılımlara imza attık.

Kimsesizlerin kimsesi olduk. Yurdun en ücra köşesindeki dar gelirli ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza ulaştık. Devletin şefkat elini uzattık. Sosyal devlet anlayışıyla bu kesimlere hayata sarılmaları ve geleceğe umutla bakmaları için ortam hazırladık.

Sosyal devlet anlayışımızın bir gereği olarak, dar gelirli kesimlerimizin hayat standartlarını yükseltecek sağlıktan sosyal güvenceye kadar pek çok alanda tedbirler aldık.

Temel hedefimiz olan sosyal barış ve dayanışma doğrultusunda, bütün vatandaşlarımızın bu toplumun

asli unsurları olduğunu hissetmelerini sağlayacak hizmetler yaptık. Engellilerimize, korunmaya muhtaç çocuklarımıza ve dezavantajlı kesimlere yaşama sevinci duyarak sosyal hayata bağlanmalarını sağlayan uygulamaları hayata geçirdik.

Güçlü toplum yolunda 8,5 yılda pek çok hizmet yaptık, fakat daha yapacak çok şey var... AK Parti olarak sadece önümüzdeki 4 yılı değil, Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yılını hedefliyoruz.

Cumhuriyetimizin 100. yılında; temel ihtiyaçları dünya standartlarının üzerinde verilen hizmetlerle karşılanmış, kendini güvende hisseden, ait olduğu toplumla gurur duyan, toplum ve çevresiyle bütünleşmiş, aile ve sosyal çevresinde mutlu ve huzurlu bir hayat süren, eğitilmiş, sağlıklı, donanımlı ve özgüvenli insanlardan oluşan güçlü bir toplum hedefliyoruz.

Bu güçlü toplum vizyonumuzla, Cumhuriyetimizin 100. yılında insan kalitesi ve toplumsal bütünlüğü ile dünyada model olarak gösterilen bir Türkiye hedefliyoruz.

Eğitim

Eğitim, güçlü bir toplum hedefini gerçekleştirmek için en temel hizmet alanıdır.

AK Parti eğitimi, insanımızın yaşam kalitesini yükselten, ülkemizin insan kaynağını çağdaş dünya ile rekabet edebilir donanıma kavuşturan ve hayat boyu süren bir etkinlik olarak görmektedir.

Hükümetlerimiz döneminde eğitimin fiziki ve teknolojik alt yapısı geçmişle mukayese edilemeyecek oranda iyileştirilip geliştirildi. Eğitime tüm bireylerin erişiminin sağlanması, eğitimde fırsat eşitliğinin gerçekleşmesi, ders müfredatlarının çağdaş hale getirilmesi, eğitimdeki insan kaynaklarının nitelik, nicelik ve bölgesel dağılımında büyük adımlar atılmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir.

2002 Parti Programımızda ve 2007 Seçim Beyannamemizde eğitim ile ilgili koyduğumuz hedeflerin hemen hemen tamamını gerçekleştirdik.

İşte 8,5 yılda gerçekleştirdiğimiz bazı icraatler:

Öncelikle ilk ve ortaöğretimde ezberciliğe dayalı ders müfredatlarını bir kenara bıraktık.

Muhakemeye, öğrendiğini uygulamaya dayalı, gerçekçi yeni ders müfredatları getirdik. “Öğrenmeyi öğreten” ve insanlarımızın kendine, düşüncesine ve işine güven duymasını sağlayacak yepyeni bir anlayışı hayata geçirdik.

Eğitime bütçeden ayrılan payı rekor düzeyde artırarak eğitim hizmetlerinde büyük adımlar attık.

2002’de eğitime ayrılan toplam bütçe (YÖK ve Kredi ve Yurtlar Kurumu dahil) 10,8 milyar TL iken, AK Parti iktidarı olarak bunu 5 kat artırdık ve 2011’de bu rakam 49 milyar TL oldu.

Tüm çocuklarımızın eğitime kolayca erişebilmeleri ve onlara kaliteli bir eğitim ortamı hazırlamayı acil bir müdahale alanı olarak gördük. Bu kapsamda;

2002-2011 yılları arasında 162.000 yeni derslik inşa ettik. Bu miktar tüm zamanlarda sahip olduğumuz derslik sayısının 3’te 1’inden daha fazladır.

İlk ve ortaöğretimde çocuklarımızın barınma ihtiyacını karşılamak için 747 yeni pansiyonu faaliyete geçirdik.

Eskiden çok az sayıda olan okullarımız bünyesindeki spor salonlarına 920 adet yeni spor salonu ekledik.

Her okulumuzun bir kütüphanesi bulunması hedefimiz çerçevesinde 6146 yeni okul kütüphanesi açtık.

Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi ve Anadolu Liselerinin yurt sathına yaygınlaştırdık.

İktidarımız döneminde ilk defa Türkiye’de Sosyal Bilimler Liseleri’ni kurduk.

Çocuklarımızı bilgi toplumuna hazırlıyoruz. 2002’de okullarımızda çok az sayıda ve çoğunluğu demode olan bilgisayar varken, bugün tam 844 bin bilgisayarı çocuklarımızı ve gençlerimizi bilgi toplumuna hazırlamak üzere okullarımıza tahsis ettik.

Okullarımızın % 97’sine hızlı İnternet erişimi sağladık.

FATİH Projesi ile de akıllı derslikler oluşturularak, bu imkânlar artık okuldan sınıfa doğru yaygınlaştırılıyor.

Birçok gelişmiş ülkeden çok önce, 2007’de e-okul projesini gerçekleştiren Türkiye, çocuklarının ve gençlerinin her türlü eğitim hareketliliğini kayıt altına almış durumdadır.

Yoksulluk ancak eğitimle aşılabilen bir olgudur. Biz yoksul ailelerin çocuklarının eğitim alabilmesi için büyük destekler verdik. Böylelikle eğitimde fırsat eşitliğini sağlama yolunda büyük mesafeler kat ettik.

İktidara geldiğimiz senenin hemen ertesinden başlayarak, yani **2003-2004 öğretim yılından beri öğrencilerimize ders kitaplarını ücretsiz olarak okulların açıldığı gün teslim ediyoruz.**

Dar gelirli annelerin hesabına çocukları adına her ay nakdi eğitim desteği yatırmaya başladık.

2003’te sadece 12 TL olan ortaöğretim bursunu 9 kat artırarak 2011’de 100 TL’ye çıkardık.

2002’de engellilerin eğitime ve rehabilitasyonuna 200 milyon TL harcanırken, biz bu rakamı 16 kat artırarak 2011 bütçesinde 3,2 milyar TL’ye çıkardık.

Özürlüler Yasası ile birlikte engelli öğrencileri ücretsiz olarak okullara taşımaya başladık.

Eğitim gören engelli sayısını tam 10 kat artırdık.

“Haydi Kızlar Okula” kampanyasıyla çeşitli sebeplerle okula gidemeyen 350 bin kız çocuğumuzu okullu yaptık.

“Ana-Kız Okuldayız” kampanyası ile 567 bin kadınıma okuma yazma öğrettik.

Ülkemizin değişik bölgelerinde eğitim gören çocuklarımızın ve gençlerimizin Türkiye’yi daha iyi tanımaları ve aralarındaki diyalogu geliştirmek amacıyla “Gönül Köprüsü Projesi” ni gerçekleştirdik. Bu proje ile **130 bin öğrencimizi Doğu’dan Batı’ya ve Batı’dan Doğu’ya taşıdık.**

Eğitime öncelik vermek demek, öğretmenlerimize de öncelik vermektir. Nitekim **halen okullarımızda görev**

yapan her 2 öğretmenden 1'i iktidarımız döneminde atandı.

Öğretmenlerimizin eğitimdeki kritik rolleri dikkate alınarak maaşlarında gerek TL, gerekse dolar bazında 2002-2011 arasında yaklaşık % 300'den fazla iyileşme sağladık.

Üniversitelerimiz geleceğimizi belirleyen kurumlarımızdır. Yüksek öğrenimde de büyük atılımlar gerçekleştirdik.

Yükseköğrenimi bütün yurt sathına yaygınlaştırdık.

2002'de toplam 76 üniversitemiz varken, biz 89 yeni üniversite kurduk. Şimdi 165 üniversitemiz var. Yani üniversite sayısını 8,5 yılda 2 kattan fazla artırdık. Üniversitesi olmayan ilimiz kalmadı. Her ilde en az bir devlet üniversitesi kurulmuş, vakıf üniversiteleri de İstanbul, Ankara ve İzmir'e sıkışmaktan kurtarılmıştır. Artık Anadolu'nun birçok ilinde vakıf üniversiteleri var.

2002'de 2,5 milyar TL olan devlet üniversitelerinin bütçelerini 8,5 yıl içinde 5 kat artırarak 2011'de 11.5 milyar TL'ye çıkardık.

2002'de yükseköğretimde açık öğretim dahil okullaşma oranı % 29.3 iken, 2011'de bu oranı 2'ye katladık ve % 67'e çıkardık.

1416 sayılı kanun kapsamında önceden yılda sadece 40-50 öğrenci gönderilirken, 2006 yılından itibaren **master ve doktora için yurtdışına her yıl için 1000 öğrenci** gönderme programını başlattık.

Yükseköğretim kredisi 2002'de 45 TL iken, biz bu miktarı 8,5 yılda 5 kat artırdık ve 2011'de 240 TL'ye çıkardık.

Yükseköğretim gençliğinin barınma, beslenme, burs ve kredi ihtiyaçlarının karşılanmasında çok büyük aşamalar kaydettik. 2002'de 494 milyon TL olan Yurtkur bütçesini, 8 yılı aşkın sürede 7 kat artırarak, 2011'de yaklaşık 3,5 milyar TL'ye çıkardık.

2002'de yükseköğretimde örgün okullaşma oranı % 19,6 iken, bugün bu oranı % 35,6'ya yükselttik. Yani % 50'den fazla artırdık. Açıköğretimle birlikte 2002'de

% 29.3'lük bir yükseköğretim okullaşma oranı varken, 2011'de bu oranı % 67'ye çıkardık. Yani 2 kattan fazla artırdık.

Yükseköğretim yurtlarında kalan öğrencilere her ay 150 TL'lik beslenme yardımı yapıyoruz.

Eğitimde 2023 Hedeflerimiz

Bugüne dek sorunları ve eksikleri hızla ve kaliteli bir şekilde giderdik. Yaptıklarımız yeterli değildir. Çünkü bizim hedefimiz büyük ve güçlü Türkiye'dir. Yapılacak daha büyük atılımlar ve işler bizi bekliyor.

2023'e doğru eğitim her zaman olduğu gibi yine AK Parti iktidarının en öncelikli gündemi olacaktır.

Hedefimiz; temel becerilere sahip, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, paylaşım ve iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, evrensel bir kavrayış ve düşünüş yeteneğine sahip, yeni fikirlere açık, farklılığı zenginlik olarak gören, çalışmayı ve üretmeyi bir erdem olarak benimsemiş bireyler yetiştirmektir. Bu sadece ileri bir müfredatı, yeterli ve kaliteli eğitim altyapısını değil; eğitimcilerin de bilinçli, açık ve öncü kişiler olarak yetiştirilmesini gerektirir.

2023 yılında tüm okullarda kalkınmış ülkeler düzeyinde her türlü bilgi teknolojisi ürününün yaygın ve eksiksiz olarak kullanıldığı eğitim ortamları oluşturulmuş olacaktır.

Tüm okullar, öğretmenler ve öğrenciler arasında kesintisiz bir elektronik iletişim sağlanacaktır.

Birkaç yıl içinde 81 ilde okulöncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamına alınacaktır.

Ortaöğretim okullaşma oranında örgün eğitimde % 85'e ulaşılabilecektir.

Mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payı % 65'e çıkarılacaktır.

Yükseköğretimde okullaşma oranı toplamda % 85'e çıkarılacaktır. Örgün öğretimde ise bu oran % 70'e ulaşacaktır.

Öğretim üyesi sayısı, kısa ve orta vadede öğretim üyesi başına 20 öğrenci düşecek şekilde 80 bine çıkarılacak, 2023 yılında ise bu sayı 100 bine yükselecektir.

2023'te insan kaynakları bakımından da eksiği olmayan bir eğitim alanı vaat ediyoruz.

Tüm iller için derslik başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde kentsel ve kırsal bölgelerde ve ortaöğretimde en fazla 30 olacaktır.

Uluslararası Öğrenci Başarı Değerlendirmesi (PISA) sonuçlarında Türkiye en başarılı ilk 10 ülke arasında yer alacaktır

AK Parti iktidarı 2023'te iç ve dış mekânlarda engellilere hayatı kolaylaştıran alt yapı düzenlemelerine varıncaya kadar engelli dostu bir ortam vaat ediyor.

Burs, yurt, parasız yatılılık imkânları artırılarak sürdürülecektir. Ücretsiz ders kitabı dağıtımı uygulamasına devam edilecektir.

2011 seçimlerinden sonra hazırlanacak yeni Anayasa ile birlikte YÖK'ün yapısı da yeniden düzenlenecektir. YÖK; üniversiteler arasında koordinasyonu sağlayan, denetleyen ve belli alanlarda akreditasyon sağlayan bir kurum haline dönüştürülecektir. Üniversitelerin çeşitliliğine ve kendilerini geliştirmesine kolaylık sağlayan bir yapı oluşturulacaktır.

Bundan sonraki süreçte öğretim üyesi yetiştirme programları yaygınlaştırılacak, üniversitelere yeterli kadro sağlanacak ve öğretim üyeliği mesleği daha cazip hale getirilecektir.

Üniversiteler; bilgiyi, teknoloji ve üretim ile buluşturan "girişimci üniversite modeli" üzerinden yeniden örgütlendirilecektir.

Gelişmiş üniversitelerden başlamak üzere devlet üniversitelerinde de mütevelli heyetleri oluşturulacaktır.

Özel üniversitelerin kurulmasına imkân veren hukuki düzenlemeler yapılacak ve özel ve vakıf

üniversitelerinin yükseköğretim içerisindeki payının artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Üniversitelerimizde kalite meselesi, önümüzdeki süreçte en önemli meselelerimizden biri olacaktır. **Yükseköğretimin kalite değerlendirmesini yapmakla görevli bağımsız bir "Yükseköğretim Kalite Ajansı" kurulacaktır.**

"Citation Index" verilerine göre Türkiye yayımladığı bilimsel makale sayısında halen dünyanın 17. ülkesidir. 2023'te ilk 10 arasına girmeyi hedefliyoruz.

Üniversite özerkliğinin bir gereği olarak kamu kaynaklarının üniversitelere transferi torba bütçe şeklinde gerçekleştirilecektir.

Üniversite sayımız büyük oranda ülke ihtiyacını karşılayacak duruma gelmektedir. Bundan sonraki öncelik, yüksek öğretimin kalitesini yükseltmektir.

Üniversitelerimizin ülkemizin uluslararası etkinliğine paralel olarak bölge ülkeleri ve dünya için cazibe merkezleri olmasını sağlayacağız.

Gelişmiş üniversitelerin yurt dışında kampüs açmaları teşvik edilecek, 2023 yılında bir çok ülkede Türk üniversitesi kurulmuş olacaktır.

Yeni buluşlarla çığır açan, geleceğe yön veren ve her ülkede nüfusun yaklaşık yüzde 2'sini oluşturan **üstün yetenekli çocukların** tespit edilmesi ve eğitilmesine özel önem verdik. Bu çalışmamızı yeni ve yüksek aşamalara taşıyacağız.

Bütün çocukların kabiliyetlerine uygun şekilde yönlendirilmesi amacıyla rehberlik sistemini okul öncesine kadar indireceğiz.

Kısmen başlattığımız bir uygulama olan öğrencilerin fiziki ve ruhsal gelişimlerine zarar veren her gün ağır çanta taşıma uygulamasına son verilecek, ders kitapları ve materyalleri okullarda öğrenciye tahsis edilecek dolaplarda ya da sınıflarında muhafaza edilecektir.

Okul mekânlarının Lider Türkiye'ye yaraşır şekilde planlaması ve inşasını yapacağız. Geleneksel, yerel ve modern mimariyi sentezleyen işlevsel bir mimari

ile okul inşasını öngören “Gelenekten Geleceğe” projesi yaygınlaştırılacaktır.

Okul binaları erişilebilir ve yatay özellikte, yeterli oyun, spor ve kültürel alanlara sahip fonksiyonel mekânlar olarak tasarlanacaktır.

Başlattığımız okul bazlı bütçe yönetimini geliştireceğiz. Okulları akademik, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif performansa göre değerlendireceğiz ve performans sonuçlarını kamuoyu ile paylaşacağız.

Yeni müfredata uygun olarak ve üniversiteler ile işbirliği halinde bir öğretmen yeterlilik sistemi oluşturacağız.

Öğretmenlerin iller arasında dengeli dağılımını gerçekleştirmek için, farklılaştırılmış ücret modeli geliştirilecek, nitelikli ve tecrübeli öğretmenlerin öncelikli olarak dezavantajlı yerleşim yerlerinde istihdamı sağlanacaktır.

Okullar arasındaki kaynak dağılımı; öğrenci sayısı ve okulun bulunduğu sosyo-ekonomik çevre dikkate alınarak yapılacaktır.

Yazılı ve sözlü iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil öğretimi sağlanacaktır.

Sağlık

Bugüne dek her alanda olduğu gibi sağlık alanında da kaliteli ve herkesin erişebildiği hizmetleri sağlayarak dev bir dönüşüm gerçekleştirdik. Çünkü güçlü toplum hedefi öncelikle sağlıklı bir toplum oluşturmayı gerekli kılmaktadır.

“Yaratılanı severiz Yaradan’dan ötürü” anlayışı ile sağlıkta insan odaklı bir hizmet sunduk. AK Parti siyasetinin temel ilkesi olan “milletle hizmetkarlık” anlayışı ile hareket ettik. Bazı merkezlere karşı değil, bizzat milletimize karşı kendimizi sorumlu hissederek davrandık. “Olmaz” denilenleri yaptık, hayal bile edilemeyenleri gerçekleştirdik.

Sağlık sektörü çile sektörü olmaktan çıkarıldı. Parası olmayanların hastanelerde rehin alındığı dönemler

tarihe karıştı. Fakir fukarayı görüp gözetten bir sağlık devrimi yapıldı.

Beş yıldızlı otel konforunda hastaneler inşa ettik, ediyoruz. En son teknoloji ürünü olan donanım ile sağlık kuruluşlarımızı donatıyoruz.

Sağlık personeli sayısını katladık. Doktor görmeyen en ücra köşelerde artık uzman doktorlarımız var. Klasik ambulanslar her köşeye en seri şekilde ve ihtiyaç oranında ulaştırılırken Türkiye helikopter ve uçak ambulanslarla tanıştırdık.

Kısacası, iktidarımızda sağlıkta büyük ve tarihi bir dönüşümü gerçekleştirdik.

Bugün sağlık sistemimiz özgün bir model olarak dünyada öne çıkmaktadır.

Bu süre içinde o kadar çok başarıya imza attık ki, buraya sadece bir kısmını alabiliyoruz.

“Sağlıkta Dönüşüm Programı” ile sağlık hizmetlerinde vatandaş memnuniyet oranı yüzde 39’dan yüzde 73’e ulaştı.

AK Parti iktidarının hayata geçirdiği Sağlıkta Dönüşüm Programı sayesinde artık hastaların hastanelerde rehin kaldığı dönemler tarihe karıştı.

İktidarımız döneminde başlattığımız yeni uygulama ile hastanelerimizin tamamında “Hasta Hakları Birimi”ni faaliyete geçirdik. En temel hasta haklarından olan “Hekim Seçme Hakkı”nı 943 hastane ve ağız-diş sağlığı merkezimizde uyguluyoruz.

1995-2002 arasındaki 8 yılda 1 milyon metrekare sağlık tesisi yapılmışken, 2003-2010 arasındaki 8 yılda biz bu rakamı 5 katına çıkardık ve 4,7 milyon metrekare sağlık tesisi inşa ettik. **Cumhuriyet tarihimizde inşa edilen toplam 10,5 milyon metrekare sağlık alanının yarısını AK Parti hükümetleri gerçekleştirdi.**

Hastanelerde koğuş sisteminden, banyosu tuvaleti içinde olan oda sistemine geçtik. 80 yıl sonunda kamu hastanelerinde odasında banyo olan 7 bin yatak varken, 8 yılda 80 yıllık bu rakamı 4 kat artırdık ve 30 Bin’e ulaştırdık.

Halkımızın sağlığını korumak için ayrılan koruyucu sağlık hizmetleri bütçesini 928 milyon TL'den 6 milyar 424 milyon TL'ye, yani 7 katına çıkardık.

Vatandaşlarımızın doktora ulaşım sayısı 2002 yılında 200 milyon iken, tam 2,5 kat artırdık ve 2010'da 524 milyona yükselttik.

Ücretsiz gezici sağlık hizmetlerini tüm kırsala yaygınlaştırdık.

Vatandaşa devletin verdiği ilaç kutu sayısı 80 yılın sonunda yıllık 700 milyon kutu iken, 8 yılda biz bu rakamı 1 milyar 570 milyon'un üzerine çıkardık. Kırsalda ilaca rahat erişimi sağlamak için mobil eczane uygulamasına başladık.

37 milyon işçi, ailesi ve emeklileri ile birlikte 370 hastane ve dispansere mahkûmdu. **Hastaneleri tek çatı altında topladık. Vatandaşlarımızın sağlık sigortalarıyla bütün sağlık kuruluşlarından hizmet almasını sağladık.** Artık bu 37 milyon kişi de bütün vatandaşlarımız gibi 2330 hastane ve tıp merkezi ile birlikte 6336 aile sağlığı merkezinden hizmet alabilmektedir.

74 milyon vatandaşımız acil ve yoğun bakım gerektiren hallerde, özel hastaneler dahil, hiçbir ücret ödemediği tedavi olabiliyor. Ayrıca sigortalı olsun veya olmasın herkesin salgın hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı durumlarında her türlü sağlık yardımlarından ücretsiz yararlanmasını sağladık. Diğer taraftan özel hastanelerde yanık, kanser, yenidoğan, organ nakli, doğumsal bozukluklar, diyaliz ve kalp damar cerrahisi işlemleri için artık vatandaşımız ödeme yapmıyor.

Yeşil Kartlı vatandaşlarımızın, tıpkı diğer sigortalılar gibi, kamu sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesini ve ilaçlarını istedikleri eczaneden alabilmelerini temin ettik.

Hastanelerin, yatan hastalar için ilaç ve tıbbi malzemeleri ücretsiz sağlaması uygulamasına başladık.

Ulaşım problemi olan yerlerde anne adaylarını doğum

öncesi misafir ederek sağlıklı doğum yapmalarını sağladık. Hastanede yapılan doğum oranını %78'den % 92'ye yükselttik. Daha düne kadar sağlık kuruluşlarından geri çevrilen yoksul ailelerin hamile ve çocuklarının sağlık kontrollerini düzenli yaptırılmalarını teşvik için para desteği sağlıyoruz. Bugüne kadar 2 milyar TL ödeme yaptık.

Hastaneye gidiş ve dönüşte, tıbbi ve sosyal ihtiyaç durumunda hastaların evden sağlık kurumuna, sağlık kurumundan da eve nakillerini sağlıyoruz.

Eskiden bir hastaya kan lazım olduğunda hasta yakınlarından temin etmesi istenirdi. Kızılay ile başlattığımız proje ile bu ihtiyacın yüzde 60'ı gönüllü vericilerden temin edilerek hastanelerimiz tarafından karşılanmaktadır.

Vatandaşlarımızın Sağlık Bakanlığı Hastaneleri ile Ağız-Diş Sağlığı Merkezleri için 182 çağrı merkezini arayarak istedikleri hastane ve hekim için randevu aldıkları hizmetin pilot çalışmasını tamamladık.

Bebeklere ve hamilelere ücretsiz demir ilacı ve D vitamini dağıtmaya başladık.

Anne ölümleri sayısı 2002 yılında 882 iken, bunu 4 kat azaltarak 2010 yılında 212'ye düşürdük.

Böylece 2002 yılında hamileliğe bağlı oluşan anne ölüm oranı yüz binde 64 iken, bu oranı yüz binde 16'ya düşürdük. OECD ülkelerinin 23 yılda geldiği yere 8 yılda ulaştık.

Bebek ölümleri 2002 yılında 38.170 iken, 2010 yılında 13.460'a düşürdük. Yani göreve geldiğimizde, bir yaşına gelmeden kaybettiğimiz bebeklerin oranı binde 29 idi. Bu oranı da hiç görülmemiş bir hızla binde 10'a düşürdük. OECD ülkelerinin 30 yılda geldiği yere 8 yılda ulaştık.

Çağdaş dünyada yaygın olan Aile Hekimliği uygulamasını Türkiye'de hayata geçirdik. Aile Hekimliği ile tüm vatandaşlarımızın birinci basamak sağlık hizmetlerini ücretsiz almasını sağlıyoruz.

81 ilimizde ücretsiz kanser tarama ve eğitim merkezleri açtık.

Kızamık, tifo gibi bulaşıcı hastalıklarda yıllık sayısı **on binli rakamlardan neredeyse sifıra kadar düşürdük.**

Kalp damar hastalıkları, kanserler, şeker, kronik solunum hastalıkları, felç, böbrek yetmezliği gibi bulaşıcı olmayan hastalıklar için ülke programları geliştirdik.

Ambulans sayımız 2002 yılında 618 idi. Bunu 8,5 yılda 4 kat artırdık ve 2547'ye yükselttik.

İktidarımızdan önce vatandaş ambulansla hastasını naklettirirken para öderdi. Köylerimiz için ambulans hizmeti yoktu. **Şimdi köylerimize kadar, hatta gerektiğinde 20 hava ambulansından biri ile tamamen ücretsiz olarak ulaşan ambulans hizmeti veriyoruz.**

2002 yılında 350 bin kişi ambulansla taşınmışken 2010 yılında 2 milyon 100 bin kişiyi taşıdık, yani taşıdığımız hasta/yaralı sayısı 6 kat arttı.

Diyaliz hastaları iktidarımız döneminde evinden alınıp hizmet verilerek evine bırakılıyor. Bu hizmet için herhangi bir ücret istenmiyor.

“Tam dumansız hava sahası” uygulamasını başlattığımız 2008'den bu yana 2 milyonu aşkın kişi sigarayı bıraktı. 15 yaş ve üzerinde sigara içen kişi sayısı 16 milyondan 14 milyona düştü. 2009'da Türkiye'de tüketilen sigara sayısı, toplam 107 milyar adet iken, bu rakam geçen yıl 93 milyara geriledi.

Sağlık Bakanlığı hastanelerindeki muayene odası sayısını 6643'ten 21.278'e, yoğun bakım yatak sayısını 869'dan 8100'e, MR cihaz sayısını 18'den 247'ye, personel sayısını 256 binden 447 bine, tıp fakültesi kontenjanlarını 4500'den 7500'e yükselttik.

Sağlıkta 2023 Hedeflerimiz

Her alanda olduğu gibi sağlık alanında da bugüne kadar yaptıklarımızla, milletimize kazandırdıklarımızla yetinmiyoruz.

2023 yılında halkımız için sağlıkta yüksek hedefler

vaad ediyoruz.

Bugüne kadar olmaz denenleri olur kıldık. Halkımızın destek ve güveni ile Cumhuriyetin 100. yılında Türkiye sadece kendi halkı için değil bölge ülkeleri için de cazip bir sağlık üssü haline gelecektir.

Şimdi hedefimiz, geleceğin sağlıklı toplumunu gerçekleştirmektir.

2023 hedeflerimizden bazıları şunlardır:

Fert ve toplum sağlığının en üst düzeyde korunduğu, sağlık sorunlarına en hızlı ve en etkili çözüm sunulan bir Türkiye hedefliyoruz.

İnsan sağlığına yönelik çevresel tehditleri asgariye indirerek halkımızın daha huzurlu yaşayacağı kentler ve köyler oluşturacağız.

Her türlü hazırlığını ve mevzuat altyapısını oluşturduğumuz Kamu-Özel Ortaklığı (KÖO) modeli ile sağlık tesisleri, Ar-Ge birimleri, yüksek teknoloji merkezleri, sosyal yaşam alanları, sağlık bilimleri üniversitesi ve büyük rekreasyon alanlarının bir arada bulunduğu dev Şehir Hastaneleri oluşturacağız.

Tedavi çeşitliliğini ülke geneline yaymak, bölgesel gelişimi sağlık alanında tamamlamak, hizmet kalitesini arttırmak, maliyet-etkin sağlık hizmeti sunumu için sürecini başlattığımız şehir hastanelerini ülkemizin dört bir tarafında geliştireceğiz.

Yeşil hastane projelerini hayata geçiriyoruz, çevre dostu hastane kurma yönünde adımlar atıyoruz.

KÖO çerçevesinde, 22 ilimizde kurulacak Şehir Hastanelerinde 38 bin yeni yatak oluşturacağız.

Bugün 120 bin olan doktor sayısını 2015'te 130 bine, 2019'da 155 bine, 2023'te 200 bine yani yaklaşık 2 katına çıkaracağız. Şu anda 163 bin olan ebe hemşire sayısını 2015'te 238 bine, 2019'da 310 bine, 2023'te 400 bine çıkaracağız. Toplamda 650 bin olan sağlık sektöründe çalışan sayısını da 2015'te 715 bine, 2019'da 853 bine, 2023'te ise 1 milyon 100 Bin'e ulaştıracacağız.

Sözleşmeli çalışan sağlık personeli tek çatı altında birleştirilecek. Bunlar kendi şartlarına özel yer değiştirme hakkına sahip olabilecekler.

2002 yılında hastanelerimizdeki nitelikli yatak oranı %9 iken, bugün %30'dur. 2023 yılında sağlık kuruluşlarımızdaki tüm hasta odalarını en fazla iki yataklı, banyolu ve tuvaletli hale getirmiş olacağız.

Bugün için finansal sürdürülebilirliğini sağladığımız sağlık sistemimizin yapısını kuvvetlendirerek yola devam edeceğiz. Hiçbir vatandaşımızın parasal sebeplerle sağlık hizmetinden mahrum kalmadığı bir sağlık sistemini sürdürülebilir kılacağız.

Bilimin sağlıkla ilgili güncel gelişmelerini yakından takip ederek vatandaşlarımızın istifadesine sunacağız. Bu kapsamda sağlık nanoteknolojisi, sinir mühendisliği, hücre mühendisliği, doku ve organ mühendisliği gibi uygulamalardan vatandaşlarımızın yararlanmasını sağlayacağız. Böylece şu an tedavisi mümkün olmayan felç, AIDS, kanser gibi birçok hastalığın tedavisi mümkün olacak.

Kök hücre, gen tedavisi, ilaç araştırmaları, uzaktan teşhise ilişkin altyapı gelişimi gibi alanlarda Ar-Ge çalışmalarını artıracacağız.

Sağlık turizminde Avrupa, Ortadoğu, Afrika, Orta Asya ve Rusya bölgesinin merkezi olacağız.

Toplum temelli sağlık hizmetlerini geliştirmeye devam edeceğiz. Yurt sathında oluşturulacak 29 sağlık bölgesinde, istisnalar hariç, hastaların diğer bölgelere gitmesini gerektirmeyecek seviyede gelişmiş bir hizmet altyapısı sağlanmış olacaktır.

Aile hekimi başına ortalama 2015'te 3200, 2019'da 2550, 2023'te 2000 nüfusun düştüğü bir yapıyı gerçekleştireceğiz.

Vatandaşlarımızın kendi sağlıklarıyla ilgili farkındalıklarını artırarak, hayata yıllar, yıllara hayat katacağız. Beden ve ruh sağlığı yüksek seviyeye ulaşmış bir toplum yapısını geliştireceğiz.

Maddi durumu ne olursa olsun, insanımızı birbirinden ayırmadan ülkemizin birinci sınıf vatandaşı olarak

görmeye devam edeceğiz. Vatandaşlarımızın hamilelik, doğum, çocukluk, ergenlik, gençlik ve yaşlılık dönemlerinde, yani hayatları boyunca sağlıklarını adım adım takip edeceğiz.

Bugün yüz binde 16 seviyesinde olan hamileliğe bağlı anne ölüm oranını 2015'te yüz binde 10'a, 2023'te yüz binde 6'nın altına indireceğiz.

Bugün binde 10 seviyesinde olan bebek ölüm oranını 2015'te binde 7, 2019'da binde 6, 2023'te binde 5'in altına indireceğiz.

Çocuk koruma sistemi; önleyici mekanizma ve uygulamalara sahip, risk takibi ve erken uyarı sistemini içeren bir yapıya kavuşturulacaktır.

Acil durumlar, afetler ve krizlerin sağlığımız üzerindeki etkilerini en aza indirecek tıbbi ekipman, donanım ve teknoloji geliştirmeye devam edeceğiz. Bu husustaki bölgesel yapılanmayı sağlamaştıracacağız.

Bulaşıcı hastalıkların sağlığımıza, sosyal ve ekonomik durumumuza zarar vermesine engel olacağız.

Bulaşıcı olmayan sürekli tıbbi problemleri, ruhsal bozuklukları, şiddet ve yaralanmalardan dolayı ortaya çıkan hastalık, sakatlık ve erken ölümleri önlemede dünyanın en gelişmiş ülkelerinin arasında olacağız.

Tütün, alkol, uyuşturucu ve diğer madde kullanımlarını azaltmak için bunlara sebep olan risk faktörleri ile mücadeleye devam edeceğiz. Halen 15 yaş üstündeki her 100 insanımızdan 27'si sigara içiyor. Biz bunu 2015'te %23'ün, 2019'da %19'un, 2023'te %15'in altına indireceğiz.

Bugün her 100 yetişkinin 32'si obezdir. Biz sağlıklı beslenme ve düzenli fiziksel faaliyeti teşvik ederek bu oranı 2015'te 30'un, 2019'da 25'in, 2023'te ise 20'nin altına indireceğiz. Obeziteyle mücadeleyi küçük yaşlarda ve okul çapında başlatacağız.

Evde sağlık bakımı hizmetlerini pilot uygulama olarak başlattık. Bu kapsamda yaşlı ve yatağa bağımlı hastaların sağlık bakımlarını kendi evlerinde ve aile ortamlarında yapmaya başladık. Bu ihtiyacı duyan bütün vatandaşlarımıza bu hizmeti ulaştıracağız.

Yaşlı insanlarımıza çok sağlıklı bir hayat imkânı sunacağız. Yaşlılarımız daha aktif ve sağlıklı olacak, yaşlılarımıza bakım hizmetlerini, dünya standartlarının üzerine çıkaracağız. Gereken hallerde yaşlılarımıza kendi evlerinde hizmet vereceğiz.

Sağlık, sosyal ya da ekonomik şartları nedeniyle özel ihtiyacı olan kişilerin özellikle engellilerin ihtiyaç duydukları sağlık hizmetine rahatça ulaşmasını sağlamaya devam edeceğiz. Bakıma muhtaç bu hastaların hastane dışında yapılması mümkün olan tıbbi bakım ve rehabilitasyonunu kişinin kendi evi ve aile ortamında yapılmasını sürdüreceğiz.

Vatandaşımız geliştirilen en yeni tıbbi teknolojileri en ucuza kullanmaya devam edecek. Yüksek sağlık teknolojisini Türkiye'ye çekecek teşvik ve satın alma uygulamalarını yaygınlaştıracaktır.

Sağlık hizmetlerinin sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinden daha fazla istifade edeceğiz. Evde bakım ve tele-tıp gibi uygulamalarla sağlık hizmetlerinin kalitesini artıracak, maliyetini düşürecek.

Türkiye artık dünya çapında özgün bir model olan "Sağlıkta Dönüşüm"ü daha da geliştirerek küresel sağlık gündemini oluşturmada liderler arasındaki yerini sağlamlaştıracak. Dünya ile sağlık alanındaki işbirliğimizi geliştirerek artıracaktır. Küresel değişime ayak uyduran değil, insana hizmeti amaç edinerek küresel değişime öncülük eden bir Türkiye'yi hedefliyoruz.

Kültür

Eğitim ve kültür, başka alanlar gibi sadece insan hayatını sürdüren değil, insanı inşa eden alanlardır.

Kültür, bizi birbirimize olduğu kadar, geçmişimizi bugüne ve bugünümüzü de geleceğe bağlayan en önemli bağıdır.

Türkiye'nin tarihinden ve üzerinde bulunduğu coğrafyadan miras aldığı medeniyet bugünkü dünyanın belirleyici bir rengidir.

Binlerce yılın oluşturduğu dünya ortak mirasına yazılı ve sözlü olarak, edebiyattan musikiye, mimarıktan felsefeye yalnızca kültürel tüketici olarak değil, kültür inşa eden ve yayan bir aktör olarak da katkıda bulunduğumuz bir gerçektir.

Selçuklu ve Osmanlı ile zirveye ulaşan bu kültürel inşa süreci, Cumhuriyet'le birlikte yeni bir sentez ve özgünlük çabasına kavuşmuştur.

Güçlü bir toplum; güçlü düşünceler, işler ve değerler demektir. Değerleri olmayan, geleneği bulunmayan, geleneğini gününe taşıyıp yeniden üretemeyen bir toplum dünyaya söz söyleyemez, geleceğe anlam katamaz.

Tarihi ve kültürel mirasımızı korumak, bizi biz yapan, bizi başkalarından ayıran, bize has özelliklerimizi ve güzelliklerimizi bizden sonraki nesillere aktarmak için çok önem verdiğimiz bir meseledir.

Uygurluk birikimimiz ve kültürel mirasımız aynı zamanda bizi bütün dünyanın en büyük ilgi merkezlerinden birisi haline getirmektedir. Bu açıdan kültür, turizm ile yakından ilişkilidir.

AK Parti iktidarı olarak kültür alanında da 8,5 yılda büyük icraatlara imza attık. Bunlardan bazıları şöyledir:

Kültür milleti var eden, olmazsa olmaz değerlerden birisidir. Bugüne kadar "kültür" denince akla devlet ve devletin faaliyetleri akla gelmekteydi. İktidarımız kültürü devletin yanısıra bütün milletimizin bir ortak faaliyet alanı olarak görmüş ve özel kültürel oluşum ve faaliyetlere büyük destekler vermiştir.

8,5 yıl önce uluslar arası ölçekte bir kültür envanterine sahip değildik. Şimdi bütün illerimizde somut ve somut olmayan kültürel mirasımızın ayrıntılı bir envanterine sahibiz.

Sadece ülke sınırlarımız içindeki değil, dünyanın

çeşitli coğrafyalarındaki mimari mirasımızın da restorasyonunu yapmaktayız.

2002 yılında ülkemizde 42 kültür merkezi varken, bu sayı AK Parti iktidarının 8,5 yılında 2 kattan fazla arttı ve 2011'de 98 kültür merkezine ulaştı.

"Kamu Eliyle Yapılan Kültür Yatırımlarına Destek Projesi" kapsamında yerel yönetimlerimize sağladığımız ek kaynaklarla tam 45 kültür merkezi yapımını destekledik.

Müze ve ören yeri ziyaretçi sayısı 2002'de 7,5 milyondan 2011'de 26 milyona yükseldi. Yani **3,5 kat arttı.**

2002'de sadece 93 özel müze varken, bugün bu sayıyı **% 50 artarak** 141'e yükseldi.

Devlet Tiyatrolarına AK Parti iktidarında 35 yeni sahne kazandırıldı. Toplam sahne sayısı 58'e ulaştı.

Devlet Tiyatroları'nın yıllık temsil sayısı 2002'de 4000 iken, bu rakamı 2010'da 5600'e çıkardık.

Özel tiyatrolara verdiğimiz destek 2002'de 850 bin TL iken, 2011'de 3,5 milyon TL'ye çıktı. Yani 8,5 yılda 4 kat artırdık.

2002 yılında Ankara ve İstanbul tiyatroları dışında **13 özel tiyatro topluluğu** desteklenirken, **2010 yılında bu rakam 52'ye** çıktı. Bu tiyatroların toplam destekten **aldığı payı da % 6'dan % 20'ye yükselttik.**

Opera ve balede temsil sayısı 2002'de 584 iken, 2010'da bu sayıyı **% 45 artırarak** 838'e çıkardık.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın orkestra, koro ve müzik topluluklarının konser, resital ve diğer etkinlik sayısı 2002'de 1400 iken 2010'da 1950'ye yükseldi.

Yerli film izleyici sayısı tam 11 kat arttı ve 8,5 yılda 2 milyondan 22 milyona çıktı. Vizyona giren yerli film sayısı 2002'de 9 iken, 2010'da 65'e yükseldi. Türk Sinemasının son yıllardaki bu gelişiminde özel bir fon ile ve belli standartlar konularak yapılan desteklerin önemli bir rolü vardır. Sinema sektörüne verilen destek 1990-2003 arasında 5,7 milyon dolar iken, bu rakam 2004-2010 arasında 90 milyon dolara yükseldi. **Yani**

tam 15 kat arttı.

Sinema seyircisi sayısı 2002'de 23.5 milyon iken, 2010'da bu rakam 45 milyona ulaştı. **Artış oranı % 75 oldu.**

ISBN verilen kitap sayısı 2002'de 17.000 iken, 2010'da 36.000'e yükseldi.

İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilmesini müteakip pek çok kültürel alanda etkinlikler desteklendi.

Belediyelerin düzenlediği kurslar, Halk Eğitim Merkezleri ve STK faaliyetleri neticesinde geleneksel sanatlarımızda gözle görülür bir canlanma meydana geldi.

GAP ve DAP illerinde 2008'den beri uygulanan Sosyal Destek Programı (SODES) çerçevesinde de 1000'den fazla kültürel faaliyet desteklendi.

Kültürde 2023 Hedeflerimiz

AK Parti olarak kültür ve eğitimi her zaman beraber ele alıyoruz. Çünkü ortak değerlerimizi ve ilkelerimizi herkese öğretmeden, benimsetmeden hiçbir siyasi ve ekonomik proje başarılı olamaz.

Kültür alanında devletin rolü sadece destek sağlamak değildir. Politikaları ve destekleri 2023 vizyonumuza uygun olarak kullanarak, toplumsal birliği güçlendirmek ve yeni bir uygarlık sentezi oluşturmak yönünde ileri aşamalar kaydetmek amacımızdır.

Ailelerimiz zengin kültürümüzü aktaran ve besleyen en önemli kaynaklardır. Aile yapımızı güçlendirerek ve onu her türlü yozlaşmaya karşı koruyarak kültürümüzün daha güçlü ve canlı bir şekilde geleceğe aktarılması bizim için önemlidir.

Cumhuriyetimizin 100. yılında Türkiye'de kültür ve sanat değerlerimiz muhafaza edilecek, yeniden üretilecek ve gelecek nesillere aktarılacaktır. İnsanımız kendi değerlerine sahip olmanın verdiği özgüven ile bütün dünyayı kendi bilgi ve iş sahası olduğu kadar, kültürel etkileşim alanı olarak da

görecektir. Herkesin kültür ve sanat faaliyetlerine erişebildiği bir toplumsal yapı oluşacaktır.

Türkiye geleneğinden güç alarak, geleceğe yeni bir sentez armağan edecektir.

Kültür alanında 2023 vizyonumuzun başlıca hedefleri şunlardır:

Kültür merkezi bulunmayan illerde kültür merkezleri inşa edeceğiz.

Kültür programlarımız, herkesin kendini rahatça ifade edeceği ortamın oluşturulması esası üzerine kurulacaktır. Bunun için önümüzdeki dönemde **Kültürü Yaygınlaştırma Projesi (KÜYAP) adı altında yeni bir destek projesi uygulamaya konacaktır.**

Kütüphane, kültür merkezi ve müze gibi kültürel tesislerin yerel yönetimlere devredilmeleri tamamlanacaktır.

Özel sanat kurumları ve sanat ve kültür ile ilgilenen STK'lara verilen destekler artarak devam edecektir.

İstanbul'da tarihimizi, uygarlığımızı ve kültürümüzü simgeleyen unsurların sergilendiği dünya çapında büyük bir müze kuracağız.

Gaziantep'te Zeugma Mozaik Müzesi ve Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi ise 2011'de açılacak. 2023 yılına kadar ise Ankara'da Türkiye Uygarlıklar Müzesi, İzmir'de Ege Medeniyetleri Müzesi, Antalya'da Akdeniz Uygarlıkları Müzesi, Van'da Urartu Müzesi, İstanbul'da Osmanlı Milletleri Müzesi, Çanakkale'de Troya Müzesi, Şanlıurfa'da ise Edessa Arkeoloji Müzesi ile Haleplibahçe Müzesi kuracağız.

Her tarihi eserimizi restore edeceğiz. Rölöve, restitüsyon, restorasyon, çevre düzenleme ve mühendislik projelerinin sayısını artıracacağız, uygulamasını gerçekleştireceğiz, kapsamlı restorasyonu yapılan eser sayısını artıracacağız.

Ülkemizdeki bütün SİT alanlarını koruma amaçlı imar planlarına kavuşturacağız.

Ülkemizde yaşamış bütün uygarlıkların eserlerini gün yüzüne çıkaracak ve sergileyeceğiz.

UNESCO Dünya Miras Listesine 2023 yılına kadar en az 10 yeni eserimizi kazandıracacağız.

Arkeolojik, doğal, kentsel ve tarihi SİT niteliği taşıyan alanlar ile kültür ve tabiat varlığı niteliği taşıyan yapı ve anıtların tespit ve tescil çalışmalarına devam edeceğiz, envanterlerini dijital ortama aktaracağız ve kamuoyuna sunacağız.

Bütün kültür varlıklarının mimari çizimleri ve projeleri oluşturulacak ve hasar görmesi durumunda tekrar inşa edilecek şekilde bu tasarımlar ve projelerin arşivlenmesi tamamlanacaktır.

Kültürel mirasımızın korunması için gerekli teknik elemanların yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Tarihe mal olmuş bütün belgelerin hukuki sınırlar içinde bir arşivde toplanması ve kullanıma açılması gerçekleştirilecektir.

Tüm illerde şehir müzesi kurularak, illerin kültürel varlıkları koruma altına alınacak ve gelecek nesillere aktarılacaktır.

Tarihi kentlerin bütün olarak korunması sağlanacak ve Safranbolu, Amasya gibi örnekler çoğaltılarak kültür turizmine kazandırılacaktır.

Büyük şehirlerimizde Milli Müze Kompleksleri kurulacak, depolarda kalan sergilenmemiş eser kalmayacaktır.

Özel şahıs müzeleri teşvik edilecektir.

Seçilecek şehirlerde Milli Doğa Tarihi Müzesi, Milli Çağdaş Sanatlar Müzesi, Fosil Müzesi, Tarım Müzesi, Botanik Bahçesi, İslam Sanatları Müzesi, Milli Kıyafetler Müzesi, Milli Mimari Müzesi, Fotoğraf Sanatı Müzesi, Milli Seramik ve Çini Müzesi vb. tematik müzeler kurulacaktır.

Tesbit edilen tüm önemli eserlerimizin TEDA projesi kapsamında çeviri ve baskı masraflarını karşılayacağız.

Telif ajanslarıyla ilişkilerimiz TEDA'nın hayata geçmesiyle gelişmiş ve şu anda 15 adet telif ajansı ile çalışmalarımız yürütülmektedir. TEDA mali desteğiyle Türk yazarlarının telif haklarının profesyonel telif ajanslarıyla yürütülmesi

ve daha fazla çağdaş ve klasik yazarımızın eserlerinin tanıtımı ve pazarlanmasına devam edeceğiz.

Her yıl düzenlenen İngilizce çeviri atölyelerini 2023 yılına kadar Avrupa'nın en çok konuşulan diğer dillerinde de yaygınlaştırarak sürdüreceğiz.

Türk kültür, sanat ve edebiyatının ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılması çalışmaları doğrultusunda Milli Kültür Eserleri, Anma ve Armağan Kitapları, Türk Sanatı ve Tarihi Eserleri, Tanıtım Eserleri basılacak, nadir eserlerin ise tıpkıbasımları yayınlanacaktır.

E-kitap çalışmaları kapsamında Türk edebiyatının klasik kaynakları elektronik ortamda yayınlanacaktır.

Söz dağarcığımızın yoksullaşmasını ve yozlaşmasını engellemek için dilimizin temel kaynakları seçilecek, kapsamlı (etimolojik, vb.) sözlükler hazırlanacak, bunlar elektronik ortamda kullanıma sunulacaktır.

Klasik ve halk müziğimizin milli eğitim müfredatımızda daha kapsamlı ve etkin şekilde yer alması sağlanacaktır. Ayrıca öğretilen mevcut enstrümanların yanısıra ney, ud, kaval, bağlama, vb. klasik ve halk müziği çalgılarımızın da öğrencilerimize tanıtılması ve öğretilmesi sağlanacaktır.

Gerek araç, gerek uygulama, gerekse maliyet bakımından uygun olan ebru gibi klasik sanatlarımızın okullarımızda öğrencilerimize tanıtılması, sevdirilmesi ve benimsetilmesiyle ilgili projeler desteklenecektir. Bu doğrultuda yetkin sanatçılar kadar, belediyelerin Meslek Edindirme Kursları'ndan yetişmiş ve usta sanatçılarca sanat yetkinliği teyid edilmiş sanatçılardan da yararlanılacaktır.

Öğrencilerimize kendi şehirlerine özgü, o şehrin tarihini ve kültürünü tanıttak "Şehir Kültürü" adı altında dersler verilecektir.

Geleneksel sanatlarımızın desteklenmesi ve yaygınlaştırılması için ilgili STK'ların faaliyetlerine destek verilecektir. Bu amaçla kaliteli ve değerli projelere kaynak sağlayacak bir Geleneksel Sanatları Destekleme Programı (GSDP) oluşturulacaktır. Bu

programın kaynakları resmî ve özel katkılardan sağlanacaktır.

2023 yılına kadar her yıl en az 3 ilde edebiyat müze kütüphaneleri açacağız.

2013 yılına kadar, yeni kurduğumuz Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın alanında uzmanlaşmış ihtisas kurumu olarak etkin şekilde hizmet vermesi için Başkanlık, 3 bölge müdürlüğü ve 15 yazma eser kütüphanesi şeklinde teşkilatlanacaktır. 2023 yılına kadar bu kurumun yazma eser alanında dünyanın en önde gelen ihtisas kurumlarından birisi olması sağlanacaktır.

Nüfusu 5000'in üzerindeki her yerleşim biriminde en az bir kütüphane kurmuş olacağız.

Milli Kütüphane'nin kitap, süreli yayın ve dijital görsel malzeme ve arşivler açısından dünyadaki sayılı kütüphaneler arasına girmesi sağlanacaktır.

Milli kütüphane ölçeğinde bir elektronik kütüphane Ankara'da kurulacaktır.

Kütüphanelerimizi en son teknolojiyi kullanan cazip merkezler haline getireceğiz. Sesli, görüntülü ve elektronik her türlü kaynak kütüphanelerimizde yaygın, etkin, hızlı ve güvenilir şekilde kullanılacaktır.

Türkiye'nin her ilinde her akşam perde açmak azim ve kararlılığında olan Devlet Tiyatroları, düzenlediği ulusal ve uluslararası festival sayılarını artırarak, Türk Tiyatrosunun gelişimine daha çok katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Belediye, STK ve özel girişimcilerin kurduğu tiyatroları daha ileri düzeylerde destekleyeceğiz.

Başlattığımız çabalar daha da artırılarak, kültürel ve sanatsal değerlerimizin eğitim kurumlarında ağırlıklı ele alınmasına önem vereceğiz.

Bu çerçevede başlattığımız ilk ve ortaöğretimde geleneksel kültürümüzün ve dünya klasiklerinin okutulması faaliyetleri özendirilecektir.

İlk ve ortaöğretimde kültürel farklılıklar üzerine demokrasi bilincinin de geliştirilmesi amacıyla,

toplumumuzun geleneksel kültüründe var olan ve farklılıkların zenginlik olarak gören değerler yaşatılacaktır.

Tarihimizin önemli şahsiyetleri, olayları, masal kahramanları ve kültürel zenginlik unsurlarımız belgesel, dizi ve çizgi filmlere dönüştürülecektir.

Film endüstrisinde kültürümüzün temel unsurlarının ve değerlerinin işlenmesine yönelik teşvik mekanizması oluşturulacaktır.

Türk film endüstrisi dünyanın sayılı endüstrileri arasına girecektir.

Kültürel zenginliğimizin kavranması, benimsenmesi ve insanlarımıza özgüven kazandırmak için yeni bilişim ve iletişim teknolojilerinden azami derecede yararlanılacaktır.

2023 yılında Yunus Emre Enstitülerini bütün kıtalarda ve dünyanın önemli merkezlerinde açmış olacağız.

Türkiye'nin medeniyet birikiminin sunduğu imkânların uluslar arası camiaya tanıtılması ve evrensel kültüre katkıda bulunulmasına dönük faaliyetler desteklenecektir.

Yurtdışına çıkarılmış bulunan ülkemize ait eserlerin oluşturulacak fon ile ve uluslararası hukuk etkin bir şekilde işletilerek yurda getirilmesine özel bir önem verilecektir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, TİKA ve Yunus Emre Vakfı işbirliğiyle bir çok ülkede "Türkiye Yılı" düzenlenecektir.

Aile

Bizim diğer toplumlardan en büyük fark ve üstünlüklerimizden birisi, sağlam bir aile yapısına sahip olmamızdır. Toplumsal dayanışmamızın, yardımlaşma ve paylaşma kültürümüzün doğduğu ve kendini gösterdiği unsur ailelerimizdir. Nitekim tüm ekonomik zorluklara, bütün sosyal ve bireysel sarsıntılara rağmen toplumumuzu ayakta tutan, ailelerimizin güçlü ve sağlam olmasıdır.

Şehirleşmenin hızlanmasıyla birlikte, sağlam değerler üzerine oturmuş, mensup olduğumuz medeniyetin ruh ve mânâ ikliminde gelişmiş aile kurumumuza da maalesef yeni tehditler yönelmiştir. Boşanma oranlarının artması, bazı kesimlerce erdemlerin ve değerlerin yuvası olan ailenin sıradan bir birliktelik gibi algılanması, anne ve babaların çocukların yetişmesindeki temel işlevlerinin gölgelenmesi bu gibi tehditlerden bazılarıdır.

Takdir edilir ki, bir vücudun sağlam olabilmesi o vücudun bütün organlarının sağlıklı olmasıyla mümkündür. Toplumumuzun bireylerden sonraki en önemli yapıtaşı olan ailenin korunması, güçlendirilmesi toplum ve ülke bekâmımız açısından büyük önem arz etmektedir.

AK Parti olarak, gelecek idealimiz olan güçlü toplumun esasının sağlam ve mutlu bir aile olduğunu biliyoruz. Aile, toplumsal yapının sağlıklı bir biçimde devamının sağlanması, değerlerin ve ilkelerin kuşaklar arasında sağlıklı bir biçimde aktarılabilmesi, bireyin sosyal uyum süreçlerinin sağlanması için vazgeçilmez öneme sahiptir. AK Parti, ailenin ilk ve en önemli eğitim kurumu olduğu bilinciyle etkin politikalar geliştirmiştir.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nü yeniden yapılandırdık. Böylelikle kurumun koordinasyon çalışmaları geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde sistemli ve verimli bir şekilde yürütülüyor.

Aile kurumunun temel taşları olan kadınlar, gençler, çocuklar ve yaşlıların yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik politikalar yürüttük.

AK Parti iktidarının "güçlü aile, güçlü toplum" anlayışının yansımaları uluslararası düzeyde de kendini göstermiş, ülkemiz ilk kez **2009** yılında "**Dünya Aile Zirvesi**"ne ev sahipliği yapmıştır.

AK Parti, üçüncü iktidar döneminde de müreffeh, insanların rahat ve kaliteli bir yaşam sürdüğü bir Türkiye hedefi için aile politikalarını daha da ileriye taşıyacaktır.

Ailelerimiz İçin 2023 Hedeflerimiz

AK Parti, aileyi 2023 yılının Yeni Türkiye'sinin beden ve ruh sağlığı korunan, ahlâkî ve temel değerleri sağlam bireylerden oluşması için en büyük dinamo olarak kabul etmektedir. Bu doğrultuda toplumun tüm unsurlarının aile kavramına sahip çıkmasına yönelik bir "sosyal farkındalık" iklimi üretilecektir. Bunun bir gereği olarak; evlilik kurumunun güçlendirilmesi, aile bütünlüğünün korunması, aile değerlerimizin canlı tutulması için etkin politikalar geliştirilecektir.

Kuşaklar arası kültürel değerlerin aktarımını mümkün kılacak şekilde aile bağlarını güçlendirecek politikalara ağırlık vereceğiz.

Aile bütünlüğünün korunması, güçlü ve mutlu aileler için "aileye aile içinde destek" verilerek her aileye ulaşabilecek "Aile Sosyal Destek Programı"nı (ASDEP) hayata geçireceğiz.

Refah artırıcı politikaların uygulanmasında aileyi esas alacağız.

Aile kurumunun güçlendirilmesi bağlamında ana-baba okulları ve aile danışma merkezlerini yaygınlaştıracak ve güçlendireceğiz.

Ülkemizdeki tüm ailelere taşıt kullanmadan ulaşabilecekleri mesafede "Sosyal Hizmet ve Rehabilitasyon Merkezleri" açacağız.

Türk ailesinin durumu, yapısı ve ihtiyaçlarını belirleyecek araştırmalar yapılmaya devam edilecek, gelecek eğilim analizleri ile birlikte ihtiyaçlar belirlenecektir.

Aile bütünlüğünün korunması ve güçlendirilmesi politikaları ile; konut, eğitim, sosyal güvenlik ve gelir dağılımı politikaları birbirini tamamlayıcı bir anlayışla uygulanacaktır.

Aileye yönelik çalışmalarla ilgili kurum ve kuruluşların tek çatı altında daha koordineli olarak çalışması sağlanacaktır.

Başta gençlerin davranış bozuklukları, uyuşturucu

madde kullanımı, suça itilen çocuklar, boşanmalardaki artış, aile eğitimindeki yetersizlikler, göç, kentleşme ve toplumsallaşma alanında yaşanan sorunlar, düşük gelir gruplarında ve diğer dezavantajlı ailelerde yaşanan ağır sorunlar özellikle kent yaşamında ağır sorun yükü getirmektedir. Bu sorunların büyük ölçüde aile eksenli oldukları gerçeğinden hareketle **aile sosyal destek programları** geliştirilip, yaygınlaştırılacaktır.

Genel olarak toplumsal değerlerin ve özel olarak aile değerlerinin geliştirilmesi, korunması, sürdürülmesine dönük faaliyetlere öncelik verilecek; aile değerlerini öne çıkaran çalışmalar (kültür, sanat, eğitim, TV programları vb.) teşvik edilecektir.

Yeni yetişen nesillerin zayıflayan aile algısını kuvvetlendirecek uygulamalara öncelik verilecektir.

Aile yapısının temeli olan nikah kurumu desteklenecektir. Evliliklerin sorunsuz başlaması hedefine yönelik olarak, evliliğe uyum ve evlilikte iletişim gibi konularda gençlerin ve eş adaylarının, bilinçlendirilmesi için geliştirilen Evlilik ve Aile Eğitim Programının yaygınlaştırılması için başta yerel yönetimler ve STK'lar ile işbirliği geliştirilerek, evlilik ve aile sertifika programları yaygınlaştırılacaktır.

TOKİ, yeni evli yoksul çiftler için Yuva Teşvik Konutu Programı başlatıyor. Bu program ile, müracaat eden yeni evli yoksul çiftler, kendi aralarında çekecekleri kura ile 25 yıla varan vadelerle ucuz konut sahibi olacaklar.

Aile sağlığı için kitle iletişim araçları ve internetin güvenli ve bilinçli kullanımına yönelik düzenlemeler yapılacak, bilinçlendirme çalışmalarına ağırlık verilecektir.

Alkol ve madde bağımlılığını asgari düzeyde tutan toplumsal koşullar belirlenerek ve bu koşulların oluşumunu sağlayan ortamın korunması için gerekli araştırmalar yapılacaktır. Risk altındaki nüfus (özellikle gençler) bilinçlendirilecek, kötü alışkanlıkları engelleyen toplumsal koşullar ve aile ortamlarını destekleyici faaliyetlere öncelik verilecektir.

Aileler ekonomik yönden desteklenerek; yoksulluk ve yoksunluk nedeniyle özellikle çocukların sokaklarda, çocuk yuvalarında, çalışma ortamında mağdur ve istismara yönelik şartlarda kalmamaları için gereken düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Ailenin olası riskler karşısında nerelere, kimlere başvuracağı ve haklarının neler olduğu konusunda (devletin ilgili kurumları, sivil toplum örgütleri ve kitle iletişim araçlarıyla) bilgi merkez ve/ya danışma hatları oluşturulacaktır.

Kadın

Hayatın her alanında kadınlarına yeteri kadar yer ve önem vermeyen toplumlar akıllarının yarısını kaybetmiş demektirler.

Kadınlarımızın hakları, refahı, sosyal hayatta karşılaştığı engellerin ortadan kaldırılması 2023'teki "Güçlü Toplum" hedefimiz için vazgeçilmezdir. Çünkü kadın hem toplumsal hayatın, hem de geleceği inşa eden ailenin, çocuklarımızın ve gençlerimizin merkez unsurudur.

Toplumlardaki cinsiyetler arası adaletsizlikler tarih kadar eski ve evrensel bir sorundur. Bu sorunu çözmek, toplumun yarısını oluşturan kadınların hak ettikleri gibi konumlanmalarını sağlamak AK Parti iktidarı her türlü ayrımcılığa karşı olduğu gibi, cinsiyet ayrımcılığına da karşıdır.

AK Parti cinsiyet eşitliğinin hukuki düzenlemeler kadar, toplumun tümünü kapsayan bir zihinsel dönüşüme de ihtiyaç duyduğu ön kabulüyle kadınların önündeki "sosyal engelleri" kaldırmak üzere harekete geçmiştir.

"Güçlü insan, güçlü aile, güçlü toplum" anlayışımızla konunun her boyutunda büyük ilerlemeler sağlanmıştır. Bu yaklaşımın somut yansımalarının topluma aktarılmasına önümüzdeki dönemde de devam edilecektir.

Kadın-erkek eşitliğini güçlendirmek amacıyla; Anayasanın 10. maddesinde; "Kadınlar ve erkekler

eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür" hükmü 2010 yılında değiştirilerek "Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz" hükmü eklenmiş ve **pozitif ayrımcılık hukuksal güvenceye kavuşturulmuştur.**

2009 yılı itibariyle Cumhuriyet tarihinde bir ilk gerçekleştirilmiş, TBMM bünyesinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuştur.

9 Ocak 2003 tarihinde "**Aile Mahkemelerinin Kuruluşuna Dair Kanun**" yürürlüğe girmiştir.

25 Mayıs 2010 tarihinde yayınlanan Başbakanlık Genelgesi ile kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlenmesi, iş hayatında ve toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadın istihdamının artırılması amacıyla **Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu** oluşturduk. Cinsiyete dayalı ayrımcılıkların önlenmesi ve uygulamaların takibi çalışmalarına başladık.

AK Parti olarak, kadına karşı şiddetle mücadelede "sıfır tolerans" ilkesini gözetiyoruz. Bu çerçevede aile içi şiddetin, töre ve namus cinayetlerinin engellenmesi için hukuki alt yapıda büyük ilerlemeler sağladık. Toplumsal ve kurumsal bilinç ve duyarlılığı geliştirmek için çalışmalara hız verdik. Nitekim 2005 yılında yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu'nda töre cinayetleri faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması kabul edilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin engellenmesi için "**Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler**" başlıklı **Başbakanlık Genelgesi** yayınlanmış, çok sayıda kurumsal eylem hayata geçirilmiştir.

"Kadının ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Teklifi" Mart 2011 itibariyle TBMM gündemine sunulmuştur. "Ailenin Korunmasına Dair Kanun"da 2007 yılında değişiklik yapılarak Kanunun kapsamı genişletilmiş, 2008 yılında yürürlüğe giren Yönetmelik ile Kanunun uygulama çerçevesi çerçevesi netleştirilmiştir.

Şiddete uğrayan kadın ve çocuklara danışmanlık hizmeti veren ALO 183 hattı ülke genelinde 24 saat hizmet esasına göre çalışmalarını sürdürmektedir. Şiddete uğrayan kadınlara hizmet vermek amacıyla nüfusu 50 bini geçen belediyelere sığınma evi açma yükümlülüğü getirilmiş, SHÇEK, belediye ve il özel idareleri aracılığıyla sağlanan gelişimle **kadın konukevi sayısı 63'e ulaşmış olup, birçoğunun yapım süreci devam etmektedir.**

AK Parti iktidarı olarak, eğitim imkânlarının hakça yaygınlaşması, kız çocuklarının olduğu kadar kadınlarımızın da niteliklerinin geliştirilmesi için çok önemli icraatler yaptık. Dar gelirli annelerin hesabına çocukların eğitim giderlerine destek amacıyla her ay nakdi yardım yatırmaya başladık. Yatırılan miktarı da kız çocukları için daha yüksek tuttuk.

“**Haydi Kızlar Okula Kampanyası**” ile eğitim imkânından yoksun bırakılan 350 bin çocuğumuzu okullu yaptık. “**Ana-Kız Okuldayız Kampanyası**” ile 3 milyon kadının okuma yazma öğrenmesini hedefliyoruz. Bu gayretler neticesinde okuma yazma bilmeyen kadınlarımızın oranı 2000 yılında %19,4 iken, 2009 yılında %11,6'ya düşürülmüştür. Aynı yıllarda yüksek okul ve fakülte bitiren kadın oranı %5,4'ten (üniversitelerde yaşanan başörtüsü sorununa rağmen) %7,3'e yükselmiştir.

Kadınların işgücüne katılma oranı, 2000 yılında kentlerde % 17,2 iken kırsalda % 40,2'dir. 2009 yılına gelindiğinde kent için bu rakam % 22,3'e yükselirken, kırsalda % 34,6'ya geriledi. İktidarımızın 2008 yılında kadın ve genç istihdamını artırmaya yönelik teşvik uygulamasıyla, dünyada yaşanan krize ve işsizliğe rağmen bu verilere ulaşıldı.

Gelir Vergisi Kanunu'nda 2007 yılında yapılan değişiklik ile kadınların ev içinde imal ettikleri ürünleri işyeri açmaksızın kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satışa sunmaları halinde elde edilen gelirleri vergiden muaf tutulmuştur.

Kadınların çalışma hayatına katkısının olması gereken düzeye ulaşması için pek çok destek mekanizmasını oluşturduk. Bu çerçevede iş

Kanunu'nda yapılan düzenleme ile, analık halinde doğum iznini doğumdan önce 8, doğumdan sonra da 8 olmak üzere 16 haftaya çıkardık.

Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına aldık.

Eİ sanatları yapan kadınlara isteğe bağlı sigorta primlerini ödeyebilme imkânı getirdik. Bağımsız çalışan kadınlar için bir ilk olarak sigorta kapsamında emzirme ödeneğini, gebelik halinde 16 haftalık iş göremezlik ödeneğini analık yardımı olarak ödemeye başladık. Sigortalı kadına, (iki çocuğa kadar) her bir çocuk için çalışmadığı 2 yılı dışarıdan ödeme ve sosyal güvence imkânı tanıdık.

2008'de Sosyal Güvenlik Kanunu'nda gerçekleştirilen düzenleme ile kadın sigortalılara doğum nedeniyle çalışmadıkları süreler için borçlanma imkânı sağladık.

Çalışan kadınların iş motivasyonlarını aksatmamak için hamile ve doğum yapan memurlara nöbet ve gece vardiyası muafiyeti getirdik. Babalık iznini 10 güne çıkardık, süt izni süresini artırdık. Ayrıca aile hayatının sorumluluklarının eşler arasında paylaşımını desteklemek amacıyla 24 aya çıkarılan doğum sonrası aylıksız izni, babanın da kullanabilmesinin önünü açtık.

Kadınlara iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle kazanma gücünün %10 ve daha fazla kaybedildiğinin tespiti halinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanıyor.

Çalışan kadınların vefatlarında hak sahibi eş, çocuk ve anne babasına ölüm aylığı bağlanıyor.

Ölüm aylığı alan kız çocukları evlendiklerinde, aldıkları aylıklarının iki yıllık tutarını bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak alabiliyor.

Çocuk sahibi olamayan evli çiftler genel sağlık sigortası kapsamında ücretsiz olarak tüp bebek tedavisinden yararlanma hakkına sahip oldu.

Engelli çocuğu olan anneye 5 yıl erken emekliliğinin yolu açıldı.

Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve yoksulluğun önlenmesi için **mikro kredi** uygulamalarını sivil toplum

ile işbirliği içinde başlattık, yaygınlaştırmaya devam ediyoruz. Böylece kadınlarımız sosyal desteğe muhtaç olmaktan çıkmış, üreten girişimciler haline gelmiştir. Bugüne kadar ülke genelinde 50 ilde, 67 şubede 43 bin dar gelirli kadınıma ve aileleri ile birlikte yaklaşık 210 bin kişiye 82 milyon TL mikro kredi verildi. Teminat ve kefalet olmadan geri dönüş oranı %100'dür.

KOSGEB tarafından girişimcilere yönelik olarak verilen kredilerde kadınlar için daha yüksek miktarlarda üst limit belirleyerek kadınlara pozitif ayrımcılık uyguladık. İstihdam eğitim projeleri ile maddi durumu yetersiz olan kadınların meslek sahibi olmalarına öncülük ettik.

Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yürütülen sosyal destek ve proje desteklerinin %70'ini kadınlarımıza verdik.

Sosyal Destek Programı (SODES) çerçevesinde hedef grubunda kadın olan proje sayısı 2009 yılı için 137, 2010 içinse 1049'ı5'fudur.

“Anne, Baba, Çocuk Eğitimi Projesi” kapsamında aile ile ilgili konularda konferans, panel, kurs, ev ve köy ziyaretleri yoluyla ailelere ulaşıldı. Bu çerçevede “aile içi şiddet, aile planlaması, gençlerin kötü alışkanlıklarından korunması, töre namus cinayetleri, kadına karşı şiddet, çocuk istismarı” gibi konularda eğitimler verildi.

Tüm bu uygulamalar neticesinde “Yaşam Memnuniyeti Araştırmasına” göre işinden memnun olan kadınların oranı 2003 yılında %38,1 iken 2009'da %59,8'e yükseldi. Yani yaklaşık %50 arttı.

Aynı araştırmaya göre hane halkı gelirinden memnun olan kadınların oranı 2003 yılından 2009 yılına % 18,7'den % 31,2'ye yükseldi.

Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım anketi sonuçlarına göre 2005 yılında kadınlarda %8 olan

bilgisayar kullanım oranı 2010'da % 33,2'ye, İnternet kullanım oranı ise % 5,6'dan % 31,7'ye yükseldi.

Kadınların yaşam kalitesinin artırılması, “temel bir insan hakkı” olan sağlık hizmetlerinin kalitesi ile de yakından ilişkilidir. Bunun için kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanmalarına özel bir önem verdik. Bununla ilgili verileri Beyannamemizin “Sağlık” bölümünde detaylı olarak sıraladığımız için burada ayrıca tekrarlamıyoruz.

Kadınlarımız İçin 2023 Hedeflerimiz

Önümüzdeki dönemde de kadınlarımıza yönelik imkân ve fırsat hazırlayıcı tutumumuzu devam ettireceğiz. Çünkü cinsiyet eşitliği yolunda atılan her adım, kadınların elde ettiği her yasal ve sosyal hak, eğitim, sağlık, iş hayatında alınan her mesafe aslında ortak geleceğimizi şekillendirmektedir. Eşitlik kişilerin kadınlık veya erkeklik sıfatlarıyla değil, insanlık sıfatlarıyla ilgilidir.

2023'e giden yolda kadınların toplumsal konumlarının güçlendirilmesi için yeni hedefler belirledik. **AK Parti'nin 2023 vizyonu ile demokratikleşen ve dünya ile bütünleşen Türkiye'de kazanan sadece kadınlar değil, insanlık olacaktır.**

Parlamentodaki kadın milletvekili oranı başta olmak üzere karar alma mekanizmalarındaki kadın sayısı artırılabilecektir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yeni hizmet sunum modelleri ürettik. Kadının saygınlığından hareketle, modern fiziki şartlara sahip kadın konukevlerinde kalan mağdur kadınlarımızın kendi kendilerine yeterli olmaları, hayata daha sağlam tutunabilmeleri için daha geniş istihdam imkânları oluşturacağız.

Çocukları ile birlikte yalnız yaşayan annelere, yaşamlarını çocuklarından ayrılmadan daha güvenli ve sağlıklı olarak sürdürebilmeleri için barınma öncelikli “Stüdyo Evler” ile birlikte her türlü sosyal desteği temin edeceğiz.

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanarak kadınların sosyal hayatın içinde hak ettikleri yere gelmeleri yönündeki kararlılığımız devam edecektir. İlköğretim ve ortaöğretimde tüm kız ve erkek çocukların okula devamını sağlayacağız. Kız çocuklarının orta öğretime geçiş oranlarını artıracacağız.

Kız çocuklarımızın orta ve yükseköğrenime geçiş oranlarını artıracacağız.

Gelecek dönemde kadın girişimcileri özel bir programla destekleyeceğiz. Kadınlarda işgücüne katılma oranı, 2010 yılındaki yüzde 27,7 seviyesinden 2023 yılında yüzde 35 seviyesine yükselecek.

Özellikle çocuk bakım hizmetlerinin maddi açıdan karşılanabilir hale getirilmesi ve yaygın şekilde sunumunun işverenlerin üzerindeki yükün azaltılmasının kadın istihdamını artırıcı bir rol oynayacağına inanıyoruz. Bu sebeple, kayıt içinde çalışan kadınlarımızın istihdamda kalmalarını sağlamak amacıyla, **çocuklarını kreşe gönderen kadınlarımıza çocuk bakım ve eğitim teşviği vereceğiz.** Böylece, hem kadın istihdamını artıracacağız, hem de okul öncesi eğitimini destekleyeceğiz.

Destek programlarında kadın girişimcilere yüzde 10 oranında pozitif ayrımcılık yapacağız. Başarılı yeni işletmelerin kurulması için 750 adet girişimcilik eğitim programı ile 15 bin girişimci adayına eğitim verilecektir. 1000 yeni girişimciye 20 milyon TL destek sağlanacaktır. Yeni girişimcilere iş ortamı sağlamak üzere 15 yeni İş Geliştirme Merkezi kurulacaktır.

Gençlik

Gençlerimiz bugünün dinamosu, yarının ise güvencesidir. Gençlik, milletlerin sahip olduğu en büyük hazinedir. Ülkemiz, bu hazineye diğer ülkelere kıyasla fazlasıyla sahiptir. Ülke nüfusumuzun % 52'si

otuz yaşın, % 34'ü ise yirmi yaşın altındadır. Mevcut bu durum, şüphesiz ki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gıpta ile baktığı ve elde edebilmek için birçok şeyi feda edebilecekleri bir tablodur.

İnsanı odak alan AK Parti, gençlerimizin hem aile içinde, hem yaşadıkları çevrede, hem okullarda ve sosyal mekânlarda iyi yetişmeleri, bilinçli birey olmaları, kültür ve spor ile hem iç, hem de dış varlıklarını zenginleştirmek için pek çok işler yaptı.

AK Parti, Türkiye'nin dinamik gücünü temsil eden gençliğimizi, ülkemizin kalkınması ve gelişmesi hususunda önemli bir kaynak olarak görmektedir.

AK Parti, 2002 yılından itibaren gençliğimize siyasi, sosyal, ticari ve kültürel hayatın içinde kendilerini ifade edebilme imkânlarını sağlamak için birçok gençlik projesini hayata geçirmiştir.

Hedefimiz; iyi eğitilmiş, kültürlü, özgüvenli ve sorumluluk sahibi bir gençliği 2023'ün güçlü toplumunun merkezine yerleştirmektir.

Ülkemiz gençliği için yaptıklarımızın başlıcalarını sıralayalım:

Seçilme yaşını 25'e düşürerek gençlerin siyasete daha fazla katılımının önünü açtık.

Eğitimde fırsat eşitliği oluşturmak, dar ve sabit gelirli aile çocuklarını devletin sağladığı imkân ve fırsatlarla eğitilmiş ve meslek sahibi insanlar yapmak AK Parti'nin en çok önem verdiği meseleler olmuştur.

Üniversiteye giriş sınavlarında uygulanan katsayı adaletsizliğine son verdik.

Yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme, burs ve kredi imkânlarıyla ilgili olarak verilen mukayeseli bazı veriler bu alandaki farkı net biçimde ortaya koymaktadır:

	2002	2011	Artış %
Aylık Burs/Kredi miktarı	45 TL	240 TL	% 430
Amatör milli sporculara normalin 3 katı karşılıksız burs verilmesi	0	4366 kişi (Aylık 720 TL)	
Üniversiteye giriş sınavında her alanda ilk 100'e giren öğrencilere normalin 3 katı karşılıksız burs verilmesi	0	3111 kişi (Aylık 720 TL)	
Sabah kahvaltısı ve akşam yemeğine devlet katkısı	50 krş.	5 TL	% 950
Yurtkur Bütçesi	494 milyon TL	3,4 milyar TL	% 532
Yatak Kapasitesi	188.187 (çoğu ranzalı)	248.973 (çoğu karyolalı)	
ISO 9001 Kalite Belgesi Alan Yurt Sayısı	0	31	

2002'ye kadar gençlere kredi ve bursları 3 ayda bir ödeniyordu. İktidarımız döneminde aydan aya ödenmeye başlandı.

2003'ten bu yana müracaat eden her üniversite öğrencisine burs veya öğrenim kredisi verdik.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun kuruluş tarihi olan 1962 yılından 2003'e kadar daha önce verilen kredilerden sağlanan geri dönüşüm sadece 27,4 milyon TL iken; 2003-2011 tarihleri arasında sağlanan geri dönüşüm 2,7 milyar TL olmuştur.

Yurt dışındaki üniversitelerde okuyan gençlerimize de kredi ve burs verilmesi, ayrıca öğrencilerimizin yoğun bulunduğu yurt dışındaki şehirlerde yurt inşası, satın alınması veya kiralanmasını sağlamak için 6082 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir.

Öğrencilerimiz için 174 yeni yükseköğretim yurdu

yaptık. 2002'de 188 bin olan yatak kapasitesini 2010 yılında 249 bine çıkardık. Bütün yurt ve yuvalarda ücretsiz İnternet erişimi uygulamasını başlattık.

Üniversite öğrencilerinin burs miktarını 2002'ye göre % 433 oranında artırarak, 45 TL'den bugün 240 TL'ye yükselttik. Yüksek lisans öğrencilerine verilen krediyi 480 liraya, doktora öğrencilerine verilen krediyi ise 720 liraya çıkardık.

Yükseköğrenim kredisi kullanan öğrenci sayısını **ikiye katladık**, 450 binden 1 milyon kişiye yükselttik.

İşsizliğin önlenmesi ve nitelikli eleman yetiştirme için mesleki eğitime yılda 270 milyon TL bütçe ayırdık.

Yurtdışı eğitim ve değişim programlarından yararlanan öğrenci sayısını artırdık.

Üniversitelerden terör suçundan hüküm giyenler hariç, her ne sebeple olursa olsun ilişkisi kesilen yaklaşık

800 bin kişinin genel af düzenlemesi ile 4 yıllık lisans eğitiminin yanı sıra, ön lisans ve lisansüstü eğitime devam etme imkânını sağladık. Böylece tarihin en büyük öğrenci affını çıkardık.

15-18 yaş arasındaki gençlerin velilerinin izniyle dernek kurabilmeleri sağlandı.

Gençlik faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescilini yaptıran dernekler, 2002'de 125 iken 2010'da 585'e ulaştı. Yani 5 kat arttı.

Zorunlu askerlik süresi 18 aydan 15 aya, yedek subay askerlik süresi 15 aydan 12 aya, kısa dönem askerlik süresi 8 aydan 6 aya indirildi.

2002-2010 yılları arasında 55 yeni Gençlik Merkezi açtık, böylece toplam Gençlik Merkezi sayısı 157'ye ulaştı. 2002'de 20 bin olan Gençlik Merkezleri üye sayısı 10 kattan daha fazla artarak 2010'da 286 bini geçti.

628 adet spor salonu ve 104 adet çok amaçlı salonu tamamlayarak hizmete soktuk.

Genç girişimcilerin sermaye şirketlerine ilk defa vergi muafiyeti sağladık.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 2009 yılında başladığı "100 Genç Girişimciye 100 Bin Lira Hibe Desteği" programını başlattık.

Genç girişimcilere şirket kurma masrafları ve diğer harcamaları için 27 bin TL hibe desteği veriyoruz.

İŞKUR tarafından verilen kurslara katılan kursiyerlerin 15 günlük SSK primlerini karşılıyoruz. Ayrıca kursiyer başına 260 TL ücret ödüyüz.

Erkek çocukların öğrenci olmaları halinde 25 yaşına kadar, kız çocukların ise evlenene veya işe girene kadar sağlık hak sahipliğinden faydalanmalarını sağladık.

Gençlik İçin 2023 Hedeflerimiz

AK Parti olarak, bugüne kadar gençliğimiz ile ilgili

yaptığımız tüm çalışmalarını daha da ileri bir aşamaya taşıyacağız.

Cumhuriyetimizin 100. yılında gençliğimiz, ülkemizi muasır medeniyetler seviyesine ulaştıracak bilince, tarihinden aldığı güç ile insanlığa ve ülkesine huzur, barış, refah ve kardeşlik getirecek. Dünyanın yaşatmakta güçlük çektiği erdem bilincini gençlerimiz sergileyecek. Bölgesinde örnek olan lider Türkiye'yi, örnek gençlerimiz inşa edecek.

2023 yılına daha etkin, girişimci, donanımlı, ahlâklı, evrensel değerler ile kendi tarihinden aldığı değerleri harmanlamayı bilen bir gençlikle gireceğiz. Ülkemizi yarınlara taşıyacak olan bu ülkenin gençliği, bölünmez vatan toprağının üstünde ve bayrağının altında yaşayan her bir insanının farklılıklarını kendisi için birer zenginlik olduğunu bilen bir gençliktir.

AK Parti olarak, teknolojiyi iyi kullanabilen, kendi diline hâkim, en az bir yabancı dili iyi konuşabilen, gelişime açık, yaratıcı fikirlere sahip bir gençliği yetiştirmek için her türlü politika ve faaliyetleri hedefliyoruz.

2023 yolunda, gençliğimizin bir medeniyet düşüncesine ve tasavvuruna sahip olarak yetiştirilmesine, kâbiliyetlerinin heba edilmemesine ve geleceğe ilişkin endişelerinin asgariye indirilmesine yönelik çalışmalar yapacağız.

Gençliği siyasetin paydaş kitlesi haline getirdik. Böylece gençler anayasal haklarına kavuştu.

Ülke gençliğine özgü ve daha yoğun bir hizmet sunacak bir Gençlik Ajansı kuruyoruz. Altyapısı, kurum kimliği, görev, yetki ve sorumlulukları belirlenen Gençlik Ajansı proje destek ve geliştirme çalışmalarıyla dünya gençliğiyle bilimde rekabet edecek, kültür-sanatta örnek ve sosyal konularda öncü olacak bir gençliği meydana çıkarmak için görev ifa edecektir.

Gençler karar alma mekanizmalarında daha aktif rol alacaktır.

Gençliğin sivil toplum örgütlerine üyeliğini teşvik edeceğiz.

Gençlerin, toplumsal karar mekanizmalarına daha

etkin katılımının sağlanması için hukuki, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel çalışmalar yapacağız.

Gençlerin ilgi, istek, ihtiyaç ve sorunlarını belirlemek ve bu doğrultuda öneriler geliştirmek amacıyla dört yılda bir Gençlik Şûrası düzenleyeceğiz.

Gençlik merkezlerini yaygınlaştıracamız. Bu merkezlerde gençlerin kendi projelerini hayata geçirmelerini teşvik edeceğiz.

Barınma ve yurt sorununun çözümünde TOKİ ile yapılan işbirliğinin yanında özel yurtları destekleyecek ve öğrencilerimize ucuz barınma imkânı sağlayacağız.

2023 yılında Kredi ve Yurtlar Kurumu bünyesindeki yurtlarımızda 600 bin kişilik kapasite hedefliyoruz.

Tüm yurtlarda tek kişilik veya 3 kişilik odalara geçiyoruz.

Özellikle tatil beldelerindeki yurtlarımız, yaz aylarında gençlerimizin çok daha ucuz tatil yapmaları için tahsis edilecektir. Bu yurtlarımızın yaz aylarında Avrupa'daki "youth hostel" benzeri üyelik sistemi ile çalışması temin edilecektir.

Gençlerin kendilerini ilgilendiren konularda hızlı ve doğru bilgilere ulaşabilmeleri için "gençlik bilgilendirme noktaları" kuracağız.

Meslek okullarını ve mesleki eğitim merkezlerini daha da verimli ve etkin hale getireceğiz. Sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü böylece temin edilecek ve istihdamın önündeki mevcut bir takım engeller aşılanacaktır.

İlk defa istihdam edilen kadın ve gençler için işverenin ödeyeceği sosyal güvenlik primini 3 yıl süreyle almayacağız.

Gençlerin kariyer planlamasına yönelik hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.

Üniversiteler ve meslek kuruluşları ile işbirliği içinde gençler için "iş kurma ve geliştirme merkezleri" kuracağız.

"Gençler işadamı oluyor" ve "proje getir, girişimci ol" programı ile gençlerin kendi işlerini kurmalarını

özendirerek istihdamı artıracamız. Böylelikle girişimci bir gençlik ekonomik olarak ta Türkiye'nin gelecek umudu olacaktır. "İş bulamadım" şikayetinden çok, "iş kuramadım" diye arayış içinde olan bir anlayışı teşvik ediyoruz.

Üniversiteler, özel sektör ve kamu kurumları arasında işbirliklerini teşvik ederek üniversite öğrencilerinin teori ile pratiği bir arada görüp uygulayabilecekleri ortamlar oluşturacağız.

Gençlik sorunlarının yerinde tespitinde ve etkin çözümünde yerel yönetimlere (valilik ve belediyeler) daha fazla inisiyatif vereceğiz.

Hüküm giymiş veya dışlanmış ve madde bağımlılığı olan gençleri topluma kazandırmak için bugüne kadar yaptığımız rehabilitasyon ve eğitim faaliyetlerini yaygınlaştırılacaktır.

Gençlerin uluslararası kurum ve kuruluşlarda görev alma ve tecrübe edinmeleri için gerekli çalışmalar yapacağız.

Gençlerin spor ve sanatsal aktivitelerden daha yaygın bir biçimde yararlanması için gerekli koşullar oluşturulacak ve bütün illerde gençlik ve kültür merkezlerinin sayısı yeterli hale getirilecektir.

İstihdamda ve eğitimde olmayan genç nüfusun oranını yüzde 20'ye düşüreceğiz.

Spor

Spor sadece bir boş zaman değerlendirme aracı değil, sosyalleşmenin ve sağlıklı bir toplum olmanın çok önemli bir aracıdır.

Toplumumuzun bütün katmanlarının spor ile tanışması, spor faaliyetlerine aktif olarak katılması yönünde büyük yatırımlar yaptık. Çocuklarımızın, gençlerimizin, yaşlılarımızın, kadın-erkek demeden bütün vatandaşlarımızın spor yapabilmesi için büyük, yaygın ve çeşitli spor tesisleri açtık.

Her alanda olduğu gibi, spor alanında da Türkiye, her geçen gün dünyadaki etkinliğini artırmaktadır.

AK Parti iktidarında ülkemiz artık dev uluslar arası spor organizasyonlarının önemli adreslerinden biri haline geldi. Bazılarını sıralayalım:

- 2005 Dünya UNIVERSIADE Yaz Oyunları, İzmir
- Formula 1 organizasyonu (2005'ten bu yana)
- 2010 Dünya Basketbol Şampiyonası / 28 Ağustos-12 Eylül
- 2010 Büyükler Dünya Halter Şampiyonası/ 17-30 Eylül Antalya
- 2010 Avrupa Yol Bisikleti Şampiyonası/ 15-18 Temmuz Ankara
- 2010 Dünya Deniz Küreği Şampiyonası/ 22-25 Ekim İstanbul
- 2010 Dünya Üç Bant Bilardo Şampiyonası/ 15-19 Şubat-Antalya
- 2010 Atıcılık Trap Skeet Dünya Kupası Finali/16-23 Eylül-İzmir
- 2010 Sezonu Dünya Ralli Şampiyonası, Rally Of

Turkey/ 15-18 Nisan-İstanbul

2011 Dünya UNIVERSIADE Kış Oyunları/ 27 Ocak-6 Şubat Erzurum.

UNİVERSIADE Kış Olimpiyatları Erzurum'da büyük bir başarıyla düzenlendi. Dünya çapında ülkemizin ismi bir kez daha öne çıktı.

Yunanistan'ın ekonomik nedenlerle yapamadığı 2012 Üniversite Oyunları ülkemizde Mersin ilimizde yapılacak.

İstanbul, 2012 Dünya Spor Başkenti olarak belirlendi.

Uluslararası spor organizasyonlarının bir de spor turizmi boyutu vardır. Turizm alanlarında çok ciddi bir çeşitliliğe ulaşan Türkiye, spor turizminde de önemli bir yere gelecektir.

Spor alt yapısı ve spor alanında sağlanan imkân ve gelişmelerle ilgili olarak aşağıdaki veriler, AK Parti iktidarının sporu tabana yayma ve sportif faaliyetlere verdiği önemin göstergesidir.

	2002	2011
Lisanslı sporcu sayısı	278 bin	2.7 milyon (MEB, Futbol Federasyonu dahil)
Spor Kulübü Sayısı	6035	10.498
Nakdi Yardım Yapılan Spor Kulübü Sayısı	17	1.201
Ülkemizde gerçekleştirilen uluslararası spor faaliyetleri sayısı	305 (1995-2002)	773 (2002-2011)
Uluslararası Müsabakalarda Kazanılan Madalyalar	1481	2549 (2010)
Spor tesisleri için ayrılan kaynak	62 milyon TL	389 milyon TL
Gençlik Spor Genel Müdürlüğü Bütçesi	193 bin TL	1 milyon TL
Gençlik Hizmetleri Bütçesi	1,2 milyon TL	20 milyon TL
Gençlik Merkezi Sayısı	102	157
Gençlik Merkezi Üye Sayısı	20 bin	288 bin
Gençlik Kamplarına Katılım Sayısı	2709	7179
Gençlik Kulübü Sayısı	59	585

2002-2010 sürecinde sporcuya kapalı hantal tesisler yapmak anlayışından, sporun yapıldığı veya yapılacağı her yere modern tesisler kurmak anlayışına geçildi.

AK Parti olarak 2002'den bu yana tesis sayısını % 500 artırdık. 2003-2011 arasında yepyeni 152 spor tesisini tamamladık ve halkımızın hizmetine sunduk.

2002 yılından bugüne sporun tesisleşmesi için ayrılan kaynak % 600 oranında artırıldı. Artan bu bütçe ile 8,5 yıla 152 spor tesisi sığdırılırken, kullanılmayacak kadar eski, hantal ve atıl spor tesisleri de modernize edildi.

İktidarımızın 8,5 yıllık icraatında 2003'ten önce temeli atılan ve çoğu kendi haline terk edilen 114 tesisi tamamladık.

Nüfusu 10 binin üzerinde olan tüm ilçelere belli bir program dahilinde kapalı spor salonu yapıyoruz.

Antalya, Bursa-Osmangazi, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne-Keşan, Elazığ, Gaziantep-Şehitkâmil, İstanbul-Arnautköy, Hatay-İskenderun, Giresun, Trabzon, İstanbul-Esenler, İstanbul-Yakacık, İstanbul-Sultanbeyli, İzmir-Narlıdere, Kahramanmaraş, Kayseri, Kırıkkale ve Manisa-Salihli'ye olimpik yüzme havuzları yaptık.

Mahalli idarelerin 1005 tesis projesine genel bütçeden 60 milyon TL destek verdik.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün kurulduğu 1938 yılından bu yana yapılan toplam spor tesisleri yatırımının daha fazlasını 2 yıl içerisinde sadece Erzurum'a yaparak yatırım rekorlarını altüst eden çalışma azmimiz, olimpiyat yapma kararlılığımızı perçinledi.

8,5 yıllık yatırım seferberliğinin bir sonucu olarak Sinan Erdem Spor Salonu'nu İstanbul'a kazandırdık. Ankara'da Ankara Spor Salonu'nu halkımızın hizmetine sunduk. Bir yandan Trabzon, Diyarbakır, Antalya ve Erzurum'a 5 bin ve 7 bin kişilik spor salonları yapımı devam ediyor.

Yatırım hızımıza en somut örnek, 2002 yılında 2 adet olan atletizm sahası sayısını bugün 38'e çıkarmış

olmamızdır. Yani **tam 19 kat artış sağladık.**

Avrupa ve dünyanın gözdesi olan futbol takımlarını ağırlayıp gururla konuk edebileceğimiz Seyrantepe Stadyumu hizmete girdi.

Artvin ve Şırnak illerimizde şehir merkezinde kapalı spor salonu yoktu. Bu illerimiz spor salonlarına kavuşturuldu. Böylelikle kapalı spor salonu bulunmayan il merkezimiz kalmadı.

2002 yılından bu yana lisanslı sporcu sayısını % 1000 oranında artırdık.

Ülkedeki ve yurtdışındaki gençliğimizi içine alan birçok faaliyet gerçekleştirdik. Gençler arasında Gönül Köprüleri kurmaya çalıştık.

2004 Atina Olimpiyatları'nı madalya rekoruyla geçtikten sonra, 2008 Pekin Olimpiyatlarını sporcu ve branş sayısında katılım rekoru kırarak tamamladık.

Daha önce katıldığımız üniversite oyunlarının tamamında sadece toplam 4 madalya alabilmişken, İzmir'deki UNIVERSIADE'da toplam 27 madalya kazandık.

Dünya Basketbol Şampiyonası'nda Amerika ile final oynayan dev adamlarımız, dünya çapında ses getirirken ardında büyük bir hayranlık bıraktı.

Atletizmde, halterde, güreşte, okçulukta, voleybolda, engelli sporcuların branşlarında Avrupa ve dünya çapında altın madalyalara uzandığımız şampiyonluk yıllarında 2010 yılı tüm branşlarda en fazla madalya kazandığımız yıl oldu.

4366 amatör milli sporcumuza aylık kredi miktarının 3 katı (yani 2011'de 720 TL) karşılıksız burs veriyoruz.

Daha önce ülkemizde mevcut olmayan 42 Spor Lisesi açtık. Çocuklar ilkokuldan itibaren yönlendirilerek Spor Liselerine devam etmekte, hem eğitimlerini sürdürmekte, hem de sporcu olarak yetişmeleri sağlanmaktadır.

GAP ve DAP illerinde 2008'den beri uygulanan Sosyal Destek Programı (SODES) çerçevesinde de 1000'den fazla spor faaliyeti desteklendi. Bu kapsamda oyun

sahası, çocuk parkı, spor merkezi vb. tesisleri halkımızın hizmetine sunduk. Bu faaliyetlere on binlerce insanımız katıldı.

Sporda 2023 Hedeflerimiz

2023 Türkiye'si, vatandaşlarının spor ile zindeleştigi, sağlıklı bireylerden oluşan bir toplum olacaktır. Aynı zamanda uluslararası spor organizasyonlarının belli başlı adreslerinden birisi haline gelecektir.

2023'te spor tesisi olmayan ilçe kalmayacak.

2023'e kadar Yaz ve Kış Olimpiyatlarına Türkiye'nin ev sahipliği yapmasını hedefliyoruz.

2023'te 10 milyon lisanslı sporcu hedefliyoruz.

2023'te yüzme havuzu olmayan il kalmayacak.

2023'ten önce büyükşehirler başta olmak üzere tüm illerimize çok işlevli stadyumlar kazandıracacağız.

Ülkenin her yanında, herkes için, yürüyüş mesafesinde spor tesisleri inşa edeceğiz. Tüm okulların beden eğitimi derslerini profesyonel, modern ve dört mevsim kullanılabilen bu tesislerde yapabilmelerini sağlayacağız.

2023 sürecinde ev sahipliği yapmak için yoğunlaşacağımız hedeflerimiz: Avrupa Futbol Şampiyonası, Dünya Gençlik Olimpiyatları ve Erzurum'a Kış Gençlik Olimpiyatları ile Dünya Kış Olimpiyat Oyunları'nı kazandırmaktır. Nihai organizasyon hedefimiz ise 2020 veya 2024 yılında İstanbul Dünya Yaz Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları'na ev sahipliği yapmaktır.

2023'e kadar engelli genç ve sporcularımıza yönelik uluslararası organizasyonları Türkiye'de yapacağız.

Spor eğitimini okul öncesine yaygınlaştıracak ve çocuklarımızın eğitim alırken farklı spor branşlarıyla uğraşmasını sağlayacağız.

Spor yapma kültürünü benimsemiş, seyirci olmanın ötesine geçerek sporu gündelik hayatının bir parçası haline getirebilmiş nesiller yetişecek.

4-8 yaş arası çocukları yetenek taramasından geçirerek uygun spor dallarına yönlendireceğiz.

Başarılı sporculara tanınan burs imkânlarını artıracak ve eğitime erişimi için kolaylıklar sağlayacağız.

Kamu kurumlarına, okullara ve üniversitelere ait spor tesislerinin önemli bir kısmını halkın kullanımına açtık. Kamuya ait tüm tesisleri halkımızın hizmetine sunacağız.

Sosyal Güvenlik

Güçlü toplum, insanların bugününü de geleceğini de güvence altına alan toplumdur.

Çalışanını kollayan, çalışamayanını gözetken bir devlet, gerçek sosyal bir devlettir.

AK Parti sosyal güvenliği temel bir hak olarak gördüğü için bu alanda da dev reformları hayata geçirdi.

Emeklilik ve Genel Sağlık Sigortasında devrim yaptık. Kasım 2002'de AK Parti olarak Acil Eylem Planı çerçevesinde öngördüğümüz tüm nüfusu ve tüm riskleri güvence altına alan ve sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturma hedefimizi gerçekleştirdik.

Üç ayrı sosyal güvenlik kurumunu tek çatı altında topladık.

Nüfusun tamamına eşit, kolay ulaşılabilir ve kaliteli sağlık hizmetini hedef alan genel sağlık sigortası sistemini oluşturduk.

Sosyal güvenliğin kapsamını genişlettik.

Çalışanlar arasında norm ve standart birliğini sağladık.

Nimet-külfet dengesi ilkesi çerçevesinde mali olarak sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturduk. Bu reformla ve takip eden düzenlemelerle vatandaşlarımızın gerek genel sağlık sigortası ve gerekse emeklilik alanında karşılaştıkları sorunları çözüme kavuşturduk.

Genel Sağlık Sigortası ile dünyanın en kapsamlı ve en kolay erişilebilir sağlık hizmeti sunan

ülkelerden biri olduk. Bağımsız çalışan sigortalılar için ilk defa iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile analık sigortasını getirdik.

Bağımsız çalışan sigortalılar, bir gün dahi prim borcu olsa sağlık yardımlarından yararlanamıyorlardı. Bu uygulamayı kaldırarak 60 güne kadar prim borcu olanların genel sağlık sigortasından yararlanabilmelerini sağladık.

Sağlık yardımlarından yararlanabilmek için bağımsız çalışan sigortalıların 240 gün ve hizmet akdiyle çalışan işçilerin kendileri için 90 gün, aile bireyleri için 120 gün prim ödeme şartı bulunmaktaydı. Biz bu süreyi sadece 30 güne indirdik.

İsteğe bağlı sigortalıları, 18 yaşını doldurmamış çocukları ve herhangi bir sosyal güvencesi bulunmayan vatandaşlarımızı ilk defa genel sağlık sigortası kapsamına aldık.

Çırakları, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrencileri, stajyer avukatları ve mesleki öğrenim gören öğrencileri staj esnasında Genel Sağlık Sigortası kapsamına aldık.

Vatandaşlarımıza artık acil hallerde istedikleri hastanelere gidebilme ve buralarda herhangi bir ücret ödemeksizin tedavilerini yaptırabilme imkânını getirdik.

Vatandaşlarımızın trafik kazalarıyla ilgili tedavi giderlerinin tamamını, sigortalı olup olmadıklarına bakmaksızın, herhangi bir bürokratik işlem ve sorguya tabi olmaksızın karşılamaya başladık.

Böbrek yetmezliği olan diyaliz hastası vatandaşlarımızın diyaliz merkezlerine gitmeden evlerinde tedavi olmalarına imkân sağladık.

Sağlık karnesi kullanımı uygulamasına son verdik. Vatandaşlarımız artık elektronik ortamda TC Kimlik numarası ile sağlık hizmetlerinden yararlanıyorlar.

Doğuştan engelli olan veya ilk defa Bağ-Kur'a kayıt olduğu tarihten önce geçirdiği bir kaza veya hastalık sonucu çalışamaz duruma düşen Bağ-Kurlu vatandaşlarımız 25 yıl prim ödeyerek, 60 yaşında

emekli olabilmekteydi. Yaptığımız değişiklikle bu durumdaki vatandaşlarımız için yaş şartı kaldırılmış ve prim gün şartı da engellilik derecelerine göre 11, 12 ve 13 yıl olarak belirlenmiştir.

Erken doğum yapan kadın çalışanlarımız, doğumdan önce kullanmadığı iznini doğum sonrasında kullanabilecekler. Erken doğum yapmış olan kadınlara, doğum sonrası izin sürelerine ilave edilen süreler için ayrıca geçici iş göremezlik ödeneği alma imkânı verdik.

Emekli maaşlarında tüm imkanlarımızı zorlayarak ciddi artışlar sağladık. En düşük devlet memuru maaşı, 2002 yılında 377 TL idi. Biz bunu 2011 Ocak ayında nominal olarak yüzde 149, reel olarak 16 oranında bir artış yaparak 936 TL'ye çıkardık. En düşük maaş alan SSK işçisi emeklimizin maaşını nominal olarak yüzde 204, reel olarak yüzde 43,4 oranında artırdık. En düşük maaş alan SSK tarım işçisi emeklimizin maaşında ise nominal olarak yüzde 226, reel olarak yüzde 53 oranında bir artış yaptık. Bağkur emeklimiz 2002 yılında 149 TL maaş alıyordu. Biz bunu 2011 Ocak ayı itibarıyla nominal olarak yüzde 326, reel olarak ise yüzde 99 oranında artırdık. Bağkur tarım emeklimiz 2002 yılında 65 TL maaş alırken, 2011 itibarıyla nominal olarak yüzde 619, reel olarak 236 oranında bir artış yapıldı; bugün 473 TL maaş alıyor.

Sosyal güvenlik kapsamını genişlettik. Bugün nüfusumuzun yüzde 83'ü sosyal güvenlik kapsamına alındı. Yeşil kartlı vatandaşlarımızı da dâhil ettiğimizde sağlık hizmetlerinden yararlanan nüfusumuzun oranı yüzde 96'ya ulaştı.

Emeklilerimizin aylıklarını alırken çektikleri banka kuyruğu çilesine son verdik. Artık Kurumdan aylık alan tüm emekli ve hak sahipleri gelir veya aylıklarını PTT ve 22 banka aracılığı ile alabilmektedir.

Ayrıca talepte bulunan emeklilerimize aylıklarını evlerinde alabilme kolaylığını getirdik. Bu şekilde vatandaşlarımıza geniş bir tercih seçeneği sunduk.

Bağımsız çalışan sigortalılar için basamak sistemini kaldırdık. Prime esas kazancın alt ve üst sınırı arasında olmak kaydıyla sigorta primine esas kazancın beyan

edilmesi uygulamasını başlattık.

Bağımsız çalışan sigortalılar için yüzde 40 olan prim oranını, yapılan işin riskine göre değişecek şekilde, yüzde 33,5-39'a indirdik.

Tarımda kendi nam ve hesabına çalışan sigortalılar ile köy muhtarları için düşük miktarda prim ödeyerek sigortalı olmaları imkânı getirdik.

Sosyal güvencesi bulunmayan tarım işçilerimizi sosyal güvenlik kapsamına aldık. Böylece, bu vatandaşlarımıza sağlık hizmeti, emeklilik, iş kazası ve meslek hastalığı haklarından yararlanma imkânı sunduk.

Bağımsız çalışan tarım sigortalılarımıza, başka bir işte çalışmaları halinde, oda kayıtlarını sildirmeden yeni durumlarına göre sigortalı olabilme fırsatı sunduk. Ayrıca, Oda kaydı bulunan 65 yaşı dolduran tarım sigortalılarının talepte bulunmaları durumunda oda kaydı devam etse dahi sigortalılıklarını sona erdirebilme imkânı sağladık.

12 Eylül mağdurlarına sigorta primleri hazine tarafından ödenmek suretiyle geriye dönük borçlanarak emekli olmaları fırsatını verdik.

Sanatçılarımıza daha kolay şartlarda emekli olabilme imkânı getirdik.

Aynı durumda olan şoförlerimizin de mağduriyetini giderdik. Artık onlar da daha kolay şartlarda sigorta primi ödeyerek emekli olabilecekler.

Bağ-Kurluların yetim kız çocuklarına da evlenmeleri halinde aldıkları aylıkların 24 katı tutarında evlenme yardımı yapmaya başladık. Bu kapsamda 2010 yılında çeyiz parası olarak en düşük 8.400 TL ödedik.

Ay içinde 30 günden az çalışan sigortalılara ve sigortası yatmayan çalışanlara, bu eksik sürelerini, herhangi bir süre sınırı olmaksızın borçlanabilme imkânı getirdik. Ayrıca, kısmi süreli çalışanların sigortalılıklarını 9000 günden 7200 güne düşürerek daha kısa sürede emekli olmaları imkânını verdik.

Eİ emeği ile yaptıkları ürünleri satan ev

kadınlarımızı da isteğe bağlı sigortalı olarak sosyal güvenlik kapsamına aldık.

Engelli çocuğu bulunan tüm annelerimize, bakıma muhtaç engelli çocuğu bulunan kadınlara, beş yıl daha erken emekli olabilme fırsatı tanıdık.

Sosyal Güvenlikte 2023 Hedeflerimiz

2023 yılında tüm vatandaşlarımızı sosyal güvenlik ve genel sağlık sigortası kapsamına alan; hiç kimsenin gelecek endişesi olmadan, sağlıklı, huzurla ve güvenle yaşadığı; aynı zamanda sürdürülebilir, etkin ve verimli hizmetler sunan bir sosyal güvenlik sistemi tasavvur ediyoruz. Böyle bir vizyonu gerçekleştirmek için, önümüzdeki dönemde;

Elektronik arşiv sistemine geçerek vatandaşlarımızın emeklilik ve sağlık işlemlerini çok daha hızlı bir şekilde sunacağız.

Primi devlet tarafından karşılanacak sosyal güvencesiz vatandaşlarımızın gelir tespitini, ilgili kurumlarla veri paylaşımı yaparak elektronik ortamda gerçekleştireceğiz. Böylece işlemleri daha süratli bir şekilde tamamlarken, usulsüzlüklerin ve suiistimallerin önünü keseceğiz.

Belirli bir dönem boyunca çalışma ve sosyal güvenlik mevzuatına uyduğu tespit edilen, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alan ve kayıt dışı işçi çalıştırmayan işverenlerimiz için bu durumlarını gösteren ve ödüllendiren düzenlemeler yapacağız.

Belirli bir süre primlerini düzenli ödeyen işverenlerimize ödedikleri süreler ile orantılı prim teşvikleri getireceğiz.

İşçilerimizin gerek çalışma alanında, gerekse sosyal güvenlik alanında karşılaştıkları sorunları en hızlı bir şekilde çözebilmek ve işçi ve işverenlerimize daha iyi hizmet sunabilmek amacıyla kurumlar arası koordinasyonu sağlayarak ortak bir veri tabanı oluşturacağız.

İlgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla elektronik ortamda bilgi ve veri paylaşımı yapılarak denetimlerin etkinliği ve sayısı artırılarak kayıt dışılıkla daha kararlı

bir şekilde mücadele edeceğiz.

Sosyal güvenlik kapsamında olan nüfusumuzun oranını yüzde 83'ten yüzde 100'e çıkaracağız.

Çalışanların emekli olduklarında oluşabilecek gelir kayıplarını en aza indirmek amacıyla tamamlayıcı emeklilik sistemleri çeşitlendirilerek geliştirilecektir. Halen yüzde 9 olan tamamlayıcı emeklilik sistemlerine kayıt olmuş çalışan nüfus oranının yüzde 30'a ulaşması hedeflenmektedir.

Sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengeleri açısından oldukça önemli olan aktif-pasif oranını 1,8'den 2,5'e çıkaracağız.

Sosyal güvenlik sisteminin finansman açığının GSYİH'ya oranını yüzde 2'nin altına düşüreceğiz ve sürdürülebilir bir finansman yapısı kuracağız.

Sosyal güvenlik ve sağlık politikaları ekonomi, istihdam ve sosyal yardım politikalarıyla uyumlu şekilde yürütülmeye devam edeceğiz.

Gerçekleştirilen köklü reformlar ve önümüzdeki dönemde yapılacak sonuç odaklı çözümler yoluyla karşılaşılan sorunları hızla ve etkin bir şekilde çözerken, gelecek nesillerin beklentilerini de karşılayacak, güvenli ve sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemini yerleştireceğiz.

Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destekler

Anayasamızda devletimiz “demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti” olarak tanımlanmaktadır.

İktidarımıza kadar maalesef “sosyal devlet” olma özelliği büyük çapta sözde kalmıştır.

Dar gelirli ailelere ve bireylere hükümetlerimiz döneminde uzatılan devletin şefkat eli, muhaliflerimizce “sadaka kültürü” olarak nitelendirilmiştir. Halbuki “sadaka” kişinin kendi kesesinden yaptığı yardımlara denir. Devlet vatandaşına sadaka vermez, bir hak olarak sosyal destekte bulunur. Halkımızın devlete

“minnet” duyması da söz konusu olamaz. Halk, devlet kendi görevini yaptığı zaman “minnet” duymaz, “memnuniyet” duyar. Çünkü demokrasi vatandaşın minnetine değil, memnuniyetine dayanır.

Dar gelirlisini, engellisini, yaşlısını, dulunu, yetimini, gazisini, şehitlerinin emaneti olan insanları görüp gözetmeyen, koruyup kollamayan bir devlet sosyal devlet olamaz. Halkımız kalkınmış ülkelerdeki sosyal devlet anlayışını ilk defa bizim iktidarımızda yaşamaya başlamıştır.

Sosyal devletin hedefi yardım alanları yardıma muhtaç halde tutmak değil; onların yeniden üretime, paylaşım ve sosyal bütünlüğe katkı vermesi için geçici ihtiyaçlarını karşılamaktır. Biz, bu nedenle “sosyal yardım” tabiri yerine “sosyal destek” tabirini kullanmayı tercih ediyoruz.

İktidarımız döneminde, ekonomik politikaların sosyal politikalarla bütüncül olarak ele alınması anlayışından hareketle, sosyal politika ve yoksullukla mücadeleye özel önem verdik. Ekonomi başta olmak üzere diğer tüm politikaları sosyal politika hedefleriyle ilişkili bir şekilde tasarladık ve uyguladık.

Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarının başarılı olabilmesi için “**insan**”ı ekonomik kalkınmanın merkezine koyduk. Ekonomik ve sosyal politikaları belirlerken “**sosyal adalet**”e öncelik veren “**insan merkezli kalkınma**” anlayışını benimsedik.

“Yoksulluğun ortadan kaldırılmasını ve sosyal desteklere duyulan ihtiyacın azaltılmasını” insani bir yaklaşımla temel görevlerimiz arasında gördük.

Sosyal destekleri tasarlarken, kişiler ve aileler açısından **yoksulluğun geçici bir durum olduğunu** hiçbir zaman gözden kaçırmadık.

AK Parti olarak bu anlayış ve prensipler çerçevesinde iktidarımız döneminde yoksulluğu azaltmaya ve gelir dağılımını iyileştirmeye yönelik bir çok reform ve uygulamaları hayata geçirdik.

Bir taraftan kişi başına yapılan sosyal destek

harcamalarını ve bu yardımların ulaştığı kişi sayısını artırdık, diğer taraftan da sosyal destek programlarını yoksulluğun kalıcı hale gelmesini engellemek için yeniden yapılandırdık.

Ayrıca, şehirleşmeden KOBİ'lere, sağıktan eğitime kadar her alanda gerçekleştirdiğimiz reformlar ve uygulamalar ile dar gelirli kesimlerin yaşam standartlarının yükselmesini sağladık.

İktidarımız döneminde toplam 60,5 milyar TL'lik sosyal yardım harcaması yaptık. 2002 yılında toplam sosyal yardım harcaması 1 milyar 346 milyon TL iken, AK Parti olarak bu rakamı 10 kattan fazla artırarak 2010 yılında 12 milyar 931 milyon TL'ye yükselttik. Bu kapsamda 2010 yılında yaklaşık 10 milyon vatandaşımıza ulaştık.

Yoksullarımızın gıda, giyecek gibi günlük ihtiyaçlarını karşılamaya özel önem verdik. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından gereksinimi olanlara, gıda, yakacak, ilaç gibi acil ve gündelik ihtiyaçların karşılanması amacıyla yaptığımız yardımlar 2003-2010 döneminde yaklaşık toplam 4 milyar TL'ye ulaştı.

Yoksullarımızın sadece günlük ihtiyaçlarını karşılamadık. Yoksul vatandaşlarımızın daha sağlıklı bireyler olması için **sağlık hizmetlerine erişimini daha da genişlettik.** 2005 yılı öncesinde yeşil kartlı hastaların sadece yatakta tedavi ve yatakta tedavinin ilaç masrafları Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanırken, 2005 yılı başından itibaren ayakta tedavi ve ayaktan tedavi ile ilgili ilaç masraflarını da karşılamaya başladık. İktidarımız döneminde yeşil kartlı vatandaşlarımız için yaklaşık 25 milyar TL harcama yaptık.

Diğer önemli bir uygulamamız da özellikle yoksul ailelerin çocuklarının daha sağlıklı yetişmesini amaçlayan şartlı sağlık yardımlarıdır. Şartlı sağlık yardımları çerçevesinde çocuklarının sağlık muayenelerinin yaptırılması şartıyla yoksul ailelere düzenli ödemeler yapmaktayız. Bu kapsamda, 0-6 yaş grubunda bulunan çocukların düzenli olarak doktor kontrolüne götürülmesi halinde her anneye 20 TL,

hastanede doğum yapan kadınlara 60 TL ödeme yapılmaktadır. Bunun için 2003-2010 döneminde toplam 607 milyon TL ödeme yaptık.

Yoksulluğu gidermenin en önemli yolu eğitimidir. Bizim anlayışımız yoksulluğu kader olmaktan çıkarmak olduğu için çocuklarımızın daha eğitilmiş olmalarına büyük önem verdik. Yoksul çocuklarımıza eğitim yardımlarını büyük oranlarda artırdık ve eğitimi destekleyen yeni sosyal yardım programları oluşturduk. Eğitim materyali yardımı, burslar ve şartlı eğitim yardımı, ücretsiz kitap dağıtımı gibi uygulamalarla daha fazla dar gelirli aile ve çocuğumuzun fırsat eşitliğinden yararlanmasını sağladık.

Her eğitim ve öğretim yılının başlangıcında ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan dar gelirli aile çocuklarımızın kırtasiye, önlük gibi temel ihtiyaçlarını karşıladık. 8 yıllık temel eğitim kapsamında yer alan taşınabilir eğitim uygulamasında, okulların bulunduğu merkezlere taşınan yoksul öğrencilere öğle yemeği veriyoruz. Engelli öğrencilerimizi ücretsiz taşıyoruz. Bu kapsamda iktidarımız döneminde 1,8 milyar TL harcama yaptık.

Şartlı eğitim yardımları kapsamında 2003-2010 döneminde toplam 1 milyar 620 milyon TL yardım yaptık. 2011 yılında yaklaşık 2,2 milyon öğrenciye eğitime devam şartıyla ilköğretimdeki kız öğrencilere 35 TL, erkek öğrencilere 30 TL, ortaöğretimdeki kız öğrencilere 55 TL, erkek öğrencilere ise 45 TL yardım veriyoruz.

İhtiyaç duyan öğrencilerimize sağlanan karşılıksız burslar ile kredi/harç hizmetlerini de çoğalttık. Milli Eğitim Bakanlığı, Yurtkur ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce 2003-2010 döneminde muhtaç öğrencilere toplam 2,9 milyar TL tutarında burs verdik.

Velilerin ve öğrencilerin hayatını kolaylaştıran, eğitime erişimi teşvik eden ve dar gelirli vatandaşlarımızın eğitim giderlerini düşüren ücretsiz ders kitabı dağıtım uygulamalarına geçtik. 2003-2010 döneminde ilk ve ortaöğretim okullarında toplam 1 milyar 437 milyon TL tutarında ücretsiz kitap dağıttık.

GAP illerinde başlayan ve sonra DAP bölgesine de yaygınlaştırılan SODES ile yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunları, değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçları giderme yolunda büyük adımlar attık. SODES çerçevesinde 2008 yılında toplam 42 milyon TL tutarında 398 adet projeyi, 2009 yılında ise 91,8 milyon TL tutarında 778 adet projeyi destekledik. 2010 yılında ise toplam 1.187 adet projeye 150 milyon TL ödenek aktardık.

Çalışamayacak durumdaki yaşlılar, engelliler ve korunmaya muhtaç çocukların ihtiyaçlarına karşı da duyarlı bir yaklaşım sergiliyoruz.

65 yaşın üstündeki vatandaşlara, engellilere ve korunmaya muhtaç çocuklara düzenli olarak yapılan sosyal yardımlarda önemli iyileşmeler sağladık. Bu kapsamda, yaptığımız toplam yardım miktarı 2002 yılında 311 milyon TL'den, 2010 yılında 2,6 milyar TL'ye yükselmiş, yardım ettiğimiz kişi sayısı da yaklaşık 1 milyondan 1 milyon 400 bin kişiye yükselmiştir.

Yoksul vatandaşlarımızın bir yandan sosyal desteklerle yanlarında oluyoruz, bir yandan da onların iş bulmalarına ve üreten bireyler olmasına büyük önem veriyoruz. Bu amaç doğrultusunda, yoksul kişileri üretken kılabilecek proje destekleri, mesleki eğitimler ile bu kişilerin iş arama kanallarına ulaşımının kolaylaştırılmasını sağlayıcı hizmetler sağlıyoruz.

Kadınlarımızın daha üretken ve verimli olmasını destekleyen mikro kredi uygulamaları kapsamında bugüne kadar ülke çapında 210 bin kadınıma 82 milyon TL kredi verdik.

Sosyal yardım başvurusunda bulunan veya sosyal yardım alan çalışabilir durumdaki vatandaşların İŞKUR kayıtlarını yapıyoruz.

İŞKUR, yoksul vatandaşlarımızla özel olarak ilgilenmekte, onlara yönelik özel mesleki eğitim programları geliştirmekte, iş bulmalarını kolaylaştırmak için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri vermektedir.

Mesleki eğitim programlarına katılan kişilerin yeşil kartlarını devam ettiriyoruz. Yeşil kartlı iken sigortalı bir işte çalışmaya başlayan vatandaşlarımızın çalıştıkları sürede yeşil kartlarını askıya alıyoruz. İşten ayrılmaları halinde ise yeşil kartlarını herhangi bir işleme gerek olmaksızın derhal kullanıma açıyoruz.

Mikro kredi, özellikle kadınlarımızın üretken ve verimli olmasını desteklemekte önemli bir araçtır. Bugüne kadar ülke çapında aileleri ile birlikte 210 bin kadınıma 82 milyon TL mikro kredi verildi.

Sosyal destek ihtiyacı olan tüm kesimlere ulaşmak, yoksul olmayanların ise bu desteklerden faydalanmasını önlemek için elektronik veri tabanları ve koordinasyon mekanizmaları geliştirdik. Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) sayesinde artık 13 ayrı kurumdan 28 sorgulama ile muhtaçlık durumunu çok kısa sürede tespit edebiliyoruz. Farklı kurumların birbirlerinin kayıtlarını görmeleri ile suistimalleri önlüyoruz. Böylece, sosyal destek sistemi daha etkin bir hale getirilmiştir.

Yoksullukla mücadele kapsamında geliştirdiğimiz politikalar ile kapsamlı ve etkin sosyal destek uygulamamız sonucunda yoksulluğu kalıcı bir biçimde azaltmaya devam ediyoruz.

Açlık sınırı (gıda yoksulluğu) altındaki nüfusun oranını 2002-2009 döneminde yüzde 1,35'ten yüzde 0,48'e indirdik.

Yoksulluk oranını (gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırı altında kalan nüfusun oranı) 2002 yılında yüzde 26,96'dan, 2009 yılında yüzde 18,08'e düşürdük.

Günlük 2.15 doların altında bir gelire yaşamak zorunda kalan vatandaşlarımızın nüfusumuz içindeki oranı 2002 yılında yüzde 3,04 iken bu oranı 2009 yılında yüzde 0,22'ye indirdik.

Günlük 4.30 doların altında bir gelire yaşamak zorunda kalan vatandaşlarımızın toplam nüfus içindeki oranı 2002'de yüzde 30,3 iken, bu oranı 2009 yılında yüzde 4,35'e indirdik.

İktidarımız döneminde uyguladığımız gerek ekonomik, gerekse sosyal politikalarımız sonucunda gelir dağılımında önemli iyileşmeler sağladık. Böylece, ekonomik büyümeden bütün kesimler faydalanırken, özellikle gelir düzeyi düşük olan vatandaşlarımızın bu büyümeden nispi olarak daha fazla pay almalarını sağladık.

Gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçen en önemli gösterge olan Gini katsayısı 2002 yılında 0,44 iken, 2009 yılında 0,39'a düşmüştür.

En yüksek yüzde 20'lik gelir grubundakilerin toplam gelirden aldığı pay en düşük yüzde 20'lik gelir grubundakilerin aldıkları payın 2002 yılında 9,5 katı iken, 2009 yılında 7,4 katına düşmüştür.

Gelire göre sıralı yüzde 10'luk dilimlerin toplam gelirden aldıkları paylardaki gelişme, gelir dağılımındaki iyileşmeyi çok daha belirgin bir şekilde göstermektedir. En yüksek yüzde 10'luk gelir grubundakilerin toplam gelirden aldığı pay en düşük yüzde 10'luk gelir grubundakilerin aldığı payın 2002 yılında 18,3 katı iken, 2008 yılında 13,2 katına düşmüştür.

Sosyal Desteklerde 2023 Hedeflerimiz

AK Parti olarak çaresiz ve umutsuz bir tek insanın kalmaması için var gücümüzle çalışmayı, insanımıza onurlu bir hayat imkânı sunmayı partimizin en önemli varlık sebebi olarak gördük. Bu kaygı ve samimiyetimizi, iktidarımız döneminde yaptığımız uygulamalarla tartışmaya yer bırakmayacak bir şekilde ortaya koyduk.

İktidar olarak yoksullukla mücadele politikalarımızı aynı kararlılıkla devam ettirerek ve sosyal destek faaliyetlerimize yenilerini ekleyerek dar gelirli ve yoksul vatandaşlarımızın yaşam standartlarını yükselterek daha müreffeh ve huzur içinde yaşamalarını sağlayacağız.

2023 için temel hedefimiz; yoksulluğun olmadığı,

geleceğe güvenle bakan bireylerden oluşan, sosyal barış içinde yaşayan dinamik bir Türkiye'dir. Bunun için hedeflerimiz şunlardır:

2023 yılında yoksulluk (gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırı altında kalan nüfusun oranı) yüzde 10'ların altına kalıcı bir biçimde düşürülecektir.

2023 yılına kadar sosyal destek niteliğindeki transferlerin GSYİH'ya oranı 2 puan artırılarak yüzde 3'e çıkarılacaktır.

2015 yılına kadar günlük 2,15 doların altında bir gelire yaşamak zorunda kalan vatandaşımız kalmayacaktır.

2019 yılına kadar günlük 4,3 doların altında bir gelire yaşamak zorunda kalan vatandaşımız kalmayacaktır.

Yoksulluğun geçici bir durum olduğu anlayışı ile dar gelirli kesimlerin bir yandan imkânsızlık durumunda yanında olmayı, diğer yandan da bu kesimleri kendi ayakları üzerinde durabilen vatandaşlar haline getirmeyi hedefleyen "sosyal destek" programımızı önümüzdeki dönemde de kararlılıkla uygulayacağız. Bu kapsamda;

Sosyal destek ve hizmetlerin hak temelli olarak bütünleşik bir şekilde sunulduğu bir sosyal destek sistemi kuracağız.

Sosyal destek ve hizmet politikalarını, sağlık, istihdam ve eğitim politikalarıyla uyumlu yürüteceğiz. Sosyal destek ve hizmet alanında, sağlık, istihdam ve eğitim hizmetleriyle birlikte "Aile Sosyal Destek Programı" (ASDEP) modeli çerçevesinde hane odaklı bir sisteme geçeceğiz. Böylece aile merkezli, vatandaşın ihtiyaçlarını yerinde ve ivedilikle gidermeye ve ailelere rehberlik hizmeti sunmaya yönelik bütüncül bir sistem kuracağız.

Önümüzdeki dönemde sosyal destekler, sosyal hizmetlerle eşzamanlı bir biçimde verilecektir. Örneğin, engellisi olan bir aileye sosyal yardım verilirken, ailenin başvurusuna gerek kalmadan o

ailedeki engelliye de gerekli rehabilitasyon hizmetleri verilecektir. Tüm bu yapılanlar ve yapılacaklar yoksulların ihtiyaçlarının birebir görülüp tespit edilmesini ve giderilmesini sağlayacaktır.

Sosyal desteklerde ailenin durumu esas olacaktır. Her aileye aynı tür ve aynı miktar yardımı yapmak yerine o ailedeki kişi sayısı, kişilerin yaşları, sağlık durumları da dikkate alınacaktır. Ailede çalışabilecek durumda ama çalışmayan kişiler varsa işgücü piyasasına yönlendirilecektir.

Sosyal destek miktarı yoksul aileyi yoksulluktan kurtaracak kadar olacaktır. Ancak, her ailedeki yoksulluk da farklıdır. Bazıları çok yoksul iken bazıları daha az bir gelir desteği ile yoksulluktan kurtarılabilecek durumdadır. Bu nedenle her aile için yoksulluktan kurtulmalarını sağlayacak farklı gelir miktarları belirlenecektir.

Bu model çerçevesinde sosyal yardım ve hizmet alanındaki kurum ve kuruluşlar, daha hızlı, etkili ve verimli hizmet sunmak için tek çatı altında yeniden yapılandırılacaktır. Sosyal yardım ve hizmetlerin sunulmasına ilişkin politika ve stratejiler merkezde belirlenirken, kimlerin hangi sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanacağına ilişkin uygulamalar ise aile bazlı olarak tamamen yerel ölçekte yapılacaktır.

Çalışabilecek durumda olan ancak çalışmayan yoksul vatandaşların ise kendi ayakları üzerinde durabilen, üretken bireyler haline getirilmesi için her türlü destek sağlanacaktır. Öğrenci bursları, ücretsiz kitap dağıtımı, gıda, giyecek, yakacak yardımı gibi uygulamalar önümüzdeki dönemde de devam edecektir.

Kayıtlı çalışan kesim de yoksulluk durumuna düşerse bu kişiler de sosyal yardımlarla desteklenecektir. Bu uygulama ile sosyal destek alabilmek için kişilerin kayıtdışı çalışmayı seçmelerinin önüne geçilebilecek ve muhtaç kesimin tamamı sosyal destek sisteminden yararlanabilecektir.

“Sosyal Yardım Sisteminin İstihdam ile Bağlantısının Kurulması ve Etkinleştirilmesi Eylem Planı”nı 2010 yılında uygulamaya koyduk. Bu eylem planı

kapsamında çalışabilir durumda olan ancak çalışamayan yoksul vatandaşlarımızı kendi ayakları üzerinde durabilecek bireyler haline getirme çabalarımız önümüzdeki dönemde de sürecektir. **Bu kişilere iş arama destekleri ve mesleki eğitimler verilirken, kendi kendilerine yeterli hale gelebilecek bir iş buluncaya kadar yardım da verilecektir. Böylece bu kesim hem sosyal destek alacak, hem de işgücü piyasasına hazırlanacaktır.**

Yoksullukla mücadelede önemli bir model olan SODES, önümüzdeki dönemde GAP ve DAP illerinin yanı sıra sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi düşük olan diğer illere de yaygınlaştırılacaktır.

Sosyal destek sisteminin etkin ve verimli bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla TÜBİTAK-SYDGM işbirliğinde Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi ile Puanlama Formülü Projesi kısa bir sürede sonuçlandırılacaktır. Bu projenin tamamlanmasıyla birlikte, sosyal destek başvurusu yapan vatandaşlarımızın muhtaçlık durumlarının ve kişisel verilerinin merkezi veri tabanlarından tespit edilmesi, bütün sosyal destek ve hizmetlere ilişkin iş ve işlemlerin norm ve standart birliği içerisinde yönetilmesi sağlanacaktır.

SYDGM-TOKİ işbirliğinde yürütülen Sosyal Konut Projesi sürdürülerek yoksul hanelere teslim edilmek üzere ilk aşamada 50 bin, ikinci aşamada da 50 bin olmak üzere toplam 100 bin konut yapılacaktır. Bu konutlar ayda 100 TL taksitle verilecektir.

Dezavantajlı Kesimlere Yönelik Politikalar

Güçlü toplum, fiziki ve psikolojik bakımdan engelsiz olan vatandaşları kadar engelli vatandaşlarını da güçlendiren, onları gözeten, sosyal hayata katılımları için her türlü imkânları sunan toplumdur. Sosyal devlet olmanın bir gereği de budur.

Doğuştan ya da sonradan dezavantajlı olan insanlarımızı toplumun saygın, aktif ve üretken unsurları yapmak AK Parti'nin başlıca hedefidir. Çünkü Türkiye sadece gücü yeteniyle değil, gücü yetmeyenlerini gücü yeter hale getirerek güçlü toplum olacaktır.

2010'da yapılan Anayasa değişikliğiyle çocuklarımızın, yaşlılarımızın, şehit ailelerimizin ve bütün dezavantajlı kesimler lehine yapılan düzenlemelerin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olmayacağı öngörüldü.

8,5 yıllık iktidarımızda engellilerimize, yaşlılarımıza, korunmaya muhtaç çocuklarımıza, şehit ailelerimize, gazi ve malullerimize, muhtaçlarımıza, garip-gurebamıza sıcak bir gönül ve yaygın imkânlar sunduk.

Bu alanda büyük gelişmeler sağladık. Sosyal devlet olma bilinci ve sorumluluğuyla büyük reformlar yaptık. Daha büyük, daha çarpıcı işlerimiz sırada... 2023'e doğru korunmaya, kollanmaya muhtaç bütün kesimlerimiz için çok önemli işler planladık.

Bu icraatlerimizi ve planladığımız büyük işleri kesim-

kesim sıralamadan önce 2023 için genel sosyal hizmetler vizyonumuzu ifade edelim.

Sosyal Hizmetlerde 2023 Hedeflerimiz

Türkiye'yi sosyal hizmet alanında evrensel yaklaşımlarla model ülke haline getireceğiz.

Sosyal sorunlara uluslararası çözümler üretebilecek çok yönlü sosyal hizmet politikaları geliştireceğiz.

Sosyal hizmetlerin aile, kadın, çocuk, genç, engelli, yaşlı ve evsizlere yönelik alanlarında ihtisaslaşması sağlanacaktır.

Aile bütünlüğünün korunması, güçlü ve mutlu aileler için aileye aile içinde destek verilerek her aileye ulaşabilecek **sosyal hizmet danışmanlığı sisteminin** kurulmasını sağlayacağız.

Koruyucu ve önleyici sosyal hizmetlerde gönüllü hizmetler ve yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması kapsamında, Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) uygulamasına geçilecektir.

	2002	2010
Koruyucu Aile hizmetinden yararlanan çocuk sayısı	515	1227
Aile danışma merkezleri sayısı	17	48
Toplum merkezleri sayısı (Toplumsal problemleri çözme ve toplumu geliştirmek amacıyla)	59	85
Kadın konukevi sayısı	8	43
Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi sayısı (Aileleri Yanında Bakılamayan Engelliler için)	21 (1843 Kapasiteli)	149 (12.478 Kapasiteli)
Huzurevi ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi sayısı	63 (5000 Kapasiteli)	97 (9260 Kapasiteli)
Koruma altındaki çocukların ÖSYS Başarıları	% 31	% 70

Her bireyin yaygın ve örgün eğitimle çocuk hakları ve kadın hakları konusunda daha duyarlı olmalarını sağlamak için tüm tedbirleri alacağız.

Kadının saygınlığından hareketle; modern fiziki şartlara sahip kadın konukevlerinde kalan mağdur kadınlarımızın kendi kendilerine yeterli olmaları ve hayata sağlam tutunabilmeleri için istihdam politikaları geliştireceğiz.

Bakıma ihtiyaç duyan bireylere eğitilmiş bakım elemanı temin edilecektir.

18-60 yaş arası evsizlere sosyal destek ile barınma imkânı sağlanacaktır.

Merkezden yürütülen sosyal hizmetler, yerelleştirilerek yerel yönetimler aracılığı ile ihtiyaç sahiplerine ulaştırılacaktır.

Sosyal hizmet sunan tüm kurumların eşgüdüm içinde çalışmasını sağlayacağız.

Sosyal hizmetlere tüm vatandaşların kolay erişimini sağlayacak İnteraktif Sosyal Hizmet Sunumunu yaygınlaştıracacağız.

Sosyal hizmetlerin tanınması amacıyla yönelik olarak, üniversitelerde Sosyal Hizmet Bilgilendirme Ofisleri açacağız.

Engelliler

Engelli vatandaşlarımız, her bakımdan diğer vatandaşlarımızla aynı refah düzeyi, eğitim, sağlık ve diğer sosyal hizmetlere sahip olmalıdır ki, geleceğin güçlü toplumu Türkiye'yi inşa edebilelim.

Bu açıdan iktidarımız engellilerimize daha önce verilmiş hakların ve imkânların kat-be-kat üstünde hizmetler ve imkânlar sundu. Onların değerli, eşit ve katkı veren vatandaşlar olarak ailelerine, çevrelerine ve ülkemize katkı vermesi için büyük işler başardık. Fakat engellilerimiz için de çitayı yükselttik. 2023 vizyonumuz, engellilerin önündeki bütün engellerin kaldırılmasını öngörüyor.

Özürlüler Kanunu ile engellilerin sağlık, eğitim,

rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini ve önlerindeki engelleri kaldırmayı sağlayacak tedbirler aldık. Bu düzenlemelerin en önemlilerinden biri bakıma muhtaç engelli bireylerin evde bakımlarının desteklenmesidir. Bu uygulama ile ailesi yanında bakılan engelliler için SHÇEK tarafından aileye aylık asgari ücret tutarında ödeme yapılmaktadır. Bu kapsamda 2006-2011 yıllarında toplam 2 milyar 970 milyon TL ödeme yapılmıştır.

Muhtaç, engelli ve yetimlerimize Vakıflar Genel Müdürlüğü de aylık bağlıyor. 2011 yılı itibariyle bir kısım muhtaç, engelli ve yetimlerimizin her birine aylık 330,6 TL ödüyoruz.

İktidarımız döneminde çalışamayacak durumda olan ya da iş bulamayan engellilere bağlanan aylıkları 2 ila 3 kat oranında artırdık, kapsamını genişlettik.

İhtiyacı olan tüm engelli çocukların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz yararlanmasını temin ettik. Özel eğitim sınıflarında eğitim gören engelli çocukların ulaşımını ücretsiz servislerle sağlıyoruz.

Ücretsiz ders kitabı dağıtılması kapsamında **Türkiye'de ilk defa görme engelli çocuklarımız ve gençlerimiz için kabartma (Braille) alfabe ile yüzlerce çeşit kitap üretildi ve dağıtıldı.**

Engelli işçi çalıştıran işverenlerin ödedikleri sigorta primlerinin tamamını Hazine'ce karşılıyor.

Kendi namına çalışan engellilere de isteğe bağlı erken emeklilik hakkı verdik.

Bakıma muhtaç engelli çocuğu olan **kadın sigortalılara dörtte bir oranında** erken emeklilik hakkı tanıdık.

Engellinin sahip olduğu bir evini emlak vergisinden muaf tuttuk.

Engellilere destek olmak amacıyla; eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar

programlarını Katma Değer Vergisi'nden istisna tuttuk.

Kamuya açık her türlü yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile binaların, şehiriçi toplu taşıma araçlarının engellilerin kullanımına uygun duruma getirilmesini mecburi kıldık.

Engellilere karşı yapılan ayrımcı uygulamalara ceza hükmü getirdik.

2010'dan başlayarak kamudaki engelli istihdamını kadro sınırlaması dışında bıraktık. Bu değişiklik ile kamu kurum ve kuruluşlarının 2010 yılı içerisinde engelli kontenjanlarının tamamını kullanmalarına imkân sağlanmıştır.

2002 yılında kamu kurumlarında istihdam edilen engelli memur sayısı 6103 iken, 2010 itibariyle 19 bine yükselttik, yani 3 kat artırdık. Kamu kurumlarında ve özel sektörde istihdam edilen işçi sayısı 2002 yılında 10.883 iken, 2010 yılında 32.257'e yükselttik. Yani **3 kat artırdık.**

Devlet Memurları Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, eşi, çocuğu veya kardeşi engelli olan personelin, bu yakınlarının eğitim alabileceği il veya ilçeye atanmasına imkân sağladık.

Engelli aile ferdi bulunan kamu çalışanlarına bakım amacıyla günde 1 saat izin hakkı verdik.

Engellilerin herkes gibi tüm alanlardaki hak ve hizmetlere ulaşabilmesi temel amacımızdır. Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Eylem Planı, engelsiz yaşam çevreleri oluşturulması için merkezi ve yerel yönetim kurumlarınca yapılacak bütüncül ve sistematik çalışmaları içermektedir.

Temel hedefi, bakıma muhtaç durumda olan engelli bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitelerinin artırılması, bakım hizmetlerinin herkes için ulaşılabilir, daha kapsamlı, kaliteli ve finansman açısından sürdürülebilir bir düzeyde verilmesi olan Bakım Hizmetleri Stratejisi ve Eylem Planı'nı da yürürlüğe koyduk.

Engellilerimiz için yaptığımız icraatlerin bir özetini sunuyoruz...

2006 yılından itibaren evde bakılan her engelli birey için bakımı yapan kişiye (anne, abla, teyze, vs.) bir tam asgari ücret ödeme uygulamasını başlattık. Şimdiye kadar 284 bin engelli kişi bu kapsama alındı.

Bakım altında bulunan engellilerimizin yaşamlarını daha rahat bir ortamda sürdürebilmeleri amacıyla "Engelsiz Yaşam Merkezi" uygulamasına geçtik. Halen 93 yaşam evinde, en fazla her evde 12 engelli bakılacak şekilde hizmet sunulmaktadır.

Ailesi yanında bakılmakta olan engelli ailelerinin özel durumları nedeni ile geçici ve "misafir" olarak SHÇEK Bakım Merkezlerimizde bakımlarını sağlıyoruz.

Engellilerimiz İçin 2023 Hedeflerimiz

2023 hedefimiz; engellilerin sosyal ve ekonomik hayatlarını daha kolay sürdürebilmeleri amacıyla barınma, ulaşım, iletişim ve çalışma şartlarına dair asgari standartların sağlandığı ve ülke geneline yaygınlaştırıldığı, engellilerin sosyal dışlanmışlık duygusundan kurtulduğu bir Türkiye'dir.

2023'e kadar yeşil bayrak ve etiketli Engelsiz Alan projemiz hızla meyvelerini verecek ve engelli dostu bir dönüşüm artık her yerde olacaktır. Amaç, engellilerimizin sokağa çıkması, toplum hayatının her alanında katılmasıdır.

Engellilerin iş yaşamına katılmaları ve kendi hayatlarını idame ettirmelerine yönelik beceri kazanmalarına önem vereceğiz.

Engellilerin kentlerde sosyal hayata tam katılımı ve ulaşılabilirliği sağlanacaktır.

Engellilere yönelik sosyal hizmetin bir hak olduğu anlayışından hareketle; çalışabilecek durumda olan **engellilere daha fazla istihdam imkânı sağlayacağız.**

Yaşlılarımız

Yaşlılarımız bugünümüzün temelini atmış, bize hayat, eğitim, terbiye, kültür ve dünyaya bakış bahşetmiş varlıklarımızdır. Bu nedenle biz yaşlılarımıza yük değil, servetimiz olarak bakıyoruz. Sosyal devlet olarak da onların rahat geçimli, sağlıklı ve esen bir hayat sürmelerini temin etmek esastır. Yaşlılarımızı yalnız ve muhtaç bırakmak ve sosyal hayat dışındaki mekânlara mahkum etmek yerine, onlara aile ve sosyal hayatımızın içinde erdem ve deneyim kaynakları olarak hürmet ve itibar etmek kültürümüzün temel bir unsurudur.

İktidarımız yaşlılarımıza yönelik olarak hayat şartlarını iyileştirici önlemler almış, bu kapsamda yaşlılarımıza yönelik büyük sağlık, sosyal ve kültürel hizmetlere imza atmıştır.

2050 yılı göstergelerine göre hızla yaşlanan dünya ülkelerine Türkiye'nin de ekleneceği öngörülmektedir. Bunun için şimdiden nüfusumuzun yaşlanmasını önleyici tedbirler alıyoruz.

Başlatılan bir pilot çalışma ile Kayseri, Adana, İzmit, Gölcük ve Kırıkkale'deki devlet hastanelerinde Geriatri (yaşlı sağlığı) poliklinikleri açtık. Bu hastanelere başvuran yaşlılarımızın kolay ve hızlı hizmet almalarını sağladık.

Yaşlılık aylığı alan yaşlılarımızın ayakta tedavilerinde; ilaç, ortez, protez ve gözlük gibi sağlık giderlerini karşılamasını sağlamak için yeşil kart almalarını sağladık.

Anayasa'nın 10. maddesinde yapılan değişiklikle kadınlarımıza, yaşlılarımıza, engellilerimize şehitlerimizin dul ve yetimlerine pozitif ayrımcılık düzenlenmesi yapılarak, bu kısımda yer alan vatandaşlarımızın ayrımcılığa maruz kalmamaları anayasal güvenceye alınmıştır.

Bu anayasa değişikliğinden sonra, Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde yaşlı, engelli ve kadınların hastane polikliniklerinde pozitif ayrımcılığa tabi tutulup tedavilerini ayrı polikliniklerde yapmaları için çalışma

başlattık.

85 yaş ve üzerindeki yaşlı vatandaşlarımız artık maaşlarını PTT aracılığıyla evlerinde alıyorlar.

Yaşlılık maaşı 2002 yılında 3 ayda bir 65 TL olarak ödenmekte iken, biz 2011 yılı itibariyle bunu 210 TL'ye yükselttik. **Yani 3,5 kat artırdık.**

2011 yılı itibariyle en düşük SSK emekli aylığını 740 TL'ye, en düşük BAĞKUR emekli aylığını 597 TL'ye, en düşük SSK tarım emeklisi aylığını 577 TL'ye, en düşük BAĞKUR tarım emeklisi aylığını ise 451 TL'ye yükselttik.

2002 yılında 63 huzurevinde 4952 yaşlıya hizmet verilirken, 2010 itibarıyla 96 huzurevinde 7741 yaşlımıza hizmet veriyoruz. Fiziki koşullar ve hizmet standartlarını iyileştirdik, daha da iyileştirmek için kesintisiz çalışmalar yapıyoruz.

Yaşlılarımıza hizmet sunan huzurevlerinin daha yaşanabilir hale gelmesi için, odalarda kalan yaşlı sayısını azalttık, 1 ve/veya 2 yaşlının kalacağı şekilde yeniden düzenledik.

Yaşlılarımızın toplum içinde, ev ortamında bakımı için geliştirilen ve 2010 yılında uygulamaya konulan Yaşlı Evi projesini Ankara'da başlattık, yaygınlaştırmayı planlıyoruz.

"Türkiye de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı"nı hazırladık.

Çocuk, genç, yaşlı ve engellilerimizin bakıldığı kuruluşlarımızda yapılan yeni düzenleme ile istihdam edilen "bakım ve temizlik" elemanlarının eğitimi ve sayısının yeterli olması için iyileştirme çalışmaları yaptık.

2010 yılı itibariyle huzurevi bakımını tercih etmeyen yaşlılarımıza, evlerinde sosyal- psikolojik destek hizmeti veren 5 Yaşlı Hizmet Merkezi kurduk.

Türk Ceza Kanunu'nun "nitelikli hırsızlık" ve "nitelikli yağma" ile ilgili maddelerinde değişiklik yaparak, suçun engelli ve yaşlılara karşı işlenmesi durumunda verilecek cezaları üçte bir oranında artırdık.

Yaşlılarımız İçin 2023 Hedeflerimiz

Tüm yaşlılarımıza, evlerinden ve sosyal çevrelerinden ayırmadan yaşamlarını sürdürebilecekleri sosyal ve ekonomik destek vermek hedefimizdir. Onların güvenli, rahat, sağlıklı, mutlu bir ömür sürmeleri için verdiğimiz hizmetleri hem çeşitlendirecek, hem de niteliğini artıracacağız.

Maalesef ileri yaşlarda yalnızlığa itilen sadece maddi destek sağlanarak, manevi destekten ve aile sıcaklığından mahrum bırakılan yaşlılarımıza aile ve sosyal hayatın içinde hak ettiği yeri vereceğiz.

Geçmiş dönemlerimizde zemini hazırlanan evde bakım sistemini geliştirecek, sağlık ve sosyal problemler yaşayan yaşlılarımıza bakım desteklerini yaşadıkları ortamlarda sağlayacağız.

2023 yılına kadar huzurevi kapasitelerini artıracacağız. Hayat standartlarını iyileştirerek, ihtiyaç duyan yaşlılarımızın hizmetine sunacağız.

Gündüzlü bakımına ihtiyaç duyan yaşlılarımıza “Yaşlı Kreşleri” adı altında mekânlar açacak ve bu mekânlarla yaşlılarımızın yalnızlığa terk edilmemelerini sağlayacağız.

“Yaşlılık Enstitüsü” kuracağız.

Giderek yaşlanan nüfusumuza yönelik yapılan çalışmaları tek çatı altında toplayacağız. Bu alanda yapılan bütün hizmetleri bir kurumsal çerçeve altında yürüteceğiz.

Yaşlıların yasal hakları konusunda bilinçlendirilmesi ve resmi kurumlardan ihtiyaç duydukları yardımı kolaylıkla alabilmelerinin sağlanması için gerekli iletişim kanallarını oluşturacağız.

Korunmaya Muhtaç Çocuklarımız

Güçlü bir toplum olma hedefimizde muhtaç ve korumasız insanlarımızı gözetmek en önemli alanlardan birisidir. Kimsesiz, korunmasız, yardıma

muhtaç çocuklarımızı sadece bakılacak değil, geleceği inşa edecek ve milletimize hizmet edecek fertler olarak görüyoruz. Onlar için yaptıklarımızı daha da çoğaltacak, daha da artıracak, kalitesini daha da yükselteceğiz.

Bu alanda yaptığımız icraatlerin bazıları şunlardır:

SHÇEK tarafından 2002 yılında kişi başına aylık olarak yapılan nakdi yardım miktarı 57,6 TL iken, 2011 yılı itibarıyla bu miktarı **4 kat artırarak** 235 TL'ye yükselttik.

Ayrıca, SHÇEK korunmaya muhtaç çocuklara kurumsal bakım hizmeti vermekte, bu çocuklar evlat edindirilebilmekte, bunların koruyucu aile yanında ya da kendi ailelerinin yanında bakımları sağlanabilmektedir.

2010 sonu itibarıyla 78 çocuk yuvasında fiilen bakılan **4169 çocuk**, 97 yetiştirme yurdunda ise **4769 genç** bulunmaktadır.

Korunma altında bulunan ve 18 yaşını tamamlayan 32 bin gencimiz bugün itibari ile kamu kurum ve kuruluşlarında işe yerleştirilmiştir.

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında 20-25 kişinin kaldığı koğuşları 3-6 kişilik odalara dönüştürdük.

Duygusal, cinsel veya fiziksel istismara uğrayan çocukların geçirdikleri travma ve içine girdikleri davranış bozukluklarını gidermek için 23 Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi açtık.

2002 yılında 30 kişiye bir bakım elemanı düşmekte iken, sosyal hizmet kuruluşlarındaki bakım standartlarını yükselttik. Engelli Bakım Merkezleri'nde bir vardiyada 6 engelliye, Çocuk Yuvalarında 6-8 çocuğa, Huzurevlerinde 15 yaşlıya hizmet sunan, en az meslek lisesi veya lise mezunu olan bakım sertifikalı elemanlar istihdam ediyoruz.

2005 yılından beri, dar gelirli aile çocuklarına maddi destek veriyoruz. Çocukların yetiştirme yurtlarından çok ailelerinin yanında bakımlarını sağlıyoruz. Bu kapsamda 36 bin çocuğa maddi destek veriyoruz.

SHÇEK bakımında bulunan çocuklarımızın da ev ve

aile ortamının güvenliğini, sıcaklığını hissedebilecekleri, toplumsal yaşamı ve komşuluk ilişkilerini, toplumun örf ve adetlerini yaşayarak öğrenebilecekleri, 5-6 çocuğun bir arada kaldığı “Çocuk Evleri”ni yaygınlaştırıyoruz. Halen 323 Çocuk Evinde 1813 çocuk bakılmakta ve eğitilmektedir.

Çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarının koğuş tipi yapısının olumsuzluklarını azaltmak amacıyla “Sevgi Evleri” uygulamasını başlattık. Halen 37 Sevgi Evi sitesinde, yani 280 villa tipi evde 2224 çocuk barındırılmaktadır.

Çocuk Evleri ve Sevgi Evlerinin modelinin sağladığı aile ortamı sayesinde bu yaş grubundaki çocuklarımızın okul başarıları da yükselmiştir. 2002 yılında çocuklarımızın ÖSS başarıları % 31 iken, bu oran **2 kattan fazla artarak 2010 yılında % 70 seviyesine ulaşmıştır.**

2002 yılında 515 çocuk Koruyucu Aile hizmetinden yararlandırılmakta iken, 2010 sonu itibariyle bu sayı 1227’ye yükselmiştir, yani 2 kattan fazla artmıştır.

Ebeveyn bağı bulunmayan çocukların sıcak bir yuvaya kavuşturulması için çalışmalara hız verdik. **Bugüne kadar 11 bin çocuğun evlat edindirilerek aile ortamına kavuşmalarını sağladık.**

Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Uygulaması ile 2005 yılından bu yana ekonomik yoksulluk gerekçeleri ile çocuklar korunma altına alınmıyor. Böylece muhtaç çocuklarımız kendi aile sıcaklığından kopmuyor. Daha önce bu gerekçelerle koruma altına alınan çocuklarımızı da ailelerine döndürüyoruz. Onları, kendi öz aileleri yanında destekliyoruz. Bu kapsamda bugüne dek **30 bin çocuğu** ailesinin yanında destekledik.

Çocukların toplumun değerleriyle yetiştirilebilmesi için meskun mahallerde 6-8 çocuğun barınabileceği evler düzenledik. Oluşturulan evlerin sayısı 284 olup, fiilen bakılan **1124 çocuk** bulunuyor.

Suçta yöneldikleri tespit edilen çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve

korunmalarının sağlandığı yatılı sosyal hizmet kuruluşları olan Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri açtık. Halen 8 merkezde 137 çocuğa hizmet veriyoruz.

Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğradıkları tespit edilen çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını gidermek için 23 merkezde **354 çocuğa** rehabilitasyon hizmeti veriyoruz. 2015 yılına kadar merkez sayısını 39’a ulaştıracağız.

Korunmaya Muhtaç Çocuklarımız İçin 2023 Hedeflerimiz

Korunmaya muhtaç çocuklarımızın gelecekte güçlü toplumumuzun eşit ve üretken fertleri olması için halen verilen hizmetleri, yardımları ve destekleri hem artıracak, hem de daha kaliteli hale getireceğiz. Burada amacımız, korunmaya muhtaç çocuklarımızı en baştan korunma ihtiyacı gerektirmeyecek sıcak, doğal ve sosyal aile ortamlarında desteklemektir.

Kamu hizmetlerini yaygın ve kaliteli hale getirdikçe aslında çocuklarımızın korunma ihtiyacını da azaltıyoruz. Fakat korunmaya muhtaç çocuklarımız mevcut oldukça, onlara da sevgi ve şefkat veren, aynı zamanda onları geleceğe hazırlayan hizmetleri ve kurumları da hem yeterli, hem de kaliteli hale getirmek amacımızdır.

2023 vizyonumuzda bu amaca yönelik şu hedefleri gözeteceğiz:

Çocukların doğuştan sahip olduğu zekâ ve yeteneklerini geliştirecek biçimde eğitim, bakım ve sağlık hizmetlerini yaygınlaştıracak ve fırsat eşitliğini güçlendireceğiz.

Beyin yapısı ve fonksiyon gelişiminin tamamlandığı 0-6 yaş grubu erken çocukluk gelişimine yönelik çalışmaları daha da artıracak ve bu çerçevede okul öncesi eğitime önem vereceğiz.

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik olarak sunulan hizmetleri çocukların sosyal ve kişisel gelişimlerini, topluma

bütünleşmelerini destekleyecek bir yapıda sunacağız.

Çocuğun yararının üstün tutulduğu, bireyin, ailenin, toplumun ve devletin tam katılımına dayalı “Çocuk Hakları Kültürü” temelinde “Çocuk Ombudsmanlığının” kurulmasını sağlayacağız.

Her çocuğun mutlaka bir aile yanında yaşamını sürdürmesi gerektiği görüşünden hareketle; sosyal yoksunluğu olan çocukların yatılı kuruluş bakımı yerine **“Profesyonel Koruyucu Aile veya Evlat Edindirme Sistemi”ni bu durumdaki tüm çocukları kapsayacak şekilde yaygınlaştıracacağız.**

Çocukları ile birlikte yalnız yaşayan annelere, yaşamlarını çocuklarından ayrılmadan daha güvenli ve sağlıklı olarak sürdürebilmeleri için, barınma öncelikli **“Stüdyo Evler”** ile birlikte her türlü sosyal desteği sağlayacağız.

“Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Uygulaması” ile 2014 yılı sonu itibariyle 45 bin çocuğu destekleyeceğiz.

2014 yılı sonunda 25 Sevgi evi sitesini (150 villa tipi ev) daha faaliyete sokacağız.

Kanunla ihtilafa düşen suça sürüklenen veya suç mağduru olan bütün çocukların ifade ve beyanlarının tek bir merkezde toplanarak, bu çocukların her türlü travma ve örselenmeye karşı korunması için gerekli önlemlerin alınmasını sağlayacağız.

Uyuşturucu ve alkol kullanımı ile şiddet olaylarının önlenmesi için orta öğretim kurumlarında kurumsal işbirliği ile **“Okul Sosyal Hizmetleri”ni** başlatacağız.

Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin sayısını 2015 yılına kadar 17’ye çıkaracağız.

Şehitlerimizin Dul ve Yetimleri, Malullerimiz ve Gazilerimiz

Vatanımızı savunma yolunda en değerli varlıkları olan canlarını feda edenler, bu toplumun hem şeref kaynağı, hem de minnet duyduğumuz kahramanlardır.

AK Parti iktidarı olarak güvenlik güçlerimizden şehit verdiklerimizin ardında kalan eşlerini, çocuklarını, ailelerini, gazilerimizi ve malullerimizi asla korumasız, muhtaç ve boynu bükük bırakmadık.

Güçlü toplum olabilmek için o toplumun güvenliği için canlarını verenlerin, yaralananların, sakatlananların ve gazilerin haklarını-hukuklarını gözetmek gereklidir. Bu bilinçle şehitlerimizin aileleri, gazi ve malullerimiz için pek çok yeni ve etkili destekleri hayata geçirdik.

Bunlardan bazılarını zikrederim:

Bakımına muhtaç olanlara ve ölenlerin dul ve yetimlerine en yüksek devlet memuru aylığı üzerinden, diğer malullere ise mevcut aylıkları üzerinden 30 yıl hizmet yapmış memur gibi emekli ikramiyesi ödüyoruz.

Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki görevler nedeniyle malul duruma düşerek aylık bağlananlarla, ölenlerin aylığa hak kazanan dul ve yetimleri (Kamu Konutları Kanunu’nda gösterilen özel tahsisli konutlarda oturanlar hariç olmak üzere) bir yıl süreyle kamu konutlarından yararlanmaya devam edebiliyorlar. Bu süre sonunda ayrılanların, kamu konutundan yararlanmayanların, özel tahsisli konutlarda oturanların istekleri halinde ise ikametgâh olarak kullanacakları yurtiçindeki taşınmazın kira bedelini 10 yıl süre ile karşılamaktayız.

Günlük hayatını idame ettirme zorluğu çeken terör malullerimizi kamu kurum ve kuruluşlarında ya da özel yurtlar ile huzurevlerinde parasız olarak barındırıyoruz.

Malullerimize öncelik sıralamasına göre ve bir defaya mahsus olmak üzere Faizsiz Konut Kredisi kullandırıyoruz.

Şehitlerimizin aile fertleri, şehit aylığı bağlanırlı bağlanmaz TOKİ tarafından sağlanan faizsiz 60.000 TL konut kredisinden yararlanabiliyorlar. Bu konut kredisinin taksitleri, şehit aylığından 1/4 oranında kesilerek borç bitene kadar aynı şartlarda devam ediyor. Bugüne kadar 14.000 şehit yakını bu krediden

faydalandı.

Memur ve kamu görevlilerinden terör eylemlerinde yaralanan, sakatlananlar ile şehit olanların dul ve yetimleri, Emekli Sandığı'nca verilen tanıtım kartlarıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ait bütün hastanelerde muayene ve tedavi ediliyorlar. Malul olanların kaybedilen uzuvları, yurt içi veya yurt dışında en son teknik usullere göre yapılması mümkün sun'ileriyle tamamlatılıyor, gerekirse tamir ettiriliyor veya yenisi yaptırılıyor.

Bugüne kadar 10 bin şehit yakınımızı istihdam ettik. Terör nedeni ve etkisiyle şehit olan kamu görevlileri, er-erbaş ile geçici ve gönüllü köy korucularının eş, çocuk veya kardeşlerinden birisine kamu kurum ve kuruluşlarında iş imkânı sağlıyoruz.

Şehit aileleri ve gazilerimizden ayakta tedavide sağlanan ilaçlar ve tıbbi malzemeler için katılım payı almıyoruz. İhtiyaç duydukları her türlü ortez, protez ve diğer iyileştirici araç/gereçlerden fark almıyoruz. Kısıtlama (süre vb.) getirmeksizin hepsini karşılıyoruz.

Harp malulleri ile şehitlerin çocuklarına ilköğretim öğrencileri için 1250, lise öğrencileri için 1875 ve yüksek öğrenim öğrencileri için 2500 gösterge rakamlarının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutar kadar, eğitim ve öğretim yardımı yılda bir kez toptan ödenmektedir.

Harp malulleri ile şehitlerin çocuklarına Devlet Parasız Yatılılıktan sınavsız olarak yararlanma imkânı verdik.

Özel sektöre ait anaokulları, ilköğretim ve ortaöğretim okulları, dershaneler, kurslar, motorlu taşıt sürücüleri kursları, öğrenci etüt eğitim merkezleri, hizmet içi eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören öğrenci sayısının yüzde 3'ünden az olmamak üzere ücretsiz olarak okutulacak öğrenci kontenjanından şehit ve malul gazi çocuklarına öncelik veriyoruz.

Yüksek öğrenime devam eden öğrencilerden bütün şehit ve gazi çocuklarını yurtlara öncelikli olarak yerleştiriyoruz. Öğrenim süreleri boyunca yurtlarda

yurt ücreti ve depozito almaksızın barındırıyoruz. Aynı zamanda yüksek öğrenim kredilerinde de öncelik veriyoruz.

Şehit olan personelin geride kalan çocuklarından yüksek öğrenim kurumlarında öğrenim görenlerden yüksek öğretim katkı payları almıyoruz.

Şehit eşi öğretmenlerin yer değiştirme suretiyle atanmalarında hizmet puanı ve sıra esasını gözetmiyoruz.

İlköğretim kurumlarına kaydedilecek veya okullar arasında nakledilecek şehit çocuklarına, talepleri halinde istedikleri okullarda öğrenim görebilme imkânı sağlıyoruz.

Velisi şehit olan öğrenciye, öğrencilik halinin devamı koşuluyla öğrenim süresince burs veriyoruz.

Kullanım hakkı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne ait olan tesislerde yapılacak spor müsabakalarında, kendilerine "Gazi Tanıtım Kartı" verilen harp ve vazife malulü gazilerimiz için özel yer tahsisi yapıyoruz.

Sakatlık dereceleri itibarıyla belirlenen aylık tutarları, hizmet erbabının ücretini esas alarak Gelir Vergisinden düşüyoruz.

Özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programlarını Katma Değer Vergisinden istisna tuttuk.

Malullerimize ve şehit ailelerimize pek çok vergi muafiyeti tanıdık.

Baba ve annesinin müşterek olarak talep ettiği veya baba ya da annesinden biri ölmüş ise sağ olanın talep ettiği kardeşlerinden biri, istekli olmadıkça silah altına alınmamakta veya silah altında ise terhis edilmektedir.

Meskende tüketilen su ve elektrik enerjisinde indirim sağlıyoruz.

Şehit ailelerimiz ve gazilerimiz kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden faydalanabiliyorlar.

Devlet memuru olarak görev yapan şehit yakınlarının atanmasında kolaylık sağlıyoruz.

Milli Piyango İdaresi tarafından verilen bayilik ruhsatlarında kolaylık temin ediyoruz.

Hac kontenjanından yararlanma hakkı veriyoruz.

Yardıma, bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyan şehitlerimizin eş, çocuk, anne ve babalarına; SHÇEK'e bağlı çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve gündüz bakım evleri, huzur evleri, bakım ve rehabilitasyon merkezleri, kadın misafirhaneleri, yaşlı danışma merkezlerinde öncelik tanıyoruz.

Geçen süreçte her türlü anayasal ve yasal güvenceye kavuşturulan şehitlerimizin dul ve yetimleri ile gazilerimizin her türlü sağlık, rehabilitasyon, eğitim, bakım, insanca yaşayabilmek için gelir ve öncelikli olarak iş ve meslek sahibi olmaları ve kendilerini asla kimsesiz ve hamisiz hissetmemelerini temin etmek vicdan ve namus borcumuzdur. Tüm bu konularda yapılması gereken her şey eksiksiz olarak yapılacaktır.

Vakıflar

Uygarlığımızın eşsiz yönlerinden birisi çok güçlü bir vakıf geleneğine sahip olmasıdır. Diğergamlık, başkalarını düşünmek, gözetmek, insanların hizmetine gönüllü olarak koşmak, varlığını toplumun geleceğine adanmak çok önemli erdemlerimizdir. Dolayısıyla vakıflar, geçmişimizi bugüne taşıyan can damarlarımızdır.

Vakıflar, aynı zamanda bugünümüzü geleceğe bağlayan en önemli köprülerdir. **Çağdaş sivil toplumun önemli aktörlerinden birisi de vakıflardır.** Yani vakıflar sadece tarih ile ilgili değildir, toplumun bugünü ve geleceği ile de ilgilidir.

İktidarımız tarihi vakıflarımızı ve vakıf eserlerimizi yaşatmak yolunda dev hizmetler yaptı. Fakat bugünkü vakıfların da önünü açarak devletin dışında da sivil aktörlerin toplumsal hizmetlerinin desteklenmesine

büyük katkılar yapmıştır.

AK Parti iktidarı, vakıf yoluyla kurulan ata yâdigârı vakıf kültür varlıklarının bakım, onarım ve restorasyonunu büyük bir itina ile yürütmüştür. **1996-2002 yılları arasında 56 eser onarılmış iken, 2003-2010 yılları arasında 3484 adet eserin restorasyon çalışmalarını yaptık. Yani onarılan eser sayısını 8,5 yıl içinde 70 kat artırdık. Bunun için yaklaşık 1 milyar TL harcama gerçekleştirdik.**

Hazine'den hiçbir katkı almadan her yıl gelirin yaklaşık % 50'sini yatırıma ayıran Vakıflar Genel Müdürlüğünün bütçesini, geçmiş yıllara oranla katlayarak artırdık. Kurumun 2003 yılı bütçesi 44 milyon TL iken, 2011 yılı bütçesi 401 milyon TL olarak öngörülmüştür. Yani **10 kat artmıştır.**

Son yıllarda çağdaş yönetim teknikleri uygulayarak insanlığa çok çeşitli kültür ve medeniyet eserleri kazandırdık.

Bugüne kadar projelerinin dahi çizilmesine cesaret edilemeyen şaheser nitelikteki Süleymaniye, Üsküdar Selimiye, Yeni Camii Hünkâr Kasrı, Yenikapı Mevlevihanesi gibi eserlerin ve yurdumuzun dört köşesindeki han ve kervansarayların onarımları tamamlanmıştır.

Öte yandan ata yâdigârı vakıf gayrimenkuller, yapılan bu çalışmalar sonucunda yıllarca kaldığı sahipsiz ve atıl durumdan kurtarılarak değerlendirilmiştir.

Böylece 2003 ve 2010 yılları arasında gerçekleştirilen **toplam 1 milyar 750 milyon TL yatırımla** 60 bin kişiye istihdam sağlanmış ve toplam 450 milyon TL kira geliri elde edilmiştir. Özel sektör imkânlarının seferber edilerek gerçekleştirilen söz konusu yatırımlarda Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesinden hiçbir harcama yapılmamıştır.

Vakıflar İçin 2023 Hedeflerimiz

Biz, vakıfları diğer STK'larla birlikte 3. sektör olarak görüyoruz. Devlet ve özel sektör yatırım ve çabalarının yanısıra, 3. sektörün de olması gerektiği gibi devreye

girmesi milli güç potansiyelimizin tam olarak kullanılması anlamına gelir.

Başta eğitim ve sağlık olmak üzere diğer sosyal alanlarda vakıfların daha aktif ve etkin olması için gereken altyapı hazırlanmıştır. 2023'e doğru olan süreç tam anlamıyla bir hamle ve sıçrama dönemi olacaktır.

Vakıf eserlerimizi atıl bırakıp, sonuçta elden çıkmaları yerine, onları vakıf kavramına uygun olarak koruyarak kullanma anlayışını esas alıyoruz.

AK Parti olarak, vakıf mirasının korunması ve yaşatılması, vakıf anlayışının geliştirilmesi ve yarınımızın teminatı olan gençlere bu anlayışın kazandırılması için büyük bir gayret ve özveri içerisinde çalışacağız.

Yurdumuzun her yanındaki dev eserlerden yaklaşık 10 bin kültür varlığının tamamının restorasyonunu aslına uygun olarak tamamlamayı ve projesi çizilmemiş eser bırakmamayı hedefliyoruz.

Medeniyet değerlerimizin kurumsal taşıyıcısı olan vakıf geleneğinin yeniden üretilmesi için de düzenlemeler yapacağız. Böylece geçmişten günümüze kadar canlılığını muhafaza eden vakıflarımızın geleceğe de taşınmasını sağlamış olacağız.

Yaşanabilir Çevre ve Marka Şehirler

12 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ

Seçim Beyannamesi

Hedef: Marka Şehirler
Yaşanabilir Çevre
Su Kaynakları
Ormanlar
Atık Yönetimi
Çevreci Ulaşım
Temiz Enerji Kaynakları
Yaşanabilir Şehirler
Altyapı Hizmetleri
Kent İçi Ulaşım
Konut
Kentsel Dönüşüm

Mülkiyet ve İmar Planlaması
Engelsiz Şehirler
Afet Yönetimi
Yerel Yönetimler
Küresel Rekabet İçin Şehir Politikaları
İstanbul
Ankara
İzmir
Bölgesel ve Kırsal Kalkınma

AK Parti; çevrenin korunması ile kalkınma ve refah toplumu olma arasında, akılcı, insani ve küresel bir dengenin kurulmasını ana politika olarak benimser.

Partimiz, her ne sebeple olursa olsun çevre konusunda duyarsız davranılmasını ve bu yönde alınacak tedbirlerin ertelenmesini, temel insan haklarından biri olan “çevre hakkı”nın ihlali olarak kabul eder.

Çevremiz; ata mirasımız, ana kucağımız, biricik hazinemizdir.

Bu hazinenin varisleri ise çocuklarımız ve bütün insanlık ailesidir.

Çevre; insanı, tabiatı ve kültürel varlıkları ile bir bütündür, parçalanamaz.

Zenginleşme uğruna; insanın, tabiatın ve kültürel varlıkların tahrip edilmesini, gelecek nesillerin haklarının çalınması ve gizli fakirleşme olarak değerlendiriyoruz.

Kalkınma adına gönül yıkarak, tabiatı ve kültürel varlıkları tahrip ederek sadece geleceğimizi fakirleştirebiliriz.

Tek yahut iki boyutlu değil “küresel” bakış açısına dayalı çevre anlayışımız, politikalarımızın bütününe rehberlik etmekte; ülkemizin sahip olduğu doğal zenginliği ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, bunları canlandırmak, yaşatmak ve zenginleştirerek daha da geliştirmek için büyük bir kararlılık ve çaba göstermemize vesile olmaktadır.

Hedef: Marka Şehirler

Tarih boyunca medeniyetimiz, insanlığa örnek teşkil edecek derecede eşsiz şehirler kurmuştur. Ancak AK Parti hizmete gelinceye dek, şehirlerimiz gereğince korunmamış, hak ettiği değer verilmemiş ve adeta yaşanılabilir olmaktan çıkarılmıştır. Bu durum yadsınamaz bir gerçektir.

Bu nedenle, içinde yaşadığımız, çocuklarımızı yetiştirdiğimiz, bir başka deyişle geleceğimizi şekillendirdiğimiz yaşam alanları olan şehirlerimizin,

2023 hedefleri çerçevesinde ülkemizin gelişimi, insanımızın refah düzeyinin artırılması, rekabet ve işbirliğine hazır olması için farklı alanlarda “marka şehir”ler haline getirilmesini hedefliyoruz.

Bir taraftan geleneğin izlerini vefakâr bir titizlikle taşıyan, öte yandan da modern bir kentin sahip olması gereken tüm alt ve üst yapılara sahip huzurla yaşanabilir şehirler kurmak, Partimizin 2023 vizyonunun temel önceliklerindedir.

AK Parti'nin 2023 Vizyonu ile Türkiye’de her şehir bir Dünya Markası olacaktır. Şehirlerimiz terk edilen değil, aranan, özlenen, hayat bulan ve hayat veren cazibe merkezlerine dönüştürülecektir.

Partimiz; çevre ve şehircilikte kalkınma için; başta AB standartları olmak üzere, Kyoto Protokolü ve Meksika Cancun İklim Değişikliği Konferansı kararlarını “tavizsiz” hayata geçirecektir.

2023 vizyonumuz; trafik sorunu asgariye indirilmiş, ulaşımı rahat, tertemiz havası ve doğası, tarihi ve kültürüyle bütünleşmiş üst düzey estetiğe, etkin, duyarlı, şeffaf yönetimlere, güçlü ekonomiye, huzurlu ve mutlu insanlara sahip “yaşanabilir çevre ve şehirler” meydana getirmektir.

AK Parti 2023 Vizyonu ile toprağımız verimli ve yeşil, denizlerimiz güvenli ve mavi, sularımız bol ve berrak, geleceğimiz mutlu ve ak olacaktır.

AK Parti 2023 Vizyonu ile havamız, suyumuz ve tabiatımız temiz, şehirlerimiz yaşanabilir ve sakin, insanımız huzurlu ve kedersiz olacaktır.

Yaşanabilir Çevre

Partimiz, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda sahip olduğumuz çevresel, kültürel ve tarihi değerleri temel kalıcı zenginlik sayar.

Hedefimiz; ekonomik kalkınma ile çevre arasında en uygun dengeyi kurarak, uluslararası standartlarda küresel çevre yönetim sistemiyle kalıcı yaşam kalitesini en üst seviyeye taşıyacak bir yapı oluşturmaktır.

AK Parti İktidarı, yukarıda çerçevesini çizdiğimiz çevre politikaları doğrultusunda birçok projeyi hayata geçirmiş olup, bunlardan bazıları şunlardır:

Ülkemizin Hava Kalitesi 2003 yılına kadar 16 adet yarı otomatik cihaz ile ölçülebilirken, bugün 81 ilimizdeki 117 istasyonda tam otomatik cihazlarla ölçülerek, ölçüm sonuçları halkımıza internetten anında duyurulmaktadır.

Ülkemizin sahip olduğu biyolojik ve kültürel zenginliği ortaya çıkaran ve koruyan çok sayıda proje üretilip gerçekleştirilmiştir.

Yürütülen imar, inşaa ve ihya faaliyetleri günden güne artan çevre duyarlılığı ile sürdürülmektedir.

Kıyı ve deniz alanlarımız; çevre kirliliğine karşı gelişen bilimsel veriler ve teknolojiler paralelinde etkin bir şekilde korunmaktadır.

AK Parti İktidarı, çevrenin korunması için dev yatırımlara imza atmıştır.

Bu amaçla gerçekleştirilen yatırımlarla ilgili bazı veriler şunlardır:

Faaliyetler	2002	2010
Düzenli çöp depolama tesisi sayısı	15	59
Ambalaj atığı ayırma ve geri kazanma tesisi sayısı	28	362
Atık suları arıtılan belediye sayısı	278	467
Atık suları arıtılan nüfus oranı	% 36	% 73
Deniz kirliliği takip edilen ölçüm istasyonu sayısı	26	231+135 nokta (özel çevrede)
Mavi bayrağa sahip plaj sayısı	140	314
Mavi bayrağa sahip marina sayısı	11	23
Hava kalitesi ölçüm istasyonu sayısı	16	117
1/100.000'lik çevre düzeni planı oranı	% 5	% 65
Milli park sayısı	33	41
Özel Çevre Koruma Bölgesi sayısı	13	15
Tabiat Parkı sayısı	17	42
Kent Ormanı sayısı	0	89

AB üyelik sürecinde en zor fasıllardan biri olan ve diğer ülkelerin en son müzakere edebildiği çevre faslı 21 Aralık 2009 tarihinde müzakereye açılmıştır.

Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadele konusunda alınan kararlarda daha etkin ve söz sahibi olabilmesini sağlamak amacıyla 26 Ağustos 2009'da Kyoto Protokolü'ne imza atılmıştır.

Türkiye, Cancun'daki İklim Değişikliği Taraflar Konferansı'nda, özel şartlarını ihtiva eden bir maddeyi kabul ettirmiştir.

Yaşanabilir Çevre İçin 2023 Hedeflerimiz

Hava Kalitesi Ölçüm ve İzleme İstasyonu sayısı iki katına çıkarılacak ve 2023 yılında hava kalitesi AB standartlarında olacaktır.

Ülke genelinde biyolojik çeşitlilik varlığı tespit edilecek ve korunması için gereken bilimsel ve teknolojik altyapı tesis edilecektir.

İklim değişikliğine uyum ve sera gazı sınırlandırmasına yönelik sektörel politikalara ağırlık verilecektir.

Üretimde ve diğer beşeri faaliyetlerde temiz teknolojilerin kullanımı yaygınlaştırılarak, kirliliğin kaynağında azaltılması sağlanacaktır.

Çevre denetimi ve yönetiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinden de yararlanan etkili bir sistem kurulacaktır.

Büyük yerleşim alanlarındaki önemli bir çevresel sorun olan gürültü kirliliği ile mücadele hızlandırılacaktır. Kara ve demir yolları ile büyük hava alanlarının gürültü haritaları çıkarılacak ve gerekli tedbirler tavizsiz alınacaktır.

AB standartları kapsamında:

Türkiye için geniş bir siyasi ve ekonomik reform gündemini ortaya koyan ve 2008 Yılı'nın Aralık ayı sonunda yürürlüğe giren Ulusal Program'ın, 27 No'lu

“Çevre” başlığı altında yazılı taahhütler yerine getirilecek ve izlenecektir.

Hava Kalitesi, Atık Yönetimi, Su Kalitesi, Doğa Koruma, Kimyasallar Yönetimi, Endüstriyel Kirlilik Kontrolü ve Risk Yönetimi, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar, Gürültü Yönetimi gibi alanların altında yer alan ve sürekli gelişen **Avrupa Birliği Çevre Müktesebatı'na uyum çalışmaları** tamamlanacaktır.

Özellikle, teknolojik yaklaşımı değil, standartları ve ortam kalitesini esas alan bir yaklaşım içinde olan **“Çerçeve ve Yatay Mevzuat”**ın uyum çalışmaları hızlandırılacaktır.

Avrupa Birliği Çevre Müktesebatı'nda sektör bazında meydana gelen değişiklikler sürekli takip edilecek ve ulusal mevzuat zenginleştirilecektir.

Çalışmaları devam eden Çerçeve Su Koruma Kanunu, Temiz Hava Kanunu, Doğa Koruma Kanunu gibi tasarıların kanunlaşması sağlanacaktır.

Avrupa Birliği'nin taraf olduğu “Uluslararası Çevre Sözleşmeleri ve Protokolleri”ne dahil olma işlemleri tamamlanacaktır.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde, mevzuat uyumu öncelikli bir konu olarak gündemde yer alacaktır. Türkiye; 300'ü direktif şeklinde olmak üzere 560'ı aşkın mevzuatı bünyesinde bulunduran Avrupa Birliği Çevre Müktesebatı'nın gereklerine tamamen uymaya ve bunları uygulamaya yansıtacak koşulları sağlamaya devam edecektir.

Çevre yönetiminde kullanılan araçlardan “çevresel bilgi altyapısı” ilgili ve etkili Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliği yapılarak güçlendirilecek ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Bunların dışında tüm dünyanın, önümüzdeki dönemde çevre politikalarının temelini teşkil edecek; İklim Değişikliği, Biyoçeşitlilik, Çevre Sağlığı ve Sürdürülebilir Kalkınma konularında AB standartları gerçekleştirilecektir.

Su Kaynakları

Su; hayatın ve medeniyetin kaynağıdır.

İktidarımız su konusunda bugüne kadar çok büyük projeleri hayata geçirmeyi başarmıştır:

8,5 yılda 194 baraj ve gölet inşa edilmiş,

Türkiye'nin en yüksek barajı olan Ermenek Barajı tamamlanmış,

Avrupa'nın kendi sınıfında en büyük barajı olan Çine Adnan Menderes Barajı hizmete açılmış,

2002 yılından bugüne kadar 145 adet sulama tesisi ile 1 milyon hektar tarım arazisi suya kavuşturulmuş ve böylece ülkemizin ekonomik sulanabilir 8,5 milyon hektar tarım arazisinin 5,5 milyon hektarı sulanmaya başlanmıştır.

8,5 yılda 549 adet taşkın koruma tesisi inşa edilerek, 139.000 hektar arazi taşkınlardan korunmuştur.

Böylece 2002-2011 yılları arasında 900 tesis hizmete alınmıştır.

81 ilin içme suyu ihtiyacı planlanmış ve 25 milyon vatandaşımız kaliteli içme ve kullanma suyuna kavuşturulmuştur. Susuzluk “kader” olmaktan çıkarılmıştır.

“1000 Günde 1000 Gölet İnşa Projesi” başlatılmış, 250.000 hektar arazi sulanmış ve 300.000 vatandaşımıza istihdam imkânı sağlanmıştır.

Önümüzdeki süreçte bir damla suyun bile israf olmaması, verimli kullanılıp değerlendirilmesi ve temiz tutulması için birçok proje uygulanacaktır:

İçmesuyu şebekelerindeki kayıp kaçak oranlarını azaltmaya yönelik olarak başlatılan scada uygulaması ve şebekelerin uygun malzemelerden üretilen borulardan teşkil edilmesi uygulaması önümüzdeki dönemde yaygınlaştırılacaktır.

Yer üstü ve yer altı su kaynaklarını kapsayacak şekilde, hukuki ve kurumsal olarak “bütüncül su kaynakları yönetimi modeli”ne geçilecektir. Böylece tüm su

havzaları mutlak koruma altına alınacak, kirlenmeye karşı önleme stratejileri geliştirilecek ve halkın buna katılımı sağlanacaktır.

25 nehir havzasının tamamında “Nehir Havza Yönetim Planları” hazırlanacak, bütün nehirlerimizdeki su kalitesi, Otomatik İzleme İstasyonları ile izlenecek ve AB standartlarında su kalite hedeflerinde % 75 oranında gerçekleştirme sağlanacaktır.

Ülkemizin ekonomik sulanabilir 8,5 milyon hektar arazisinin tamamı sulanacaktır. Susuz arazi kalmayacaktır.

İçme suyu ve atıksu altyapısı olmayan hiçbir belediye kalmayacak, nüfusumuza 2040 yılına kadar yetecek içmesuyu temin edilecektir.

Ormanlar

Medeniyetimiz yeşil bir medeniyettir. Yeşili, atalarımızın gelecek nesillere aktarmak üzere bıraktığı bir emanet olarak gören Partimiz, ormanlarla ilgili çok önemli projeler gerçekleştirmiştir. Türkiye, iktidarımız döneminde orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi olmuştur.

1992-2002 yılları arasında senelik ortalama olarak 75.000 hektarlık alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı yapılabılırken, 2003-2009 yılları arasında bu rakam 7 misli artırılarak 501.387 hektar alanda ağaçlandırma ve bozuk ormanların ıslahı gerçekleştirildi.

2008, 2009 ve 2010 yıllarında toplam 1.448.274 hektarlık alanda çalışma yapılarak, 814 milyon adet fidanı toprakla buluşturduk. **Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik.**

Orman varlığımızı zenginleştirerek, 21,6 milyon hektara çıkardık.

2003 yılında başlattığımız kent ormanı projesiyle, **bugüne kadar 69'u il merkezlerinde ve 20 ilçe olmak üzere 89 yeni kent ormanı kurduk.**

Halen bütün alanlar değerlendirilmekte, karayolu

kenarları, okulların bahçeleri, hastane ve cami avluları ile mezarlıklar ağaçlandırılmaktadır.

Türkiye'yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.

Ormancılıkta 2023 Hedeflerimiz

Orman alanlarımız ülke topraklarımızın % 30'u olan 23,3 milyon hektara ulaştırılacaktır.

Milli Parklarımızın sayısını 50'ye, Tabiat Parkı sayısını ise 55'e çıkaracağız.

Kent ormanı sayısı iki katına çıkarılacaktır.

Ormanlarımızın tamamının tapu ve tescil işlemleri tamamlanacaktır.

Atık Yönetimi

2002 yılında 15 adet katı atık düzenli depolama tesisi ile 23 milyon nüfusa hizmet verilirken, bugün 59 düzenli depolama tesisi ile 751 belediyede 41 milyon nüfusa hizmet verilmektedir.

Tehlikeli atıklarda ise, 2002 yılında 18 tesis ile 80.000 ton atık bertaraf edilirken, bugün 145 tesis ile 2.000.000 tona çıkarılmıştır.

Atık Yönetiminde 2023 Hedeflerimiz

Katı atık ve tıbbi atık bertaraf tesisleri hızla tamamlanarak, bütün atıklar usulüne uygun bertaraf edilecektir.

Vahşi depolama uygulaması tamamen tasfiye edilecek, katı atık düzenli depolama tesisleri mahalli idare birlikleri vasıtasıyla yapılarak, tüm belediye nüfusuna hizmet verecek şekilde yaygınlaştırılacaktır.

Ambalaj atıklarının % 38 olan geri dönüşüm oranı % 60'a çıkarılacaktır.

Tehlikeli atıkların üretim noktasından nihai bertaraf ve geri kazanma tesislerine kadar hareketi elektronik

kayıt ve takip sistemiyle yönetilecek; tehlikeli ve zehirli atıkların kontrol dışı atılması önlenecektir.

Atıkların geri dönüşümü ile atıklardan elektrik ve ısı enerjisi elde etmek için yürütülen çalışmalara hız kazandırılacaktır.

Çevreci Ulaşım

Çevre kirliliğine yol açan faktörlerden biri de ulaşım araçlarıdır. Kentleşmenin artmasının yanı sıra hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde yolcu ve yük trafiğinin yoğunlaşması, ulaşım araçları nedeniyle oluşan kirliliği artırmaktadır. Ülkemizdeki toplam karbondioksit ve eşdeğer emisyonunun % 13'ü ulaşım araçlarınca oluşturulmaktadır.

Ulaşım kaynaklı emisyonun % 85'i karayolundan, % 1'i demiryolundan, % 3'ü denizyolundan ve % 11'i ise havayolundan kaynaklanmaktadır.

Hava kirliliği ve artan karbondioksit emisyonu ile mücadele için önemli adımlar atılmıştır. Demiryollarının taşıma ve ulaşımda daha çok kullanılabilmesi için başlatılan projeler, havayolu kullanımının yaygınlaştırılması, özellikle İstanbul'da kent içi ulaşımda deniz yolu kullanımının artması için başlatılan uygulamalar, hibrit otomobillerle ilgili çalışmalar, yaşlı araçların trafikten çekilmesi için uygulanan teşvikler ilk anda zikredilmesi gereken icraatlardan bazılarıdır.

Ekonomik ve teknik ömrünü doldurmuş araçların piyasadan çekilmesi projesi ile 1985 öncesi model çekici, kamyon, otobüs ve tankerlerin piyasadan çekilmesinin önü açılmıştır. **Bugüne kadar çevreye en çok zarar veren toplam 30.000 adet araç trafikten çekilmiştir ve uygulama halen devam etmektedir.**

Trafikte seyreden motorlu kara taşıtlarının egzoz gazı emisyonları, Egzoz Gazı Emisyonlarının Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilen periyotlarda ölçülmesi sağlanarak izlenmektedir. Kağıt üzerinde araç fenni muayene dönemi sona erdirilmiş, ülkenin her yanında uluslararası standartlarda kurulan 189 adet araç muayene istasyonu ve 1288 gaz emisyon ölçüm istasyonu hizmete sunulmuştur. Bugüne kadar 14

milyonun üzerinde araç fenni muayeneden geçirilmiştir.

Motorlu kara taşıtlarında kullanılan yakıt kalitesinde de önemli gelişmeler sağlanmıştır. 2004 yılında yayımlanan Benzin ve Motorin Kalitesi Yönetmeliği çerçevesinde motorinin kükürt içeriğinde son beş yılda % 86 oranında azaltım sağlanmış olup, bu yıl azaltım oranı % 99'a ulaşacaktır.

Çevreci Ulaşım için 2023 Hedeflerimiz

Başta karayolu olmak üzere; tüm ulaşım türlerinde sera gazı emisyonlarına yönelik çalışmalara öncelik verilecek ve gerekli takip sistemi oluşturulacaktır.

Ulaşımdan kaynaklanan toplam sera gazı emisyon salınım artış oranı, en az % 11 azaltılacaktır. Bu amaçla kara, demir, hava ve deniz yollarının yolcu ve yük taşımacılığındaki payları aşağıdaki şekilde değişecektir:

YÜK TAŞIMACILIĞI	2011 %	2023 %
Karayolu	80,6	60
Demiryolu	4,7	15
Havayolu	0,4	1
Denizyolu	2,6	10
Boru Hatları	11,5	14
YOLCU TAŞIMACILIĞI		
Karayolu	89,5	72
Demiryolu	2,2	10
Havayolu	7,8	14
Denizyolu	0,3	4

Büyükşehirlerde akıllı ulaşım sistemleri ile desteklenmiş bütünleşik toplu taşıma sistemleri kurulacaktır.

Solunum rahatsızlığına yol açan PM2.5 partikülleri (araçlar, kamyonlar) salınımı % 20 azaltılacaktır. Ayrıca, ulaşımında kullanılan yakıtların % 10'u biyoyakıt, elektrik ve hidrojenden elde edilecek, 1. ve 2. jenerasyon biyoyakıt kullanımı sağlanacaktır.

Araç vergilendirme sisteminde ilk alımlarda; karbondioksit emisyonu salımını ya da yakıt tüketim miktarını baz alan, küçük motorlu araçlar teşvik edilecektir.

Vergi indirimini uygulaması ile hibrit elektrikli ve tümü elektrikli araçlar teşvik edilecektir.

Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere toplu taşıma araçları ile tüm kamu ve özel şirket araç filolarında kentiçi kullanımda hibrit elektrikli ve tümü elektrikli araçların kullanımı teşvik edilecektir.

Büyükşehirlerimizin her birinde en az 150 km uzunluğunda bisiklet yollarının inşa edilmesi ve bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Elektrikli demiryolu hatlarının yaygınlaştırılması ve hat uzunluğunun % 70'inin elektrikli hale getirilmesiyle sera gazı emisyonları azaltılacaktır.

Ana arterlerin rüzgar ve güneş enerjisi ile aydınlatılması artırılacak, LED ve yeni teknolojilerle ekolojik aydınlatma imkânları geliştirilecektir.

Tüm demiryolu ve karayolu bantlarında yoğun ağaçlandırma kampanyaları ile ağaçlandırma miktarı artırılacaktır.

Temiz Enerji Kaynakları

Partimiz, çevrenin korunması ile ülkenin enerji ihtiyacının karşılanması arasında bir dengenin kurulmasının gerekliliğine inanmaktadır. Bu amaçla temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dönülecek, enerji güvenliğini ve çeşitliliğini sağlamak için gerekli

yatırımlar yapılacaktır.

2023'te rüzgâr enerjisine dayalı üretim kapasitemiz 1.000 MW'tan 20 kat artırılarak, 20.000 MW'a çıkarılacaktır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından daha çok yararlanılacak ve jeotermal kaynaklı elektrik gücünün yanı sıra, güneş enerjisine dayalı enerji santralleri kurulacaktır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi içerisindeki payı en az % 30 düzeyinde olacaktır.

Yaşanabilir Şehirler

Bir ülkedeki yönetimin kalitesini, toplumun gelişmişlik düzeyini ve medeniyete yaptığı katkıyı belirleyen faktörlerden biri o ülkedeki şehirlerdir.

AK Parti, şehirlerimizi sosyal, kültürel, teknik ve ekonomik tüm boyutlarıyla bir arada değerlendirmektedir.

Uzun yıllardır göç, gecekondulaşma, çarpık yapılaşma, kaynak yetersizliği, hukuki sorunlar nedeniyle büyük sıkıntılar yaşayan kentlerimizi "yaşanabilir şehirler" haline getirmek Partimizin önceliklerinden biri olmuştur.

Bu önceliğimizin gereği olarak;

Yerel Yönetimler Reformu ile belediyelerimiz hem gelir, hem de yetki açısından güçlendirilerek, daha iyi hizmet sunabilme olanağına kavuşturuldu. Yasal düzenlemelerle, gecekondulaşmayı ve şehir planlarına aykırı kentleşmeyi önleyecek tedbirleri aldık.

Şehirlerimizi güzelleştirmek ve gecekondu bölgelerini ıslah etmek için Kentsel Dönüşüm Projelerini hayata geçirdik; bu bölgelerde yaşayan vatandaşlarımıza yönelik ucuz konutlar ürettik.

Bugüne kadar büyük bir başarı ile gerçekleştirilen toplu konut uygulamaları ve bundan sonra da sürdürülecek, uzun vadeli programlarla şehirlerimizin yaşanabilir, sağlıklı ve estetik mekânlar olması

sağlanacaktır.

AK Parti iktidarı, bir yandan şehrin doğal ve tarihi dokusunu bozan yapılaşmanın önüne geçmek için gerekli politikaları birer birer hayata geçirirken, öte yandan da tarihi yapıların restorasyonu konusunda büyük çaba göstermiştir. **Ata yadigârı çok sayıda eser ihya edilmiş, vefasızlığın utancı olmaktan çıkarılmıştır.**

Bugün büyük şehirlerin en önemli sorunu kent içi ulaşım ve trafiktir. Yerel yönetimimizin kısıtlı kaynaklarıyla bu sorunun üstesinden gelemeyeceğini gören **AK Parti İktidarı, gerekli yasal düzenlemeleri yaparak, bundan böyle raylı sistemlerin yapımının merkezi yönetim tarafından üstlenilmesini mümkün hale getirmiştir.**

Tüm bunları yaparken, şehir halkının katılımına çok büyük değer veren Partimiz, sorunların çözümünde sivil toplum örgütleri ile yaygın bir işbirliğine gitmiştir.

Altyapı Hizmetleri

Son yarım yüzyılda büyük şehirlere yönelen aşırı göç nedeniyle, kentlerimizin altyapı kapasiteleri yetersiz kalmış, yerel yönetimlerin kaynakları altyapı ihtiyacını karşılayamaz hale gelmiştir.

Bu gerçeği gören AK Parti iktidarı, sorunun çözümü için öncelikle yerel yönetimlerin ve büyükşehirlerin yetkilerini güçlendiren reformlar yapmış, merkezi bütçeden aldıkları payları arttıran, gelirlerini çoğaltan ve personel giderlerini azaltan uygulamaları hayata geçirmiştir. Ayrıca, yerel yönetimlerin borçları da yeniden yapılandırılmıştır.

Son 3 yılda belediyeler ile özel idarelere yaklaşık toplam 4,5 milyar TL kredi kullandırılmıştır.

İçmesuyu ve kanalizasyon başta olmak üzere belediyelerin 300 projesine hibe kaynak sağlanmıştır.

İl özel idaresi ve belediyelerin harita, imar, içme suyu, kanalizasyon ve üstyapı sektörlerinde 2800 adet projesi ihale edilmiştir.

Vatandaşlarımızın sağlıklı içmesuyuna erişmelerine imkân veren ve çevre açısından önem arz eden atıksu (kanalizasyon) problemini kökten çözmek amacıyla Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi'ni (SUKAP) başlatıyoruz. Bu kapsamda özellikle ihtiyaç duyan küçük yerleşim yerlerine finansman desteği sağlanacak. Diğer belediyelere ise ucuz ve uzun vadeli kredi sağlanacaktır.

2010 yılında 2,1 milyar TL olan yerel yönetimlere tahsis edilen kredi tutarının, 2023 yılında yıllık 15 milyar TL'ye ulaşması hedeflenmektedir.

Doğalgaz kullanan il sayısı 9'dan 70'e çıkarılmış, şehir içi havai hatların yer altına alınması için çalışmalar başlatılmıştır. Uygulamalar halen devam etmektedir.

Altyapıda 2023 Hedeflerimiz

Partimiz, kentsel altyapı hizmetlerinin kalitesini, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlu olarak yükseltmeyi hedeflemektedir.

İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu yüzde 100'e çıkarılacak, susuz belde kalmayacak ve ihtiyaç duyulan yerleşim yerlerinde içme suyu arıtma tesisleri yapılacaktır.

Bütün şehirlerimizin kanalizasyon ve arıtma sistemleri kademeli şekilde yüksek standartlarda inşa edilecektir. Su kullanım düzeyine göre atık suda geri dönüşüm sistemleri geliştirilecektir. Mevcut durumda % 87 civarında olan kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu ve % 56 civarında olan atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun tamamı kapsanacaktır. **Nüfusun tamamının atık suyu arıtılacaktır.**

Sanayi sitelerinde ve tesislerinde arıtma sistemleri tavizsiz tamamlanacak ve çevre koruma prensiplerine göre inşa edilecektir.

Yürürlüğe giren yeni İller Bankası Anonim Şirketi Kanunu ile; uluslararası finans kuruluşlarından yerel yönetimlerimize uygun koşullu kredi kullandırılması

kolaylaşacak ve büyük ölçekli olarak devam edecektir.

Şehir parkları, rekreasyon alanları, aktif yeşil alanlar, çocuk oyun alanları, dinlenme ve gezinti alanları artırılacak ve büyük ölçekli kent meydanları oluşturulacaktır.

Hızla gelişen teknolojiye paralel biçimde, kentlerimizin bilişim ve iletişim altyapıları kesintisiz hizmet sunacak şekilde tamamlanacaktır.

Kentlerimizde farklı kurumlarca yürütülen altyapı inşaatlarında birliktelik sağlanarak, zaman ve kaynak israfı ile görsel kirlilik önlenecektir.

Kent İçi Ulaşım

AK Parti; kent içi ulaşım ve bunun üst yapısı olan trafik konusunda vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştıran, toplu taşımaya ağırlık veren, çevre dostu ve güvenli ulaşım sistemlerinin kurulmasını önemli bir hedef olarak ele almaktadır. Kent içi ulaşım konusunda partimiz döneminde şehirlerimizde ulaşımı rahatlatarak büyük adımlar atılmıştır.

Hedefimiz çerçevesinde; İstanbul'da boğaz geçişini kolaylaştıran Marmaray, Karayolu Tüp Geçiş (Avrasya Tüneli), 3. Köprü gibi küresel çapta dev projeler başlattık.

İZBAN Projesi'ni tamamlayarak güzel İzmir'imizi modern raylı sisteme kavuşturduk. Bu proje ile hemzemin geçitleri kaldırarak, alt ve üst geçitler, tüneller ve modern istasyonlar inşa ederek banliyö sistemini İzmir'e yakışır biçimde hızlı ve çağdaş bir yapıya taşıdık.

Kent içi yaya ve araç trafiğini şehirlerarası trafikten ayırmak amacı ile 58 il merkezinde, 474 adet ilçe ve 209 adet belde yerleşiminde 3786 km. uzunluğunda kent geçişi yaptık.

Kent içi yollarda, şehirlerarası transit trafiğin kesintisiz akımını sağlayan 336 adet köprülü kavşak, 1542 adet kontrollü ve sinyalize kavşak ve 950 adet yaya alt ve üst geçidi inşa ettik.

Ak Parti iktidarında; tüm kentlerimizde çevre yolları, şehir içi caddeler, geçitler, kavşaklar, alt-üst geçitler ile ulaşım kolaylaştırılmıştır. Özel halk otobüsleri, minibüsler, taksi ve dolmuşlar gibi araç ve işletmecilerin de çalışma standartlarını belirleyen belgeleme, kayıt ve denetim sistemi hayata geçirilmiş, okul servis araçlarının çalışmaları konusunda uygulama standartları getirilmiş, böylece kalite ve düzen sağlanmıştır.

Ekonomimizdeki büyüme ile birlikte artan Organize Sanayi Bölgesi, havaalanı ve benzeri merkezlere bağlantı yollarını iyileştirmekteyiz. Bu mahallere karayolları ve demiryolları ile bağlantıları artırmaya devam etmekteyiz.

AK Parti, şehirlerimizi tüm vatandaşlarımızın keyifle, huzurla yaşayabilecekleri, modern ulaşım imkânları ile donatılmış mekânlar haline getirmek için çalışmaktadır.

Kent İçi Ulaşımında 2023 Hedeflerimiz

Yaşanabilir şehirlerin hayati bir unsuru olan kent içi ulaşım, vizyonumuzun en önemli başlıklarından biridir. **Herkese, her yerde, tam zamanında; hızlı, seçenekli, güvenli, konforlu, sürdürülebilir, erişilebilir, dünya ile entegre ulaşım çözümleri sunmak en önemli hedeflerimizin başında gelmektedir.**

Ulaşım ve bunun üst yapısı olan trafik konusunda merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki işbirliğini geliştirecek; ulaşımı ulusal ölçekte planlayarak, ulusal ve yerel ulaşım planları arasında uyum ve koordinasyon sağlayacağız.

Nüfusu 100.000'in üstündeki bütün kentlerde Ulaşım Ana Planları tamamlanacaktır.

Şehirlerde toplu taşıma altyapısı kesintisiz ve yüksek nitelikte kurulacak, yoğun hatlarda raylı sistemler hızla tamamlanacak ve şehiriçi-şehirlerarası bütünleşme sağlanacaktır.

Organize Sanayi Bölgeleri'ne toplu ulaşım imkânları

artırılacaktır.

Kentiçi Erişim Bilgilendirme Sistemleri kurulacak, tüm ulaşım bilgileri elektronik ortamdan vatandaşların erişimine sunulacaktır.

Şehirlerarası ana istasyonlar ile kentiçi erişim sisteminin entegre edilmesi tamamlanacaktır.

Kentsel ulaşım sisteminde hareket kısıtlılığı olan çocuk, yaşlı ve engellilerin ihtiyaçlarını dikkate alan, yaya ve taşıt ulaşım bütünlüğüne yönelik projeler uygulanacaktır.

Ulaşım alanındaki yetişmiş insan kaynağını zenginleştirmek amacıyla, ulaşım planlama ve mühendisliği konusunda üniversiteler ve diğer kuruluşlar ile işbirliği içerisine girilecektir.

İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere büyükşehirlerimizde toplu taşıma altyapısı yüksek standartlara kavuşturulacaktır.

Konut

Bugün şehirleşme artık bir zenginlik ve gelişmişlik göstergesi haline gelmiştir. Avrupa topluluğunda ortalama olarak halkın % 85'i kentlerde yaşıyor. Türkiye'de ise bu oran iktidarımız döneminde 9 puan artarak % 73'e yükselmiştir.

Önümüzdeki 5 yıl içerisinde hane halkı artışı, yenileme ve kentsel dönüşüm kaynaklı olmak üzere toplam konut ihtiyacının 3,4 milyon adet olması bekleniyor. Gelecek 12 yıl içinde ise bu sayının 8 milyon civarında olacağı tahmin ediliyor.

Bu acil ihtiyacın farkında olan AK Parti iktidarı "Planlı Kentleşme ve Konut Üretimi Seferberliği" başlatmış; TOKİ eliyle Nisan 2011 sonunda 81 il ve 800 ilçede, 1900 şantiyede 490 bin konut rakamına ulaşmıştır. **TOKİ tarafından üretilen bu konutların yaklaşık 407 bini sosyal konut niteliğindedir. İktidarımız döneminde Türkiye genelinde ise toplam 4,5 milyon konut üretilmiştir.**

Cumhuriyet Tarihimiz boyunca ilk kez 2003-2011

döneminde hiç geliri olmayan yoksul gruba yönelik üretilen 45-87 m²'lik konutlar, 100-350 TL taksitlerle, 15-25 yıl vadelerle peşinatsız olarak hak sahiplerine verilmiştir.

Yaşanabilir şehirler kurma hedefiyle hareket eden AK Parti iktidarı, konut üretiminin yanı sıra, şehir hayatının önemli bir ihtiyacı olan okul, spor salonu, yurt, pansiyon, sağlık ocağı, hastane, cami, kütüphane engelsiz yaşam merkezi vb. sosyal donatılar da inşa ederek şehirlerimizin ve insanlarımızın hizmetine sunmuştur.

Dünyanın yaşadığı ekonomik krizde, pek çok ülkede konut finansman sistemleri işlemez hale gelirken, Türkiye'de konut sunum modeli başarıyla sürdürülmüş ve 200'ün üzerinde sektöre katkı sağlamıştır. Türkiye'nin bu başarısı dünyada örnek alınmaktadır.

Konutta 2023 Hedeflerimiz

TOKİ eliyle inşa edilen konut sayısı 1 milyona ulaşacaktır. Düşük gelirli ev sahibi yapabilmek için, üretilen konutların 400.000'i 45-87 m² büyüklüğünde **sosyal konut olacak ve peşinatsız, ev tesliminden sonra başlayan 100-350 TL aralığındaki taksitlerle ve 25 yıla varan vadeyle halkımıza sunulacaktır.**

Yeni evlenecek yoksul çiftlere 60.000 TL'ye kadar 20 yıl vadeli ve sıfır faizli kredi verilecektir.

Şehirlerimizde bütüncül bakış açısı getirecek bir planlama yaklaşımı geliştirilecektir. Bu kapsamda;

Yeni yapılaşmalar; bölgesel ve mekânsal planlama, imar planlama, kentsel tasarım ve kırsal tasarım süreçleri entegre edilerek gerçekleştirilecektir.

Kentlerdeki fiziki yapıların % 85'ini konutlar oluşturduğu için, konutlarda estetiğe ve şehir kimliğini oluşturmaya ayrıca önem verilecektir.

Konsept projeler ve prestij binalarıyla kentlere yeni bir vizyon ve silüet kazandırılacaktır.

Konut üretiminde, yaşanabilir çevre, ekolojik yapılaşma ve sürdürülebilirlik ilkeleri göz önünde bulundurulacak;

yeşil ve akıllı binaların yapımına ağırlık verilecek; konut stokumuzun en az yarısında, ticari ve hizmet binalarının tamamında enerji verimli sistemlerin bulunması sağlanacaktır.

Kalkınmada öncelikli bölgelerde sosyal konut üretimine ağırlık verilecektir.

Tarımköy Konutları uygulamalarıyla kırsal yerleşimlerin yaşam kalitesi artırılacaktır.

Konut üretiminde eğitim, ulaşım, sağlık, sanayi ve ticaret dengesine dikkat edilecektir.

Yoğun biçimde ekonomik ve sosyal ilişkiler içinde olan kentler arasında ulaşım-iletişim-teknik ve konut altyapıları bir bütünlük içinde ele alınacaktır.

Konut üretiminde mimari tasarımın yanında kentsel tasarıma ağırlık verilerek büyük meydanlar ve büyük parklar oluşturulacaktır.

Konut üretimlerimizde Osmanlı-Selçuklu-Cumhuriyet mimarisi, geleneksel-yöresel mimarinin tasarım ilkeleri modern yapı tasarımına entegre edilerek yaygınlaştırılacaktır.

Ayrıca özel sektör teşvik edilecek, arazi ve arsa geliştirilmesine önem verilecek ve özel sektöre arsa temin edilecek, yapı ruhsatı alımı kolaylaştırılacak, teknik müşavirlik sistemleri geliştirilecek ve yapı denetimleri artırılacaktır.

Yapı malzemesi üretiminde teşvikler artırılacak, yapı malzemelerinde kalite ve standardizasyona önem verilecektir.

Kaynak geliştirmeye yönelik (gelir arttırıcı) projeler oluşturulacak; konut finansmanı konusunda sermaye piyasaları ile birlikte işleyecek modellerin uygulamaya geçirilmesi yönünde gereken çalışmalar tamamlanacaktır.

Şehirlerimizin tarihi dokularının korunması amacıyla başlatılan restorasyon uygulamaları İstanbul başta olmak üzere sürdürülecek, tarihi şehirlerin bütün olarak korunması sağlanacak ve Safranbolu, Amasya gibi örnekler çoğaltılarak

kültür turizmine kazandırılacaktır.

Kentsel Dönüşüm

Türkiye’de 19 milyon civarında konut stoku mevcuttur. Ancak şehirlerimizdeki ve köylerimizdeki konutların yarısına yakını ekonomik ömrünü doldurmuş durumdadır. Ayrıca, deprem aksı üzerinde bulunan binaların çoğu depreme dayanıklı değildir.

Bu nedenle AK Parti iktidarı, “kentsel dönüşüm” kavramını ülke gündemine kazandırmıştır. Cumhuriyet tarihimizde ilk defa çok kapsamlı, TOKİ ve yerel yönetimlerle müştereken, toplam 60 ilde 188.000 konutluk 248 gecekondü dönüşüm/kentsel yenileme uygulaması başlatmıştır.

Böylece çarpık yapılaşma ve gecekondü alanlarında yaşayan insanlarımızın ferah mekânları, yeşil alanları, çocuk oyun alanları, spor alanları ve sosyal donatılardan oluşan yaşam alanlarında ikamet etme talebi karşılanmıştır. Bu uygulama ile gecekondüya yönelme tutumu da kırılmıştır.

Kentsel Dönüşümde 2023 Hedeflerimiz

Türkiye büyük bir değişim ve dönüşüm yaşıyor ve geliyor. Bu gelişmeye paralel biçimde; şehirlerimiz ve fiziksel altyapımız ülkemizin siyasi alanda ulaştığı liderlik pozisyonuna uygun olarak, küresel ölçekte örnek hale getirilecektir.

Çağdaş dünyayla bütünleşmenin bir gereği olarak, planlama ve imar anlayışımızı geliştirecek ve kentsel dönüşümleri başararak bu sürece katkı sağlayacağız.

Kentsel dönüşümler ile çağdaş ve modern şehirler oluşturulacak, yoksulluk azaltılacak, doğal kaynaklar korunacak, ekonominin daha çok gelişimine ve istihdama katkı sağlanacaktır.

Gecekondü bölgelerinde ikamet eden insanlarımız kentsel dönüşüm neticesinde, mülkiyeti kendisine ait

güvenli, huzurlu, sağlıklı ve mülkiyeti olan yaşam alanlarına kavuşacaktır.

Depreme karşı hazırlıklı olabilmek için başta İstanbul olmak üzere riskli şehirlerde dönüşüm çalışmaları sürdürülecektir. Kentsel dönüşüm uygulamalarını sismik haritaları esas alarak, Marmara havzasından başlayarak, Ege ve Doğu Anadolu bölgelerine yayacağız. Ayrıca, çarpık kentleşmenin olduğu bütün illerimizde yerel idarelerle işbirliği içinde kapsamlı kentsel dönüşüm çalışmaları devam edecektir.

Dönüşüm ve yenileme projeleriyle tarihi veya geleneksel kent merkezleri, özgünlüğü korunarak yeniden canlandırılacaktır.

Kentsel dönüşümler gerçekleştirilirken; merkezi yönetim, mahalli idareler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile vatandaşlar arasındaki bütünleşme sağlanacak; ülke nüfusunun tamamı düşünülerek sosyal devlet anlayışıyla, uygulanabilir çözümler üretilecektir.

Kentsel dönüşümler vatandaşlarımızı ekonomik kayba uğratmadan, onların hayat kalitesini artıracak bir anlayışla gerçekleştirilecektir.

Kentsel dönüşüm projelerini daha hızlı bir şekilde hayata geçirebilmek için; Belediye, Toplu Konut, İmar, Kat Mülkiyeti, Kamulaştırma, Kentsel Dönüşüm, Site Yönetimleri, Afetler, Tapu ve Kadastro kanunları gibi kanunlarda ve taşınmaz vergileri, zorunlu sigorta gibi uygulamalarda bu güne kadar ciddi düzenlemeler gerçekleştirdik. İhtiyaç olan alanlarda ilave düzenlemeler yapacağız.

Kentsel dönüşüm sadece binaları yenilemek değildir, aynı zamanda müsbet yönde sosyal dönüşümün de anahtarıdır. Bu bakımdan, dönüşüm alanlarında şehir yaşamına uyumu sağlayacak sosyal hizmet programları geliştirilecektir.

Mülkiyet ve İmar Planlaması

Düzenli yapılaşma kaynak israfının engellenmesinin önemli bir yoludur. İmar planlaması ve yenilikçi ve bilimsel temellere dayanır.

Bu kapsamda; Türkiye’de mekânsal yaşam kalitesinin artırılmasına, ekonomik ve toplumsal yapının güçlendirilmesine, mekânsal planlama sisteminin yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak “Kentsel Gelişme Stratejisi” (KENTGES) hazırlanmıştır.

Ülke kadastro muzun tamamını teşkil eden 52.458 birimden (köy/mah); 52.112 adedinin kadastro tamamlanmış olup, güvenlik sebebi ile komisyon oluşturulamayan sorunlu 346 köy/mahalle birimleri dışında tamamı bitirilmiş durumdadır.

Yaklaşık 8.010.000 kadastro parseli sayısal ortama aktarılarak, yenilenme çalışmalarına başlanmıştır. Bugün itibarıyla % 20’si bitirilmiş, kalan kısmı 2013 yılı sonuna kadar tamamlanmış olacaktır. Böylelikle tüm kadastro parselleri ulusal koordinat sisteminde elektronik ortama aktarılmış olacaktır.

Tüm ülke genelinde 26.000.000 parsel ve yaklaşık 75.000.000 malik kayıtlı olup, buna ilişkin bilgilerin tamamı 2011 yılı sonuna kadar elektronik ortama aktarılmış olacaktır.

2011 yılı sonuna kadar Tapu Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS) tamamlanacak olup, vatandaşlarımız ülkenin her yerinden kendi mülkiyetleri ile ilgili satış ve alım işlemlerini yapabileceklerdir.

Mülkiyet ve İmar Planlamasında 2023 Hedeflerimiz

Şehirlerimizin “yaşanabilir mekânlar” olabilmesi amacıyla bir dizi çalışmanın yapılmasına ihtiyaç vardır.

İmar Kanunu “yaşanabilir çevre ve şehirler” vizyonuna uygun şekilde yenilenecektir.

Üst ölçekli imar planı olmayan şehir kalmayacaktır.

Gayrimenkul bilgilerini kayıt altına alma işlemine hız verilecek, ülke genelinde kadastrusuz ve tescilsiz alan kalmayacaktır. 2010 yılında % 70 olan bilgi sistemine aktarım oranını kısa sürede % 100'e ulaştıracamız.

Türkiye'nin mekânsal bilgi altyapısı tamamlanarak, bu alandaki veri altyapısı kurulacaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak bütün idarelerde ruhsat, proje, tapu gibi mülkiyete dönük iş ve işlemlerde kaliteli ve etkin hizmet anlayışı tesis edilecektir.

Mekânsal bilgi altyapısı uluslararası standartlarda oluşturulacak, Coğrafi Bilgi Sistemi kurulacak ve Mekânsal Planlama Portalı hizmete girecektir.

Şehirlerde kamu arazilerinin imarlı yapılaşma, ekonomik kalkınma, ortak sosyal-kültürel fayda temelinde aktif kullanımı sağlanacaktır.

Planlama, imar ve uygulamada çevrenin korunması ve ekolojik dengeler gözetilecektir.

İmar planları ve kentsel planlamalar doğal afetlerle ilgili riskler dikkate alınarak revize edilecektir.

Şehir ulaşım planlarının kent planları ile uyum ve bütünlüğünün sağlanmasına yönelik mevzuat güncelleştirilecektir.

Kentsel gelişme stratejilerinde; mekânsal çevre bir bütünlük içerisinde ele alınarak, özel mülkiyet ve kamu yapıları, altyapı, yeşil ve açık alanlar ile sosyal donatı alanları birlikte planlanacak ve uygulanacaktır.

Konut ve sanayi alanlarının, sosyal donatı ve rekreasyon alanlarının ve bunların oluşturduğu dokuların kentle entegrasyonu sağlanacaktır.

Planlama, tasarım, yapı standartlarının sürekli güncellenmesi ve yapı standartlarında uygulanan sertifikasyonlar konusunda koordinasyon sağlanacaktır.

Kentlerin gelişmesi için her kentte etkin Ar-Ge çalışmaları yapan merkezler kurulacaktır. Ar-Ge merkezlerinde ulaşımın, iletişimin, konut alt yapısının ve mevcut kentlerin nasıl gelişeceğini araştıran çalışmalar yapılacaktır.

Kentsel tasarım yapmaya imkân vermeyen imar planlama anlayışı terk edilecektir.

Kent merkezine kolay ulaşım sağlanacak, meydanlar oluşturulacak ve kentlerde akıllı yüksek-teknoloji yoğun binalara ağırlık verilecektir.

Kentsel hizmetlere engelli, yaşlı, hareket kısıtlılığı olan özel ihtiyaç grupları gibi toplumun dezavantajlı kesimlerinin de erişebilirliği sağlanacaktır.

Kent merkezleri yaya ağırlıklı ve insani ölçekte tasarlanacak, sadece alışveriş değil kültür, sanat, eğlence, dinlenme gibi diğer faaliyetler için de cazibe merkezi olması desteklenecektir.

Fiziki kentsel çevrenin güzelleştirilmesi, mevcut konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyo-kültürel ve toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi sağlanacaktır.

"Orman vasfını kaybetmiş arazi" olarak bilinen alanlarda yaklaşık 450.000 bina mevcut olup, 1.5 milyon kişi yaşamaktadır. 2-B olarak da bilinen bu yerlerde köyler, beldeler, ilçeler, fabrikalar, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesisler de bulunmaktadır. Bu yerleşim yerlerine geçmişte devlet tarafından altyapı hizmetleri sağlanmıştır.

Orman vasfını kaybetmiş, geçmiş yılların ihmali ile fiili kullanıma açılmış, bir daha orman vasfını kazanması mümkün olmayan ve yıllardır kullanılan bu alanların kamu yararına tekrar düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

2B olarak adlandırılan bu arazileri kullanan vatandaşların sorunlarını kökünden çözmek amacıyla, gerekli yasal düzenlemeler tamamlanma aşamasına gelmiş olup, yeni dönemde yasalaşacak ve uygulama başlayacaktır. Böylece vatandaşlarımızı yıllardan beri meşgul eden, kullandıkları, oturdukları bu mekânların gerçek sahibi olmaları önündeki tüm engeller tamamen kalkmış olacaktır.

Engelsiz Şehirler

AK Parti iktidarı, şehirlerimizin engelli vatandaşlarımızın “yaşamaktan huzur duyduğu yerleşim mekânları” olabilmesi için reform niteliğinde çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Engelli vatandaşlarımızın lehine Anayasa’da ilave düzenlemeler yapılmış ve son referandumda bu değişiklik halkımızca kabul edilmiştir.

Engelli vatandaşlarımızın toplumsal yaşama tam katılımlarının sağlanması hedefine ulaşabilmek için, kamu kurum ve kuruluşlarının kullandıkları binalar, kamuya açık alanlar ve toplu taşıma araçlarının özürülülerin kullanımına uygun duruma getirilmesi büyük önem taşımaktadır.

2002 yılında sadece 382 engellinin yararlandığı özel eğitim ve rehabilitasyon kurslarından bugün itibariyle 23.510 kişi yararlanmaktadır.

Engelsiz Şehirler için 2023 Hedeflerimiz

Engellilerin yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, sağlık, eğitim ve tüm kamu hizmetlerine hem kırsal hem de kentsel alanlarda erişimini temin etmek için daha geniş çalışmalar yürütülecektir.

Dört ilde pilot uygulama olarak başlayan “Engelsiz Kent Projesi” diğer şehirlerimizi de kapsayacak biçimde genişletilecektir. Proje kapsamında engellilerin kentsel hizmetlerden yararlanabilmesinin önündeki engeller kaldırılacaktır.

Engellilerimiz, şehir engelleri yüzünden evlerinde hapis hayatı yaşamaktan kurtarılacaktır.

Belediyeler bu düzenlemelerin AB’nin ve TSE’nin ilgili standartlarına uygun olmasına dikkat edecekler, satın alacakları, kiralayacakları veya denetimlerinde bulunan toplu taşıma araçlarının özürülülerin kullanımına uygun olmasını sağlayacaklardır.

Yerel yönetimlerin özel durumdaki engellilerin taşınması için özel donanımlı araç bulundurmaları sağlanacaktır.

Trafik sinyalizasyonundan yaya geçitlerine, alt ve üst geçitlerden kaldırımlara kadar ulaşım altyapısında engellilerin kullanımına uygun düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Engellilerin kullandığı motorlu araçlara uygun park yerleri oluşturulması çalışmaları genişletilecektir.

Engellilerin kent ekonomisi içerisinde daha etkin yer alabilmesi için başlatılan mesleki eğitim kursları yaygınlaştırılacaktır. Mesleki eğitim kurslarından yararlanan engelli sayısı katlanarak artırılabilecektir. Ayrıca engelli girişimcilere yönelik pozitif ayrımcılık uygulaması genişletilecektir.

Park, oyun alanı, sportif alanlar ve benzeri rekreasyon alanlarının engellilerin ulaşım ve kullanımına uygun olarak düzenlenmesi sağlanacaktır.

Tüm kamu hizmet binaları, kültürel ve sosyal tesisler ile belediyeden ruhsat alan bütün yapıların engellilerin kullanımına uygun projelendirilmesi sağlanacaktır.

Özel eğitime gereksinim duyan tüm engelli öğrencilerimizin okullarına ulaşımı ücretsiz olacaktır.

Tüm kamu personeli ve diğer ilgili kişiler engellilerin karşılaştığı ulaşılabilirlik sorunlarıyla ilgili olarak eğitim alacak ve bu alanda toplumda farkındalık oluşturulacaktır.

Kamuya açık binalar ve diğer tesislerde Braille Alfabeti ve anlaşılması kolay nitelik taşıyan işaretlemeler sağlanacaktır.

Afet Yönetimi

AK Parti iktidarı döneminde afet ve acil durum yönetimindeki yetki kargaşası ve dağınıklığa son verilmiş, tüm bu görevler tek çatı altında toplanmış ve bu amaçla Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur. Böylece herhangi bir doğal felaket ve afette müdahalenin anında yapılması, afet sonrası yapılacak işlerin koordinasyonu ve halkın doğru bilgilendirilmesi konusunda gerekli yapılanma tamamlanmıştır.

Bu çalışmaların yoluna girmesi ile birlikte, hem ulusal, hem de uluslar arası boyutta son 8,5 yılda yaşanan olaylara müdahale kabiliyeti ile Türkiye, dünyada önde gelen ve örnek gösterilen başarılı ülkeler arasına girmiştir.

Başta İstanbul gibi deprem riski altında olan şehirlerimizden başlayarak, afet koordinasyon merkezlerinin kurulmasına hız verilmiştir.

Afet yönetimi kapsamında başta ulaşım altyapısı ve üstyapısı olmak üzere (viyadükler, köprüler vb.) kamu binaları (eğitim, sağlık, adalet, güvenlik vb.) güçlendirilmiştir.

AK Parti iktidarı döneminde afet konutu anlayışı değişmiştir. Daha önce prefabrik olarak inşa edilen geçici afet konutları yerine, TOKİ eliyle 6 ay ila 1 yıl arasında sosyal donatılarıyla birlikte kalıcı afet konutları üretilerek; sağlam, konforlu, yeni prestij alanları oluşturulmuştur.

Bu kapsamda partimiz döneminde 18.000 afet konutu yapılarak hak sahiplerine teslim edilmiştir. Örneğin, Tunceli Pülümür'de, Bingöl'de Bursa Mustafakemalpaşa'da ve Mersin Gülnar'da, Rize, Şanlıurfa ve Batman'da, Elazığ Palu'da yaşanan afetler sonrasında kalıcı afet konutları hızla tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilmiştir.

Sadece bu dönemde gerçekleşen afetlerde oluşan ihtiyaç değil, aynı zamanda 30-40 yıldır yapılamayan afet konutları da yapılarak hak sahiplerine teslim edilmiştir.

Sadece Türkiye'de değil, yurtdışında meydana gelen afetlere de yardım eli uzatılmıştır. Pakistan, Endonezya ve Sri Lanka'da meydana gelen deprem ve sel felaketleri sonrasında yaklaşık 6 bin konut ve sosyal donatıları yapılarak teslim edilmiştir.

Afet Yönetiminde 2023 Hedeflerimiz

Mevcut kamu binalarının sağlamlaştırılması tamamlanacaktır. Kamu binaları, köprü ve viyadük gibi yeni yapıların inşasında deprem izolatörlerinin kullanılması sağlanacaktır.

Deprem riski için binalar kadar teknik altyapının da sağlamlaştırılması sağlanacaktır (içme suyu, atıksu, doğalgaz, elektrik telefon).

Afet yönetimi; afetler gerçekleşmeden zararları en aza indirecek şekilde planlanacaktır. Doğal Afetler, kâbus olmaktan çıkartılacaktır.

Yerleşim yerlerinin afet riskinin azaltılmasına yönelik ihtiyaçlarına öncelik verilecek, afete duyarlı bir yapılaşmaya imkân verecek düzenlemeler etkin bir şekilde hayata geçirilecektir.

Doğal afet riskleri bölgelere göre spesifik hale getirilecek ve afetlerin çeşitlerine göre Doğu Karadeniz'de, Güneydoğu'da sel, Kuzey Anadolu, Marmara ve Ege'de deprem, orman alanlarında yangın gibi Risk Haritaları çıkarılacaktır.

Yapılan risk analizlerine göre yüksek afet riskli yerleşim yerlerinden yeniden yerleşim gerekenlere, TOKİ tarafından uygun koşullarda konut ve işyeri yapılacaktır.

İstanbul'da yürütülen depreme hazırlık çalışmaları hızlandırılacak ve denetimler artırılacaktır.

Afet yönetimi çerçevesinde akıllı binalar, akıllı sokak-caddeler ve akıllı yerleşimler oluşturulacak; daha düzenli ulaşım-koordinasyonu sağlanacak, doğalgaz, elektrik, su gibi altyapıların emniyet sistemleri geliştirilecektir.

Doğal afet sigorta sisteminin tüm afet türlerini kapsayacak şekilde geliştirilmesi sağlanacaktır.

Deprem ve diğer doğal afetlere karşı hazırlıklı, şehirlerimizde afet sonrası tüm yaşamın devam edeceği, hasarların azaltılacağı ve en kısa sürede yenileneceği, modern, her türlü sosyal donatısı olan güvenli şehirleri oluşturmak hedefimizdir.

Afetlere etkin müdahale için acil durum haberleşme altyapısı güçlendirilecek, tahliye koridorları, toplanma, geçici barınma, afet destek merkezleri ve acil durum tesisleri gibi yapıların inşa edilmesi sağlanacaktır.

Mahalle ölçeğinde acil durum ve afet yönetim altyapısı kurulacak, bu merkezlerin donanımları tamamlanarak sürekli kullanıma hazır bulundurulacaktır.

Vatandaşlarımıza afet öncesi ve sonrasına yönelik eğitimler verilerek afetlere karşı farkındalık artırılacaktır.

Deprem riski olan ve yoğun nüfus bölgelerinde hava ambulansı olarak hizmet veren helikopterler için pist alanları artırılacaktır.

Kentsel altyapı sektöründe kullanılan malzemelerin afetlere dayanıklı olarak üretilmesine yönelik Ar-Ge çalışmaları yürütülecektir.

Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, vatandaşların ortak nitelikli yerel ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan kamu tüzel kişiliğidir. Günümüzde kalkınma anlayışı sadece ulusal düzeyde yapılan çalışmalarla sınırlı değildir. Ulusal kalkınmanın yanı sıra yerel kalkınma da bu süreci tamamlayan en önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Ülkemizin gelişimi, insanımızın refah düzeyinin artırılması için şehirlerimizin küresel rekabet ve işbirliğine hazır olması, şehirlerimizin farklı alanlarda “marka şehirler”e dönüştürülmesi gereklidir.

Bunun içindir ki, AK Parti, yerel hizmetlerin etkin, verimli, kaliteli ve hızlı biçimde verilebilmesi amacıyla; yerel yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluk alanları yönünden güçlendirilmesi, mali kaynaklarının artırılması ve katılımcı özelliklerinin genişletilmesi

hususlarını öncelikli ve önemli bir konu olarak ele almış ve gerekli düzenlemelerin birçoğunu gerçekleştirmiştir.

Bu kapsamda; 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdareler Birlikleri kanunu ve 5779 sayılı İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Gelirlerinden Pay Ayrılması Hakkında Kanun başta olmak üzere **yerel yönetimlerde etkinlik ve verimlilik artışını sağlayan çok sayıda mevzuat düzenlemesi gerçekleştirilmiştir.**

Bu düzenlemelerle aynı zamanda yerel yönetimlerin daha demokratik, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir kurumlar olması hedeflenmiştir.

2002 yılında yerel yönetimlere merkezi bütçeden aktarılan kaynak 4,6 milyar TL iken, 2010 yılında 20,4 milyar TL'ye ulaşarak yaklaşık 4,5 katına çıkartılmıştır.

Yerel Yönetimde 2023 Hedeflerimiz

Yerel hizmetlerin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi için, bir yandan yerel yönetim kuruluşlarının güçlendirilmesi, diğer yandan da kent ve köy hizmet standartlarının geliştirilmesi için bir dizi düzenleme yapılacaktır. Bu kapsamda yapılacak başlıca çalışmalar şunlardır:

Yerel yönetimler AB standartlarına ulaşacaktır. Yerel yönetimlerin mevcut yapılanmaları katılımcılığı, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve etkin işleyişi esas alacak şekilde Avrupa Birliği standartlarına göre ele alınacak, gerekli ilave düzenlemeler yapılacaktır. Avrupa Kentsel Şartı kapsamında kentli haklarının güvence altına alınmasını sağlayacak mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.

Yerel yönetimler idari yönden yeniden yapılandırılacaktır. Ülkemizde yerel yönetimlerin gerek nüfus ve gerekse yerleşim alanı özellikleri itibarı ile çok farklı ölçeklerde bulunduğu gerçeğinden hareketle yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu kapsamda belediyelerimizin ve il

özel idarelerimizin ölçekleri de göz önüne alınarak görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili düzenlemeler yerel yönetim reformu kapsamında sürdürülecektir.

Köy Kanunu yeniden hazırlanacak, köy yönetimlerinin görev ve yetkileri artırılacak, mali kaynakları güçlendirilecek ve köy muhtarlarının özlük hakları iyileştirilecektir.

Büyükşehir belediyeleri ile büyükşehirlere bağlı ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinde yaşanan sorunlar giderilecektir.

İl Özel İdarelerinin yapıları tekrar gözden geçirilecek, belediyelerle yetki ve görev çakışmaları giderilecektir.

Mahalle muhtarlıkları ile ilgili yasal düzenlemeler yenilenecektir.

Yerel yönetimlerin görev ve yetkileri artırılacaktır. Merkezden yerele yetki devri devam edecektir. Yerel bazda hizmetlerin yerel yönetimler eliyle yapılması süreci hızlandırılacaktır.

Yerel yönetimlerin mali kaynakları geliştirilecektir. Genel Bütçe gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılan paylar artırılacaktır.

Yerel yönetimlere devredilen merkezi hizmetlere yönelik bütçeler, hizmetle beraber yerel yönetimlere devredilecektir.

Yerel yönetimlerin yerel kaynaklarını etkin ve verimli toplamasını sağlayıcı yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Küresel Rekabet İçin Şehir Politikaları

21. yüzyılda küreselleşmenin ve ekonomik entegrasyonun hızlanması; büyük şehirlerin büyüme, refah artışı ve sosyal gelişme açısından oynadığı rolü gün geçtikçe daha önemli hale getirmektedir. Günümüzde ülkelerin yanı sıra şehirler de gittikçe artan oranda sermayenin, malların, bilginin ve insan kaynaklarının dolaşım ve birikiminde etkili olmaktadır. Bu nedenle sadece ülkeler değil, şehirler de birbirleriyle

rekabet etmektedir. Sahip olduğu şehirleri küresel rekabette iyi kullanmayı başaran ülkeler avantajlı konuma gelmektedir.

Türkiye'nin dünyanın en saygın ve güçlü ülkeleri arasındaki yerini pekiştirmeyi amaçlayan 2023 vizyonumuz, kentlerimizi "marka şehirler"e dönüştürmeyi öncelikli hedefleri arasında görmektedir.

"Marka şehir" olmak, tüm boyutlarıyla yaşam kalitesini yükseltmenin yanı sıra; yüksek katma değerli sektörlerle odaklanarak gelirlerini artırmak, sahip olduğu tarihi ve kültürel zenginlikleri ihya ederek tüm insanlığın istifadesine sunmak, turizm olanaklarını iyi değerlendirmek ve rekabet ettiği diğer kentlerden farklılaşarak, avantajlı konuma geçmeyi başarmak demektir.

Bu amaçla, yerel yönetimlerle işbirliği içinde ve stratejik bir vizyonla şehirlerin geleceklerini planlayacak ve gerekli uygulamaları kararlılıkla hayata geçireceğiz.

Partimiz, başta üç büyük şehrimiz öncelikli olmak üzere, üreten ekonomisiyle, yaşanabilir çevresiyle, zengin sosyal ve kültürel hayatı ile medeniyetin bütün yüksek standartlarını yakalamış, sakinlerinin yaşamaktan mutluluk ve iftihar duyduğu kentler oluşturmayı hedeflemektedir.

2023 vizyonumuzun gerçekleşmesinde büyük roller oynamasını hedeflediğimiz üç büyük ilimizin mevcut sorunlarını sıfırlayarak, potansiyellerini ülkenin hizmetine daha çok sunabilmeleri ve hem şehirler, hem de ülkelerarası küresel rekabette öne geçebilmemiz için, İstanbul, Ankara ve İzmir'e özel stratejiler uygulamayı planlıyoruz.

İstanbul

İstanbul; asırlar içinde oluşturduğumuz medeniyetin adeta somutlaşmış bir vitrinidir. Tarih boyunca kültür başkentimiz olan, Türkiye'nin bilgi birikiminin, üretim gücünün, kültür ve sanat potansiyelinin en büyük merkezi olan İstanbul, aynı zamanda ekonomik faaliyetlerimizin, yani

ticaret ve sanayimizin de en önemli üssüdür.

Bu nitelikleriyle sadece Türkiye için değil, tüm insanlık için İstanbul yıldız kentlerden birisidir. Milletimize ait neredeyse bütün “en”leri bünyesinde barındıran İstanbul, elbette özel bir ilgi, dikkat ve özen gerektirmektedir.

2023'te İstanbul'un nüfusu 15 milyonu aşmış olacaktır.

İstanbul'da 3. uluslararası hava alanını inşa edeceğiz. Üçüncü Boğaz Köprüsü tamamlanacak, kıtaları deniz altından birleştiren; biri raylı, diğeri tekerlekli araçlar için olmak üzere iki tüp geçit adeta yeraltında bir dünya oluşturacaktır.

İstanbul'un en büyük dertlerinden biri olan trafik ile ilgili bugüne kadar çok önemli gelişmeler kaydettik. Köprülü kavşaklar, tünel yollar, denizin daha fazla kullanılması, Metrobüs uygulaması bunlardan sadece bazılarıdır.

İstanbul metrosunun bugünkü durumu elbette yeterli değildir. Yeterli seviyeye ulaştırma çalışmalarımız devam edecektir.

Mevcut 235 km'lik raylı ağa yeni bir ağ ilave edeceğiz. Bu kapsamda şu projeler hayata geçirilecektir:

- Kadıköy-Kartal-Kaynarca Metro Projesi
- İncirli-Yenikapı-Hacıosman Metro Projesi
- Üsküdar-Altunizade-Ümraniye Metro Projesi
- Kabataş-Mahmutbey Metro Projesi
- Bakırköy-Bahçelievler-Kirazlı Metro Projesi
- Otogar-İkitelli Hafif Raylı Sistem Projesi

Bakırköy-Beylikdüzü Hafif Raylı Sistem Projesi.

Hızlı trenle Anadolu ve Avrupa'ya bağlanmış İstanbul, doğuda Çin, batıda Londra'ya uzanan raylı ulaşımın da merkezlerinden birisi olacaktır.

Toplam yolculukların %80'inin toplu taşıma sistemleri ile gerçekleştirecek şekilde entegrasyonu

tamamlanacaktır.

Tüm toplu ulaşım araçlarının %50'sinin yenilenebilir enerji kaynakları ile işletmesine imkân verecek altyapı ve dönüşüm çalışmaları tamamlanacaktır.

Evsel atıkların %80 oranında geri dönüşümü sağlanacaktır.

Kişi başına düşen yeşil alan miktarı 7 m²'ye ulaştırılacaktır.

İstanbul her yönüyle depremlere hazır bir şehir haline getirilecektir. Kentsel dönüşüm çalışmaları ile birlikte İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi tamamlanacak, riski yüksek olan tüm bina ve yapılar yenilenecek veya dayanıklılığı artırılacaktır. Binaların %60'a varan miktarının sağlamlaştırılması veya yeniden yapılması planlanmaktadır.

2009 yılında yürürlüğe giren İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi Eylem Planı çerçevesinde yapılacak çalışmalarla, İstanbul sadece bölgedeki değil, dünyadaki en önemli bir kaç finans merkezinden birisi haline gelecektir.

Aynı zamanda bir üniversiteler şehri olan İstanbulumuz dünyanın en önemli bilim merkezlerinden birisi olacaktır.

UNESCO'nun Dünya Mirası listesinde olan tarihi yarımada içinde bulunan tüm tarihi eserlerin restorasyonu ve ihyası tamamlanacak, başta Eyüp, Beyoğlu, Üsküdar ve Boğaziçi olmak üzere sur dışında kalan mahallerde bulunan tüm tarihi ve kültürel varlıklarımız, gelenekten geleceğe bir köprü haline getirilecektir.

Şehirdeki 110.000 yataklık potansiyele, 140.000 ilave kapasite oluşturularak turizmdeki yatak kapasitemiz 250.000'e ulaştırılacaktır. Böylelikle İstanbul, yıllık 20 milyon turist ağırlayabilecek çok önemli turizm merkezlerinden birisi haline gelecektir.

İstanbul'da 2 yeni kongre merkezi, yeni bir uluslararası fuar merkezi, uluslararası temalı bir

eğlence parkı (Disneyland), yeni müzeler ve yeni marinalar inşa edilecektir.

Alışveriş alanları ve diğer sosyal donatılarla desteklenmiş yeni kruvaziyer limanları olacak **Galataport ve Haydarpaşa Port projeleri hayata geçirilecektir.**

Böylelikle, İstanbulumuz tabii güzellikleri, tarihi şaheserleri, büyük ekonomik potansiyeli, sahip olduğu muazzam turistik altyapısı, sıkıntısı asgariye indirilmiş trafiği, kongre merkezleri, spor ve sanat altyapısı, kurulumu ve gelişimi sağlanmış onlarca üniversitesi, uluslararası hava ve deniz limanlarıyla gerçek anlamda bir marka şehir ve dünyaya iftiharla sunduğumuz bir vitrinimiz olacaktır.

Sinema sanatı için, geliştirilmiş ve farklı biçimlenmiş platolar ihtiva eden bir sinema kompleksi sinema endüstrisine kazandırılacaktır.

Bütün bu yapacaklarımızın yanısıra, İstanbul için zaman içinde açıklayacağımız özel ve çok çarpıcı projeler ile İstanbul bir "küresel kent" haline gelecektir.

İşte o zaman, şairin İstanbul ile ilgili söylediği "güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyâr" mısrası bir hakikat olacaktır.

Ankara

Ankara, Milli İstiklal mücadelemizin karargâhı ve akabinde Cumhuriyet'in başkenti olma şerefini kazandığında küçük bir Anadolu kasabası idi.

Ankara, başkent olması hasebiyle tabii olarak kamu kuruluşlarının merkezidir. Güçlü bir kamu sektörünün yanında, beş adet Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren sanayi kuruluşları, ülkemiz için stratejik önemi olan savunma sanayi kuruluşları, ticaret merkezleri, 12 adet üniversitesi, çok büyük ve önemli sağlık merkezleri ile başkentimiz Türkiye'nin ikinci büyük metropolü konumundadır.

Hava, kara ve demiryolu ulaşımının çok önemli bir kesişme ve buluşma noktası olan Ankara,

yüzölçümünün yaklaşık yarısında tarım yapılan aynı zamanda bir tarım kentidir.

Sadece bölgemizin değil, Avrupa'nın da çok aktif ve etkin diplomatik mekânlarından birisi olan Ankara, AK Parti iktidarında ekonomik, fiziki ve sosyal gelişimini tamamlamak üzere çok ileri gelişmelere sahne olmuştur.

Tüm yapılanlara ek olarak, Ankara'da şu projeleri hayata geçireceğiz:

Anadolu'da ulaşımın kavşak noktası Ankara, İstanbul ve İzmir otoyolları, diğer illere bağlanan hızlı tren hatları ve gelişen havaalanı ile bölgenin en büyük ulaşım kavşağı olacaktır. Ülkenin tüm şehirlerini Ankara'ya süratle bağlayacak şu önemli ulaşım ağları olarak tamamlanacaktır:

- Ankara-Eskişehir-İstanbul hızlı tren hattı
- Ankara-Afyonkarahisar-Uşak-İzmir hızlı tren hattı
- Ankara-Konya hızlı tren hattı
- Ankara-Yozgat-Sivas-Erzincan-Kars hızlı tren hattı.

Ankara'da toplu taşıma ihtiyaçlarına uygun olarak, öncelikle **2 yıl içinde 44 km metro bitirilmesi ve 2023'e kadar ilave olarak metro ile tünel yol yapılması hedeflenmektedir.** Bu kapsamda ilk olarak:

- Kızılay-Çayyolu Metro Projesi
- Tandoğan-Keçiören Metro Projesi
- Batıkent-Eryaman-Sincan Metro Projesi

tamamlanacaktır.

Ankara Esenboğa Havaalanı ile şehir merkezi arasına raylı sistem kurulacaktır.

Şehir içerisinde yer alan Eskişehir Yolu ve Konya Yolu ana arterlerine alternatif yeni ulaşım güzergâhları hayata geçirilecek, trafik yükü azaltılacaktır.

Başta Ankara Kent Girişi Protokol Yolu kentsel dönüşüm projesi olmak üzere, Ankara'nın kentsel dönüşümleri tamamlanacaktır.

“Ulus Tarihi Kent Merkezi” kentsel dönüşüm programı kapsamında 210 hektar alandaki Ankara evleri özelliği taşıyan tarihi bir bölge oluşturulacaktır.

Ankara’da bugüne kadar yaşamış tüm medeniyetlerin sergilendiği bir Medeniyetler Parkı inşa edilecektir.

Milli kütüphane ölçeğinde bir elektronik kütüphane Ankara’da kurulacaktır.

Çubuk Çayı ıslahı ve Ankara Çayı yenileme çalışmaları tamamlanacak, Ankara içinden akan eski çay yolu ve yeşil alanları ile şehre estetik bir çehre kazandırılacaktır.

Dünya yatırımları Ankara’ya çekilecek, Ankara’da 5000 adet yabancı sermayeli kuruluş ve 5 milyar dolarlık doğrudan yatırım sağlanacaktır. Bu amaçla Ankara’ya bir adet serbest ticaret bölgesi kurulacaktır.

Ankara Serbest Ticaret Bölgesi kurularak, yılda 3 milyar dolarlık ihracat yapılacaktır.

Savunma sanayii üssü olma yolunda Ankara’nın potansiyeli artırılacak, katma değerli teknoloji üretimine ağırlık verilecektir. Dünyanın ilk 100 savunma şirketi içerisinde Ankara’dan firmaların girmesi hedeflenmektedir.

Ankara’dan 10 milyar dolarlık savunma ve havacılık ihracatı yapılmasını hedefliyoruz.

Mobilya sektöründe önemli bir yere sahip olan Siteler bölgesi ihtisaslaşma, teknolojik yenilenme, tasarım ve uluslararası pazarlama konularında desteklenecek ve gelişmesine katkı verilecektir.

Ankara, 2 sene içinde fuar alanına kavuşacaktır. Kongre ve Fuar Merkezi Ankara yatırımları ile:

- Yılda 50 uluslararası, 50 ulusal kongre ve fuara ev sahipliği yapılacak,
- 5000 ve 10.000 kişi kapasiteli 2 adet müstakil kongre merkezi kurulacak,
- 250.000 m2 kapalı ve açık alanı olan uluslararası standartlarda bir fuar merkezi kurulacak,

bu yatırımlar sayesinde **Ankara’nın kongre turizminde büyümesi ile ekonomik gelişim ve istihdam artırılabilecektir.**

Ankara’ya 5 milyonu sağlık turizmi için, toplam 10 milyon turist gelecektir.

Ankara, Türkiye’nin önemli sağlık merkezlerinden biri haline gelecektir. Ankara Etlik’te yeni yapılacak devlet hastanesi Türkiye’nin en büyük sağlık kuruluşu olacaktır.

Ankara il sınırları termal sular açısından son derece zengindir. Haymana, Ayaş, Kazan, Çubuk ve Kızılcahamam’da yeni termal tesislerin kurulması desteklenecektir.

Aynı zamanda Ankara’da üniversitelerin önderlik yaptığı Teknokentler sayesinde teknolojinin Türkiye’deki üssü olacaktır. Türkiye’de başlatılan Bilişim Vadisi projelerinden birisi Ankara’ya kurulacak ve bölgenin bilgi teknolojileri alanındaki büyük merkezlerinden birisi Ankara olacaktır.

Ankara ülkenin biyoteknoloji alanında da başkenti olacak, tohum ve hayvan ıslahı teknolojilerinin gelişmesi ve ticarileştirmesi desteklenecektir.

19 Mayıs Stadı yerine dünya standartlarında yeni bir spor kompleksi yapılacaktır.

İzmir

Cumhuriyetimizin kuruluşuyla taçlanan Milli Mücadelemiz İstanbul’da kararlaştırıldı, Ankara’da yönetildi ve İzmir’de zafere ulaştı.

İstiklal mücadelemizde olduğu kadar, istikbal mücadelemizde de çok önemli bir yere sahip olan güzel İzmirimiz, maalesef AK Parti iktidarına kadar potansiyeline denk düşen ilgi ve desteği hakkıyla görememiştir.

İzmir, tarih boyunca Anadolu’nun Batı’ya açılan bir penceresi olmuştur. Tarihi zenginlikleri, tabii güzellikleri ve muazzam turizm potansiyeli ile İzmir bugünkünden çok daha zengin, mamur ve hareketli bir marka şehir olabilir.

Yetişmiş insan kaynağı, 79 yıllık fuarcılık deneyimi, limanları, dış ticaret potansiyeli, iklimi ve coğrafyası, 19 Organize Sanayi Bölgesi, 2 Serbest Bölgesi, 8 üniversitesi ve verimli arazileri İzmir'in sahip olduğu çok önemli zenginlik ve avantajlardır.

Partimiz, İzmir'in sahip olduğu potansiyel enerjiyi harekete geçirmiş ve 2023'te dünyanın sayılı marka şehirlerinden birisi olması için kolları sıvamıştır.

Ancak İzmir için ne yapılırsa azdır. Azla yetinmeyeceğiz.

Yapılanlarla birlikte, önümüzdeki dönemde çok önemli projeler hayata geçirilecektir. Bu bağlamda;

Yeni limanlar yapılarak ve mevcut limanlarda kapasite artışı ve büyüme ile İzmir bir liman kenti olmanın tüm avantajlarını kullanacaktır. Bu kapsamda:

- Kuzey Ege (Çandarlı) limanı inşa edilecek,
- Alsancak Limanı iyileştirilecek,
- Aliağa ve Nemrut iskeleleri ıslah edilecek,
- Dünya standartlarında bir kruvaziyer limanı yapılacaktır.

Tamamlanacak demiryolu bağlantıları ile Anadolu'nun dış ticaret bağlantı merkezinin İzmir limanları olması hedeflenmektedir.

Ege bölgesinin kalbi konumunda olan İzmir'in ulaşım alanında en yüksek kalitede karayolları ile tüm bölgelere bağlantılarının iyileştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Bu konuda 2023 hedefleri arasında:

- İzmir-İstanbul Otoyolu
- İzmir-Ankara Otoyolu
- İzmir Çevre Yolu'nun Çandarlı Limanı'na kadar uzatılması
- Menderes – Gümüldür ve Seferihisar–Kuşadası Bölünmüş Yolu
- Bornova Çevre Yolu Düzenlemesi

- Sabuncubeli Tüneli
- Çeşme ve Karaburun Sahil Yolu
- İzmir-Çeşme Ayrımı-Karaburun Yolu
- Torbalı-Bayındır-Ödemiş-Kiraz Devlet Yolu
- Çanakkale Yolu Eski Foça Ayrımı-Eski Foça-Yeni Foça-Çanakkale Yolu
- Viyadüklerin limana bağlanması
- Kemalpaşa-Torbalı Bölünmüş Yolu
- Güzelbahçe-Urla, Urla-Çeşme, Selçuk-Ortaklar Yolları

çalışmaları tamamlanacaktır. İzmir böylece en modern şehirler arası karayolu ulaşım imkânlarına kavuşacaktır.

Bölgede demiryollarının da bir toplanma ve dağıtım noktası, bir lojistik merkez olması hedeflenen İzmir için:

- İzmir-Uşak-Afyonkarahisar-Polatlı-Ankara Hızlı Tren Projesi
- Çandarlı Limanı Demiryolu Bağlantısı
- Kemalpaşa-Turgutlu Demiryolu Bağlantısı
- Çift hatlı demiryolunun Torbalı'ya kadar uzatılması
- Menemen-Manisa arası 2. hattın inşası tamamlanacak ve vatandaşlarımıza hizmet sunmaya başlanacaktır.

Kent içi ulaşım sistemlerinin yaygınlaştırılarak ve artırılarak sürdürülmesi İzmir için hayati öneme sahip bir konudur. Bu alanda:

- Menderes-Aliağa arasında faaliyete bulunan Egeray Projesi; kuzeyde Bergama, güneyde Selçuk'a kadar genişletilecektir.
- Deniz taşımacılığına ağırlık verilecek;
- Üçkuyular - Mavişehir arasında Körfezden köprü veya tüp geçitle geçiş sağlanacaktır.

Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi yakınında 2000 dönüm alan üzerinde Kemalpaşa Lojistik

Köyü kurulacaktır.

Kentsel dönüşüm projeleri ile İzmir'in yenilenme ve kentsel planlamaları iyileştirilecektir. İzmir'in jeolojik ve sismik durumunu ve trafik altyapısını da hesaba katarak vatandaşlarımızın daha sağlıklı, güvenli, kaliteli ve modern bir yaşam sürdürmelerine olanak sağlayacak projeler yapılacaktır. Bu kapsamda:

İzmir Konak Kentsel Dönüşüm Projesi ile Kadifekale'deki afete maruz bölgede yer alan konutlar kentsel dönüşüme alınacaktır.

Şehri gecekonduculardan arındıracak kentsel dönüşüm projeleri ile, bu bölgelerde zor koşullarda ve çeşitli mahrumiyetler içinde yaşayan halkımızın hiç bir maddi kayba uğramadan varlıklarını koruyarak daha sağlıklı, modern yaşama alanlarına kavuşmaları sağlanacaktır.

İzmir, AK Parti'nin 2023 vizyonunda marka şehirler sıralamasında en üst sıralarda olacaktır. Bu amaçla sağlık yatırımları alanında da en kaliteli yatırımların yapılacağı kentimize:

- Bayraklı Şehir Hastanesi, yeşil ve sosyal donatı alanları ile birlikte 4500 dönüm üzerinde inşa edilecek modern bir sağlık tesisi olacaktır.
- Yenişehir Şehir Hastanesi ile Konak İlçesi'nde birbirlerine çok yakın bulunan Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ege Doğumevi Hastanesi, Dr. Suat Seren Göğüs Hastalıkları Hastanesi, Atatürk Sağlık Meslek Lisesi, Osman Yaşar Sağlık Meslek Lisesi, Mezarlılar Müdürlüğü bina ve arsaları ve çevrede "hastane gelişim alanı" olarak ayrılmış bulunan alanlar birleştirilerek 155.000 m2 büyüklüğünde dev bir şehir hastanesine dönüştürülecektir.
- Çiğli Bölge Eğitim Hastanesi ile Çiğli Bölge Depo ve Tamirhane arsası üzerinde 410 yataklı eğitim hastanesi inşa edilecektir.
- Torbalı Devlet Hastanesi ile 1978 yılında yapılan 100 yataklı eski hastane yerine 150 yataklı modern bir hastane şehrimize kazandırılacaktır.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Rektörlüğü kampüs alanı yakınlarında toplam 10.000 öğrenci kapasiteli yeni kız ve erkek öğrenci yurtları yapılacaktır.

İzmir'in kuzeyine ve güneyine birer tane stadyum inşa edilecek, uluslararası spor ve müsabakalar için en modern tesisler ile hizmet sunacaktır.

Turizm alanında İzmir, yeni yatırımlar ile bu alandaki öncü konumunu güçlendirecek, yalnızca bölgesel değil, küresel bir cazibe merkezi haline gelecektir. Bu konuda:

- Ege Medeniyetleri Müzesi Projesinin hayata geçirilmesi
- Dünya standartlarında bir kruvaziyer limanının yapılması
- Kongre Merkezinin yapılması
- Yurtdışına direk uçuş sefer sayılarının artırılması
- Yeni Fuar Alanı ve Kongre Merkezi

projeleri ile İzmir, turizmin gözbebeği, Ege'nin incisi konumunu sağlamlaştıracaktır.

Expo 2020'nin İzmir'de yapılması için gerekli girişimler başlatılacak ve destekler sağlanacaktır.

Halihazırda 43.000 olan turizm yatak kapasitesinin 2023'e kadar 100.000'e çıkarılması için gerekli adımlar atılacaktır.

Bölgesel ve Kırsal Kalkınma

Bölgesel Kalkınma

Mevcut küreselleşme sürecinde ekonomik coğrafya ve mekânın artan önemi yanında, AB'ye uyum politikalarını da dikkate alarak bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, yerel ve bölgesel potansiyellerin harekete geçirilerek hem topyekûn kalkınmanın sağlanması, hem de refahın adil dağılımı ve

sürdürülebilir kalkınma anlayışı önem kazanmıştır.

Bu anlayışa uygun olarak, öncelikle, son yıllarda ülke genelinde ihmal algısının yok edilmesine, hakkaniyet duygusunun yaygınlaştırılmasına ve huzur, güven ve dayanışmanın güçlendirilmesine çok büyük önem verilmiştir. Bölgesel dengesizliklerin azaltılması, bölgesel kalkınmanın hızlandırılması ve bölgesel rekabet edebilirliğin güçlendirilmesi amacıyla kapsamlı, nitelikli, çok yönlü, kararlı ve özel finansman kaynaklarına sahip bir bölgesel gelişme politikası takip edilmiştir.

Bu çerçevede, daha önce hazırlanan GAP, DAP ve KOP gibi bölgesel kalkınma projeleri tekrar gün yüzüne çıkarılmış ve hızla uygulamaya konmuştur.

GAP, DAP ve KOP için sadece 2008-2011 döneminde yaklaşık toplam 19,7 milyar TL ödenek ayrılmıştır. GAP Eylem Planı hazırlanmıştır. Kamu yatırımlarından 2002 yılında yüzde 7 düzeyinde pay alabilen GAP için eylem planı sonrasında ortalama yüzde 14 civarında yatırım ödeneği kullanılmıştır.

Bunun yanında, bölgesel düzeyde kentleşmenin ve kalkınmanın yönlendirilmesi için ülkemizde ilk defa Cazibe Merkezleri Programı uygulamaya konulmuştur.

Bölgesel kalkınmayı yerinden hizmet veren uzmanlık kurumları ve ilave mali kaynakla desteklemek için yüksek nitelikli kalkınma ajansları ülkemize kazandırılmıştır. Ajanslarda istihdam edilen 700 civarındaki yüksek nitelikli uzman 2008-2011 döneminde tahsis edilen yaklaşık 1,85 milyar TL kaynağı kalkınma ve rekabet amaçlı projelere kullanırmaya başlamıştır.

Bölgesel Kalkınmada 2023 Hedeflerimiz

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejileri kapsamında ülke mekânı bütüncül şekilde analiz edilerek sanayi, hizmet ve tarım eksenli büyüme ve kalkınma koridorları tayin edilecektir.

Yerel girişimlerin zayıf kaldığı ve yatırım risklerinin yüksek algılandığı bölgelerde kamunun yönlendiriciliği

ve hakemliğiyle yeni yatırım ve girişim modelleri hayata geçirilecektir.

Mevcut olan göçün önlenmesi için, kırsal kesimde istihdam alanlarının oluşturulması ve ekonomik faaliyet çeşitliliğinin sağlanması gibi, bölgesel farklılıkların azaltılmasına yönelik politikalar oluşturulacaktır.

Kentleşmenin ülke ve bölge düzeyinde bütünlük içinde yönlendirilmesi sağlanacak; kentlerin ekonomik ve sosyal ilişkileri, ulaşım, iletişim ve konut alt yapıları bölgesel bütünlük içinde ele alınarak aşırı göçe neden olan unsurlar ortadan kaldırılacaktır. Bu bağlamda tüm şehirlere başta üniversite olmak üzere eğitim kurumları, sağlık ve diğer kamu hizmetleri ile ilgili yatırımlar artarak devam edecektir.

Kentsel ölçekte Markalaşma Stratejisi oluşturulacaktır.

Gelişme düzeyi zayıf kalan bölgelerin belirlenen cazibe merkezi şehirler etrafında kentleşmesi ve hızlı kalkınması teşvik edilecektir.

Özel sektörün ve yerel girişimlerin bölgesel kalkınmanın asli unsuru olması sağlanacaktır. Bu kapsamda, bölgesel ve sektörel teşvik sistemi güçlendirilecek, kredi garanti sistemi, girişim sermayesi gibi yeni mali araçlar yerele yaygınlaştırılacak, KOBİ ağırlıklı bölgesel kümelenmeler desteklenecek, Ar-Ge ve yenilik kültürü tabana yayılarak yenilikçi işletmeler ve girişimciler için yerelde çalışan destek modelleri tesis edilecektir.

Küçük, orta ve büyük ölçekli kentler arasında ulaşım-iletişim ve kentsel altyapının geliştirilmesi bir bütünlük içinde düşünülmesi teşvik edilecektir.

Modern dünya ile entegre olabilecek çevre bilinci yüksek, gelir ve iş sağlayan, hizmet sektörünün kolayca gelişeceği **teknoloji kentleri** planlanacaktır.

GAP, DAP, KOP gibi bölgesel gelişme projeleri tamamlanacak, kalkınma ajansları aracılığıyla yurdumuzun genelinde yeni bölgesel gelişme stratejileri ve programları hayata geçirilecektir. Bu kapsamda

organize sanayi bölgelerine özel önem verilecek ve sayıları artırılabacaktır.

Bölgesel projeler bir an önce hayata geçirilecek; örneğin organize sanayi bölgelerine önem verilecek ve sayıları artırılabacaktır.

Uluslararası yaşanabilirlik sıralamalarında, ülkemizden en az 4 şehrin dünyanın ilk 100 şehri arasına girmesi sağlanacaktır.

Bölgesel kalkınma çalışmalarıyla şehir planlaması bütünleştirilecek, çevre (yerleşme) düzeni planları kalkınma ajansları koordinasyonunda valilikler ve belediyelerce yapılacaktır.

Kırsal Kalkınma

Partimiz kırsal altyapıyı geliştirmek ve kalkınmayı sağlamak amacıyla KÖYDES Projesi'ni hayata geçirmiştir. Bu proje ile Cumhuriyet tarihimizin en büyük kırsal altyapı hamlesi olarak başlatılmıştır.

KÖYDES ve BELDES projeleri kapsamında köylerimizde ve beldelerimize içme suyu, yol ve benzeri temel ihtiyaçların karşılanması için çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda tarihte ilk defa KÖYDES Projesi 2005-2010 yıllarında, BELDES Projesi 2007-2008 yıllarında uygulamaya koyulmuş ve bu projeler kapsamında yaklaşık 8 Milyar TL kaynak aktararak tüm köylerimizin, beldelerimizin su ve yol sorunları büyük oranda çözülmüştür.

Kırsal Kalkınmada 2023 Hedeflerimiz

Köylerde yol, su, eğitim, sağlık, enerji, haberleşme gibi temel altyapı tamamlanacaktır.

Susuz, yolsuz, asfaltsız, kanalizasyonsuz, eğitimsiz, sağlıksız, iletişimsiz, yoksun ve yoksul köy kalmayacaktır.

Mevcut olan göçün önlenmesi için, kırsal kesimde istihdam alanları oluşturularak ve ekonomik faaliyet çeşitliliği sağlanarak, bölgesel farklılıkların azaltılmasına yönelik çalışmalara hız verilecektir.

Kırsal yerleşim alanlarında yapılaşmanın plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkül etmesi sağlanacaktır.

Köylerin ekonomik gücünü ve cazibesini artıracak yenilikçi ekonomik faaliyetler teşvik edilecek, istihdam fırsatları artırılabacak ve zengin köyler oluşturulacaktır.

Kentsel dönüşüm projelerine paralel olarak, beldelerimiz ve köylerimiz derme çatma evlerden arındırılacak ve kırsal altyapı geliştirilecektir.

Tarımköy konutları ve benzeri uygulamalarla kırdan kente göçün cazibesi azaltılacak, aynı zamanda kırsal yerleşimlerin yaşanabilirliğinin artırılması sağlanacaktır.

Genişbant internet erişim altyapısı olmayan köy kalmayacaktır.

Alınacak tedbirlerle ekonomik bakımdan güçlü ve zengin köyler oluşturulacaktır.

Kamu hizmetlerinde verimliliğin sağlanması ve ekonomik optimizasyon açısından arazi toplulaştırılması ve bütünleştirilmesi çalışmaları tamamlanacaktır.

KÖYDES programı kaynakları artırılarak kapsamlı ve bütüncül bir kırsal kalkınma programına dönüştürülecektir.

Lider Ülke

12 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ

Seçim Beyannamesi

Dış Politika Yaklaşımımız

Avrupa Birliği ile İlişkiler

Kıbrıs

Amerika Birleşik Devletleri

Balkanlar

Ortadoğu

Rusya ve Kafkaslar

Orta Asya ve Türk Cumhuriyetleri

Afrika

Doğu ve Güneydoğu Asya

Latin Amerika

Dış Yardımlar

Savunma

Dış Politika Yaklaşımımız

AK Parti'nin dış politika vizyonu, Türkiye'nin tarihi birikiminin, jeo-politik konumunun ve küreselleşen dünyanın yeni dinamiklerinin gerçekçi bir şekilde kavranmasına dayanmaktadır. **Küreselleşmeyi bir fırsata çeviren partimiz, milli ve evrensel değerler arasında bir denge kurmuş ve Türkiye'yi 21'inci yüzyılın lider ülkelerinden biri haline getirme yolunda bir paradigma değişikliğine gitmiştir.**

Bu yeni vizyon, Soğuk Savaş döneminin çatışmacı bakış açısını ve korkularını geride bırakmış ve bölgemizdeki ve dünyadaki gelişmeleri pozitif bir yaklaşımla ele almanın mümkün olduğunu göstermiştir. **AK Parti hükümetlerinin ortaya koyduğu proaktif ve pozitif dış politika vizyonu, hem halkımızın teveccühünü kazanmış hem de komşularımızın ve müttefiklerimizin takdirini toplamıştır.**

Bölgesel ve küresel sorunlara vizyon ve özgüvenle el atan **AK Parti, Türkiye'yi kısa sürede barış ve istikrarın adresi haline getirmiştir.** Türkiye artık komşularıyla ve dünyayla kavga eden değil, bölgesine barış ve istikrar ihraç eden bir ülke olma konumuna yükselmiştir.

Biz iç politikada olduğu gibi dış politikada da bir normalleşme sürecini hayata geçiriyoruz. Kendi tarihimize ve coğrafyamızla barışıyoruz. Daha önce bir yük ve bir sorun telakki edilen tarihimizi ve coğrafyamızı, artık stratejik bir değer olarak görüyoruz. Zengin tarihimize ve jeo-stratejik konumumuza dayanarak inşa ettiğimiz dış politikamız, hem Türkiye'nin hem de komşularının ve bölgesinin güçlenmesini sağlamaktadır.

Soğuk Savaş döneminin çatışmacı dış politika yaklaşımında birileri kazanırken, birileri kaybetmekteydi. Bazı ülkelerin güçlü olması için diğerlerinin zayıf, fakir ve istikrarsız olması gerekiyordu.

Biz bu yaklaşımı reddettik ve karşılıklı güçlenmeye ve kazanca dayalı yeni bir dış politika vizyonu geliştirdik. "Kazan-kazan" durumunun mümkün olduğunu gösterdik ve böylece hem ülkemizin milli çıkarlarını koruduk, hem de komşularımızla ilişkilerimizi düzelttik.

Türkiye, ekonomik ve siyasi sorunlarla boğuşan ülkelerin bulunduğu bir coğrafyada kendi başına güvenlik ve refah içinde olamaz. Biz ne kadar istikrarlı ve müreffeh isek, bölgemiz de aynı pozitif niteliklere sahip olmalıdır. Bu yüzden biz kendimiz için istediğimiz şeyleri komşularımız için de istiyoruz. Bunları istemekle kalmıyor aynı zamanda hayata geçiriyoruz.

Türkiye, gerek jeo-stratejik konumu gerekse bölge ve dünya olaylarına bakışı itibariyle çevresinde yaşanan hadiselerle ilgisiz kalamaz. Zira **Türkiye artık olaylara seyirci kalan değil, yön veren bir ülkedir.**

Çevremizde bir barış, istikrar ve işbirliği ortamının kurulması, hem ülkemizin hem de komşularımızın menfaatindedir. Bu bölgesel bakış açısı, aynı zamanda küresel sistem için de öngördüğümüz bir ilkedir.

Komşularla sıfır sorun politikası, bu bakış açısının bir sonucu olarak uygulamaya konmuş ve kısa sürede çok önemli sonuçlar vermiştir. Türkiye bugün etrafı düşmanlarla çevrili, korku içinde yaşayan, komşularını tehdit ve tehlike olarak gören bir ülke değildir. Türkiye artık bölgesine özgüvenle bakabilen, bölgesel vizyon geliştirip benimsediği ilkeleri dış politikasında hayata geçiren bir aktördür.

AK Parti, ikili ilişkiler kavramını yeni bir boyuta taşımış ve "Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi" uygulamasını başlatmıştır. Suriye, Irak, Lübnan, Yunanistan ve Rusya gibi ülkelerle geliştirdiğimiz Stratejik İşbirliği mekanizması, ülkeler arası ikili ilişkilerde yeni bir kavram ve uygulamadır. Bu konseyler sayesinde Türkiye, komşu ve dost ülkelerle olan siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerini en üst düzeye çıkartabilmekte ve bu, ikili ilişkilerde yeni bir sinerjinin doğmasına imkân sağlamaktadır.

Bu paradigma değişikliği, Türkiye'nin son yıllardaki en önemli kazanımlarından biridir. Bunun bir sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının dış politikamıza olan güveni artmış ve **AK Parti hükümetlerinin izlediği vizyoner dış politika, vatandaşlarımız için bir gurur kaynağı haline gelmiştir.**

21'inci yüzyılda vizyoner bir bakış açısına sahip olmadan dış politika yapmak artık mümkün değildir. Toplumsal meşruiyeti olmayan politikaların bölgesel ve küresel meşruiyetinin ve etkinliğinin olması da mümkün değildir. AK Parti İktidarı, toplumsal meşruiyete dayanan bir dış politika izlediği için milletimizin teveccühünü kazanmıştır.

Dış politikamızın ayırt edici özelliklerinden biri, bölgesel ve küresel gelişmelere bir bütünlük içinde bakmak ve tepkisel değil ilkesel politikalar geliştirmektir. Bütüncül dış politika, büyük resmi bir bütün olarak görmemize ve vizyoner, ön alıcı ve uzun soluklu politikalar geliştirmemize imkân sağlamaktadır. Bu kuşatıcı ve etkin bakış açısı sayesinde Türkiye bugün Balkanlar'dan Ortadoğu'ya, Kafkaslar'dan Asya'ya, Afrika'dan Latin Amerika'ya kadar bütün bölgesel ve küresel sorunları tutarlı bir şekilde ele almakta ve sonuç odaklı inisiyatiflere öncülük edebilmektedir.

Bu paradigma değişikliği sayesinde Türk dış politikası sadece Türkiye'de değil, Türkiye dışında da en fazla konuşulan, tartışılan ve gündem oluşturan konulardan biri haline gelmiştir. **Kritik konularda Türkiye'nin geliştirdiği politikalar ve aldığı inisiyatifler, bütün aktörler tarafından yakından takip edilmekte ve takdirle izlenmektedir.**

Türkiye "herkes kazansın" ilkesini benimsediği için, farklı ve hatta hasım tarafların güvenini kazanmakta ve sorunların çatışma değil, etkin müzakere ve işbirliği ile çözülebileceğini göstermektedir. **Son yıllarda üstlendiğimiz arabuluculuk rolü, Irak'tan İran'a, Lübnan'dan Bosna'ya kadar yakın coğrafyamızda barış ve istikrarın tesis edilmesinde kilit bir rol oynamış ve bölge halkları arasında yeni bir umut ışığının doğmasına vesile olmuştur.** Kriz öncesinde ortaya koyduğumuz proaktif ve önleyici diplomasi, kriz sonrasında gösterdiğimiz kriz yönetimi becerisi sayesinde bölgemizde pek çok ihtilafın sıcak çatışmaya dönüşmesini engelledik.

Bunun bir sonucu olarak Türkiye'nin çatışma alanlarında takındığı yapıcı ve kucaklayıcı tutum, bütün tarafların takdirini toplamış ve onların da çözüm sürecine katkı sunmasını sağlamıştır. Taraflar arasında

din, etnik köken ve mezhep ayrımı yapmadan yürüttüğümüz müzakere ve arabulucuk işlevi, bölge siyasetinde birleştirici bir rol oynamaktadır. Türkiye gizli gündemi olmayan bir ülke olarak bölgesel sorunların çözümünde etkin bir rol oynamaya devam edecektir.

Bu çerçevede **Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesi her gün artmakta ve derinlik kazanmaktadır.** AK Parti hükümetlerinin ortaya koyduğu performans sayesinde Türkiye, bölgesinin en önemli yumuşak güç merkezi olarak dikkat çekmektedir. Türkiye ekonomisiyle, iş dünyasıyla, bilim ve teknoloji alt yapısıyla, yüksek öğretim kurumlarıyla, kültürel mirasının zenginliğiyle ve kültürel canlılığıyla, organizasyon kabiliyetiyle, diplomatik başarılarıyla ve hepsinden önemlisi güçlenen demokrasisiyle bölgesinde büyük bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

Türkiye'nin bu imkânlarını ortaya koymak için önemli adımlar attık. Örneğin Türk dilinin ve kültürünün dünyanın belli başlı merkezlerinde tanıtılması ve öğretilmesi amacıyla kurulan Yunus Emre Vakfı hızla yaygınlaşmakta ve farklı toplumları Türk kültürünün ve dilinin en güzel örnekleriyle buluşturmaktadır. Yunus Emre Vakfı'nın yeni şubeleri dünyanın önemli başkentlerinde ve merkezlerinde açılmaya devam edecektir.

Türkiye'nin başarı hikâyesi, başka ülkelerin halkları tarafından da yakinen takip edilmekte ve bir ilham kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bu hem ülkemiz hem de bölgemiz için çok önemli bir kazanımdır. Bundan sonra da dış politikamızı adalet, ekonomik kalkınma ve demokratikleşme ilkeleri çerçevesinde sürdürmeye kararlıyız.

Türkiye'nin bu başarı hikayesini en geniş kitlelere anlatmak için Başbakanlık bünyesinde bir Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurduk. 21'inci yüzyılda kamu diplomasisinin öneminin farkında olan Partimiz, Türkiye'nin tezlerinin en doğru ve etkin bir şekilde anlatılması için bundan sonra da her tür imkânı seferber edecektir. Zira yeni Türkiye'nin yeni hikayesi anlatılmayı ve anlaşılmayı hak etmektedir.

AK Parti olarak bu vizyonu, dünyanın en önemli bölgelerinden birinde, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar'ın kesişme noktasında hayata geçirdik. Böylece **bölgemizin doğal sürekliliğini, tarihi derinliğini, kültürel geçişkenliğini ve insani coğrafyasını dış politikamızın dayanak noktalarından biri haline getirdik.**

Biz 21'inci yüzyılda yapay sınırların insanları, toplumları, kültürleri birbirinden ayırmasını, ayrıştırmalarını doğru bulmuyoruz. İnsanı insan yapan temel değerlerin, aynı zamanda evrensel değerler olduğuna inanıyoruz. **Eşref-i mahlukat olan insanın onurunu ve asaletini koruyan, özgürlük ve güvenlik ihtiyacını dikkate alan, insan-odaklı ve adalet merkezli bir küresel sistemin mümkün olduğunu biliyoruz.**

Bu yüzden AK Parti olarak halkları birbirinden ayıran duvarları ortadan kaldırmak için devrim niteliğinde adımlar attık. Bölge halkları arasındaki iletişim ve etkileşim kanallarını yeniden kurduk. İnsanların, fikirlerin ve malların hareket kabiliyetini azami düzeye çıkarttık. İnsancıl ve gerçekçi bir dış politika anlayışıyla sınırların ötesine geçtik ve "kendin için ne istiyorsan, başkaları için de onu iste" düsturunu kendimize dış politikada da ilke ittihaz ettik.

Bu ilkenin somut tezahürlerinden biri, karşılıklı vize muafiyeti uygulamasıdır. **AK Parti iktidarı döneminde vizelerin karşılıklı olarak kaldırıldığı ülke sayısı 90'a ulaşmıştır.** Vizelerin kaldırılması, Türk pasaportunun itibarını her gün arttırmakta ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının daha rahat ve kolay seyahat etmesine imkân sağlamaktadır. Son yıllarda büyük başarılarla imza atan Türk Hava Yolları, Türkiye'den vize istemeyen ülkelerin 30 kadarına doğrudan uçuş yapmaktadır. Böylece **vatandaşlarımız hiçbir engelle karşılaşmadan ve sadece pasaportunu ellerine alarak 30'u aşkın ülkeye uçabilmektedir.**

Yeni dönemde karşılıklı vize muafiyetinin yaygınlaştırılması için çalışmalarımıza devam edeceğiz. Hedefimiz yakın ve uzak komşularımızın tamamıyla vizelerin kaldırılmasıdır. Yine bu çerçevede

Türkiye'nin Şengen Vize sistemine dahil edilmesi için Avrupalı muhataplarımız nezdindeki girişimlerimizi sürdüreceğiz. AK Parti olarak bu konudaki kararlılığımız yeni dönemde de devam edecektir.

Biz dış politikamıza ve dünya olaylarına aynı zamanda bir medeniyet perspektifinden bakıyoruz. Birleşmiş Milletler çatısı altında İspanya ile beraber yürüttüğümüz Medeniyetler İttifakı Girişimi, evrensel insani ve ahlâki değerlerin 21'inci yüzyılın meydan okumalarına ve çatışmalarına karşı geliştirdiğimiz güçlü bir platform haline gelmiştir. Yüzü aşkın ülkenin ortak ve dost olarak desteklediği Medeniyetler İttifakı, farklılıkları bir zenginlik olarak gören ve bir arada yaşama ahlâkını ve "convivencia" ruhunu doğudan batıya, Avrupa'dan İslam dünyasına, Amerika'dan Ortadoğu'ya, Asya'ya ve Afrika'ya kadar yaymayı amaçlayan bir "erdemliler hareketi" olarak takdir edilmekte ve destek görmektedir. **AK Parti bu medeniyet perspektifiyle dünyadaki farklılıkların bir çatışma sebebi olmadığını, erdeme, adalete ve saygıya dayalı bir dünyanın mümkün olduğunu ispatlamıştır.** Bundan sonra da bu küresel medeniyet bakış açısı, dış politikamızın temel ilkelerinden biri olmaya devam edecektir.

AK Parti her tür ayrımcılığı, ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını, toplumsal barışı ve insicamı bozan tehlikeli bir tutum olarak değerlendirmektedir. **Bu çerçevede İslamofobyaya'nın bir insanlık suçu olduğunu açıkça ifade ediyoruz.** Azınlık olarak yaşayan Müslüman topluluklara karşı ayrımcılığı ifade eden İslamofobyanın son yıllarda yükselişe geçmesine karşı uluslar arası platformlarda etkin bir mücadele verdik. Bu tutumumuzu bundan sonra da sürdürmeye devam edeceğiz. Zira küresel barış, ancak adalet ve eşitliğin gerçek ve yaşanabilir değerler haline gelmesiyle mümkündür.

Bu vizyonla hareket eden **AK Parti hükümetleri, her zaman zulme karşı çıkmış ve mazlumun yanında yer almıştır.** Zira biz zulüm ve haksızlık üzerine kurulu bir sistemin ayakta durmasının mümkün olmadığını biliyoruz. Halkının taleplerine cevap vermeyen rejimlerin ayakta kalmasının imkânsız olduğunu

görüyoruz. Kimsenin iç işlerine karışmadan bu evrensel ilkelerin bütün komşu ve kardeş ülkelerde hayata geçirilmesi için gerekli uyarıları yaptık ve yapıyoruz. Türkiye'nin bölgesindeki dönüştürücü etkisi, son dönemde Arap dünyasında yaşanan hadiselerle daha da belirgin hale gelmiştir.

AK Parti iktidarının ortaya koyduğu ilkesel dış politika, bundan sonra da ülkemizin bir dünya lideri olması yolunda meyvelerini vermeye devam edecektir. Biz Türkiye olarak derinlik kazanan yumuşak gücümüzle, gittikçe güçlenen ekonomik kapasitemizle, artan ve yaygınlaşan dış yardımlarımızla ve proaktif diplomamızla, dünya ölçeğinde bir ülke olma hedefimize emin adımlarla ilerlemekteyiz. 12 Haziran 2011 seçimlerinden sonra da halkımızın güven ve teveccühünü esas alarak bu yolda yürümeye devam edeceğiz.

Birleşmiş Milletler, G-20, NATO, İslam Konferansı Örgütü, Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Türk Konseyi, D-8 ve Akdeniz için Birlik gibi uluslararası platformlarda Türkiye'nin mevcudiyeti ve etkinliği her gün artmaktadır. **BM Güvenlik Konseyi (BMKG) daimi olmayan üyeliğimize verilen destek, Türkiye'nin küresel profilinin ne kadar yükseldiğini gösteren önemli verilerden biridir.** Üyeliğimiz sırasında sergilediğimiz proaktif, yapıcı ve çözüm-odaklı performans, Türkiye'nin bu görevi çoktan hak etmiş olduğunu bir kez daha teyit etmiştir.

Bu çerçevede **2015-2016 dönemi için BMKG geçici üyeliğine tekrar aday olacağız.**

2014 yılında İslam Konferansı Örgütü zirvesine ev sahipliği yapma niyetimiz, İKÖ üyesi ülkelerin tamamı tarafından desteklenmektedir. 2014 İKÖ Zirvesi'ne Türkiye ev sahipliği yapacak ve böylece İslam dünyasının sorunları en üst düzeyde ve kapsamlı bir şekilde ülkemizin ev sahipliğinde ele alınacaktır.

Yine bu çerçevede, **AK Parti iktidarı olarak En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) zirvesinin sekreteryasını 10 yıllığına üstlenmiş bulunuyoruz.** 9-13 Mayıs 2011 tarihleri arasında İstanbul'da yapılacak olan zirvede en az gelişmiş ülkelerin sorunlarını detaylı bir

şekilde ele alacağız ve on yıllık bir ekonomik büyüme ve insani gelişme planı çıkartacağız. Bu insancıl tutumuyla Türkiye, dünyanın en fakir ülkelerinin sorunlarına bigane kalmadığını küresel kamuoyuna bir kez daha göstermiştir. Önümüzdeki dönemde de bu alanda örnek çalışmalara imza atmak ve fakir toplumların sorunlarına çözüm bulmak için çabalarımızı sürdüreceğiz.

AK Parti'nin dış politika vizyonu, Türkiye'yi, Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında hak ettiği noktaya çıkartacak ve dünyanın lider ülkelerinden biri haline getirecektir. İzlediğimiz çok yönlü ve çok boyutlu dış politika, ülkemizin tarihi birikimi, kültürel derinliği ve jeo-stratejik konumuyla tam bir uyum içerisindedir. Yeni dönemdeki hedefimiz, bu ilkeler ve değerler ışığında Türkiye'yi uluslararası arenada daha saygın ve etkin bir noktaya taşımaktır. **AK Parti hükümetlerinin son 8,5 yılda sergilediği dış politika performansı, yeni başarılarımızın en büyük teminatıdır.**

Avrupa Birliği ile İlişkiler

AK Parti, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini stratejik bir hedef olarak görmektedir. Bu hedef doğrultusunda attığımız adımlar, Türkiye'nin AB üyelik sürecinde yeni bir dönem başlatmıştır. Bazı Avrupa ülkelerinin haksız ve temelsiz muhalefetine rağmen, AK Parti AB'ye tam üyelik yolunda gereken adımları atmaya devam edecektir.

2002 yılında ifade ettiğimiz gibi bugün de aynı noktanın altını çiziyoruz: Türkiye'nin AB üyeliği, ülkemizde demokratik standartların yerleşik hale gelmesi, ticari ilişkilerimizin gelişmesi ve Avrupa'yla mevcut ilişkilerimizin daha da güçlenmesi açısından stratejik bir önem arz etmektedir. AB'ye tam üyelik, Türkiye'yi bölgesel ve küresel sorunlarda daha etkin ve belirleyici bir aktör haline getirecektir. Avrupa ülkeleriyle geliştirdiğimiz iyi ilişkiler, tam üyelikle beraber yeni bir derinlik kazanacak ve Türkiye ile Avrupa toplumları arasında yeni bir dinamizm yaratacaktır.

AB'ye tam üyelik, Avrupa'nın geleceği açısından

da stratejik önem taşımaktadır. Türkiye'ye hayır demiş bir Avrupa, 21'inci yüzyılın gerisine düşmüş bir Avrupa olacaktır. Türkiye'nin nüfusunu, coğrafyasını yahut kültürünü gerekçe göstererek ülkemizin AB üyeliğine karşı çıkmak, bir ufuk daralmasına ve vizyon eksikliğine işaret etmektedir.

Kıbrıs gibi siyasi sorunlar nedeniyle Türkiye'nin AB müzakere sürecini engellemek veya geciktirmek de aynı zamanda tutarsız ve çifte standarda dayalı bir politikaya delalet etmektedir. **AK Parti olarak bizim üzerinde ısrar ettiğimiz temel konu, Avrupa'nın kendi ilkeleriyle çelişmemesi ve Türkiye'ye ayrıcalıklı bir muamelede bulunmamasıdır.** Kıbrıs sorunu yahut imtiyazlı ortaklık gibi konuları ileri sürerek fasılların açılıp kapanmasını kasıtlı olarak engellemek, Avrupa Birliği'nin kendi koyduğu ilkelerle çelişkiye düşmesi anlamına gelmektedir.

Bazı Avrupa ülkelerinde görülen Türkiye karşıtı tutuma rağmen, biz AK Parti olarak AB'ye tam üyelik konusunda kararlılığımızı sürdüreceğiz. Müzakere sürecinde yaptığımız ve bundan sonra da yapacağımız reformları, ülkemizin ve vatandaşlarımızın çıkarına olduğu için hayata geçirmeye devam edeceğiz.

AB müzakere sürecinin yanısıra Avrupa ülkeleriyle ikili ilişkilerimiz her gün daha da güçlenmektedir. Karşılıklı çıkar ve saygıya dayalı ilişkilerimizi siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda sağlam bir zemine oturtmuş bulunmaktayız. Bu ilişkilerin güçlenmesi, aynı zamanda Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımız için de önem arz etmektedir.

AK Parti olarak Avrupa'daki vatandaşlarımızı hiç bir zaman yalnız bırakmadık, bundan sonra da bırakmayacağız. Bu çerçevede kurduğumuz Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Avrupa'dan başlamak üzere yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ve akraba topluluklarının ihtiyaçlarını karşılamayı ve sorunlarına çözüm bulmayı amaçlamaktadır.

Bu noktada **biz yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız için asimilasyona karşı çıkarken entegrasyona "evet" diyoruz.** Yurttaşlarımızın

yaşadıkları toplumlara entegre olmasını ve siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda aktif rol oynamasını destekliyoruz. Fakat onların dillerini ve kültürlerini unutmalarını, asimile olmalarını isteyenleri reddediyoruz. AK Parti hükümetlerinin yurt dışında yaşayan Türklerle kurduğu sıcak ve samimi bağ, bu ilkemizin en somut tezahürüdür.

Amerika Birleşik Devletleri

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında varolan ve uzun yıllara yayılan "stratejik ortaklık" ilişkisi, ABD Başkanı Barack Obama'nın ifadesiyle "model ortaklık" olarak yeni bir boyut kazanmış bulunmaktadır. Karşılıklı çıkar, saygı ve güvene dayanan Türk-Amerikan ilişkileri, ikili dostluk ilişkilerinin ötesine geçerek bölgesel ve küresel sorunların çözümü için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bu bakış açısını benimseyen **AK Parti, Türkiye ile ABD arasındaki yapıcı ve kapsamlı ilişkileri geliştirmeye ve sonuç odaklı bir çerçevede güçlendirmeye devam edecektir.**

AK Parti'nin yeni iktidar döneminde ABD ile siyasi istişare ve işbirliği devam ettirilecektir. Irak ve Afganistan'ın yanısıra Arap dünyasında son aylarda yaşanan gelişmeler, Ortadoğu Barış Süreci, Kafkaslar'da istikrar ve Balkanlar'da normalleşme süreci, iki dost ülkenin yakından takip ettiği konulardır. Bu bölgelerde barış ve istikrarın tesisine ve muhafazasına yönelik çabalarımız devam edecek ve Amerikalı muhataplarımızla olan siyasi diyalog ve işbirliği, aynı yoğunlukta sürdürülecektir. Bölgesel sorunların çözümü için ortak bir perspektifin geliştirilmesi ve ortak politikaların uygulanması önümüzdeki meydan okumaların bir fırsata dönüştürülmesi için büyük önem arz etmektedir.

Yeni dönemin en önemli hedeflerinden biri de, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi ve ticaret hacminin artırılması olacaktır. "Model Ortaklık" başlığı altında kurulan Ekonomik Koordinasyon mekanizması, Türk şirketlerinin Amerikan pazarından daha büyük pay alması için etkin bir şekilde kullanılacaktır. İki ülke arasında var olan ticaret hacmini

yeterli görmüyoruz. Bunu artırmak amacıyla Amerikalı muhataplarımızla olan işbirliğimiz, yeni dönemde daha büyük bir ivme kazanacaktır.

Ekonominin yanısıra Amerika Birleşik Devletleri ile enerji, güvenlik, terörizmle mücadele, iklim değişikliği, eğitim ve bilim ve teknoloji konularında ortak bir perspektif ile çalışmalarımıza devam edeceğiz. Türk ve Amerikan toplumları arasında bulunan dostluk ve güven ilişkisinin somut projelere dönüşmesi ve her iki ülkeye fayda sağlaması, diğer ülkelerle olduğu gibi ABD ile de ilişkilerimizin temel çerçevesini oluşturmaktadır.

Kıbrıs

Türkiye'nin Kıbrıs politikasının iki ana stratejik hedefi, Kıbrıs Türk halkının çıkarlarının korunması ve Doğu Akdeniz'de bir istikrar ortamının yaratılmasıdır. Kıbrıs Türk halkının güvenlik ve refahının sağlanması için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin her alanda uluslar arası saygınlığını ve etkinliğini arttırmak için bu güne kadar gösterdiğimiz çabayı bundan sonra da sürdüreceğiz.

AK Parti iktidarı döneminde KKTC'nin uluslar arası tanınması ve saygınlığı önceki yıllarla mukayese edilmeyecek kadar artmıştır. Yeni dönemde bu çalışmalarımız aynı kararlılıkla devam edecektir. Kıbrıs'ın bir barış ve huzur adası haline gelmesi için yürüttüğümüz ilkeli ve kararlı dış politika, bundan sonra da Kıbrıs politikamızın ana çerçevesini oluşturacaktır.

Ortadoğu

Ortadoğu bölgesiyle olan derin ve tarihi ilişkilerimiz, Türkiye'nin yeni dış politika vizyonuna güç katan bir unsurdur. Türkiye'nin bu bölgede sahip olduğu tarihi birikim, coğrafi konum ve kültürel derinlik bizim için önemli bir stratejik değerdir. Türkiye ne Balkanlar'da, ne de Ortadoğu'da harici yahut yapay bir aktör değildir. Bu coğrafyanın aslî bir parçasıdır.

Ortadoğu'da devrim mahiyetinde değişimlerin

yaşandığı bir dönemde AK Parti olarak biz bölgede barış ve istikrarın korunmasını, çatışmaların önlenmesini ve halkın meşru taleplerinin karşılanmasını destekliyor ve bu çerçevede adımlar atıyoruz. Ortadoğu'daki gelişmelerin küresel siyasette sahip olduğu merkezi yer düşünüldüğünde, bölgede attığımız her olumlu adımın küresel siyaseti de olumlu yönde etkilediğini görüyoruz.

Dış politika vizyonumuzun bir parçası olarak; Ortadoğu'yu çatışmaların, savaşların, geri kalmışlığın, fakirliğin, kötü yönetimlerin değil; barışın, istikrarın, refahın, kültür ve medeniyetin bir merkezi olarak görüyoruz. Ortadoğu'ya ilişkin Oryantalist yaklaşımları reddediyoruz. Ortadoğu halklarının kendi tarihlerinin aktörü olma iradesini destekliyoruz. Ortadoğu'daki sorunların çözümünde çatışmanın değil müzakerenin, savaşın değil diplomasinin hâkim olması gerektiğine inanıyoruz.

Ortadoğu ülkeleri ve halklarıyla son yıllarda geliştirdiğimiz ilişkiler, Irak'tan Lübnan'a, Suriye'den Filistin'e, Mısır'dan Körfez'e kadar bölgesel barış ve istikrara önemli katkılar sunmuştur. İnşa ettiğimiz güven ve izlediğimiz proaktif dış politika sayesinde bölgedeki sorunların çözümünde çok önemli roller üstlendik. Bunu yaparken kendimizi empoze etmedik. Tersine, Türkiye'nin bölgeye bakışı, dünya olaylarını değerlendirmesi ve sergilediği güçlü siyasi liderlik, bölgedeki bütün taraflar tarafından takdirle karşılanmaktadır.

AK Parti'nin dış politika vizyonu sayesinde bugün Türkiye'nin herhangi bir bölgesel meselede ne söyleyeceği, nasıl bir tavır takınacağı yakından takip edilmektedir. Bu sorumluluk bilinciyle hareket eden **AK Parti, geçmişten gelen pek çok tabuyu yıkmış, Türkiye ile Ortadoğu halkları arasında yeni bir dostluk ve kardeşlik döneminin başlamasına öncülük etmiştir.**

Bu yaklaşımımızı bundan sonra da sürdüreceğiz ve Türkiye ile Ortadoğu coğrafyası ve insanı arasındaki yapay sınırları ve sahte duvarları ortadan kaldıracacağız. Türkiye'nin çıkarlarını gözetirken, Ortadoğu'daki komşu ve dost ülkelerin de bu işbirliğinden faydalanması için

çaba göstereceğiz. Zira biz ikili ve çoklu ilişkilerde “kazan-kazan” durumunun mümkün olduğunu pek çok örneklerle gösterdik.

Ortadoğu’da esen değişim rüzgarları, bölgenin daha demokratik ve şeffaf bir yapıya kavuşmasını sağlayacak imkânları bünyesinde taşımaktadır. Demokrasi, adalet, şeffaflık, iyi yönetim, refah ve refahın adil paylaşımı, diğer milletlerin olduğu kadar Ortadoğu halklarının da en meşru talebi ve en doğal hakkıdır. Bu büyük değişim sürecinin kan dökülmeden yaşanması, bizim için hem insani hem de siyasi bir önceliklidir.

Biz Ortadoğu’da yaşanan hadiseleri bir normalleşme süreci olarak görüyoruz. Halkın ertelenmiş taleplerinin gecikerek de olsa yerine getirilmesi olarak değerlendiriyoruz. Aynı çerçevede Ortadoğu ülkeleri ve halklarıyla olan ilişkilerimizde de bir normalleşme süreci yaşanmaktadır.

21’inci yüzyılın ikinci yarısında biz bu normalleşme sürecini daha da geliştirmeye kararlıyız. Bu sayede Ortadoğu halkları arasında yeni bir kardeşlik, dostluk ve alış-veriş dönemi başlayacaktır. Hedefimiz, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bütün Ortadoğu’da rahatça gezebilmesi, ticaret yapabilmesi, muhataplarıyla ortak projeler geliştirebilmesidir. Aynı şekilde Ortadoğu halklarının Türkiye’yi önemli bir ticaret, diplomasi, eğitim ve kültür merkezi olarak görmelerini sağlayacak adımları atmaya devam edeceğiz.

Bu çerçevede vizelerin karşılıklı olarak kaldırılması ve Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi uygulamasına devam edeceğiz ve Türkiye ile bölge ülkeleri arasında tam ekonomik entegrasyonu sağlayacağız.

Balkanlar

Küresel bakış açımızın en önemli tatbik alanlarından biri, güçlü tarihi ve kültürel bağlarımızın olduğu Balkanlar’dır. Balkanlar’da barış ve istikrarın tesis edilmesi ve etnik, dini ve siyasi gerginliklerin önlenmesi, bölgesel ve küresel siyasetin

stratejik öncelikleri arasında yer almaktadır. Balkanlarda ve Ortadoğu’da barış ve istikrarı tesis etmeden küresel barış ve huzurdan bahsetmek mümkün değildir. **Bu yüzden Balkanlarda siyasi istikrar ve toplumsal huzura katkı yapmak, AK Parti hükümetlerinin birinci önceliği olmuştur.** Bu politikaları bundan sonra da uygulamaya ve Balkan halkları ve devletleriyle olan ilişkilerimizi güçlendirmeye devam edeceğiz.

Bosna savaşının acılarını sarmak için bütün taraflarla yürüttüğümüz etkin diplomasi sonuç vermiş ve Balkanlar’da yeni bir diyalog ve yakınlaşma süreci başlamıştır. Bosna-Hersek’le olan güçlü ilişkilerimizi ekonomi, kültür ve eğitim alanlarında da devam ettireceğiz.

Hırvatistan ve Sırbistan ile başlattığımız yeni dönem, bu ülkelerle olan ilişkilerimizin her alanda daha da gelişmesine imkân sağlamıştır. Üst düzey ziyaretler artmış, ticaret hacmimiz büyümüş ve karşılıklı işbirliği alanları genişlemiştir. Bu yakınlaşma ve normalleşme politikası, aynı zamanda Balkanlar’da barış ve istikrarın tesis edilmesine çok önemli katkılar sunmaktadır.

Güney Avrupa’nın en genç devleti olan Kosova’nın bağımsızlığının tanınması için yaptığımız girişimler olumlu netice vermiştir. Kosova’nın devlet olma sürecinde bu ülkeye her tür desteği vermeye bundan sonra da devam edeceğiz.

Aynı şekilde Makedonya ve Arnavutluk ile olan ilişkilerimiz, AK Parti iktidarında büyük ivme kazanmış ve yeni işbirliği alanlarının geliştirilmesine imkân sağlamıştır. 21’inci yüzyılın ikinci on yılında bu ülkelerle olan temaslarımız daha da güçlenecektir.

Bu ülkelerde ve Balkanlar’da yaşayan soydaş ve akraba topluluklarla olan ilişkilerimizi bundan sonra da geliştirmeye ve güçlendirmeye devam edeceğiz. Gerek kamunun imkânlarını harekete geçirerek, gerekse özel sektör ve sivil toplum örgütlerini teşvik ederek **Balkanlar’da barış, huzur ve istikrarın sürekli hale gelmesine katkı sunacağız.**

Rusya ve Kafkaslar

AK Parti iktidarı Türkiye'nin Rusya ile olan siyasi ve ticari ilişkilerine özel bir önem vermiştir. Komşularla sıfır problem ve tam ekonomik işbirliği politikamızın bir tezahürü olarak Rusya ile ticari ilişkilerimiz büyük bir sıçrama göstermiştir. Rusya, Türkiye'nin doğal gaz ihtiyacını karşılarken, Türk firmaları Rusya'da büyük projeleri hayata geçirmeye başlamışlardır. Rusya ile vizelerin karşılıklı olarak kaldırılması, siyasi ve ekonomik ilişkilere yeni bir ivme kazandırmıştır.

Türk-Rus ilişkilerinde yaşanan gelişmeler, Kafkaslar'dan Orta Asya'ya kadar çeşitli bölgesel konularda yeni bir işbirliği zemininin doğmasına imkân tanımıştır. Rusya ile vizelerin tedrici olarak kaldırılması, ikili ilişkilerin ivme kazanmasına sağlayan önemli bir adımdır. Rusya ile ilişkilerimizi bu çerçevede güçlendirmeye devam edeceğiz.

Kafkaslar, Türkiye'nin doğrudan sınırı olan üçüncü önemli bölgedir ve ülkemiz açısından özel bir öneme sahiptir. Kafkaslar'da barış ve istikrarın temin edilmesi ve korunması, bizim için stratejik bir önceliklidir. Bu çerçevede Kafkas ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesi ve normalleşme sürecinin devamı, AK Parti iktidarının temel hedeflerinden biridir.

Kafkaslar'daki hassas dengeleri dikkate alarak oluşturduğumuz Kafkasya İşbirliği Platformu, bir tarafta Türkiye ile Kafkas ülkeleri, diğer tarafta Kafkas ülkeleri arasında karşılıklı güven ve işbirliğine dayalı bir ilişki biçiminin kurulmasını hedeflemektedir. Bu meyanda attığımız adımlar, bölgede gerginlik ve çatışmaların asgari düzeye indirilmesine katkı sunmuştur.

Azerbaycan'la olan özel ilişkilerimiz, yeni dönemde de önemini korumaya devam edecektir. Azerbaycan'ın siyasi istikrarı ve ekonomik kalkınması, hem ikili ilişkilerimiz hem de bölgesel barış ve istikrar için üzerinde ehemmiyetle durduğumuz bir konudur. Karabağ sorununun bir an önce adil bir şekilde çözülmesi, Kafkas politikamızın öncelikleri arasındadır. **Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da AK Parti olarak Azerbaycan topraklarındaki işgalin**

son bulması ve Karabağ sorununun müzakere yoluyla çözülmesi için üzerimize düşen görevi yerine getirmeye devam edeceğiz.

Ermenistan'la başlattığımız normalleşme süreci, Ermenistan tarafının yapıcı olmayan yaklaşımları neticesinde arzu edilen noktaya gelmemizi engellemiştir. Karabağ sorununun çözümü ve soykırım iddiaları konusunda bizim tavrımız nettir. AK Parti, hakkaniyete ve adalete dayanmayan hiç bir çözümün Türkiye'ye dayatılmasına izin vermeyecektir. Çözüm için karşılıklı ve eş zamanlı olarak adım atılması durumunda Türkiye üzerine düşeni yapmaktan sarf-ı nazar etmeyecektir.

Bir diğer önemli Kafkas ülkesi olan Gürcistan'la olan ilişkilerimizi, bölgesel bakış açımız içerisinde ele alıyoruz. 2008 yılında yaşanan gerginlikleri önlemek için attığımız adımları ve dengeli politikayı sürdürmeye devam edeceğiz.

Güney Kafkaslar'ın bir barış, istikrar ve refah bölgesi haline gelmesi için yürüttüğümüz aktif dış politikayı bundan sonra da tutarlı ve etkin bir şekilde uygulamaya devam edeceğiz. Amacımız bütün Kafkas ülkeleri arasında güven ve işbirliğine dayalı bir stratejik ortam yaratmak ve sorunları minimize etmektir.

Orta Asya ve Türk Cumhuriyetleri

Orta Asya bölgesi, Türk Cumhuriyetleri ve geniş Türk coğrafyasıyla olan ilişkilerimiz, AK Parti iktidarında çok büyük bir ivme kazanmış, önceki dönemlerle kıyaslanmayacak kadar mesafe alınmıştır. İkili ilişkiler, çok taraflı toplantılar ve zirveler, TİKA yardımları ve Türk iş adamlarının ve sivil toplum kuruluşlarının bölgedeki yatırımları ve faaliyetleri, Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında yeni bir dönemin temellerini atmıştır.

İktidarımız döneminde Kuzey Irak Türkmenlerine, Kırım Tatarlarına, Ahıska Türklerine, Gagavuz Türklerine, Afganistan-Özbek Türkmenlerine, Gürcistan, Azerbaycan ve Karakalpak Türklerine, Moğolistan Kazaklarına, Kosova ve Makedonya Türklerine, Batı Trakya ve Bulgaristan Türklerine

kalkınma desteği verilmiş, kültürel ve tarihi değerleri koruma altına alınmıştır.

AK Parti, ata yurdumuz Orta Asya'da bulunan soydaş halklarla olan ilişkilerimizi bundan sonra da geliştirmeye devam edecek ve yeni işbirliği alanlarının oluşturulması için çalışacaktır. Türk Cumhuriyetlerinin siyasi istikrarını muhafaza ederek ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmesi, bizim stratejik önceliklerimizden biridir. **Bu çerçevede Türk Cumhuriyetleriyle vizeleri karşılıklı olarak kaldırmaya, siyasi diyalogu arttırmaya, ticareti teşvik etmeye ve sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerini desteklemeye devam edeceğiz.**

Türkiye'nin desteği ile kurulan ve finansmanı ile faaliyetlerine devam eden Kırgızistan'daki Manas Üniversitesi ve Kazakistan'daki Ahmed Yesevi Üniversitesi, bu coğrafyada gerçekleştirdiğimiz iki önemli eğitim ve kültür projesidir. Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da bu üniversiteleri ve diğer eğitim faaliyetlerini aynı kardeşlik ve dayanışma ruhuyla desteklemeye devam edeceğiz. Burada okuyan öğrenciler, alanlarında başarılı olmakla kalmayacak, aynı zamanda Türkiye ile bu coğrafya arasında bir köprü olacaktır.

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, büyük Türk coğrafyasına yönelik çalışmalarımızın en önemli ayağını oluşturmaktadır. Türkiye bu coğrafyada yaşanan sorunlara ilgisiz kalmadığı gibi, soydaş ve akraba toplulukların barış, huzur ve istikrarını güvence altına almak için elindeki imkânları seferber etmeye devam edecektir. Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi uygulamasını, Kırgızistan'ın ardından diğer Türk Cumhuriyetleriyle de hayata geçireceğiz. **Böylece Türkiye ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında yeni bir güven, işbirliği ve dayanışma dönemi başlayacaktır.**

Türk Dünyası Konseyi'nin kurulması, bu çerçevede attığımız en önemli adımlardan biridir. Bu Konsey sayesinde Türk dünyasının temel meseleleri en üst düzeyde ele alınacak ve ortak projelerin hayata geçirilmesini imkân sağlayacaktır. Türk Dünyası Konseyi, Türkiye'nin geniş Türk coğrafyasıyla olan

derin gönül bağının en somut tezahürlerinden biri olacaktır.

Afrika

Türkiye; Avrupa, Afrika ve Asya kıtalarının kesişme noktasında bulunan bir ülkedir. Afrika'yla olan tarihi bağlarımız, günümüzün küreselleşen ve giderek küçülen dünyasında bize stratejik bir avantaj sağlamaktadır. **Türk dış politikasında vizyon genişlemesinin doğal bir sonucu olarak Afrika'yla olan temaslarımızı güçlendirmek için son 8,5 yılda önemli adımlar attık.**

Yeni dönemde AK Parti olarak bu adımları devam ettireceğiz. Afrika ülkelerinde açtığımız ve açacağımız yeni büyükelçilikler ve konsolosluklar, Türkiye'nin Afrika kıtasındaki mevcudiyetini ve etkisini arttıracaktır. Afrika ülkeleriyle ikili ilişkilerimizde görülen ivme, siyasi, diplomatik, ticari ve kültürel alanlarda her gün biraz daha derinlik kazanacaktır.

Türk iş adamlarının Afrika pazarında etkin hale gelmesi, Afrika açılımımızın en önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır. İkili ilişkiler düzeyinde attığımız adımlar, Türk firmalarının ve sivil toplum örgütlerinin Afrika ülkelerinde önünü açmış ve yeni fırsat ve işbirliği alanlarının doğmasına zemin hazırlamıştır. Yeni dönemde bu politikayı aynı kararlılıkla sürdüreceğiz.

Afrika ülkeleriyle yapılan karşılıklı ziyaretler, Türkiye'nin ev sahipliğinde yapılan zirveler ve diğer uluslararası toplantılar sayesinde Türkiye ile Afrika kıtaları arasında yeni bir ilişki dönemi başlamıştır. Dünyaya ve dış politikaya bir bütün olarak bakan AK Parti, Afrika politikasını önümüzdeki yıllarda da geliştirmeye ve derinleştirmeye devam edecek, yeni fırsat ve işbirliği alanlarının geliştirilmesine imkân sağlayacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Asya

Türk dış politikasındaki vizyon genişlemesinin yaşandığı önemli bölgelerden biri de Uzak ve Güneydoğu Asya'dır. AK Parti iktidarında Türkiye'nin geniş Asya coğrafyasıyla olan siyasi ve ekonomik

ilişkileri büyük ivme kazanmış ve Türkiye bölgenin önde gelen ticaret ortaklarından biri haline gelmiştir. Asya ekonomilerinin küresel pazardaki payının arttığı günümüz dünyasında ülkemiz, bölge ülkeleriyle yeni işbirliği ve fırsat alanlarını hayata geçirmiştir.

Türkiye'nin Asya ülkeleriyle geliştirdiği dostane ilişkiler, 2023 Türkiye vizyonumuz açısından ayrı bir öneme sahiptir. Küreselleşen dünyada lider bir ülke olma yolunda hızla ilerleyen Türkiye, geniş Asya coğrafyasında etkin bir aktör haline gelmek için gerekli olan siyasi, diplomatik ve ekonomik imkânlarla sahiptir. Türkiye'nin yükselen siyasi ve ekonomik profili, geniş Asya coğrafyasında yeni fırsat alanlarının doğmasına zemin hazırlamaktadır.

AK Parti'nin yeni iktidar döneminde bu imkân ve fırsatlar azami düzeye çıkartılacak ve Türkiye'nin Asya'daki etkinlik alanı genişletilecektir. ASEAN ile Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nı 2010 yılında imzalayan ülkemiz, böylece ASEAN ve benzeri bölgesel platformlarda Türkiye'nin etkinliğini arttıracaktır. Siyasi diyalog, ticaret, yatırım, bilim ve teknoloji işbirliği, enerji, güvenlik ve diğer alanlarda Türkiye Asya coğrafyasında hak ettiği yere en kısa sürede ulaşacaktır. Bu çerçevede amacımız Türkiye'nin ASEAN Diyalog Ortağı olmasını sağlamaktır.

Bu noktada Afganistan ve Pakistan'ın istikrarını yakından takip etmeye ve bu iki dost ve kardeş ülke arasında köprü olmaya devam edeceğiz. Afganistan'da geniş temsil değeri olan ve sürdürülebilir bir hükümet yapısı için çabalarımızı sürdüreceğiz. Pakistan'ın siyasi istikrarını korumak için katkı sunmaya devam edeceğiz.

Asya'nın üç büyük ekonomik devi olan Çin, Hindistan ve Japonya ile ilişkilerimizi yeni dönemde de güçlendirmeye devam edeceğiz. Bu ülkelerle siyasi düzeyde yürüttüğümüz iyi ilişkiler, Türk ekonomisine önemli katkılar sunacaktır. Yeni dönemde Uygur Türkleri'nin meşru taleplerinin karşılanması ve temel hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınması için gerekli çalışmaları yapmaya devam edeceğiz.

Latin Amerika

Partimizin ortaya koyduğu dinamik ve küresel dış politika perspektifi, uzak kabul edilen ve uzun yıllar ilgi alanımızın dışında görülen bölgeleri de kapsamaktadır. Latin Amerika bu bölgelerin başında gelmektedir. Fiziki mesafeye rağmen Türkiye ile Latin Amerika toplumları arasında hem tarihi hem de kültürel bağlar kayda değer niteliktedir. Bütün engelleme çabalarına rağmen bu bağlar ortadan kalkmamış ve günümüze kadar ulaşmıştır.

Bugün Türkiye ile Latin Amerika ülkeleri arasında karşılıklı işbirliği ve saygıya dayalı yapıcı bir ilişki bulunmaktadır. Meksika, Brezilya, Şili ve Venezuela gibi ülkelerle her gün giderek güçlenen ilişkilerimiz, Türkiye ile Latin Amerika arasındaki fiziki ve zihni mesafeleri azaltmakta ve yeni fırsat ve işbirliği alanlarının doğmasına imkân sağlamaktadır. Aktif dış politikamız sayesinde Latin Amerika ile olan ticaretimiz son 8,5 yılda kayda değer bir şekilde artmıştır. Yeni dönemde hedefimiz bu rakamları daha da büyütme ve Türk müteşebbislerine yeni yatırım ve iş alanları açmaktır.

Ekonomik ilişkilerin yanısıra Latin Amerika ülkeleriyle olan siyasi diyalogumuz ve diplomatik ilişkilerimiz de güçlenmeye devam edecektir. İran nükleer sorununun müzakere ve diplomasi yoluyla çözümü için Brezilya ile yaptığımız işbirliği, geniş kitlelerin takdirine mazhar olmuştur. Brezilya ile birlikte ortaya koyduğumuz 15 Mayıs 2010 Tahran Deklarasyonu, bazı çevreleri şaşırtmış ve "neden Brezilya?" sorusunu gündeme getirmiştir. Oysa bizim küresel dış politika vizyonumuz, dünyanın hangi bölgesinde olursa olsun bütün dost ülkelerle ortak hedefler çerçevesinde iş birliği yapılmasını normal bir durum olarak görmektedir.

Bu bakış açısının bir yansıması olarak Latin Amerika ülkelerinin uluslararası kurum ve kuruluşlarda Türkiye'ye verdiği destek, dikkate değerdir. İzlediğimiz aktif, yapıcı ve sınır tanımayan dış politika sayesinde Türkiye, Latin Amerika ülkeleriyle örnek bir ilişki biçimi geliştirmiştir. Bu ilişkileri bundan

sonra da güçlendirmeye devam edeceğiz.

Dış Yardımlar

Türk dış politikasının son yıllarda en hızlı gelişme gösteren alanlarından biri de dış yardımlardır. Toplumumuzun evrensel ve insancıl değerlerini dış politikada hayata geçiren AK Parti iktidarı, kardeş ve komşu ülkelere, ayrıca ihtiyaç sahibi dost toplumlara yardım elini uzatmayı, ahlâki bir sorumluluk ve tarihi bir görev olarak görmektedir. “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir” ilkesi, tarihimize ve kültürümüze yön veren değerlerin başında gelmektedir. Bu ilkenin 21’inci yüzyıl dış politikasındaki en somut tatbik alanı dış yardımlardır.

AK Parti iktidarının dış yardımlar alanındaki performansı, Türkiye’nin bölgesinde ve dünyada saygın bir konuma gelmesini sağlamıştır. Her yıl artan dış yardımlar sayesinde Türkiye, “donör” (bağışçı) ülke statüsünü kazanmıştır. Türkiye bu statüyü elde etmekle kalmamış, dış yardım yapan ülkeler arasında hızla yükselen bir profil sergilemiştir. AK Parti’nin yeni döneminde bu başarı çizgisini devam ettirmeye kararlıyız.

Türkiye’nin dış yardımları, doğrudan teknik yardımlardan alt yapı hizmetlerine, tarihi eserlerin restorasyonundan eğitim faaliyetlerine kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Son 8,5 yılda TİKA ve Kızılay başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlarımız aracılığıyla yaptığımız teknik ve insani yardımlar, “İcraatler” kitabında geniş bir şekilde ele alınmıştır. Bu uzun yardım ve faaliyetler listesine bakıldığında AK Parti iktidarının geniş insan ve dış politika vizyonu net bir şekilde görülmektedir. Bugün TİKA, 23 ülkede 26 koordinasyon ofisiyle Türkiye’nin geniş Türk coğrafyasındaki teknik yardımlarını koordine etmekte ve böylece Türkiye ile akraba ve komşu topluluklar arasında sağlam köprüler kurmaktadır.

İktidarımız döneminde Balkanlar’dan Orta Asya’ya uzanan geniş Türk coğrafyasındaki ata yadigarı eserlerimiz, hiç bir fedakarlıktan kaçınılmadan onarılmış ve günümüz kültürüne kazandırılmıştır. İhtiyaç sahibi

dost ve kardeş ülkelere götürülen alt yapı hizmetleri, toplumlarımız arasındaki kardeşlik bağını daha da güçlendirmiştir.

Türkiye insani yardım ve acil durumlara müdahale alanlarında da son yıllarda büyük mesafeler kat etmiştir. Türkiye’nin yükselen profiliyle mütenasip bir şekilde deprem, sel, yangın gibi doğal felaketlere anında müdahale kapasitemiz her gün artmaktadır. Türkiye’ye ait resmi ve sivil yardım kuruluşlarının faaliyetleri bütün dünyada artık parmakla gösterilir hale gelmiştir. Bu, izlediğimiz geniş vizyonlu küresel dış politikanın en çarpıcı sonuçlarından biridir.

AK Parti’nin yeni iktidar döneminde dış yardımlar artmaya devam edecek ve daha geniş bir coğrafi alana yayılması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Geniş Türk coğrafyasında yürüttüğümüz insani ve teknik yardımlar, sürdürülebilir projeler aracılığıyla akraba ve dost topluluklara hizmet vermeye devam edecektir.

Geniş Türk coğrafyasında, Ortadoğu’da ve Kuzey Afrika’da yürütülen restorasyon çalışmaları devam ettirilecek, altyapı hizmetlerine devam edilecek ve dünyanın dört bir tarafında bulunan ata yadigarı eserlerimiz koruma altına alınacak ve ziyaretçilerin hizmetine sunulacaktır. Bu çerçevede dünyanın farklı ülkelerinde bulunan Türk-Osmanlı eserlerinin tam bir envanteri çıkartılacak ve bunların titiz bir şekilde restorasyonuna devam edilecektir. **2023 vizyonu çerçevesinde hedefimiz, Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında Türkiye dışında bulunan ata yadigarı eserlerimizin tamamının restore edilmesi ve koruma altına alınmasıdır.**

Savunma

Milli savunma siyasetimizi, devletimizin ve vatandaşlarımızın her türlü dış tehlikelere ve tehditlere karşı korunmasının yanı sıra, bölgesel ve küresel barış ve istikrara katkı sağlayacak biçimde yürütmekteyiz. Bölgemizde ve dünyada bütün insanlığın barış ve huzur içerisinde yaşamalarını temin etmeyi amaçlayan uluslararası politika ve

girişimlere aktif bir biçimde katılmaktayız.

Ülke dışında meydana gelen olayların da, kendi vatandaşlarımızı ve ulusal güvenliğimizi doğrudan veya dolaylı biçimde etkilediği günümüzde, bölgesel ve küresel sorunların çözümüne katkıda bulunmamıza imkân verecek bir savunma politikası uygulamaktayız.

Milli savunma siyasetimiz; savunma ve güvenlik alanında bütüncül ve çok boyutlu sistematik bir yaklaşımı, insanın refah ve huzurunu odak noktasına yerleştiren bir perspektifi esas almaktadır.

Savunma doktrinimiz; güvenliğin, sadece askeri yöntemlerle değil, aynı zamanda siyasi, ekonomik ve sosyolojik unsurlarla beraber sağlanabileceği öngörüsünden hareket etmektedir. Geleneksel savunma ve güvenlik anlayışının gereklerinin yanı sıra su, gıda, çevre, nüfus, sanal ortam, enerji arz güvenliği ile iklim değişikliği ve sınır aşan suçlar gibi yeni risk unsurlarını da kapsayan bir bakış açısı ile etkin ve kapsamlı bir savunma politikası izlemeye devam edeceğiz.

Türkiye, kendi güvenliğini sağlamanın yanı sıra bölgesinde güvenlik, barış ve istikrara katkı için çaba göstermektedir. **Bölgemizde korku ve tedirginliğe yol açmayan, umut ve güven veren bir savunma politikası yürütmekteyiz.**

Ülkemiz ile Suriye arasında yıllardır sorun olan mayınlı arazileri temizliyoruz.

Kritik hudut noktalarında görev yapacak profesyonel sözleşmeli er istihdamı ile ilgili yasayı çıkardık.

Türkiye'nin Bosna-Hersek, Afganistan, Kosova, Lübnan, Sudan ve Aden Körfezi'nde barışı koruma ve destekleme harekâtlarına iştirak ederek uluslararası barışın tesisine etkin katkı sağlaması, Türkiye'nin uyguladığı dış siyaset ve savunma politikasının en somut göstergesidir. Barışı koruma ve destekleme harekâtlarında, insani yardım öncelikli bir yaklaşım benimsenmekte, bulunan ülke insanları hedef alınmamakta, onların hayatlarını kolaylaştıracak yardım ve projelere öncelik verilmektedir.

Ülkemiz, Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu ile Güneydoğu Avrupa Barış Tugayı'nın oluşmasına öncülük etmiş ve aktif katılım sağlamıştır. Karadeniz Uyum Harekâtına katkıda bulunulmakta, Akdeniz'de deniz güvenliğine ilişkin Akdeniz Kalkanı Harekâtı icra edilmektedir.

Hızlı harekât kabiliyetini haiz, yüksek teknolojik donanım ve iyi eğitilmiş personele sahip olmayı etkin ve etkili savunma kapasitesinin temel bileşenleri olarak kabul etmekte, savunma kapasitesinin geliştirilmesi ve artırılmasını aynı zamanda caydırıcılığın devamı ile barış ve güvenliğin muhafazası için gerekli bir unsur olarak görmekteyiz.

Askerlik görevinin uzmanlık, bilgi ve tecrübe gerektirdiği bilinciyle profesyonelleşmeye önem vermekteyiz. Sahip olunan askeri imkân ve kabiliyetler, gerektiğinde insani yardım ve tahliye operasyonları ile doğal afetlere müdahalede kullanılmaktadır. Nitekim ülkemizin özellikle son dönemde gerçekleştirdiği insani yardım ve tahliye operasyonları uluslararası kamuoyu tarafından hayranlık ve takdirle izlenmektedir.

Savunma sanayii alanında dışa bağımlılığı azaltacak şekilde tasarımdan üretime kadar bütün aşamalarda yerli savunma sanayii güçlendirilmektedir. Savunma sanayiinin geliştirilmesinde yurt içi Ar-Ge projelerine ve teknoloji yönetimine büyük önem verilmektedir.

Barış ve güvenliği tehdit eden uluslararası terörle mücadelede terörün amacı, hedefi ve kökenine bakılmaksızın küresel işbirliğine destek vermekteyiz. Ülke savunmasının sağlanmasında uluslararası işbirliğinin en önemli aktörü olan NATO ittifakı içerisinde etkin ve belirleyici bir politika izlemekteyiz.

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak, sanal ortam günlük yaşamın akışında yoğun bir şekilde kullanılmakta ve burada yaşanacak sorunlar ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Kamu ve özel sektöre ait kritik tesislerin siber saldırılardan muhafazası, vatandaşlarımızın haberleşme ve iletişim özgürlüğünün korunması ve sanal ortamda işlenen suçların önlenmesi için gerekli

tedbirleri almaya devam edeceğiz.

Kitle imha silahları ile balistik füzelerin yayılmasının önlenmesi konusunda çalışmalar yürütülmekte ve bu konuda uluslararası işbirliği yapılmaktadır.

Silahların kontrolü ve silahsızlanma alanında yürütülen uluslararası çalışmalara etkin bir şekilde katılım sağlanmaktadır. Küresel planda kitle imha silahlarından arındırılmış bir dünya için somut ve inandırıcı adımların atılmasını arzu ediyoruz. Bu bağlamda herhangi bir ayırım gözetmeksizin Orta Doğu'nun kitle imha silahlarından arındırılması yönündeki uluslararası çabalara destek vermekteyiz.

AK Parti olarak, Türkiye'nin tarihi birikimine yakışan bir vizyonla, bölgesinde ve dünyada barış ve istikrarın sağlanması için etkinliğini giderek artıran ve derinleştiren bir savunma politikası izlemeye devam edeceğiz.